

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

ROMANTİK İLİŞKİLERDE PSİKOLOJİK İSTİSMAR VE
GASLIGHTING: ÖLÇEK UYARLAMA VE İLİŞKİSEL
BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sündüz Feyza YILDIZHAN

Danışman: Doç. Dr. Ahmet ERDEM

TOKAT - 2025

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Ahmet ERDEM danışmanlığında hazırlamış olduğum “Romantik İlişkilerde Psikolojik İstismar ve Gaslighting: Ölçek Uyarlama ve İlişkisel Bir İnceleme” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.../.../...

Sündüz Feyza YILDIZHAN

JÜRİ KABUL VE ONAY

Sündüz Feyza YILDIZHAN tarafından hazırlanan “**Romantik İlişkilerde Psikolojik İstismar ve Gaslighting: Ölçek Uyarlama ve İlişkisel Bir İnceleme**” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 20.08.2025 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından Oy Birliği ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Üye (Başkan) : Doç. Dr. Sezen GÜLEÇ

.....

Üye : Doç. Dr. Ahmet ERDEM

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Burak KÖKSAL

.....

ONAY

...../...../.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans ve tez sürecim boyunca her sorumu içtenlikle yanıtlayan, rehberliğiyle yolumu aydınlatan ve beni daima destekleyen kıymetli danışmanım Doç. Dr. Ahmet ERDEM’e çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans sürecim boyunca bana kattıkları her şey için değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Yusuf SARIKAYA ve Prof. Dr. Özkan ÇIKRIKÇI’ya teşekkür ederim. Tez savunmamı unutulmaz kılan, güzel sözleri, övgüleri ve değerli katkıları için kıymetli jüri üyelerim Doç. Dr. Sezen GÜLEÇ ve Dr. Öğr. Üyesi Burak KÖKSAL’a teşekkür ederim.

Ölçek uyarlama ve dilsel eşdeğerlik sürecinde zamanlarını ayırarak yardımcı olan, katkılarını ve desteklerini esirgemeyen, isimlerini tek tek sayamadığım tüm değerli hocalara gönülden teşekkür ederim.

Yüksek lisans sürecinde tanışma fırsatı bulduğum, yolculuğumun her aşamasında desteklerini hissettiğim değerli arkadaşlarıma, birlikte bu süreci daha anlamlı kıldıkları, her zaman yanımda oldukları ve yüzümü güldürdükleri için teşekkür ederim.

Bugünlere gelmemde en büyük paya sahip olan, sonsuz sevgisiyle büyüten, stresimi paylaşan, üzüntülerimi hafifleten, hayatım boyunca daima yanımda olan, beni her an destekleyen, en zor anlarımda güç veren, cesaretlendiren ve devam etmemi sağlayan, daima çok anlayışlı olan, sorularımı bıkmadan yanıtlayan, zengin bakış açısıyla düşünce dünyamı genişleten, hayranlık duyduğum, yalnızca annem değil aynı zamanda danışmanım, terapistim, akıl hocam, en yakın dostum ve hayatımın anlamı, çok sevdiğim annem Nurcan YILDIZHAN’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Güler yüzleri ve sevgileriyle desteğini esirgemeyen, her zaman yanımda olan, stresli anlarımda beni sakinleştiren canım kardeşlerim Nida YILDIZHAN ve Halis Mert YILDIZHAN’a çok teşekkür ederim.

Tatlılığı ve oyunları ile en stresli anlarımda bile yüzümü güldüren, motive eden, neşesi ve sevgisiyle ailemizin enerji ve mutluluk kaynağı olan canım kedimiz Lokum’a hayatımıza kattığı tüm güzellikler için çok teşekkür ederim, seni çok seviyoruz.

Son olarak, her zaman kalbimde olan, bitmeyen özlem ve sevgiyle andığım sevgili babam Mehmet YILDIZHAN’a sonsuz teşekkür ederim, bana kattığı her şey için minnettarım.

S. Feyza YILDIZHAN

İTHAF

Canım anneme ve her an özlediğim canım babam Mehmet Yıldızhan'a

ÖZET

ROMANTİK İLİŞKİLERDE PSİKOLOJİK İSTİSMAR VE GASLIGHTING: ÖLÇEK UYARLAMA VE İLİŞKİSEL BİR İNCELEME

Yıldızhan, Sündüz Feyza

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ahmet Erdem

Ağustos 2025, xvi + 179 sayfa

Yakın partner şiddetinin önemli türlerinden biri olan psikolojik istismar, örtük doğası nedeniyle tespit edilmesi en zor ancak en yıkıcı boyutudur. Fiziksel ya da cinsel istismarın aksine görünür izler bırakmaması nedeniyle sıklıkla göz ardı edilmekte ve literatürde “görünmez yara” metaforuyla tanımlanmaktadır. Bununla birlikte psikolojik istismar, bireylerin psikolojik ve fiziksel sağlıkları üzerinde derin ve uzun süreli olumsuz etkilere yol açabilmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, romantik ilişkilerde psikolojik istismarı değerlendiren Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği (KİTÖ) ile gaslighting maruziyetini ölçen Gaslighting İlişisine Maruz Kalma Envanteri’ni (GİMKE) Türkçeye uyarlamak ve psikometrik özelliklerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, Türkçe literatürde önemli bir ölçme aracı eksikliğinin giderilmesi hedeflemektedir. Araştırma tarama modeli temel alınarak yürütülmüş, ölçeklerin dilsel ve kavramsal eşdeğerliğini sağlamak amacıyla çeviri-geri çeviri yöntemi kullanılmıştır. Uzman çevirileri, uzman değerlendirmeleri, pilot uygulama ve ana uygulama adımlarını içeren sistematik bir uyarlama süreci izlenmiştir. Ölçeklerin geçerliği; Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA), eşzamanlı ve yakınsak geçerlik analizleriyle, güvenirliği ise iç tutarlılık analizleriyle incelenmiştir. Analiz sonuçları, KİTÖ’nün faktör yapısının büyük ölçüde orijinal modelle uyumlu olduğunu, DFA bulgularının ise genel olarak kabul edilebilir uyum indeksleri sunduğunu göstermiştir. Ölçeğin tüm formlarının yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca KİTÖ ile Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği - Psikolojik Şiddet alt ölçeği (CTS2-PS) arasında bulunan pozitif ve anlamlı ilişkiler, eşzamanlı geçerliği desteklemiştir. Yapılan analizlerde GİMKE için tek faktörlü yapı doğrulanmış, DFA bulguları modelin iyi uyum sağladığını

göstermiştir. Ölçeğin yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğu belirlenmiş ve elde edilen bulgular, ölçeğin güvenilirliğini güçlü biçimde desteklemiştir. Ayrıca GİMKE ile CTS2-PŞ arasında pozitif yönde, anlamlı ve güçlü bir ilişki bulunmuş, bu bulgu ölçeğin yakınsak geçerliğine ilişkin güçlü kanıt sağlamıştır. Araştırmanın bir diğer amacı doğrultusunda, psikolojik istismar ile gaslighting'e maruz kalma düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiş ve bu iki değişken arasında pozitif yönde, yüksek düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu bulgu, gaslighting'in psikolojik istismarın örtük bir biçimi olarak kavramsallaştırılabileceğine ilişkin görüşü destekleyici niteliktedir. Son olarak psikolojik istismar ve gaslighting düzeylerinin; cinsiyet, ilişki süresi, ilişki memnuniyeti ve fiziksel şiddet deneyimi (uygulama ve maruz kalma) gibi çeşitli demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Analiz sonuçları, her iki değişkenin de ilişki memnuniyeti ile fiziksel şiddet uygulama ve maruz kalma deneyimine göre anlamlı düzeyde farklılaştığını ortaya koymuştur. Sonuç olarak, KİTÖ ve GİMKE'nin Türkçe formlarının romantik ilişkilerde psikolojik istismar ve gaslighting'i değerlendirmek için geçerli ve güvenilir araçlar olduğu belirlenmiştir. KİTÖ'nün psikolojik istismarı aynı anda hem faillik hem de mağduriyet açısından değerlendirme imkânı sunması, GİMKE'nin ise Türkçe literatürde romantik ilişkilerde her iki cinsiyet için gaslighting maruziyetini ölçen ilk ölçek olması adına önemli katkılar sağlamaktadır. Bulgular, bu araçların araştırma ve klinik ortamlarda tarama, değerlendirme ve müdahale planlamasında güvenle kullanılabileceğini ortaya koymaktadır. Ayrıca psikolojik istismar ile gaslighting arasındaki ilişkilerin ve bu iki değişkenin farklı demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi, bu iki kavramın daha iyi anlaşılmasına ve kavramsal sınırlarının daha net çizilmesine katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yakın Partner Şiddeti, Psikolojik İstismar, Gaslighting, Zorlayıcı Kontrol, Ölçek Uyarlama

ABSTRACT

PSYCHOLOGICAL ABUSE AND GASLIGHTING IN ROMANTIC RELATIONSHIPS: SCALE ADAPTATION AND A RELATIONAL EXAMINATION

Yıldızhan, Sündüz Feyza

Master's Thesis, Guidance and Psychological Counseling

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Ahmet Erdem

August 2025, xvi + 179 pages

Psychological abuse, one of the major forms of intimate partner violence, represents the most difficult yet the most destructive dimension to detect due to its covert nature. Unlike physical or sexual abuse, due to the fact that it leaves no visible scars, it is often overlooked, and it is described with the metaphor of “invisible wound” in literature. Furthermore, psychological abuse can lead to profound and long-lasting negative effects on individuals' mental and physical health. The primary aim of this study was to adapt the Controlling and Abusive Tactics Scale (CAT-2), which assesses psychological abuse in romantic relationships, and the Gaslighting Relationship Exposure Inventory (GREI), which measures gaslighting exposure in romantic relationships, into Turkish and to examine their psychometric properties. In line with this aim, it is intended to address the lack of a significant measurement tool in the Turkish literature. The research was conducted based on a survey research design, and a translation-back translation method was used to ensure linguistic and conceptual equivalence of the scales. A systematic adaptation process, including expert translations, expert evaluations, pilot study and main study steps, was followed. The validity of the scales was examined through Exploratory Factor Analysis (EFA), Confirmatory Factor Analysis (CFA), concurrent validity and convergent validity analyses, while reliability of the scales was assessed with internal consistency analyses. The analysis results showed that the factor structure of CAT-2 was largely consistent with the original model and that the CFA findings presented generally acceptable fit indices. All forms of the scale were found to have high levels of internal consistency. In addition, the positive and significant correlations found between CAT-2

and the Conflict Tactics Scale - Psychological Violence subscale (CTS2-PV) supported the concurrent validity. In the analyses, the unidimensional structure for GREI was confirmed, and the CFA findings indicated that the model demonstrated a good fit. The scale was also found to have high internal consistency, and the findings strongly supported its reliability. In addition, a positive, significant and strong correlation was found between the GREI and the CTS2-PV, providing robust evidence for its convergent validity. In line with another objective of the research, the correlation between psychological abuse and exposure to gaslighting were examined, and positive, strong, significant correlations were found between these two variables. This finding lends support to the view that gaslighting can be conceptualized as a covert form of psychological abuse. Finally, whether levels of psychological abuse and gaslighting differed significantly across various demographic variables such as gender, relationship duration, relationship satisfaction and experience of physical violence (perpetration and victimization) was investigated. The analysis results revealed that both variables significantly differed according to relationship satisfaction and experience of perpetrating physical violence or being subjected to physical violence. In conclusion, the Turkish versions of the CAT-2 and GREI were determined to be valid and reliable instruments for assessing psychological abuse and gaslighting in romantic relationships. The fact that the CAT-2 allows for the simultaneous assessment of psychological abuse in terms of both perpetration and victimization and that the GREI is the first scale in the Turkish literature to measure gaslighting exposure for both genders in romantic relationships makes significant contributions to the field. The findings demonstrate that these instruments can be safely used in screening, assessment and intervention planning in research and clinical settings. Moreover, examining the correlations between psychological abuse and gaslighting, and whether these two variables differ across demographic characteristics contributes to a better understanding of these concepts and to more clearly delineating their conceptual boundaries.

Keywords: Intimate Partner Violence, Psychological Abuse, Gaslighting, Coercive Control, Scale Adaptation

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK SÖZLEŞME.....	i
JÜRİ KABUL VE ONAY	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İTHAF.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLO LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR.....	xvi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem	1
Alt Problemler.....	10
Amaç	11
Önem	11
Sayıtlılar	14
Sınırlılıklar	14
Tanımlar	14
BÖLÜM II	16
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	16
Yakın Partner Şiddetini Açıklayan Kuramlar	16
Feminist Kuram	17
Güç ve Kontrol Kuramı	18
Psikolojik Kuramlar.....	19
Sosyolojik Kuramlar.....	20
Psikolojik İstismar.....	22
Psikolojik İstismar Kavramı ve Tanımı.....	22
Psikolojik İstismarın Alt Boyutları.....	26
Gaslighting	31

Gaslighting Kavramı ve Kökeni	31
Gaslighting'ın Tanımı.....	33
Literatürde Gaslighting Kavramı	35
Gaslighter-Gaslightee İlişkisi ve Gaslighting Türleri.....	39
Gaslighter'ın Özellikleri	41
Gaslighter'ın Stratejisi	44
Gaslighting Aşamaları	45
Gaslighting Davranışları ve Taktikleri	45
Gaslighting Deneyimi ve Etkileri	49
BÖLÜM III	53
YÖNTEM	53
Araştırma Modeli	53
Çalışma Grubu.....	53
KİTÖ Çalışma Grubu	53
GİMKE Çalışma Grubu.....	55
Ölçek Uyarlama Süreci	57
Veri Toplama Araçları	60
Bilgilendirilmiş Onam	60
Kişisel Bilgi Formu	61
Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği (KİTÖ).....	61
Gaslighting İlişkisine Maruz Kalma Envanteri (GİMKE)	63
Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği (CTS2)	64
Veri Toplama Süreci	64
Verilerin Analizi.....	65
KİTÖ Ölçeklerine İlişkin Veri Toplama ve Analiz Süreci	67
BÖLÜM IV	69
BULGULAR.....	69
Kapsam Geçerliğine İlişkin Ortak Bulgular.....	69
KİTÖ Ölçeklerinin Geçerlik Bulguları	69
KİTÖ Ölçeklerinin Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) Bulguları.....	69
KİTÖ Ölçeklerinin Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) Bulguları.....	77
KİTÖ Ölçeklerinin Eş Zamanlı Geçerlik Bulguları	96
KİTÖ Ölçeklerinin Güvenirlik Bulguları	99
GİMKE Ölçeğinin Geçerlik Bulguları	109

GİMKE Ölçeğinin Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) Bulguları.....	109
GİMKE Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) Bulguları	110
GİMKE Ölçeğinin Yakınsak Geçerlik Bulguları	113
GİMKE Ölçeğinin Güvenirlilik Bulguları.....	114
Psikolojik İstismara Maruz Kalma ile Gaslighting’e Maruz Kalma Düzeyleri	
Arasındaki İlişki	115
Demografik Değişkenlere Göre Psikolojik İstismar ve Gaslighting Düzeylerine	
İlişkin Bulgular	116
Cinsiyet.....	117
İlişki Süresi	117
İlişki Memnuniyeti	118
Fiziksel Şiddet Deneyimi (Uygulama ve Maruz Kalma)	119
BÖLÜM V	123
TARTIŞMA	123
Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği’nin (KİTÖ) Türkçeye Uyarlanmasına	
İlişkin Tartışma.....	123
Gaslighting İlişkisine Maruz Kalma Envanteri’nin (GİMKE) Türkçeye	
Uyarlanmasına İlişkin Tartışma.....	126
Psikolojik İstismar ile Gaslighting İlişkisinin Tartışılması	128
Demografik Değişkenlere Göre Psikolojik İstismar ve Gaslighting Düzeylerinin	
Tartışılması	130
BÖLÜM VI.....	134
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	134
Sonuçlar.....	134
Öneriler.....	135
KAYNAKÇA.....	138
EKLER.....	159
Ek 1. KİTÖ Erkek Formu (CAT-2 Male) Orijinal Maddeleri.....	159
Ek 2. KİTÖ Kadın Formu (CAT-2 Female) Orijinal Maddeleri.....	161
Ek 3. KİTÖ Birleştirilmiş Form (CAT-2 Combined Version) Orijinal Maddeleri	163
Ek 4. GİMKE (GREI) Orijinal Maddeleri	164
Ek 5. Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	165
Ek 6. Kişisel Bilgi Formu.....	167
Ek 7. KİTÖ Erkek Formu.....	169

Ek 8. KİTÖ Kadın Formu	171
Ek 9. KİTÖ Bileştirilmiş Form	173
Ek 10. Gaslighting İlişkisine Maruz Kalma Envanteri (GİMKE).....	175
Ek 11. Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği - Psikolojik Şiddet Alt Ölçeği .	176
Ek 12. Ölçek Uyarlama ve Kullanım İzinleri.....	177
Ek 13. Etik Kurul Onayı.....	178
Ek 14. Özgeçmiş	179

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. KİTÖ Çalışma Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler	54
Tablo 2. GİMKE Çalışma Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler	56
Tablo 3. KİTÖ Erkek Formu Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları	70
Tablo 4. KİTÖ Kadın Formu Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları	72
Tablo 5. KİTÖ Birleştirilmiş Form (Faillik Verileri) Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları	74
Tablo 6. KİTÖ Birleştirilmiş Form (Mağduriyet Verileri) Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları	76
Tablo 7. KİTÖ Erkek Formu'na İlişkin DFA Uyum İndeksleri	79
Tablo 8. KİTÖ Erkek Formu'nun Maddelerine İlişkin Faktör Yükleri, t Değerleri, R^2 Değerleri ve Hata Varyansları	80
Tablo 9. KİTÖ Kadın Formu'na İlişkin DFA Uyum İndeksleri	83
Tablo 10. KİTÖ Kadın Formu'nun Maddelerine İlişkin Faktör Yükleri, t Değerleri, R^2 Değerleri ve Hata Varyansları	84
Tablo 11. KİTÖ Birleştirilmiş (Faillik – Erkek) Formu'na İlişkin DFA Uyum İndeksleri	87
Tablo 12. KİTÖ Birleştirilmiş (Faillik – Erkek) Formu'nun Maddelerine İlişkin Faktör Yükleri, t Değerleri, R^2 Değerleri ve Hata Varyansları	88
Tablo 13. KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet) Formu'na İlişkin DFA Uyum İndeksleri	92
Tablo 14. KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet – Erkek) Formu'nun Maddelerine İlişkin Faktör Yükleri, t Değerleri, R^2 Değerleri ve Hata Varyansları	93
Tablo 15. KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet – Kadın) Formu'nun Maddelerine İlişkin Faktör Yükleri, t Değerleri, R^2 Değerleri ve Hata Varyansları	95
Tablo 16. KİTÖ Birleştirilmiş Formu (Faillik – Erkek) ile CTS2-PŞ Arasındaki Korelasyon Katsayıları ($n = 195$)	97
Tablo 17. KİTÖ Birleştirilmiş Formu (Faillik – Kadın) ile CTS2-PŞ Arasındaki Korelasyon Katsayıları ($n = 278$)	97
Tablo 18. KİTÖ Birleştirilmiş Formu (Mağduriyet – Erkek) ile CTS2-PŞ Arasındaki Korelasyon Katsayıları ($n = 199$)	98

Tablo 19. KİTÖ Birleştirilmiş Formu (Mağduriyet – Kadın) ile CTS2-PŞ Arasındaki Korelasyon Katsayıları ($n = 273$).....	99
Tablo 20. KİTÖ Erkek Formu’na Ait Betimsel İstatistikler ve Güvenirlik Bulguları..	100
Tablo 21. KİTÖ Kadın Formu’na Ait Betimsel İstatistikler ve Güvenirlik Bulguları .	102
Tablo 22. KİTÖ Birleştirilmiş Formu’na (Faillik – Erkek) Ait Betimsel İstatistikler ve Güvenirlik Bulguları	104
Tablo 23. KİTÖ Birleştirilmiş Formu’na (Mağduriyet – Erkek) Ait Betimsel İstatistikler ve Güvenirlik Bulguları.....	106
Tablo 24. KİTÖ Birleştirilmiş Formu’na (Mağduriyet – Kadın) Ait Betimsel İstatistikler ve Güvenirlik Bulguları.....	108
Tablo 25. GİMKE Açımlayıcı Faktör Analizine Ait Faktör Yükleri	110
Tablo 26. GİMKE Ölçeğine İlişkin DFA Uyum İndeksleri	112
Tablo 27. GİMKE Ölçeği Maddelerine İlişkin Faktör Yükleri, t Değerleri, R^2 Değerleri ve Hata Varyansları.....	112
Tablo 28. GİMKE ile CTS2-PŞ Arasındaki Korelasyon Katsayıları ($n = 324$)	113
Tablo 29. GİMKE Ölçeğine Ait Betimsel İstatistikler ve Güvenirlik Bulguları	114
Tablo 30. Erkeklerin Psikolojik İstismara Maruz Kalma ile Gaslighting’e Maruz Kalma Düzeyleri Arasındaki İlişkiler ($n = 199$)	115
Tablo 31. Kadınların Psikolojik İstismara Maruz Kalma ile Gaslighting’e Maruz Kalma Düzeyleri Arasındaki İlişkiler ($n = 273$)	116
Tablo 32. Psikolojik İstismar (Uygulama ve Maruz Kalma) ve Gaslighting’e Maruz Kalma Puanlarının İlişki Memnuniyetine Göre İncelenmesi.....	118
Tablo 33. Psikolojik İstismar (Uygulama ve Maruz Kalma) Puanlarının Fiziksel Şiddet Uygulama Durumuna Göre İncelenmesi.....	120
Tablo 34. Psikolojik İstismar (Uygulama ve Maruz Kalma) Puanlarının Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre İncelenmesi	121
Tablo 35. Gaslighting İlişkisine Maruz Kalma Puanlarının Fiziksel Şiddet Deneyimine (Maruz Kalma ve Uygulama) Göre İncelenmesi	122

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. KİTÖ Erkek Formu'na Ait Doğrulatoryıcı Faktör Analizi Ölçme Modeli.....	78
Şekil 2. KİTÖ Kadın Formu'na Ait Doğrulatoryıcı Faktör Analizi Ölçme Modeli	82
Şekil 3. KİTÖ Birleştirilmiş (Faillik – Erkek) Formu'na Ait Doğrulatoryıcı Faktör Analizi Ölçme Modeli.....	86
Şekil 4. KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet – Erkek) Formu'na Ait Doğrulatoryıcı Faktör Analizi Ölçme Modeli	90
Şekil 5. KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet – Kadın) Formu'na Ait Doğrulatoryıcı Faktör Analizi Ölçme Modeli	91
Şekil 6. GİMKE Ölçeğine Ait Doğrulatoryıcı Faktör Analizi Ölçme Modeli	111

KISALTMALAR

CAT-2: Controlling and Abusive Tactics

CFI: Comparative Fit Index

CTS2: atışmaların özümüne Yaklaşım Ölçeği (Conflict Tactics Scales-2)

GFI: Goodness of Fit Index

GİMKE: Gaslighting İlişisine Maruz Kalma Envanteri

KİTÖ: Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği

RMSEA: Root Mean Square Error of Approximation

SRMR: Standardized Root Mean Square Residual

TLI: Tucker Lewis index

WHO: World Health Organization

WLSMV: Weighted Least Squares Mean and Variance adjusted

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, alt problemleri, amacı, önemi, sayıtları, sınırlılıkları ve kavram tanımlarına yer verilmiştir.

Problem

Yakın partner şiddeti, mağdurun fiziksel ve ruhsal sağlığı üzerinde ciddi etkileri bulunan önemli bir toplumsal sorundur. Bu şiddet biçimi, bireyin mevcut ya da eski partneri (eş, sevgili, flört veya cinsel partner) tarafından fiziksel saldırganlık, cinsel zorlama, psikolojik istismar ve kontrol edici davranışlar yoluyla uygulanan, mağdurun fiziksel, cinsel veya psikolojik bütünlüğüne zarar veren eylemler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Heise ve Garcia-Moreno, 2002; World Health Organization [WHO], 2013, 2022). Söz konusu şiddet biçimi, genel olarak fiziksel, cinsel ve psikolojik olmak üzere üç temel türde ortaya çıkmaktadır (Heise ve Garcia-Moreno, 2002; WHO, 2013). Bu türler arasında psikolojik şiddet veya literatürde yaygın kullanılan adıyla psikolojik istismar (Follingstad, 2007; Heise ve Garcia-Moreno, 2002) en zarar verici ve var olan doğasıyla tespit edilmesi en güç olan boyuttur. Psikolojik istismarın etkileri “görünmez yara” metaforuyla ifade edilmekte olup, fiziksel ve cinsel istismarın aksine somut belirtiler taşımadığı için genellikle göz ardı edilmektedir (Loring, 1994). Ancak mevcut araştırmalar, psikolojik istismarın diğer istismar türlerine göre daha yüksek oranlarda görüldüğünü ortaya koymaktadır (Black ve diğerleri, 2011; Follingstad, Rutledge, Berg, Hause ve Polek, 1990; Güleç-Öyekçin, Yetim ve Şahin, 2012; Yüksel-Kaptanoğlu ve Çavlin, 2015, s. 120; WHO, 2022). Bu nedenle psikolojik istismar, akademik çalışmalarda öncelikli olarak ele alınması ve üzerinde daha fazla araştırma yapılması gereken önemli bir alandır.

Psikolojik istismarın, önceleri araştırmacılar tarafından da göz ardı edilmesinin bir nedeni, olguyu tanımlamanın zor olması ve konu üzerinde fikir birliği sağlanamamasıdır (Rogers ve Follingstad, 2014). Ancak genel bir tanım yapılacak olursa psikolojik istismar, duygusal zarar veya zarar tehdidi yaratmayı amaçlayan, zorlayıcı veya itici eylemlerden oluşan (Murphy ve Cascardi, 1993) tehdit, kısıtlama, zorlayıcı kontrol, hakaret, aşağılama, eleştirme, küçümseme, duygusal izolasyon, suçlama ve manipülasyon gibi davranışları veya taktikleri içeren bir istismar türüdür (Follingstad ve

DeHart, 2000; Hamby, 1996; Katz ve Arias, 1999; O'Leary ve Maiuro, 2001; Sackett ve Saunders, 1999; Straus, 1979; Tolman, 1989).

Psikolojik istismar, çoğu zaman sinsi ve kademeli bir şekilde etki eder (Follingstad, 2007; Kasian ve Painter, 1992) ve tespit edilmesi zor olan görünmez izler bırakır (Loring, 1994). Bu nedenle, mağdurlar çoğu zaman psikolojik istismara maruz kaldıklarının farkında olmayabilir. Bu bağlamda belirsizliği ve örtük doğası nedeniyle psikolojik istismar, fiziksel şiddete kıyasla daha yıkıcı sonuçlara yol açabilmektedir (Coker ve diğerleri, 2002; Follingstad ve diğerleri, 1990; Street ve Arias, 2001). Nitekim, çok sayıda araştırma psikolojik istismarın, bireyde fiziksel şiddet kadar veya daha yıkıcı sonuçlara yol açtığını ortaya koymaktadır (Arias ve Pape, 1999; Coker ve diğerleri, 2002; Marshall, 1999; O'Leary, 1999; Walker, 1979). Örneğin Walker'ın (1979) çalışmasında, psikolojik istismarın yanı sıra hafif ya da şiddetli düzeyde fiziksel şiddete uğramış 400 kadın katılımcı, psikolojik istismarın fiziksel şiddetten daha olumsuz bir deneyim olduğunu bildirmiştir. Benzer şekilde Follingstad ve diğerleri (1990), Walker'ın çalışmasını yeniden uygulayarak benzer sonuçlara ulaşmıştır. Çalışmada, istismara uğrayan kadınlardan oluşan örneklemin %72'si, psikolojik istismar deneyimlerinin, maruz kaldıkları fiziksel şiddetten daha fazla duygusal hasara yol açtığını belirtmiştir.

Bununla birlikte, pek çok araştırma psikolojik istismarın yalnızca duygusal zarara yol açmakla kalmayıp, aynı zamanda çeşitli psikolojik ve fizyolojik sorunlarla da ilişkili olduğunu göstermektedir. Psikolojik istismar; travma sonrası stres bozukluğu, (Arias ve Pape, 1999; Dutton, Goodman ve Bennett, 1999; Golding, 1999; Street ve Arias, 2001), madde kötüye kullanımı (Coker ve diğerleri, 2002; Golding, 1999), intihar eğilimi (Golding, 1999) depresyon, (Ali, Oatley ve Toner, 1999; Golding, 1999; Sackett ve Saunders, 1999), öz saygıda azalma, korku (Lammers, Ritchie ve Robertson, 2005; Sackett ve Saunders, 1999), yetersizlik hissi, umutsuzluk, duygusal yalnızlık, öfke, kafa karışıklığı, suçluluk ve utanç (Lammers ve diğerleri, 2005) gibi çok sayıda psikolojik, zihinsel ve duygusal sorunla ilişkilidir. Ayrıca psikolojik istismar, kardiyovasküler sağlık (Coker, Smith, Bethea, King ve McKeown, 2000), kas-iskelet sistemi, sinir sistemi ve beyin sağlığı (Coker ve diğerleri, 2000; Kramer, Lorenzon ve Mueller, 2004) dahil olmak üzere çeşitli fizyolojik sistemlerdeki sorunlarla da ilişkilidir. Buna ek olarak araştırmalar sıralanan bu sorunların, fiziksel şiddete göre psikolojik istismar ile daha güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu göstermektedir (Coker ve diğerleri, 2000; Dutton ve diğerleri, 1999;

Sackett ve Saunders, 1999; Street ve Arias, 2001). Tüm bu bulgular, psikolojik istismarın görünmeyen etkilerinin yanı sıra bireyin ruhsal ve fiziksel bütünlüğü üzerindeki derin yıkıcı etkileriyle de diğer istismar türlerine kıyasla daha zarar verici olduğunu ortaya koymaktadır.

Psikolojik istismarın bireyler üzerinde bıraktığı derin ve çok boyutlu etkiler, bu konunun bilimsel olarak daha fazla incelenmesini gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda, son yirmi yılda psikolojik istismar üzerine daha fazla araştırma yapılmaya ve ölçme araçları geliştirilmeye başlanmıştır. Özellikle flört şiddeti ve yakın partner şiddeti bağlamında Türkçeye uyarlanmış veya geliştirilmiş birçok ölçek bulunmaktadır ancak yalnızca psikolojik istismar boyutunu hedef alan ölçme araçlarının sayısı oldukça sınırlıdır. Psikolojik istismarı değerlendirmek için yaygın olarak kullanılan ölçeklerden ilki, Straus, Hamby, Boney-McCoy ve Sugarman (1996) tarafından geliştirilen The Revised Conflict Tactics Scales (CTS2)'dir. Bu ölçek, hem faillik hem de mağduriyet açısından yakın partner şiddetini ve uzlaşmayı ölçmektedir. Ölçek, Aba ve Kulakaç (2016) tarafından Türkçeye uyarlanarak, “Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği” olarak adlandırılmıştır. CTS2; fiziksel şiddet, yaralama, psikolojik şiddet, cinsel şiddet ve uzlaşma olmak üzere beş alt boyuttan oluşmakta ve toplamda 78 madde içermektedir (mağduriyet için 39, faillik için 39 madde). Ölçeğin ilk versiyonunda psikolojik şiddet yerine sözel saldırganlık maddeleri bulunurken (Straus, 1979), revize edilmiş versiyonuna sözel saldırganlık maddeleriyle birlikte 8 maddeden (faillik ile birlikte 16) oluşan psikolojik şiddet alt ölçeği eklenmiştir. CTS2 yaygın olarak kullanılan bir ölçme aracı olmasına rağmen, psikolojik şiddet alt ölçeği çoğunlukla sözel saldırganlığı içeren nispeten az sayıda davranışı değerlendirir ve kontrol etme, hakimiyet kurma, aşağılama ve izole etme davranışları gibi birçok eylemi göz ardı etmektedir. Ayrıca, psikolojik istismarı çok boyutlu bir yapı olarak ele almak yerine tek boyutlu bir yapı olarak değerlendirmektedir (Toplu-Demirtaş, Hatipoğlu-Sümer ve Murphy, 2018). Bununla birlikte CTS2, esasen istismarın kendisini değil, çiftlerin çatışma çözme stratejilerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Oysa psikolojik istismar, her zaman partnerler arasındaki belirli bir çatışma bağlamında gerçekleşmemektedir. Literatüre göre psikolojik istismar tekil davranışlardan ziyade, yaygın ve süreklilik gösteren bir davranış örüntüsü oluşturmaktadır (Follingstad ve DeHart, 2000; Loring, 1994; O’Leary, 1999; Schumacher, Slep ve Heyman, 2001). Tüm bu nedenlerle CTS2’nin psikolojik istismarı kapsamlı ve güçlü bir biçimde ölçmede yetersiz kaldığı söylenebilir.

Literatürde yaygın olarak kullanılan psikolojik istismar ölçeklerinden bir diğeri, Tolman (1989) tarafından geliştirilen Kadına Psikolojik Kötü Muamele Envanteri'dir. Bu envanterin Türkçeye uyarlama çalışması Boyacıoğlu, Uysal ve Erdugan (2020) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin orijinal formu iki alt boyuttan oluşmakta olup (hükmetme/yalıtma ve duygusal/sözel şiddet), toplam 58 madde içermektedir. Türkçe versiyonunda ise bu yapı üç alt boyuta ayrılmıştır: hükmetme, yalıtma ve duygusal/sözel şiddet. Ancak bu ölçeğin yalnızca mağduriyeti ele alması ve tek bir cinsiyet üzerinden değerlendirme yapması, kapsamlılık açısından bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir.

Psikolojik istismarı ölçmeye yönelik bir diğer araç, Murphy ve Hoover (1999) tarafından geliştirilen ve Türkçeye Toplu-Demirtaş ve diğerleri (2018) tarafından uyarlanan Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği'dir. Flört ilişkilerinde psikolojik istismarı değerlendirmek amacıyla geliştirilen ölçek, toplam 56 maddeden oluşmaktadır. Maddelerin 28'i failliği, 28'i ise mağduriyeti ölçmektedir. Ölçek ayrıca kontrol, aşağılama, düşmanca geri çekilme ve tehdit olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek, çok boyutlu bir yapıya sahip olması açısından diğer ölçeklerden ayrışsa da yalnızca flört ilişkilerine özgü geliştirilmiş olması farklı ilişki türlerine genellenebilirliğini sınırlamaktadır.

Bu bağlamda, mevcut psikolojik istismar ölçeklerinin sınırlılıkları göz önüne alındığında, psikolojik istismarın hem faillik hem de mağduriyet boyutlarını kapsayan, cinsiyetler arası farklılıkları dikkate alan ve psikolojik istismar davranışlarının çok boyutlu doğasını daha kapsayıcı biçimde değerlendiren ölçme araçlarının geliştirilmesi ya da mevcut araçların uyarlanması önemli bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Bu çerçevede öne çıkan bir diğer psikolojik istismar ölçeği, Hamel, Jones, Dutton ve Graham-Kevan (2015) tarafından geliştirilen Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği'dir (Controlling and Abusive Tactics, CAT-2). Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği (KİTÖ), psikolojik istismar davranışlarını hem faillik hem de mağduriyet açısından değerlendirmektedir. KİTÖ'nün üç farklı formu bulunmaktadır: yalnızca erkekler için 36 maddelik bir form, yalnızca kadınlar için 35 maddelik bir form ve her iki cinsiyet için geliştirilen 37 maddelik birleştirilmiş form. Cinsiyete özgü formlar yalnızca failliği değerlendirirken, birleştirilmiş form hem failliği hem de mağduriyeti değerlendirmeye imkân tanımaktadır. Bu formda katılımcılar, her bir madde için ilgili davranışı ne sıklıkla uyguladıklarını ve maruz kaldıklarını iki ayrı sütun aracılığıyla (ben ve partner)

belirtmektedir. Ölçeğin alt boyutları erkekler ve kadınlar için farklılık göstermektedir. Birleştirilmiş form versiyonunda alt boyutlar erkekler için; *aşağılama ve kontrol, kıskançlığa dayalı aşırı denetim, tehditler/hareket alanının kısıtlanması* olmak üzere üç alt boyuttan oluşurken; kadınlar için ise *aşağılama ve kontrol/theditler, kıskançlığa dayalı aşırı denetim ve hareket alanının kısıtlanması* olmak üzere yine üç alt boyuttan oluşmaktadır. Yalnızca erkekler için hazırlanan forma ise, diğer alt boyutlara ek olarak *cinsel aşağılama* alt boyutu eklenmiştir. KİTÖ hem erkekler hem de kadınlar için geçerli ve güvenilir bir değerlendirme aracıdır. Ancak ölçeğin Türkçe uyarlanmasına yönelik geçerlik ve güvenirlik çalışmaları daha önce yapılmamış olup, bu araştırma kapsamında gerçekleştirilecektir.

Mevcut psikolojik istismar ölçeklerinin önemli bir kısmı yalnızca mağdurun bakış açısına odaklanmakta, failliği dikkate almamaktadır. Oysa Follingstad (2007), istismar davranışlarının tek taraflı bakış açısıyla değerlendirilmesinin yetersiz ve hatalı sonuçlar doğurabileceğini vurgulamaktadır. Winstok ve Sowen-Basheer (2015) de hem fiziksel hem de psikolojik istismar değerlendirmelerinde, faillerin ve mağdurların algılarının birlikte ele alınmasının, istismarı daha bütüncül şekilde anlamlandırmak açısından gerekli olduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda, bu çalışmada Türkçeye uyarlanan KİTÖ, bireylerin hem psikolojik istismar davranışlarını uygulama (faillik) hem de bu davranışlara maruz kalma (mağduriyet) düzeylerini ölçerek psikolojik istismarın çift yönlü doğasını değerlendirme imkânı sunmaktadır.

Bununla birlikte, psikolojik istismarın cinsiyet temelli farklılıklar gösterip göstermediği de önemli bir tartışma konusudur. Diğer istismar türlerinde olduğu gibi, psikolojik istismara da daha çok kadınların maruz kaldığı bilinmektedir (Güleç-Öyekçin ve diğerleri, 2012; Güvenç, Akyüz ve Cesario, 2014; Yüksel-Kaptanoğlu ve Çavlin, 2015; WHO, 2013, 2022). Ancak diğer yandan kadınların daha çok fiziksel ve cinsel istismara (Black ve diğerleri, 2011; Brush, 1990; Coker ve diğerleri, 2002), erkeklerin ise daha yüksek oranda psikolojik istismara maruz kaldığını ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır (Black ve diğerleri, 2011; Coker ve diğerleri, 2002; Harned, 2001). Bu bağlamda, bu çalışmada Türkçeye uyarlanan ölçeğin hem erkekler hem de kadınlar için psikolojik istismarı değerlendirebilmesi, onu kapsamlı bir ölçme aracı haline getirmektedir.

Bu doğrultuda, çalışmanın temel amaçlarından biri; yakın partner şiddetinin tüm türlerine değil, yalnızca psikolojik istismar boyutuna odaklanan, yalnızca mağduriyet değil hem faillik hem de mağduriyet perspektifinden psikolojik istismarı değerlendiren, sadece kadınların değil, her iki cinsiyetin de psikolojik istismara maruz kalma ve uygulama düzeylerini değerlendiren, çok boyutlu ve kapsamlı bir yapıya sahip olan Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği'nin (KİTÖ) Türkçeye uyarlanmasıdır. Bu kapsamda, çalışmanın ilk önemli katkısı Türkçe literatüre bu alanda eksikliği hissedilen özgün bir ölçme aracı kazandırmaktır.

Psikolojik istismar karmaşık ve çok yönlü bir yapıya sahiptir. Bu doğrultuda Marshall (1999), psikolojik istismarı açık ve gizli psikolojik istismar olmak üzere iki boyutta ele almıştır. Açık istismar eylemleri, bir gözlemcinin potansiyel zararı fark edebileceği, mağdurun eylemi veya ortaya çıkan duyguyu nispeten kolay bir şekilde tanımlayabileceği eylemlerdir. Örneğin, egemenlik kurma veya kontrol etme davranışları açık istismar eylemleri olarak kabul edilmektedir. Buna karşın gizli istismar eylemleri ise, genellikle sevgi dolu ve şefkatli bir şekilde yapılıyor gibi gözükken, bir gözlemcinin potansiyel zararı fark etmesini, mağdurun ise maruz kaldığı eylemi ve yaşadığı duyguları tanımlamasını zorlaştıran eylemlerdir. Mağdurun öz saygısını zedeleyen ve öznel yargılarını sorgulamasına yol açan eylemler bu kapsama girmektedir. Nitekim Lammers ve diğerlerinin (2005) bulguları, örtük biçimde uygulanan psikolojik istismarın, bireyin benlik duygusunu zayıflatmada en etkili istismar biçimi olduğunu göstermektedir. Çünkü gizli istismar eylemleri mağdurları oldukça şaşırtmakta ve “akıl sağlıklarını kaybettiklerini” düşünmelerine neden olmaktadır. Bu yönleriyle gizli psikolojik istismar, literatürde gaslighting olarak tanımlanan manipülatif davranışlarla oldukça benzerlik göstermektedir. Genellikle psikolojik istismarın bir türü olarak kabul edilen gaslighting (Clark, 2024; Hailes ve Goodman, 2025; Miano, Bellomare ve Genova, 2021; Tager-Shafir, Szepsenwol, Dvir ve Zamir, 2024), bazı araştırmacılar tarafından ise kendine özgü ve benzersiz bir istismar biçimi olarak ele alınmaktadır (Darke, Paterson, Dhillon ve van Golde, 2025b; Klein, Li ve Wood, 2023a). Bu kavramsal belirsizlik nedeniyle, psikolojik istismar ve gaslighting'in hangi yönlerden ayrıştığının ve hangi açılardan birbirleriyle ilişkili olduğunun belirlenmesi önemli bir gereklilik olarak görülmektedir. Bu doğrultuda, bu araştırmanın temel amaçlarından biri, bu iki değişken arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. Bununla birlikte literatürde, gaslighting ve psikolojik istismar düzeylerinin cinsiyet, ilişki süresi, ilişki memnuniyeti ve fiziksel şiddet deneyimi gibi

çeşitli demografik değişkenlerle ilişkili olabileceği yönünde bulgular yer almaktadır (Follingstad ve diğerleri, 1990; Stern, 2007; Tager-Shafir ve diğerleri, 2024; Yüksel-Kaptanoğlu ve Çavlin, 2015; Weston, 2008; WHO, 2013, 2022). Bu doğrultuda, araştırmanın amaçlarından bir diğeri de psikolojik istismar ve gaslighting düzeylerinin söz konusu demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemektir.

Gaslighting, kişilerarası ilişkilerde hedef bireyin duygusal tepkilerine, algılarına, hafızasına, muhakeme yeteneklerine, kendilik ve gerçeklik algısına olan güvenini sarsan ve bunları sorgulamasına neden olan bir manipülasyon veya psikolojik istismar biçimi olarak tanımlanmaktadır (Calef ve Weinshel, 1981; Miano ve diğerleri, 2021; Stern, 2007). Bu manipülasyon biçimi, bireylerin psikolojik ve fiziksel sağlıkları ve sosyal ilişkileri üzerinde ciddi olumsuz etkilere sahiptir (Darke ve diğerleri, 2025b; Hailes ve Goodman, 2025; Klein ve diğerleri, 2023a; Stern, 2007). Gaslighting'e maruz kalan bireyler sıklıkla kendi hafıza ve becerilerine olan güvende azalma, öz şüphe, özgüven kaybı, anksiyete, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu belirtileri, sosyal izolasyon ve benlik algısında bozulma gibi sorunlar yaşamaktadır (Darke ve diğerleri, 2025b; Hailes, 2022; Hailes ve Goodman, 2025; Lopes ve Jaspal, 2025; Thulin ve Heinze, 2025). Ayrıca gaslighting yalnızca ilişkinin sürdüğü dönemde değil, ilişki sona erdikten sonra da bireylerin zihinsel bütünlüğü, sosyal işlevselliği ve yaşam doyumu üzerinde kalıcı olumsuz etkiler bırakmaktadır (Hailes ve Goodman, 2025; Klein ve diğerleri, 2023a)

Gaslighting kavramı her ne kadar eski bir geçmişe sahip olsa da akademik araştırmalara konu olması görece yenidir. Literatürde ilk olarak psikiyatri ve tıp alanında ele alınan (Barton ve Whitehead, 1969) bu kavrama, özellikle son yıllarda sosyal medya ve popüler kültürde ilgi artmıştır (Shane, Willaert ve Tuters, 2022; Spear, 2023). Bu ilgi, sosyal medya platformlarında yapılan paylaşımlar, haber içerikleri ile birlikte birçok dizi ve film aracılığıyla da geniş kitlelere ulaşmıştır (Duca, 2016; Fuchsman, 2019; Gibson, 2017; Haider, 2019; Shane ve diğerleri, 2022). Başlangıçta daha çok kişilerarası ilişkiler bağlamında ele alınan kavram, zamanla siyasi analizlerde de kullanılan bir terim hâline gelmiş (Donzelli, 2023; Duca, 2016; Gibson, 2017; Grimes, 2016; Leve, 2017), felsefi (Abramson, 2014; Pohlhaus, 2020; Spear, 2023; Stark, 2019; Kirk-Giannini, 2023) ve sosyolojik araştırmaların da giderek daha fazla inceleme konusu olmuştur (Moussawi ve Reyes, 2024; Shane ve diğerleri, 2022; Sweet, 2019). Son yıllarda psikoloji alanında yeniden dikkat çeken olguyu tanımlamak ve ölçmek amacıyla çeşitli ölçek geliştirme

çalışmaları yapılmaya başlanmıştır (Bhatti ve diğerleri, 2023; Dickson, Ireland ve Birch, 2023; Graves ve Samp, 2021; Kukreja ve Pandey, 2023; March ve diğerleri, 2023; Tager-Shafir ve diğerleri, 2024). Ancak, gaslighting üzerine yapılan araştırmaların ve ölçek geliştirme çalışmalarının sayısı oldukça sınırlıdır.

Mevcut literatürde, gaslighting olgusunu değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş bilinen yalnızca 6 ölçek bulunmaktadır. Bu ölçeklerden ilki Graves ve Samp (2021) tarafından romantik ilişkilerde gaslighting davranışlarını ölçmek amacıyla geliştirilen 27 maddelik, 7'li likert tipi bir ölçektir. Ölçek, Stern'in (2007) *Gaslight Etkisi* adlı kitabında yer alan kontrol listesinden esinlenilerek geliştirilmiş olup, gaslighting'in duygusal ve davranışsal göstergelerine odaklanmaktadır. Bununla birlikte, ölçek tipik olarak partnerler arasındaki anlaşmazlık durumlarını temel almakta ve mağduru bu süreçlerdeki duygu ve algılarını değerlendirmektedir. Ancak gaslighting davranışlarının yalnızca anlaşmazlıklarla sınırlı olmaması ve günlük ilişki dinamiklerinde de ortaya çıkabilmesi, bu ölçeğin kapsayıcılığını sınırlayan bir durum olarak değerlendirilebilir.

Gaslighting'i ölçen bir diğer ölçek Kukreja ve Pandey (2023) tarafından, işyeri ilişkilerinde gaslighting davranışlarını belirlemek amacıyla geliştirilen İşyerinde Gaslighting Anketi'dir. 12 maddeden oluşan bu ölçek, yöneticilerin astlarına yönelik gaslighting davranışlarını anlamak ve değerlendirmek amacıyla tasarlanmıştır. Ölçeğin, kurumsal ilişkilerde önemli bir boşluğu doldurmasıyla birlikte yalnızca yönetici-çalışan ilişkisi bağlamında gaslighting'i değerlendirmesi nedeniyle kapsamlı bir ölçme aracı olmadığı söylenebilir. Bir başka ölçek, March ve diğerlerinin (2023) karanlık dörtlü kişilik özellikleriyle gaslighting taktikleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, gaslighting davranışlarının romantik ilişkilerde ne derece kabul edilebilir görüldüğünü ölçmek amacıyla geliştirdikleri tutum ölçeğidir. 7'li likert tipi 18 maddeden oluşan ölçekte katılımcılardan, bir dizi yakın ilişki senaryosunu ne ölçüde kabul edilebilir bulduklarını (1 = *Kabul Edilemez*; 7 = *Kabul Edilebilir*) değerlendirmeleri istenmektedir. Ölçeğin yalnızca gaslighting davranışlarının algılanma düzeyine diğer bir ifadeyle tutumlara odaklanması, gerçek deneyimlere ya da uygulamaya ilişkin veriler sunmaması nedeniyle sınırlı bir ölçek olduğu söylenebilir.

Yakın ilişkilerde gaslighting'i ölçen bir diğer araç, Dickson ve diğerleri (2023) tarafından geliştirilen 10 maddelik Gaslighting Davranış Ölçeği'dir. Ölçekte katılımcılar, gaslighting davranışlarını hem uygulayıcı hem de deneyimleyici olarak hangi sıklıkta yaşadıklarını, romantik ilişki, iş arkadaşlığı ve yakın arkadaşlık bağlamları için ayrı ayrı belirtmektedir. Bu çeşitlilik ölçeğin genel kullanım amacını genişletmekle birlikte ölçüm sürecini karmaşık hale getirebilmekte ve yalnızca romantik ilişkilere özgü gaslighting dinamiklerini kapsamlı biçimde değerlendirmesini sınırlandırabilmektedir. Bir diğer gaslighting ölçeği, Bhatti ve diğerleri (2023) tarafından geliştirilen, kadınların gaslighting'e maruz kalma düzeylerini değerlendiren Mağdur Gaslighting Anketi'dir. Ölçek 15 maddeden oluşan 5'li likert tipi (1 = *Kesinlikle katılmıyorum*, 5 = *Kesinlikle katılıyorum*) bir ölçektir. Ölçek cinsiyet temelli analizler açısından önemli bir katkı sunmakla birlikte, yalnızca tek bir cinsiyet açısından gaslighting maruziyetini değerlendirmesi nedeniyle kapsamlı bir değerlendirme sağlamadığı söylenebilir.

Bu ölçeklerden sonuncusu Tager-Shafir ve diğerlerinin (2024) yakın ilişkilerde partnerlerin gaslighting taktiklerine maruz kalma düzeyini değerlendirmek için geliştirdiği Gaslighting İlişisine Maruz Kalma Envanteri'dir. 11 maddeden oluşan ölçeğin maddeleri, partner davranışlarını veya taktiklerini tanımlayan ifadelerden (örneğin, "*Partnerim, söylediğini hatırladığım şeyleri sıklıkla inkâr ediyor*") oluşmaktadır. Katılımcılardan, ifadelerin mevcut partnerleriyle olan ilişkileriyle ilgili olarak ne sıklıkla doğru olduğunu 5'li likert tipi (1 = *Hiçbir zaman*; 5 = *Her zaman*) bir ölçekte derecelendirmeleri istenmektedir. GİMKE, gaslighting alanındaki diğer ölçme araçlarına kıyasla çeşitli yönlerden daha sistematik ve psikometrik açıdan güçlü bir yapıya sahiptir. Ölçeğin maddeleri doğrudan gaslighting taktiklerini hedef alan açık ve somut ifadelerle dayanmaktadır. Bununla birlikte ölçeğin yapısı ve geçerliği iki farklı kültürde doğrulayıcı yöntemler kullanılarak çok sayıda kadın ve erkek üzerinde test edilmiştir. Bu bağlamda GİMKE, gaslighting davranışlarını güvenilir biçimde ölçmeye yönelik sağlam bir psikometrik yapı sunmaktadır. Ayrıca, romantik ilişkilerde gaslighting maruziyetini ele alan ilk ölçme araçlarından biri olması, bu ölçeği Türkçe literatürde de önemli ve ihtiyaç duyulan bir değerlendirme aracı haline getirmektedir. Bununla birlikte, yukarıda ele alınan gaslighting ölçme araçlarının büyük çoğunluğu henüz Türkçeye uyarlanmamıştır. Bu ölçekler arasında yalnızca Bhatti ve diğerleri (2023) tarafından geliştirilen Mağdur Gaslighting Anketi (Gören, 2024) ile Kukreja ve Pandey (2023) tarafından geliştirilen İşyerinde Gaslighting Anketi'nin (Güleç ve Özbay, 2024) Türkçeye

uyarlanmış olduğu görülmektedir. Ancak bu ölçeklerin yalnızca kadınlara yönelik ya da işyeri bağlamında geliştirilmiş olması, romantik ilişkiler bağlamında genel popülasyona ve her iki cinsiyete de uygulanabilecek bir ölçme aracına duyulan ihtiyacı sürdürmektedir. Bu çerçevede, bu çalışmanın bir diğer önemli amacı, romantik ilişkilerde gaslighting maruziyetini değerlendirmeye yönelik olarak geliştirilen ve tüm cinsiyetler için uygulanabilir olan Gaslighting İlişisine Maruz Kalma Envanteri'nin (GİMKE) Türk kültürüne uyarlanmasıdır. Böylece, hem Türkçe literatürdeki önemli bir ölçme aracı eksikliğinin giderilmesi hem de ilerleyen dönemlerde bu alanda yapılacak araştırmalara bilimsel bir zemin oluşturulması hedeflenmektedir.

Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri şöyledir:

1. Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği (KİTÖ) Erkek Formu, Türk örnekleminde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı mıdır?
2. Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği (KİTÖ) Kadın Formu, Türk örnekleminde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı mıdır?
3. Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği (KİTÖ) Birleştirilmiş Formu'nun Faillik Boyutu, kadınlar ve erkekler için Türk örnekleminde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı mıdır?
4. Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği (KİTÖ) Birleştirilmiş Formu'nun Mağduriyet Boyutu, kadınlar ve erkekler için Türk örnekleminde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı mıdır?
5. Gaslighting İlişisine Maruz Kalma Envanteri (GİMKE), Türk örnekleminde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı mıdır?
6. Romantik ilişkilerde psikolojik istismara maruz kalma düzeyleri ile gaslighting'e maruz kalma düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
7. Romantik ilişkilerde psikolojik istismara maruz kalma düzeyleri:
 - a. Cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
 - b. İlişki memnuniyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
 - c. İlişkinin süresine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
 - d. Fiziksel şiddet deneyimine (uygulama ve maruz kalma) göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

8. Romantik ilişkilerde psikolojik istismar uygulama düzeyleri:
 - a. Cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
 - b. İlişki memnuniyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
 - c. İlişkinin süresine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
 - d. Fiziksel şiddet deneyimine (uygulama ve maruz kalma) göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
9. Romantik ilişkilerde gaslighting'e maruz kalma düzeyleri:
 - a. Cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
 - b. İlişki memnuniyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
 - c. İlişkinin süresine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
 - d. Fiziksel şiddet deneyimine (uygulama ve maruz kalma) göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Amaç

Bu araştırmanın amaçları şöyledir:

1. Psikolojik istismarın yeni ve kapsamlı bir ölçümünü sunan Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği'nin (KİTÖ) her formunu Türk kültürüne uyarlamak.
2. Türkçe literatürde romantik ilişkilerde gaslighting maruziyetini kapsamlı bir şekilde değerlendiren ilk ölçek olan Gaslighting İlişkisine Maruz Kalma Envanteri'ni (GİMKE) Türk kültürüne uyarlamak.
3. Psikolojik istismara maruz kalma düzeyleri ile gaslighting'e maruz kalma düzeyleri arasındaki ilişkileri belirlemek.
4. Psikolojik istismar (uygulama ve maruz kalma) ile gaslighting'e maruz kalma düzeylerinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek.

Önem

Yakın partner şiddeti, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yaygın biçimde görülen önemli bir toplumsal sorundur (Güleç-Öyekçin ve diğerleri, 2012; Güvenç ve diğerleri, 2014; Kocacık ve Dogan, 2006). Ülkemizde bu alanda yapılan araştırmalar, özellikle psikolojik istismar türünün, diğer istismar biçimlerine kıyasla daha yüksek oranlarda gerçekleştiğini ortaya koymaktadır (Güleç-Öyekçin ve diğerleri, 2012; Kocacık

ve Dogan, 2006; Yüksel-Kaptanoğlu ve Çavlin, 2015, s. 120). Buna karşın, mevcut literatürün büyük bir bölümü fiziksel şiddete odaklanmakta, psikolojik istismara ilişkin çalışmalar ise görece sınırlı kalmaktadır. Ancak birçok bulgu psikolojik istismarın etkilerinin diğer istismar türlerine göre daha yıkıcı olduğunu göstermektedir (Arias ve Pape, 1999; Follingstad ve diğerleri, 1990; O’Leary, 1999). Ayrıca psikolojik istismar, fiziksel, psikolojik, duygusal ve zihinsel olmak üzere birçok alanda olumsuz sonuçlarla güçlü bir şekilde ilişkilidir (Arias ve Pape, 1999; Coker ve diğerleri, 2000; Coker ve diğerleri, 2002; Dutton ve diğerleri, 1999; Golding, 1999; Sackett ve Saunders, 1999). Bu olumsuz etkiler göz önünde bulundurulduğunda, psikolojik istismarın daha iyi tanımlanması, bu alandaki araştırmaların artırılması ve etkili müdahale yöntemlerinin geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda bu alanda yeni araştırmaların yapılması, önleme çalışmaları ve tedavi yöntemlerinin geliştirilmesi için psikolojik istismarı güvenilir ve geçerli şekilde ölçebilecek ölçeklerin geliştirilmesi ve mevcut ölçeklerin farklı kültürel bağlamlara uyarlanması gerekliliği açıkça ortaya çıkmaktadır.

Psikolojik istismar, fiziksel şiddetin yer aldığı ilişkilerin büyük çoğunluğunda gözlemlenmekte ve sıklıkla bu tür şiddete eşlik etmektedir (Follingstad ve diğerleri, 1990; Loring, 1994). Bununla birlikte, fiziksel şiddetin bildirilmediği bazı ilişkilerde de psikolojik istismarın tek başına meydana gelebildiği bilinmektedir (Hoffman, 1984; Shepard ve Campbell, 1992). Buna karşın fiziksel şiddetin, psikolojik istismar olmaksızın ortaya çıkmasının oldukça nadir olduğunu ortaya koyan araştırmalar da bulunmaktadır (Carney ve Barner, 2012; Follingstad ve diğerleri, 1990; Henning ve Klesges, 2003). Bu bağlamda Straus (1974), psikolojik istismar ile şiddetli fiziksel şiddet olasılığı arasındaki güçlü ilişkiyi vurgulayarak, psikolojik istismarın varlığının fiziksel şiddetin ileride ortaya çıkma olasılığını öngördüğünü bildirmiştir. Benzer şekilde Salis, Salwen ve O’Leary (2014), psikolojik olarak daha saldırgan bireylerin hem o anda hem de bir yıl sonrasında fiziksel olarak saldırgan olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Murphy ve O’Leary (1989) ise evliliğin erken dönemlerinde görülen psikolojik istismarın zamanla fiziksel şiddete evrilebileceğini ve bu bağlamda psikolojik istismarın, fiziksel şiddetin başlangıcını ve sıklığını öngördüğünü ifade etmiştir. Bu bulgularla tutarlı biçimde, birçok araştırma da psikolojik istismarın genellikle fiziksel şiddetten önce ortaya çıktığını ve ileride fiziksel şiddet davranışlarının gelişme olasılığıyla yakından ilişkili olduğunu doğrulamıştır (Follingstad ve diğerleri, 1990; Hamby ve Sugarman, 1999; Henning ve Klesges, 2003; O’Leary, 1999; O’Leary, Malone ve Tyree, 1994; O’Leary ve

Slep, 2003). Bu çerçevede psikolojik istismarın erken dönemde tespit edilmesi ve ölçülmesi, bu konuda farkındalık yaratmak, önleyici stratejileri geliştirmek ve psikolojik istismarın fiziksel şiddete evrilmesini engellemek açısından kritik öneme sahiptir. Ancak literatürde yalnızca psikolojik istismara odaklanan çalışmaların ve ölçme araçlarının sayısının sınırlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, psikolojik istismarı kapsamlı biçimde değerlendirebilecek bir ölçme aracının Türk kültürüne uyarlanması, alandaki önemli bir boşluğu dolduracak ve gelecekte yürütülecek araştırmalar için önemli katkılar sağlayacaktır.

Diğer yandan, psikolojik istismarın farklı biçimlerinin incelenmesi de önemli bir gerekliliktir. Bazı araştırmacılar tarafından psikolojik istismarın bir boyutu olarak değerlendirilen (Dickson ve diğerleri, 2023; Miano ve diğerleri, 2021; Sweet, 2019; Tager-Shafir ve diğerleri, 2024), bazı araştırmacılar tarafından ise ayrı ve özgün bir istismar türü olarak ele alınan (Darke ve diğerleri, 2025b; Klein ve diğerleri, 2023a) gaslighting olgusunun psikolojik istismar ile ilişkisini ortaya koymak, literatürdeki boşlukların giderilmesi ve romantik ilişkilerde psikolojik istismarın kapsamının daha net anlaşılması açısından önemlidir. Bu doğrultuda, bu iki değişken arasındaki ilişkinin açık biçimde ortaya konulması, kavramsal belirsizliklerin giderilmesini sağlayarak ileride yapılacak araştırmalara yol gösterecektir.

Bununla birlikte gaslighting literatürde görece yeni odaklanılmaya başlanan bir konu olması nedeniyle, bu alanda yapılan çalışmaların ve geliştirilen ölçme araçlarının sayısı oldukça sınırlıdır. Literatür incelendiğinde, her iki cinsiyeti de kapsayacak şekilde romantik ilişkilerde gaslighting maruziyetini değerlendirmeye yönelik Türkçe geliştirilmiş veya Türkçeye uyarlanmış geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının bulunmadığı görülmektedir. Bu durum, özellikle Türkiye bağlamında gaslighting üzerine yapılacak nicel araştırmaların önünde önemli bir engel oluşturmaktadır. Bu bağlamda, gaslighting davranışlarını ölçmeyi amaçlayan bir ölçeğin Türk kültürüne uyarlanması, alanyazındaki bu boşluğun giderilmesine katkı sağlamak, konuyla ilgili ampirik çalışmaların yapılabilirliğini artırmak ve alandaki bilimsel birikimi derinleştirmek açısından büyük önem taşımaktadır.

Sayıtlılar

Bu araştırmada aşağıdaki sayıtlılardan hareket edilmiştir:

1. Araştırmaya katılan kişilerin veri toplama araçlarına samimi ve doğru cevaplar verdiği varsayılmıştır.
2. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının, ölçülmek istenilen niteliklere ve araştırmanın amacına uygun olduğu varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

1. Araştırmanın çalışma grubu, uygun örnekleme yöntemiyle sosyal medya araçları üzerinden ulaşılan katılımcılarla sınırlıdır.
2. Araştırmada elde edilen veriler, yalnızca kullanılan ölçme araçlarının kapsamı ile sınırlıdır. Ölçeklerin ölçtüğü yapılar dışındaki faktörler çalışmada dikkate alınmamıştır.
3. Araştırmada kullanılan ölçekler kültürel olarak uyarlanmış olsa da katılımcıların maddeleri algılama biçimleri kişisel farklılık gösterebilir. Bu durum ölçümün doğruluğunu etkileyebileceği için bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir.
4. Veri toplama sürecinde, öz bildirim ölçekleri kullanılmıştır. Bu durum, katılımcıların yanıtlarında sosyal istenirlik etkisi nedeniyle kendilerini olduğundan farklı şekilde yansıtmaya eğilimine yol açabilir. Dolayısıyla, elde edilen verilerde yanıtlayıcı yanlılığı olasılığı bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir.

Tanımlar

Yakın Partner Şiddeti: bireyin mevcut ya da eski partneri (eş, sevgili, flört veya cinsel partner) tarafından fiziksel saldırganlık, cinsel zorlama, psikolojik istismar ve kontrol edici davranışlar yoluyla uygulanan, mağdurun fiziksel, cinsel veya psikolojik bütünlüğüne zarar veren eylemler bütünü (Heise ve Garcia-Moreno, 2002; WHO, 2013, 2022).

Zorlayıcı Kontrol: bireyin partneri üzerinde sürekli güç, hâkimiyet ve denetim kurma amacıyla uyguladığı, partnerin düşünce, duygu ve davranışlarını sistematik biçimde

yönlendiren, kısıtlayan ya da müdahale eden stratejiler bütünü (Pence ve Paymar, 1993; Stark, 2007).

Psikolojik İstismar: duygusal zarar verme veya zarar tehdidi oluşturma, korku yaratma, faile bağımlılığı artırma ya da mağdurun benlik algısını zedeleme amacı taşıyan zorlayıcı ve itici davranışlar bütünüdür (Murphy ve Cascardi, 1993). Bu süreç; eleştiri, sözlü saldırı, tehdit, aşağılama, küçümseme, suçlama, manipülasyon, duygusal geri çekilme, izolasyon (duygusal, sosyal ya da ekonomik), baskılama ve hâkimiyet kurma gibi çeşitli davranış örüntülerini içermektedir (Follingstad ve diğerleri, 1990; Follingstad, 2007; Murphy ve Hoover, 1999; O’Leary, 1999).

Gaslighting: bir bireyin diğer kişinin duygularını, düşüncelerini, davranışlarını, benlik ve gerçeklik algısını kontrol etmeye ve değiştirmeye çalıştığı, sistematik ve manipülatif bir istismar biçimidir (Calef ve Weinshel, 1981; Graves ve Samp, 2021; Stern, 2007). Bu süreçte fail, yalan söyleme, inkâr, suçlama, zorlayıcı kontrol kullanma ve izole etme gibi çeşitli manipülatif taktikler kullanır ve mağdur zamanla kendi algılarına, yargılarına ve anılarına şüphe duyar hale gelir (Darke ve diğerleri, 2025b; Hailes ve Goodman, 2025).

Gaslighter: gaslighting davranışlarını uygulayan, mağdurun algılarını ve benlik duygusunu manipüle eden fail birey (Stern, 2007).

Gaslightee: gaslighting davranışlarına maruz kalan, manipülasyonun hedefi olan mağdur birey (Stern, 2007).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın kavramsal çerçevesini oluşturan kavramlara ve bu kavramların literatür doğrultusunda açıklamalarına yer verilmiştir. Bu bağlamda öncelikle yakın partner şiddetini açıklayan kuramlar üzerinde durulmuş, ardından psikolojik istismar ve gaslighting kavramları ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Yakın Partner Şiddetini Açıklayan Kuramlar

Yakın partner şiddeti, mevcut ya da önceki romantik ilişkilerde partnerler arasında meydana gelen, fiziksel, psikolojik, cinsel veya ekonomik zarara yol açan herhangi bir davranış biçimi olarak tanımlanmaktadır (Heise ve Garcia-Moreno, 2002). Yakın partner şiddeti, birlikte yaşayan ya da yaşamayan, karşı cinsten ya da aynı cinsiyetten bireyler arasında ortaya çıkabilmektedir. Literatürde yakın partner şiddeti genellikle fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet gibi alt türler kapsamında ele alınmaktadır (Heise ve Garcia-Moreno, 2002; WHO, 2013, 2022). Söz konusu şiddet türleri, bireyin yalnızca psikolojik sağlığını değil, fiziksel sağlığını, sosyal ilişkilerini ve genel yaşam kalitesini de olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Yakın partner şiddetinin neden ve nasıl ortaya çıktığını açıklamak amacıyla, literatürde çeşitli kuramsal yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu kuramlar arasında; toplumsal cinsiyet rollerine ve güç eşitsizliklerine odaklanan feminist kuram (Dobash ve Dobash, 1979; Yllö ve Bograd, 1988), bireysel psikopatolojik etkenlere vurgu yapan psikolojik kuram (Dutton, 2007), güç ve kontrol mekanizmalarını temel alan güç ve kontrol kuramı (Pence ve Paymar, 1993; Stark, 2007) ve bireyin içinde bulunduğu sosyal, kültürel ve çevresel katmanları bir bütün olarak ele alan ekolojik kuram (Heise, 1998; Dutton, 2006) gibi kuramlar öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, aile sisteminin dinamiklerini ele alan sistem kuramı (Straus, 1973), şiddeti öğrenme süreçleriyle açıklayan sosyal öğrenme kuramı (Barnett, Miller-Perrin ve Perrin, 1999), ekonomik ve sosyal kaynaklara erişim farklılıklarını temel alan kaynak kuramı (Allen ve Straus, 1980) ve şiddetin toplumsal bir alt kültür olarak ele alındığı şiddet alt kültürü kuramı (Wolfgang ve Ferracuti, 1967) da

yer almaktadır. Yakın partner şiddetini anlamaya yönelik geliştirilen bu söz konusu kuramsal yaklaşımlardan bazıları aşağıda ele alınmıştır.

Feminist Kuram

Feminist kuramlara göre yakın partner şiddeti, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve özellikle erkeklerin kadınlar üzerindeki ataerkil egemenliğinden kaynaklanmaktadır (Dobash ve Dobash, 1979; Yllö ve Bograd, 1988; Yllö ve Straus, 1990). Bu bakış açısına göre yakın partner şiddeti çoğunlukla erkekler tarafından kadınlara yönelik olarak gerçekleşmekte (Dobash ve Dobash, 1979; Pence ve Paymar, 1993; Yllö ve Straus, 1990) ve kadınlar ise genellikle öz savunma amacıyla şiddete başvurmaktadır (Dobash ve Dobash, 2004; Stark, 2007). Bu kuramsal çerçevede yakın partner şiddeti, erkeklerin kadınlar üzerinde egemenlik ve kontrol kurma çabalarının bir ürünü ve ataerkil sistemin doğrudan bir yansıması olarak değerlendirilmektedir (Dobash ve Dobash, 1979; Pence ve Paymar, 1993; Yllö ve Straus, 1990). Bu doğrultuda feminist kuramlar, yakın partner şiddetini, partner üzerinde kontrol sağlamak amacıyla kullanılan sistematik ve sürekli bir davranış örüntüsü olarak ele almaktadır (Dobash ve Dobash, 1979; Stark, 2007; Yllö ve Bograd, 1988).

Kuram, ilişkilerdeki güç ve kontrol dinamiklerine, şiddeti meşrulaştıran toplumsal normlara ve kadınları istismarcı ilişkiler içinde tutan yapısal ve ekonomik etkenlere odaklanmaktadır. Feminist bakış açısına göre, çocuklukta öğrenilen toplumsal cinsiyet rolleri ve ataerkil toplum yapısı, erkekleri kadınlar üzerinde güç sahibi bir konuma yerleştirerek onlara doğal bir kontrol hakkı tanımakta, böylece şiddeti meşrulaştıran bir zemin oluşturmaktadır (Dobash ve Dobash, 1979; Stark, 2007; Yllö ve Bograd, 1988; Yllö ve Straus, 1990). Bu bağlamda erkekler, kadınlar ve aileleri üzerinde egemenlik kurmak amacıyla şiddet de dâhil olmak üzere çeşitli taktiklere başvurabilmektedir (Dobash ve Dobash, 1979; Johnson, 1995; Pence ve Paymar, 1993; Yllö ve Straus, 1990).

Feminist kuram, bu yapının yalnızca bireysel ilişkiler düzeyinde değil, aynı zamanda yasal, ekonomik ve kültürel kurumlar aracılığıyla da sistematik olarak sürdürüldüğünü vurgulamaktadır. Kurama göre şiddet ve istismar, gerektiğinde güç kullanımıyla desteklenen kültürel saygı ve itaat normları aracılığıyla doğrudan veya kadınların aile ve iş yaşamı gibi temel toplumsal kurumlarda ikincil konuma yerleştirilmesi yoluyla dolaylı olarak sürdürülmektedir (Dobash ve Dobash, 1979;

Rodriguez-Menes ve Safranoff, 2012). Bu bağlamda, yasal düzenlemeler, toplumsal yapı ve kurumsal pratiklerdeki derin toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ataerkil değer sistemi, erkeklerin kadınlara yönelik şiddetini besleyen temel faktörler arasında yer almaktadır. Bu nedenle, bu şiddet biçiminin azaltılması ya da ortadan kaldırılması, ancak toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve ataerkil sistemin dönüşmesiyle mümkün olabilir (Dutton, 2006).

Güç ve Kontrol Kuramı

Feminist kuram temelinde geliştirilen güç ve kontrol kuramı, yakın partner şiddetini açıklamaya yönelik teoriler arasında öne çıkan yaklaşımlardan biridir. Bu kuram, yakın partner şiddetini güç dengesizliği ve zorlayıcı kontrol stratejileri çerçevesinde ele almaktadır. Kurama göre, yakın partner şiddetinin temelinde, toplumsal cinsiyet temelli güç eşitsizlikleri ve erkek egemen toplumsal yapıların kadınlar üzerinde kurduğu sistematik kontrol yer almaktadır (Dobash ve Dobash, 1979; Johnson, 2008; Pence ve Paymar, 1993; Stark, 2007).

Bu kontrol biçimi, yalnızca fiziksel şiddeti değil, aynı zamanda psikolojik, duygusal, ekonomik ve sosyal alanlardaki baskı ve manipülasyonları da içeren çok boyutlu bir stratejidir (Pence ve Paymar, 1993). Stark'ın (2007) da belirttiği üzere, zorlayıcı kontrol, kadının yalnızca fiziksel güvenliğini değil; cinsellik, ekonomik kaynaklara erişim, çocuklarla ve sosyal çevreyle ilişkiler ile iş yaşamı gibi birçok alanı etkileyen, sürekli bir sindirme, denetim ve izolasyon süreci olarak işlemektedir.

Pence ve Paymar (1993) tarafından geliştirilen Güç ve Kontrol Çarkı (Duluth Modeli) da bu kuramsal çerçeveyi yansıtmaktadır. Bu model, failin partneri üzerinde hâkimiyet kurmak amacıyla sistematik olarak kullandığı istismarcı davranışları tanımlamaktadır. Bu davranışlar arasında korkutma, izolasyon, küçümseme, inkâr ve suçlama, çocukları kullanma (örneğin çocukları aracı olarak kullanma veya velayetle tehdit etme), erkek ayrıcalığının kullanımı (örneğin partneri hizmetçi gibi görme), ekonomik istismar, zorlama ve tehdit yer almaktadır. Fail, mağduru kontrol altında tutmak amacıyla bu taktiklerden bir ya da birkaçını sistematik şekilde bir arada kullanmaktadır (Johnson, 2008). Bu tür davranışların bireysel bir psikopatolojiden değil, failin amaçları doğrultusunda mağduru kontrol etme niyetinden kaynaklanan sistematik

bir yapıya sahip olduğu vurgulanmaktadır (Dobash ve Dobash, 1979; Pence ve Paymar, 1993; Stark, 2007).

Psikolojik Kuramlar

Psikolojik kuramlar, yakın partner şiddetini açıklamaya yönelik erken dönem teorik yaklaşımlar arasında yer almaktadır. Bu bakış açısına göre, şiddet eğilimi; kişilik özellikleri, psikopatoloji, bağlanma örüntüleri, öz saygı düzeyi, dürtü kontrolü ve psikobiyolojik etkenler gibi bireysel ve psikolojik faktörlerle açıklanmaktadır (Dutton, 2007; Gondolf, 2002; Hamberger ve Hastings, 1991; Hastings ve Hamberger, 1988; King, 2012; Murphy, Meyer ve O'Leary, 1993).

Bu bağlamda, psikopatolojik düzeyde özellikle borderline ve antisosyal kişilik bozukluklarının (Dutton, 2007; Ehrensaft, Cohen ve Johnson, 2006) yanı sıra, majör depresyon, travma sonrası stres bozukluğu (Marshall, Panuzio ve Taft, 2005), öfke kontrol sorunları (Greene, Coles ve Johnson, 1994) ve madde kullanım bozukluklarının (Hamberger ve Hastings, 1991; Foran ve O'Leary, 2008) yakın partner şiddetiyle anlamlı ilişkiler gösterdiği bulunmuş ve yakın partner şiddetinin nedenleri bu gibi psikopatolojiler ile açıklanmıştır. Kuram bu psikopatolojilerin, bireylerin duygularını düzenleme, stresle başa çıkma ve sağlıklı ilişki kurma becerilerini olumsuz etkileyerek şiddet riskini artırdığını savunmaktadır.

Kurama göre çocukluk dönemi bağlanma stilleri ve yetişkin romantik ilişkilerdeki bağlanma biçimleri de yakın partner şiddetiyle ilişkilendirilmektedir. Araştırmalar, özellikle kaygılı ve korkulu/kaçınan bağlanma stillerinin partnerler arası çatışma ve şiddetle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Henderson, Bartholomew, Trinke ve Kwong, 2005; Dutton, 1995a). Bu güvensiz bağlanma biçimleri yalnızca şiddet uygulayan bireylerde değil, aynı zamanda şiddete maruz kalan bireylerde de incelenmiştir. Bazı araştırmalar, bu bireylerin partnerlerinden ayrılma kaygısı nedeniyle şiddeti tolere etme eğiliminde olduklarını ve bu nedenle şiddet içeren ilişkilerde kalmaya daha yatkın olduklarını ortaya koymuştur (Henderson, Bartholomew ve Dutton, 1997). Bu bulgular bağlanma kuramının, yalnızca şiddet davranışlarını açıklamakla kalmayıp, aynı zamanda şiddet döngüsünün nasıl sürdüğünü anlamaya da önemli katkılar sunduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Dutton (1995b), şiddet eğiliminin gelişiminde çocukluk döneminde yaşanan travmatik deneyimlerin belirleyici rol oynadığını ileri

sürmüştür. Bu doğrultuda, bireyin çocuklukta şiddete tanık olması, ebeveynleri tarafından değersizleştirilmesi ve güvensiz bağlanma örüntüsü geliştirmesi, ileriki yaşlarda partner şiddetinin görülmesi açısından önemli risk faktörleri arasında yer almaktadır.

Bununla birlikte bu bulgular, psikolojik etkenlerin partner şiddetinin açıklanmasında önemli bir rol oynadığını ortaya koysa da psikopatoloji tek başına bu nedenleri açıklamada yeterli değildir. Psikopatolojik faktörlerin etkisi, genellikle bireysel, gelişimsel ve çevresel etkenlerle etkileşim içinde ele alınmalı ve çok boyutlu bir yaklaşımla değerlendirilmelidir.

Sosyolojik Kuramlar

Sistem Kuramı

Sistem kuramı aile içi şiddeti ve yakın partner şiddetini aile sistemi açısından ele almaktadır. Sistem teorisini partner şiddetine uygulayan ilk kişi Straus'dur (1973). Straus'a göre aile içindeki çatışma ve şiddet bir bireyin bireysel sorunundan ya da psikopatolojisinden değil aile sisteminden kaynaklanan sistemik bir üründür.

Partner şiddetinin nedenlerini inceleyen sistem teorisi, yalnızca bireysel veya yapısal özelliklere odaklanan açıklamaların ötesine geçerek, bireylerin içinde var olduğu ve etkileşimde bulunduğu aile sisteminin özelliklerinin temel önemini de ele almaktadır. Kurama göre aile yapısının birçok özelliği (sosyalleşme, birlikte geçirilen zaman ve stres seviyesi dahil), sistemdeki şiddet potansiyelini etkilemektedir (Giles-Sims, 1983).

Ekolojik Kuram

Yakın partner şiddetini çok düzeyli ve bağlamsal bir perspektiften ele alan ekolojik kuram, Bronfenbrenner'in (1979) geliştirdiği ekolojik sistemler teorisine dayanmaktadır. Bu kuram bireysel davranışların, yalnızca kişisel özellikler üzerinden değil, bireyin içinde bulunduğu sosyal, kültürel ve çevresel sistemler aracılığıyla da anlaşılması gerektiğini öne sürmektedir.

Bronfenbrenner'in ekolojik modelini yakın partner şiddetine uygulayan araştırmacılar, bireyin davranışlarını şekillendiren dört düzeyli sistemik sosyal bağlam tanımlamışlardır (Heise, 1998; Dutton, 2006). Bu düzeylerden makrosistem toplumun

genel kültürel normları, cinsiyet rolleri, değerleri ve ideolojik inanç sistemlerinden oluşmaktadır. Ekzosistem, bireyin doğrudan içinde yer almadığı ancak bulunduğu yakın çevreyi etkileyen ve bu yüzden dolaylı olarak etkisinde kaldığı hem resmi hem de gayri resmi sosyal kurumları (örneğin işyeri, okul, mahalle, sosyal çevre) içermektedir. Mikrosistem, bireyin içinde bulunduğu en yakın sosyal çevreyi ve özellikle aile birimini içermektedir. Son olarak ontogenetik düzey ise, bireyin kişisel gelişim geçmişini, kişilik ve psikolojik özelliklerini ifade etmektedir. Bu dört düzeydeki etmenlerin etkileşimi, yakın partner şiddetinin ortaya çıkmasında belirleyici rol oynamaktadır. Bu yaklaşım, sistem teorisiyle de uyumlu olup, şiddeti bireysel patolojilere indirgemek yerine, bireyin içinde bulunduğu çok katmanlı sosyal sistemler içinde ele almaktadır. Ekolojik kuram, yakın partner şiddetinin önlenmesinde yalnızca bireysel müdahalelerin değil, aynı zamanda bireyi etkileyen diğer sistemlerin, toplumsal yapıların ve kültürel normların dönüştürülmesinin de gerekli olduğunu savunmaktadır.

Değişim/Toplumsal Kontrol Kuramı

Değişim/Toplumsal Kontrol Kuramı, aile içi şiddetin veya yakın partner şiddetinin fayda-maliyet analizine dayalı olarak açıklanabileceğini öne sürmektedir. Bu kuram, bireylerin şiddet içeren davranışları sergileyip sergilemeyeceklerine, bu davranışların getirdiği ödüller ile karşılaşacakları olası risk ve maliyetler arasındaki dengeye göre karar verdiklerini varsaymaktadır (Gelles, 1983; Gelles ve Straus, 1988).

Gelles (1983), partner şiddetinin toplumsal düzenin devamını sağlayan sosyal kontrol mekanizmalarının yokluğu ya da işlevsizliği durumunda ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Ona göre şiddet, ödüller maliyetlerden fazla olduğunda meydana gelmektedir. Aile içinde etkili sosyal kontrol mekanizmalarının olmaması, bireylerin şiddet davranışlarından doğacak maliyetleri azaltmakta ve bu nedenle şiddeti daha olası hale getirmektedir. Cinsiyet, ekonomik kaynaklar, statü farklılıkları ve fiziksel güç gibi eşitsizlikler, erkeklik normları ve ailenin mahremiyetine dair toplumsal kabuller gibi yapılar, şiddetin maliyetini düşürerek ödül algısını artırmaktadır. Dolayısıyla bu kurama göre şiddetin önlenmesi için, cezai ve toplumsal yaptırımlar aracılığıyla maliyetlerin artırılması ve şiddetin toplumsal düzeyde yüceltilmesine son verilmesi aracılığıyla şiddete verilen ödüllerin azaltılması gerekmektedir.

Psikolojik İstismar

Psikolojik İstismar Kavramı ve Tanımı

Alan yazında, yakın partner şiddetinin belirli bir davranışsal kategorisi olan psikolojik istismarı tanımlamak için birçok farklı terim kullanılmaktadır. Bu bağlamda; duygusal istismar (Ali ve diğerleri, 2000; Murphy ve Hoover, 1999; Wijma ve diğerleri, 2003), psikolojik şiddet (Lohman, Neppel, Senia ve Schofield, 2013; Winstok ve Sowan-Basheer, 2015), duygusal şiddet (Mazza, Dennerstein ve Ryan, 1996), psikolojik kötü muamele (Tolman, 1989), psikolojik saldırganlık (Murphy ve Cascardi, 1993; Murphy ve O'Leary, 1989; O'Leary, 2001; Straus ve diğerleri, 1996) gibi farklı kavramların kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca, kontrol edici davranışlar (Lehmann, Simmons ve Pillai, 2012), kontrol edici istismar (Aguilar ve Nightingale, 1994) zorlayıcı kontrol (Hamberger, Larsen ve Lehrner, 2017; Stark ve Hester, 2019), fiziksel olmayan şiddet (Lanza, Zeiss ve Rierdan, 2006; Outlaw, 2009), sözel saldırganlık (Straus, 1979) veya sözlü istismar (Coker ve diğerleri, 2002; Salari ve Baldwin, 2002) gibi kavramlar da kullanılmaktadır. Bununla birlikte, tüm bu kavramları ve bunlara karşılık gelen davranışları kapsayan daha geniş bir çerçeve sunduğu için, literatürde yaygın olarak tercih edilen terim psikolojik istismardır (Follingstad, 2007; Heise ve Garcia-Moreno, 2002; Marshall, 1996). Psikolojik istismar, acı verici eleştirilerden, sadistçe kontrol edici davranış kalıplarına kadar uzanan eylemleri içeren geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Ayrıca psikolojik istismar mağdurlar tarafından, sıklıkla aynı anda katlandıkları fiziksel şiddetten daha rahatsız edici ve yaralayıcı bir deneyim olarak tanımlanmaktadır (Follingstad, 2007; Walker, 1979). Buna karşın, merkezi bir olgu olmasına rağmen psikolojik istismar, fiziksel şiddet kadar açık, kabul görmüş ve üzerinde uzlaşılan bir tanımsal çerçeveye oturtulamamıştır (Winstok ve Sowan-Basheer, 2015). Bu durumun temel nedeni, psikolojik istismarın karmaşık ve çok boyutlu yapısının tam olarak anlaşılamamış olmasıdır.

Psikolojik istismar kavramı kullanılmadan önce ilk aşamalarda bu tür davranışlar, “fiziksel olmayan istismar” (Hudson ve McIntosh, 1981) veya “sözlü istismar” (Coker ve diğerleri, 2002; Shook, Gerrity, Jurich ve Segrist, 2000) olarak adlandırılmış ve ağırlıklı olarak sözel saldırganlıkla ilişkilendirilmiştir. Bu yaklaşım, özellikle *Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçekleri* (Straus, 1979; Straus ve diğerleri, 1996) tarafından temsil edilmekte (Schumacher ve diğerleri, 2001) ve bu gelenek psikolojik istismarı, çatışma

sırasında hakaret etme, tehdit etme, bağırma gibi fiziksel olmayan ancak incitici davranışlarla değerlendirilmektedir. Diğer yandan ikinci gelenek ise, psikolojik istismarın temel bileşeni olarak kontrol edici davranışlara odaklanmaktadır. Bu yaklaşım, *Kadına Psikolojik Kötü Muamele Envanteri* (Tolman, 1989; Tolman, 1999) ile temsil edilmekte ve psikolojik istismarı, partneri kontrol etmek, izole etmek veya aşağılamak için fiziksel olmayan stratejilerin (örneğin, sosyal ilişkileri kısıtlama, küçümseme, aşağılama gibi) kullanılmasıyla değerlendirilmektedir (Schumacher ve diğerleri, 2001).

Her iki yaklaşım da psikolojik istismarın önemli boyutlarını temsil etse de tek başına yeterli değildir ve istismarın kapsamını tam olarak yansıtamamaktadır. Bu nedenle sonraki çalışmalarda araştırmacılar psikolojik istismarın tanımını genişletmeye; kontrol ve sözel saldırganlığın ötesine geçerek diğer önemli alt boyutları da kapsayacak biçimde yeniden kavramsallaştırmaya başlamışlardır. Ancak tüm bu çabalara rağmen, psikolojik istismarın ne olduğu ve ne olmadığı konusunda alanyazında henüz bir fikir birliği bulunmamaktadır (Follingstad, 2007; Schumacher ve diğerleri, 2001). Bu kavramsal belirsizlik, psikolojik istismarın tanımlanmasını zorlaştırmış (Follingstad ve DeHart, 2000) ve bu bağlamda araştırmacılar, belirledikleri psikolojik olarak istismar edici davranışları temel alarak birbirinden farklı ancak ortak öğeleri büyük ölçüde örtüşen tanımlar geliştirmişlerdir.

Psikolojik istismara ilişkin tanımlar, birey üzerinde hâkimiyet kurma, kontrol etme, izolasyon uygulama (duygusal, sosyal veya ekonomik), korku uyandırma, tehdit etme, alay etme, aşağılama, küçümseme, suçlama, eleştirme, manipülasyon ve duygusal geri çekilme gibi çeşitli davranışların bir kombinasyonunu içermektedir (Follingstad ve diğerleri, 1990; Follingstad, 2011; Hamby, 1996; Katz ve Arias, 1999; Murphy ve Hoover, 1999; Straus, 1979; Tolman, 1989; Walker, 1979). Bu tanımlarda, failin mağdura zarar verme ya da onu kontrol altına alma niyeti ile mağdurun zarar algısı çoğu zaman örtük ya da açık biçimde yer almaktadır (Follingstad ve DeHeart, 2000). Örneğin, Murphy ve Hoover (1999) psikolojik istismarı, bireyin duygusal iyi oluşuna ya da benlik algısına zarar vermeye yönelik, korku yaratan ve bağımlılığı artıran davranışlar olarak tanımlamaktadır. Benzer biçimde, Walker (1984) ise psikolojik istismarı, bir partnerin özsaygısını azaltan, kontrol ya da güvenlik duygusunu zayıflatan tüm davranışlar olarak tanımlamaktadır. O'Leary ve Jouriles'e (1994) göre psikolojik istismar; reddetme, aşağılama, küçük düşürme, tehdit etme, korkutma ve yalnızlaştırma gibi davranışları

içeren bir olgudur. Follingstad'a (2007) göre psikolojik istismar; partnerin duygusal olarak zarar verme, kontrol altına alma, sindirme, zorlama veya öfkeyi yansıtma amacıyla başvurduğu sözlü ya da zihinsel yöntemlerin, aşırıya kaçan biçimde uygulanarak diğer partner üzerinde açık ve olumsuz etkiler yaratmasıdır. Benzer şekilde Loring'e (1994) göre psikolojik istismar, bir bireyin diğerinin öz benliğini sistematik biçimde zayıflattığı ya da yok ettiği bir süreçtir. Loring bu tanımla istismarı oluşturan davranış örüntüsüne dikkat çekmektedir.

Davranış örüntüsüne vurgu yapan diğer bir araştırmacı O'Leary (1999) ise psikolojik istismarı; partnere yönelik tekrarlayan eleştiri, sözlü saldırı, izolasyon ve baskılama gibi davranışları içeren bir süreç olarak tanımlamaktadır. Ayrıca bu tür davranışların, genellikle mağdurun failden korkmasına ya da özsaygısının azalmasına neden olduğunu ifade etmektedir. Ek olarak bu tanım hem teorik hem de nesnel bileşenleri bir araya getirerek psikolojik istismarı sistematik bir şekilde kavramsallaştırmaktadır. Tanım, yalnızca istismarcı davranış örneklerini (örneğin eleştiri, sözlü saldırı, izolasyon, egemenlik kurma) ortaya koymakla kalmayıp, aynı zamanda bu davranışların potansiyel psikolojik etkilerini de (örneğin korku, düşük öz saygı) içeren teorik bir çerçeve (tekrarlayan bir davranış örüntüsü) sunmaktadır (Scafidi, 2006). Ayrıca bu tanım, psikolojik istismarı diğer istismar biçimlerinden ayırt edebilen, bütünlük içeren, açık ve yoruma kapalı bir yapı sergilemektedir.

Bununla birlikte Murphy ve Cascardi (1993) psikolojik istismarı, duygusal zararı veya zarar verme tehdidi oluşturmayı amaçlayan, korku yaratan, faile bağımlılığı artıran ya da mağdurun benlik algısını zedeleyen zorlayıcı ve itici eylemler bütünü olarak kavramsallaştırmaktadır. Bu tanım, yakın ilişkilerde zaman zaman ortaya çıkan hafif düzeyli zorlayıcı davranışlardan, yoğun şiddetin ve sistematik kontrolün hâkim olduğu ilişki örüntülerine kadar uzanan geniş bir davranış yelpazesini kapsamaktadır (Murphy ve Hoover, 1999). Ayrıca, psikolojik istismarı yalnızca belirli davranış türleriyle (örneğin eleştiri ya da izolasyon) sınırlamayıp, bu davranışların taşıdığı niteliklere (örneğin zorlayıcı, yönlendirici ya da baskılayıcı olma özelliklerine) odaklanması açısından da daha kapsayıcı bir yaklaşım sunmaktadır. Bununla birlikte bu tanım, psikolojik istismarın yol açabileceği olası sonuçlara da işaret etmektedir, bunlar arasında duygusal zarar, korku, bağımlılık geliştirme ve benlik algısında bozulma gibi etkiler yer almaktadır. Ancak kapsamlı içeriğine karşın, bu tanım bazı kavramsal eksiklikler de taşımaktadır.

Özellikle, psikolojik istismarın süreklilik gösteren bir davranış örüntüsü olduğunu açıkça vurgulamakta ve söz konusu davranışların romantik partner ilişkileri bağlamında gerçekleştiğini doğrudan ifade etmemektedir (Scafidi, 2006).

Son olarak Marshall (1994) ise psikolojik istismarı, kasıtlı olup olmadığına, sevgi dolu bir ilgiden kaynaklanıp kaynaklanmadığına, iyi niyetle yapılıp yapılmadığına veya mağdurun bu etkilerin farkında olup olmadığına bakılmaksızın, mağdurun psikolojik, duygusal veya davranışsal yeterliliğini zayıflatan bir partnerle günlük iletişim ve etkileşimi olarak kavramsallaştırmaktadır. Marshall bu tanımla psikolojik istismarı oldukça geniş bir çerçevede ele almakta ve davranışı niyet, bağlam veya mağdurun farkındalığına bakılmaksızın değerlendirmektedir. Bu yaklaşım, psikolojik istismarı yalnızca açıkça zarar vermeyi hedefleyen davranışlarla sınırlı görmemekte, mağdurun psikolojik, duygusal ya da davranışsal yeterliliğini zayıflatan her tür etkileşimi de kapsamına almaktadır. Tanım ayrıca, failin iyi niyetli olduğu ya da mağdurun davranışların olumsuz etkisinin farkında olmadığı durumlarda bile, bu etkileşimlerin psikolojik istismar olarak değerlendirilebileceğini vurgulamaktadır. Böylece günlük yaşamda sıradan ya da normalleşmiş görünen iletişim biçimlerinin dahi mağdurun özsaygısını, bağımsızlığını veya işlevselliğini zedeleyebileceği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, tanım psikolojik istismarın çoğu zaman sürekli ve tekrar eden nitelikte olduğunu ve mağdur üzerinde zamanla yıpratıcı bir etki yarattığını da ima etmektedir. Marshall'ın bu yaklaşımı, psikolojik istismarın yalnızca açık düşmanlık ya da hakaret içeren davranışlardan ibaret olmadığını, daha örtük, normalleştirilmiş veya “iyi niyetli görünen” eylemlerin de bu kapsamda ele alınabileceğini ortaya koymakta ve psikolojik istismarın belirlenmesinin neden zor olduğunu da açıklamaktadır.

Tüm bu tanımlar birlikte değerlendirildiğinde, psikolojik istismarın tanımsal açıdan hâlâ bir belirsizlik taşıdığı görülmektedir. Yakın partner şiddeti bağlamında önemli bir yere sahip olmasına rağmen psikolojik istismar, çok sayıda incitici davranışı kapsayabilen ya da dışlayabilen, sınırları net olarak belirlenmemiş esnek bir kavramsal kategori olarak karşımıza çıkmaktadır (Winstok ve Sowen-Basheer, 2015). Bu çerçevede psikolojik istismarın; kıskançlık, aşağılama, hakaret, suçlama, küçümseme, alay, azarlama, istismarcı ısrar, aşırı kontrol, manipülasyon, tehdit, sosyal ya da ekonomik izolasyon/kısıtlama, duygusal geri çekilme ve hükmetme gibi pek çok davranış biçimini veya daha fazlasını içeren kapsamlı ve çok boyutlu bir olgu olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Psikolojik İstismarın Alt Boyutları

Psikolojik istismarın tanımıyla ilgili tartışmaya ek olarak, tam olarak hangi tür davranışların psikolojik olarak istismar edici olduğu ve yapının nasıl işlevselleştirileceği konusunda da tartışmalar yaşanmıştır. Psikolojik istismarın tek bir yapı olarak mı yoksa benzersiz teorik, ampirik ve pratik anlamı olan çok boyutlu bir yapı olarak mı kabul edilmesi gerektiği, alan için önemli bir soru olarak ortaya çıkmıştır (Jones, Davidson, Bogat, Levendosky ve von Eye, 2005). Bu nedenle araştırmacıların çoğu, hangi davranışların psikolojik olarak istismar edici olduğunu belirlemeye çalışmış ve bu davranışları belirli kategorilere ayırmıştır. Böylece yakın ilişkilerde psikolojik istismar türlerini kavramsal olarak sınıflandırmak için farklı boyutlar önerilmiştir. Bu boyutlardan bazıları aşağıda ele alınmıştır.

Zorlayıcı Kontrol ve Hakimiyet

Araştırmacılar bazı farklılıklar göstermekle birlikte, genel olarak belirli davranış örüntülerini psikolojik istismar kapsamında değerlendirmektedir. Bu örüntüler arasında en dikkat çeken kategorilerden biri zorlayıcı kontrol ve hakimiyettir (baskınlık). Zorlayıcı kontrol bazı araştırmacılar tarafından farklı bir istismar türü veya doğrudan psikolojik istismar kavramının yerine kullanılan bir yapı olarak ele alınırken (Johnson, 1995; Pence ve Paymar, 1993; Stark, 2007), çoğu araştırmacı tarafından ise psikolojik istismarın bir alt boyutu olarak görülmektedir (Follingstad, Coyne ve Gambone, 2005; Katz ve Arias, 1999; Murphy ve Hoover, 1999; Tolman, 1989). Zorlayıcı kontrol, bireyin partneri üzerinde sürekli güç, hâkimiyet ve denetim kurma amacıyla uyguladığı, partnerin düşünce, duygu ve davranışlarını sistematik biçimde yönlendiren, kısıtlayan ya da müdahale eden stratejiler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Pence ve Paymar, 1993; Stark, 2007). Bu tür davranışlar arasında örtük ya da açık tehdit, korkutma, sindirme, izolasyon ve takip gibi çeşitli eylemler yer almaktadır (Dutton ve Goodman, 2005; Hamberger ve diğerleri, 2017; Stark, 2007). Ayrıca fiziksel veya cinsel şiddet de zorlayıcı kontrolün bir parçası olabilmektedir (Dutton ve Goodman, 2005; Hamberger ve diğerleri, 2017; Pence ve Paymar, 1993).

Öte yandan yakın partner şiddetinde temel motivasyonun hakimiyet kurma isteği olduğu ve hakimiyetin zorlayıcı kontrolün temel unsuru olduğu öne sürülmektedir (Cook ve Goodman, 2006; Dobash ve Dobash, 1979; Pence ve Paymar, 1993; Stark, 2007). Bu

doğrultuda hâkimiyet, şiddetin hem başlatılmasında hem de sürdürülmesinde merkezi bir rol oynamaktadır ve psikolojik istismarın temel bileşeni olarak değerlendirilmektedir (Hamby, 1996; Murphy ve O'Leary, 1989; O'Leary ve diğerleri, 1994).

Hamby'ye (1996) göre hâkimiyet; otorite, kısıtlayıcılık ve aşağılama olmak üzere üç ana unsurdan oluşmaktadır. *Otorite*, ilişkideki her iki partnerin de ilişkiyle ilgili kararlar üzerinde eşit haklara sahip olması yerine, karar alma gücünün yalnızca bir partnerin kontrolüne geçmesidir. *Kısıtlayıcılık*, bireyin doğrudan ilgilendirmeyen durumlarda dahi partnerinin davranışlarını sınırlama hakkını kendinde görmesidir. Örneğin, partnerin belirli kişilerle görüşmesini veya belirli yerlere gitmesini yasaklamak bu kapsamdaki davranışlara örnektir. *Aşağılama* ise, bir partnerin diğerine eşit değer vermemesi ve onun değerine dair sürekli olumsuz bir tutum sergilemesidir. Hamby'nin bu kavramsallaştırması, psikolojik istismarın önemli bir boyutu olan hâkimiyet ve zorlayıcı kontrol boyutunu anlamaya yönelik kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır.

İzolasyon

Psikolojik istismarın önemli alt kategorilerinden bir diğeri de izolasyondur. İzolasyon, literatürde sık ve tutarlı bir şekilde tanımlanan başlıca psikolojik istismar boyutlarından biri olarak öne çıkmaktadır (Follingstad ve diğerleri, 1990; Kasian ve Painter, 1992; Murphy ve Cascardi, 1993; Murphy ve Hoover, 1999; Tolman, 1989). Farklı araştırmacılar izolasyon kavramını; “kısıtlayıcı sindirme” (Murphy ve Hoover, 1999) “kısıtlama” (Follingstad ve diğerleri, 1990; Follingstad, 2015; Hamby, 1996), “kıskançlık” (Kasian ve Painter, 1992) ve “tekeline alma” (Tolman, Rosen ve Wood, 1999) gibi çeşitli terimlerle adlandırmaktadır.

İzolasyon, bir partnerin diğer partneri, arkadaş ve aile gibi sosyal desteklerden uzaklaştırdığı, partnerin aktivitelerini ve sosyal temaslarını kısıtladığı ve hatta partnerinin bu tür etkileşimlerini yasaklamaya veya engellemeye çalıştığı kontrol edici davranışlardan oluşmaktadır (Follingstad, 2011; Murphy ve Hoover, 1999; Tolman, 1989). Bu bağlamda fail, mağdurun işe ya da okula gitmek gibi sıradan faaliyetlerde bulunmasına veya kişisel gelişim etkinliklerine katılmasına bile engel olabilmektedir (Tolman, 1989). İzolasyon aynı zamanda fail tarafından aşırı sahiplenici davranışları, yoğun kıskançlığı ve mağdurun zamanını tekeline alma çabalarını da içermektedir (Murphy ve Hoover, 1999; Tolman ve diğerleri, 1999). Failin, mağduru işle ilgili

alanlarda taciz etmesi, sürekli telefonla arayarak takip etmesi, arkadaşlık ilişkilerine müdahale etmesi, bireysel zaman geçirmesini engellemesi ya da fiziksel olarak nerede olduğunu sürekli kontrol etmesi gibi eylemler de izolasyon davranışları arasında yer almaktadır (Tolman ve diğerleri, 1999). Tüm bu davranışlarla fail partnerinin özgürlüğünü kısıtlayarak, mağdur üzerindeki kontrolünü artırmaya ve ona tam anlamıyla sahip olmaya çalışmaktadır.

İzolasyon boyutunu psikolojik istismar sınıflandırmasına dahil eden araştırmacılardan biri Walker'dır (1979). Walker, psikolojik istismarı dört temel boyutta ele almıştır: sözlü saldırı, sosyal aşağılama (toplum içinde küçük düşürme), sosyal izolasyon ve ekonomik yoksunluk. Bu bağlamda sosyal izolasyon, mağdurun destek sistemlerinden sistematik olarak uzaklaştırılmasını ifade ederken; ekonomik yoksunluk, mağdurun finansal kaynaklara erişiminin kısıtlanması anlamına gelmektedir.

Benzer şekilde Shepard ve Campbell (1992) da izolasyon unsurunu içeren altı boyutlu bir psikolojik istismar modeli önermiştir. Bu modeldeki alt boyutlar şunlardır: izolasyon (sosyal temasın kısıtlanması), duygusal istismar (aşağılama ve onur kırıcı davranışlar), korkutma/gözdağı (jest ya da eylemlerle tehdit oluşturma), tehditler (kendine veya başkalarına zarar verme tehditleri), erkek ayrıcalığı kullanımı (erkeğin üstün olduğu inancına dayalı olarak talep edilen itaat) ve ekonomik istismar (maddi kaynakların kısıtlanması).

Tolman (1989) ise geliştirdiği, hükmetme-yalıtma ve duygusal-sözel şiddet olmak üzere iki alt boyuttan oluşan “Kadına Yönelik Kötü Muamele” ölçeğinde, izolasyon kategorisini hükmetme-yalıtma alt boyutu ile ele almıştır. Hükmetme-yalıtma boyutu, geleneksel cinsiyet rollerine katı bir şekilde bağlılık, tehdit edici davranışlar, sosyal temasları kısıtlama ve itaat talepleri gibi kontrol odaklı eylemleri kapsamaktadır. Duygusal-sözel şiddet boyutu ise, duygusal geri çekilme, sevgi ve duygusal yakınlığı esirgeme veya lakap takma, küçümseme ve aşağılama gibi duyguları inciten ve mağdurun öz saygısını zedeleyen kasıtlı sözel saldırgan davranışlardan oluşmaktadır.

Murphy ve Hoover (1999) ise, psikolojik istismarı dört temel boyutta sınıflandırarak çok boyutlu bir çerçeve önermiştir: kısıtlayıcı sindirme, aşağılama, hakimiyet/korkutma ve düşmanca geri çekilme. Bu boyutlardan kısıtlayıcı sindirme alt boyutu izolasyon davranışlarını yansıtmaktadır. Bu bağlamda, *kısıtlayıcı sindirme*,

partnerin davranışlarını kısıtlamak ve sosyal çevresinden izole etmek amacıyla gerçekleştirilen yüksek düzeyde sahiplenici ve kıskanç davranışları kapsamaktadır. Örneğin, partnerin kişisel eşyalarının gizlice karıştırılması ya da belirli arkadaş ve aile üyeleriyle görüşmesinin engellenmeye çalışılması gibi davranışlar bu kategoriye girmektedir. Bu davranışlar ilişkiye yönelik algılanan tehditleri bastırmanın yanı sıra partnerin faile bağımlılığını da artırma amacı taşımaktadır. *Aşağılama* ise partnerin öz değerini ve öz saygısını hedef alan doğrudan sözel saldırıları, aşağılayıcı ve onur kırıcı eylemleri içermektedir. Örneğin partnere “zavallı”, “başarısız” gibi küçültücü ifadelerle hitap etmek ya da bir başkasının daha iyi bir partner olacağına dair karşılaştırmalar yapmak bu kapsamda değerlendirilebilir. *Hakimiyet/korkutma* boyutu, mağdur üzerinde korku yaratarak kontrol sağlama amacı güden fiziksel tehditleri, mala zarar verme davranışlarını ve yoğun sözlü saldırganlık gösterilerini içermektedir. Örneğin, partnerin önünde eşyaların kırılması veya tekmelenmesi yüksek sesle bağırılması ya da tehditkâr bir biçimde öfke sergilenmesi bu tür davranışlara örnek teşkil etmektedir. *Düşmanca geri çekilme* alt boyutu ise, partneri cezalandırma ve ilişkiye dair kaygı düzeyini artırma amacıyla uygulanan duygusal mesafe koyma ve iletişimden kaçınma davranışlarını içermektedir. Örneğin, bir sorun hakkında herhangi bir tartışmayı reddetmek, konuşmayı kesmek, surat asmak veya küsmek bu bağlamda değerlendirilmektedir. Murphy ve Hoover, bu dört boyutun birbirinden ayrı düşünülemeyeceğini ve çoğunlukla birbirini tamamlayan, etkileşimli bir örüntü içinde ortaya çıktığını vurgulamaktadır.

Özetle izolasyon alt boyutu, yalnızca mağdurun sosyal ilişkilerini sınırlandırmakla kalmayan, aynı zamanda mağdurun bağımsız hareket etme kapasitesini, öz yeterlilik duygusunu ve dış kaynaklı destek sistemlerini hedef alarak, bireyin öz güvenini zayıflatan sistematik bir kontrol stratejisi olarak ortaya çıkmaktadır.

Duygusal Geri Çekilme

Murphy ve Hoover’ın (1999) da ele aldığı şekilde düşmanca geri çekilme alt boyutu diğer adıyla duygusal geri çekilme (veya duygusal istismar), psikolojik istismarın bir diğer geniş kategorisini oluşturmaktadır. Duygusal geri çekilme kategorisi ile uyumlu davranışları diğer araştırmacılar “duygusal/kişilerarası geri çekme” (Tolman ve diğerleri, 1999) veya “geri çekilme” (Kasian ve Painter, 1992) olarak adlandırmaktadır. Duygusal geri çekilme davranışları, duygusal yakınlığı reddetme, duygusal teması esirgeme ve duygusal ulaşılabilirliği engellemeyi içermektedir (Murphy ve Hoover, 1999). Bu

kategori, partneri cezalandırmak ya da incitmek amacıyla konuşmayı reddetmek, fiziksel veya sözlü sevgiyi esirgemek (Follingstad, 2011), bir sorunu tartışmayı reddetmek veya küskünlük göstermek (Murphy ve Hoover, 1999), partneri görmezden gelmek ve partnerin ihtiyaçlarına duyarsız olmak (Tolman, 1989) gibi davranışlardan oluşmaktadır. Bu davranışlar partneri cezalandırma, kaygısını artırma (Murphy ve Hoover, 1999), incitme (Follingstad, 2011) ve partnerin algılarını geçersiz kılma (Tolman ve diğerleri, 1999) amacı taşımaktadır.

Tehdit

Psikolojik istismar literatüründe sıklıkla ele alınan diğer bir davranış kategorisi tehdittir. Bu kategoriyi bazı araştırmacılar “hakimiyet/korkutma” (Murphy ve Hoover, 1999) “açık ve örtük şiddet tehditleri” (Sonkin, Martin ve Walker, 1985), “zarar tehditleri” (Follingstad ve diğerleri, 1990) veya “korku yaratma” (Tolman ve diğerleri, 1999) olarak adlandırmaktadır. Tehdit edici davranışlar, partnerde korku yaratmak amacıyla öfke nöbeti geçirme veya öldürme tehditlerini (Follingstad, 2011), partnerin kişisel eşyalarına zarar verme (Follingstad ve diğerleri, 1990), partnere veya partner için önemli olan diğer kişilere fiziksel zarar verme tehditlerini içermektedir. Ayrıca partnerin sırlarını ifşa etmeye veya onu toplum içinde küçük düşürmeye yönelik tehditleri (Tolman ve diğerleri, 1999), isteklerini yapmazsa veya onu terk ederse kendine zarar vereceğine yönelik tehditleri, başkasıyla aldatmaya, ilişkiyi bitirmeye (Kasian ve Painter, 1992; Tolman, 1989) veya akıl hastanesine yatırmaya yönelik tehditleri içerebilmektedir (Tolman, 1989). Bu tehditler partnerde korku ve kaygı oluşturarak itaati pekiştirmektedir (Tolman ve diğerleri, 1999).

Sözlü İstismar

Sözlü istismar, literatürde sıklıkla tanımlanan başka bir psikolojik istismar davranışları kategorisidir. Bu kategori aynı zamanda, “sözlü şiddet” (Tolman, 1989), “sözel saldırganlık” (Straus, 1979), “aşağılama” (Murphy ve Hoover, 1999; Tolman, ve diğerleri, 1999) veya “duygusal istismar” (Shepard ve Campbell, 1992) gibi çeşitli isimlerle de adlandırılmaktadır. Sözlü istismar davranışlarının tipik örnekleri arasında, partnere hakaret veya küfür etmek, bağırarak, aşağılayıcı lakaplar takmak, (Follingstad, 2011, Kasian ve Painter, 1992; Straus ve diğerleri, 1996), aşağılamak, küçümsemek, kötü hissettirmek amacıyla eleştirmek (Follingstad, 2011) ve partneri başkalarının önünde

aşağılamak (Tolman ve diğerleri, 1999) gibi davranışlar yer almaktadır. Follingstad ve diğerleri (1990) sözlü istismarın işlevinin, partneri kontrol altına almak ile ilgili olduğunu öne sürmektedir. Örneğin, sözlü istismar ile bir partner diğerini işe yaramaz biri olduğuna inandırarak psikolojik istismarın gücü altına alabilmektedir. Sözlü istismar davranışları, bir kişinin kendini daha az yetenekli, daha az yeterli ve hatta daha az insan hissetmesine neden olmaktadır (Tolman ve diğerleri, 1999). Ayrıca sözlü istismar, bireyin öz saygısına saldırmakta ve kendisini iyi hissetme yeteneğini yok etmektedir (Follingstad ve diğerleri, 1990). Bazı araştırmalara göre partnerin öz saygısını en fazla azaltan ve en yıkıcı olan psikolojik istismar türü alay etme, aşağılama ve lakap takma davranışları ile sözlü istismardır (Follingstad ve diğerleri, 1990; Sackett ve Saunders, 2001). Bu açıdan sözlü istismar partnerin psikolojik sağlığını oldukça etkileyen ve duygusal zarara yol açan önemli bir psikolojik istismar kategorisidir.

Sonuç olarak birçok araştırmacı psikolojik istismarın çeşitli bileşenlerinin varlığını tanımlayarak ve davranış kategorileri oluşturarak psikolojik istismarın oldukça kapsamlı ve çok boyutlu yapısını anlamaya, tanımlamaya ve işlevsel hale getirmeye çalışmıştır. Psikolojik istismarı kategorize etme çabaları, bir davranışın birden fazla türde etkiye sahip olabileceğini ve listelenen kategoriler arasında çok fazla örtüşme ve ilişki olduğunu da açıkça ortaya koymaktadır. Psikolojik istismarın karmaşık doğası henüz tam anlamıyla çözülememiş olsa da kontrol ve hükmetme, izolasyon, duygusal istismar, sözel istismar ve tehdit gibi birçok davranış kategorisinin belirlenmesi, bu yapının daha iyi anlaşılmasına önemli ölçüde katkı sağlamaktadır.

Gaslighting

Gaslighting Kavramı ve Kökeni

Henüz Türkçe karşılığı bulunmayan “gaslighting” kavramının kökeni, İngiliz yazar Patrick Hamilton'ın (1939) “Gas Light” adlı tiyatro oyununa dayanmaktadır. Daha sonra çeşitli uyarlamaları yapılan oyunun konusuyla aynı temada ve isimde iki filmi de (Cukor, 1944; Dickinson, 1940) bulunmaktadır. Özellikle 1944 yapımı versiyonu gaslighting olgusunun geniş kitlelerce tanınmasını ve kavramın daha görünür hale gelmesini sağlamıştır (Clark, 2024; Zembylas, 2024). Başrollerini Ingrid Bergman ve Charles Boyer'in paylaştığı bu film (Cukor, 1944), gaslighting davranışlarının

betimlenmesi açısından literatürde de sıklıkla başvurulmuş örneklerden biri hâline gelmiştir (Calef ve Weinshel, 1981; McDonald, 2024; Sodoma, 2022; Spear, 2020, 2023).

Filmin genel konusu, kendisini Gregory Anton olarak tanıtan ancak gerçekte adı Sergius Bauer olan bir adamın bir dizi manipülatif davranış sergileyerek, karısı Paula'yı "akıl sağlığını yitirdiğine" ikna etmeye ve böylece onu hastaneye yatırmaya çalışmasıdır. Filmin hikayesi Paula'nın geçmişine uzanarak başlamaktadır. Paula genç bir kızken, ünlü bir opera sanatçısı olan teyzesi öldürülmüştür. Teyzesine ait paha biçilemez mücevherler Paula'ya kalmıştır ancak kendisi bunu bilmemektedir (Sodoma, 2022; Spear, 2020). Mücevherlerin teyzesinin evinde saklı olduğunu bilen Gregory, Paula ile evlenip onu bu eve taşınmaya ikna etmiştir (Sodoma, 2022; Spear, 2023). Aslında Paula'nın teyzesinin katili de olan Gregory'nin amacı, evin en üst katında saklı olduğunu düşündüğü mücevherleri aramaya devam edebilmek için karısını "akıl sağlığını kaybettiğine" inandırıp hastaneye yatırmak ve mücevherleri ele geçirmektir (Calef ve Weinshel, 1981; McDonald, 2024; Sodoma, 2022; Spear, 2020). Bu amaçla Gregory, Paula'nın benlik duygusunu ve günlük yaşamını baltalamaya, gerçeklik algısını çarpıtmaya, böylece kendi dayattığı gerçekliği kabul etmesini sağlamaya çalışmaktadır.

Amacını geçirebilmek için Gregory, çevrelerindeki insanları ve eşyaları manipüle ederek Paula'nın kendi hafızasından ve algılarından şüphe etmesini neden olur. Örneğin, Paula'ya aile yadigârı olan bir broş verir, ancak daha sonra bu broşu gizlice çantasından alarak onun kaybolduğuna Paula'nın kendisinin neden olduğuna inanmasını sağlar ve bu durum Paula'nın kendi hafızasına olan güvenini zayıflatır. Benzer şekilde, oturma odasının duvarındaki bir tabloyu tekrar tekrar yerinden alıp dolabın arkasına saklar ve onu oraya saklayan kişinin Paula'nın kendisi olduğuna inandırmaya çalışır. Bu durum ise Paula'nın hem hafızasına olan güvenini hem de muhakeme yeteneğini sarsar (Sodoma, 2022). Gregory bu tür manipülasyonların yanı sıra Paula'ya sadece hayal gördüğüne dair güvence verir, ayrıca aşırı yorgun olduğunu ve bu yüzden hafızasının iyi çalışmadığını ima eder (Abramson, 2014; Spear, 2023).

Tüm bu davranışlarla birlikte gaslighting terimi, oyun ve filmin adı olmanın ötesinde, aslında filmdeki bir sahneden doğmuştur (Stern, 2019). Gregory, sık sık evden çıkıyormuş gibi yaparak evin başka bir bölümünden gizlice içeri girer ve tavan arasına çıkarak mücevherleri arar. Bu sırada, tavan arasındaki gaz lambasını kullanması, gaz lambalarının aynı boru sistemine bağlı olması nedeniyle, evin diğer odalarındaki ışığın

sönükleşmesine ve titremesine neden olur. Paula çoğu zaman, evde yalnız olduğunu düşündüğü halde ışığın sönükleşip titrediğini ve üst kattan ayak seslerinin geldiğini fark eder. Bu düşüncesini hizmetçisiyle ya da Gregory ile paylaştığında böyle bir şeyin olamayacağı, evde kimsenin olmadığı söylenerek bu gözlemleri yalanlanır. Ayrıca Gregory, her şeyin onun hayal gücünün ürünü olduğunu iddia ederek Paula'nın deneyimlerini sürekli olarak geçersiz kılar. Bu durum Paula'nın kendi görsel ve işitsel algılarına olan güveninin sarsılmasına ve algılarından şüphe duymasına neden olur (Spear, 2023).

Sonuç olarak Gregory, yalan, inkâr, suçlama, saptırma, izolasyon ve iki yüzlülük gibi çeşitli taktikler ve davranışlarla Paula'yı sistematik biçimde manipüle eder (Abramson, 2014; Sodoma, 2022; Spear, 2020). Bu sistematik inkâr ve manipülasyon, Paula'nın görsel ve işitsel algılarına olan güvenini zedeler; zamanla kendi algılarından ve hatta akıl sağlığından şüphe duymaya başlamasına yol açar (Calef ve Weinshel, 1981; Davis ve Ernst, 2019; Spear, 2023; Stern, 2019). Bu tür psikolojik manipülasyonlar, gaslighting'in temelini oluşturmaktadır. Paula'nın çevresinden izole edilmesi, gerçeklik algısının bozulması ve öznel yargılarına olan güvenini yitirmesi, gaslighting'in işleyişini ve birey üzerindeki yıkıcı etkilerini açık biçimde göstermektedir.

Gaslighting'in Tanımı

Son yıllarda gaslighting'e yönelik ilgi artsa da kavramın tanımı ve işlevselleştirilmesi hâlâ tutarsız ve belirsizdir (Darke, Paterson ve van Golde, 2025a; Klein, Wood ve Bartz, 2025). Özellikle gaslighting'in kasıtlı mı yoksa bilinçsizce mi gerçekleştiği (Abramson, 2014; Calef ve Weinshel, 1981; Dorpat, 1996; Podosky, 2021; Sodoma, 2022) ve tekil bir durum mu yoksa tekrarlayan bir süreç mi olduğu (Abramson, 2014; Graves ve Samp, 2021; Sodoma, 2022; Spear, 2020) konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bu nedenle farklı araştırmacılar kavramı çeşitli açılardan tanımlamış ve açıklamaya çalışmıştır.

Başlangıçta gaslighting terimi birini "akıl sağlığını kaybettiğine" ikna etmeye yönelik bir davranış biçimi olarak görülürken (Barton ve Whitehead, 1969; Smith ve Sinanan, 1972), şu anda daha geniş bir çerçevede, kişilerarası ilişkilerde bir dizi manipülatif davranışı ifade etmektedir (Abramson, 2014; Dorpat, 1996; Spear, 2020). Oyunun yazarı Hamilton'ın (1939) tasvir ettiği fenomenle büyük ölçüde örtüşen

gaslighting kavramı (Sodoma, 2022) genel olarak, bir bireyin diğer kişinin duygularını, düşüncelerini, davranışlarını, benlik ve gerçeklik algısını kontrol etmeye ve değiştirmeye çalıştığı bir tür manipülatif davranış biçimi olarak tanımlanmaktadır (Calef ve Weinshel, 1981; Graves ve Samp, 2021; Stern, 2007). Bu genel tanım, farklı araştırmacılar tarafından çeşitli boyutlarıyla ele alınmıştır. Örneğin, Abramson'a (2014) göre gaslighting, uygulayan kişinin (bilinçli veya bilinçsiz) karşısındaki kişiye tepkilerinin, algılarının, anılarının veya inançlarının sadece yanlış değil, aynı zamanda tamamen temelsiz olduğu hissini aşılama çalıştığı bir tür duygusal manipülasyon biçimidir. Graves ve Samp'a (2021) göre gaslighting, bir bireyin gerçeklik duygusunu aşındıran bir psikolojik istismar biçimi iken; Kline'a (2006) göre ise, bir bireyin kendi duyularından ve inançlarından şüphe etmesine neden olmak amacıyla onun öz güvenini ve duygusal dengesini baltalama çabasıdır. Benzer şekilde, Spear'e (2020) göre gaslighting manipülasyon veya aldatma yoluyla bir kişinin öz güvenini sürekli olarak zayıflatma ve böylece kontrolü altına alma girişimidir. Bununla birlikte Spear'e göre gaslighting bir olay değil, bir süreçtir.

Sodoma'ya (2022) göre gaslighting, bir gaslighter'ın farklı derecelerde kasıt içerebilecek şekilde hedef bireyin duygusal tepkilerine, algılarına, hafızasına, muhakeme yeteneklerine ve yargılarına olan güvenini baltalayan, bilişsel kapasitesine olan güvenini zedeleyen ve ciddi psikolojik zararlara yol açan bir manipülasyon türüdür. Benzer şekilde Darke ve diğerleri (2025b) gaslighting'i, mağdurun gerçeklik algısını baltalamayı amaçlayan bir manipülatif davranış örüntüsü olarak tanımlamaktadır. Stern'e (2023) göre ise gaslighting, bir bireyin kendi davranışlarını ya da motivasyonlarını yanlış hatırladığına, yanlış anladığına veya yanlış yorumladığına inandırılması sonucu zihninde şüpheler ve kafa karışıklığı oluşmasına neden olan, böylece bireyi savunmasız bırakan bir manipülasyon türüdür.

Kavramı psikanalitik açıdan ele alan Dorpat'a (1996) göre gaslighting, bir bireyin (veya grubun) diğer bireyin zihinsel işleyişinden, yargılarından veya gerçeklik algılarından şüphe etmesini sağlayarak iradesini faile teslim etmesine zemin hazırlayan bir yansıtımlı özdeşim biçimidir. Son olarak Hailes ve Goodman'e (2025) göre gaslighting, hem failin manipülatif davranış örüntüsünü (örneğin inkar, yalan, bir şeyleri saklama, aşırı tepki vermekle suçlama), hem de mağdurun bu davranışlara bağlı olarak kendinden şüphe etmesini (örneğin kişinin kendi algılarına, yargılarına ve anılarına

güvenmemesi) içeren, genellikle zorlayıcı kontrol bağlamında ortaya çıkan bir psikolojik istismar türüdür.

Tüm bu tanımlar birlikte ele alındığında gaslighting kavramının, bireyin algılarına, duygularına ve yargılarına olan güvenini sarsan, onu kendi gerçekliğinden şüphe eder hale getiren, çok boyutlu bir manipülasyon biçimi olarak ortak bir zeminde bulunduğu görülmektedir.

Literatürde Gaslighting Kavramı

Literatürde gaslighting kavramı ilk olarak psikiyatri ve tıp alanında yazılmış vaka çalışmaları ile ele alınmıştır (Barton ve Whitehead, 1969; Lund ve Gardiner, 1977; Sheikh, 1979; Smith ve Sinanan, 1972). Bu çalışmalar, bireylerin aile üyelerini, eşlerini veya yakınlarını “akıl sağlıklarını kaybettikleri” veya psikiyatrik ya da fiziksel bir rahatsızlıkları olduğu iddiasıyla hastaneye yatırma girişimlerini konu edinmiş ve bu tür kötüye kullanım durumlarına karşı tıp uzmanlarını uyarmayı amaçlamıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen ve gaslighting kavramını literatüre kazandıran ilk çalışma, Barton ve Whitehead’in (1969) üç vakayı ele aldığı çalışmadır. Araştırmacılar çalışmada, istemediği bir yakının psikiyatri kliniğine yatırarak ondan kurtulmayı amaçlayan iki vaka ile huzurevi personeli tarafından psikiyatri kliniğine yatırılan yaşlı bir kadına ilişkin bir vakayı incelemiştir. İlk iki vaka, boşanmak amacıyla eşleri tarafından, saldırganlık veya alkolizm iddialarıyla hastaneye yatırılan erkek mağdurları içerirken; üçüncü vaka, huzurevi personelinin yaşlı bir kadına idrar kaçırma sorununa yol açacak ilaçlar vererek hastaneye yatırılmasını sağlamasını konu almaktadır. Üç vakada da mağdurların fiziksel veya ruhsal belirtiler göstermediği, faillerin kişisel çıkar sağlamak amacıyla asılsız iddialarla bireyleri hastaneye yatırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Barton ve Whitehead çalışmada bu tür girişimleri “Gaslight Fenomeni” olarak adlandırarak gaslighting’in oluşturabileceği risklere dikkat çekmiş ve hastaneye yatırılmadan önce hastaların durumunun titizlikle değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Tıp uzmanları ve psikiyatrlar için gaslighting girişimlerine ilişkin farkındalık oluşturan bu çalışmanın etkisiyle Smith ve Sinanan (1972) da benzer şekilde iki gaslighting vakasını ele alarak bu olgunun önemini vurgulamıştır. Bu çalışmada ilk vaka, yaşlı bir kadının evindeki misafirin etkisiyle hastaneye yatırılması ve eşinin de bu süreçte istemeden dahil olmasıyla ilgilidir. İkinci vaka ise, alkol bağımlısı bir eşin, daha fazla

kontrol ve bağımsızlık elde etmek amacıyla, karısını akıl sağlığını kaybettiği iddiasıyla hastaneye yatırmaya çalışmasını ele almaktadır. Benzer şekilde Lund ve Gardiner (1977) de, bakım evi çalışanlarının yaşlı bir kadını, akıl sağlığının yerinde olmadığı iddiasıyla doktorları yanıltarak hastaneye yatırılmasını sağladıkları bir vakayı ele almıştır. Vakada personelin asıl amacı, yaşlı kadının odasını boşaltarak personel için yer açmaktır. Lund ve Gardiner bu çalışmayla gaslighting olgusuna yönelik farkındalığın artırılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu çalışma ve Smith ve Sinanan'ın (1972) incelediği ikinci vaka, "akıl sağlığını kaybettiği" iddiasıyla hastaneye yatırılan bireyleri daha baskın biçimde ele aldığı için, tiyatro oyunundaki gaslighting temsiline, ilk çalışmaya göre daha yakındır. Son olarak, Sheikh, (1979) aile hekiminin istemeden işbirliği yapmasıyla akrabaları tarafından psikiyatri kliniğine yatırılan yaşlı bir adamla ilgili vakayı, avukatların da dahil olduğu süreçle birlikte ele almış ve psikiyatrinin kötüye kullanımına dikkat çekmiştir. Bu çalışmaların her birinde gaslighting uygulayan bireyler, kişisel çıkarları doğrultusunda doktorlara yanlış bilgiler vererek yakınlarını hastaneye yatırmaya çalışmışlardır.

Literatürdeki erken dönem örneklerde, gaslighting olgusu genellikle istenmeyen bireylerden kurtulmak amacıyla başvuru kasıtlı ve kötü niyetli bir manipülasyon biçimi olarak çerçevelendirilmiştir (Darke ve diğerleri, 2025a). Bu yaklaşımı izleyen dönemde ise, gaslighting'in psikodinamik yorumlarına odaklanan çalışmalar literatürde yer almaya başlamıştır (Calef ve Weinshel, 1981; Dorpat, 1996). Bu alandaki ilk ve en dikkat çekici örneklerden biri, Calef ve Weinshel'in (1981), gaslighting davranışının ardındaki olası psikolojik mekanizmaları ve bu davranışın mağdurlar üzerindeki etkilerini ele aldığı çalışmadır. Bu çalışma, gaslighting'in erken kavramsallaştırmalarından birini sunması, failerin motivasyonlarına odaklanması ve gaslighting'i tıp uzmanlarını yanıltma bağlamında değil, mağdurlar üzerindeki psikolojik etkileri açısından tanımlaması bakımından literatürde önemli bir yere sahiptir (Klein, Wood ve Bartz, 2023b).

Gaslighting üzerine yapılan akademik çalışmaların ilk yıllarında, tıp uzmanlarını yanıltarak bireylerin hastaneye yatırılmasını konu alan vaka çalışmaları ve olguyu psikodinamik açıdan yorumlayan çalışmalar ön plana çıkarken, ilerleyen yıllarda ve özellikle günümüzde gaslighting, psikolojik istismar bağlamında ele alınmaya başlanmıştır. Bu dönüşümde, Stern'in (2007) *Gaslight Etkisi* adlı kişisel gelişim kitabı

önemli bir rol oynamış, söz konusu çalışma gaslighting olgusunun daha geniş bir kitle tarafından tanınmasına ve kavramın popülerlik kazanmasına katkıda bulunmuştur (Sweet, 2019; Darke ve diğerleri, 2025a). Bu eserle birlikte gaslighting kavramı, kişisel gelişim ve popüler psikoloji literatüründe de ele alınmaya başlamıştır (örneğin Sarkis, 2018). Kitap, yazarın kişisel deneyimlerinin yanı sıra, özel psikoterapi kliniğindeki danışanlarının, yakın çevresinin ve arkadaşlarının deneyimlerine dayalı olarak kaleme alınmıştır. Kitap, gaslighter'ların karakteristik özelliklerine, bireylerin gaslighting ilişkisini tanımalarına ve bu ilişkileri tanımlayabilmelerine, bireylerin gaslighting'e maruz kalıp kalmadıklarını anlamalarına, bu tür ilişkilerden kendilerini nasıl koruyabileceklerine ve "gaslight etkisinden" kurtulma yöntemlerine ilişkin kapsamlı bilgiler sunan ilk kaynaklardan biri olma özelliği taşımaktadır. Söz konusu bilgiler, kitapta sunulan çeşitli vaka örnekleriyle desteklenmiş ve somutlaştırılmıştır. Ayrıca, henüz gaslighting'e özgü psikometrik araçlar geliştirilmemişken, kitapta yer alan 20 maddelik ve 25 maddelik iki anket, sonraki yıllarda birçok akademik çalışmada gaslighting deneyimini ve davranışlarını ölçmek ve işlevselleştirmek amacıyla kullanılmıştır (Graves ve Samp, 2021; Li ve Samp 2023; Miano ve diğerleri, 2021).

Filmlere konu olduğu yıllardan günümüze kadar teorik anlamda giderek artan bir ilgi gören gaslighting kavramı, ilk yıllarda büyük ölçüde psikiyatri alanındaki çalışmalarla sınırlı kalmış ancak zamanla psikoloji, felsefe, sosyoloji ve tıp gibi farklı disiplinlerde de ele alınarak çok yönlü bir inceleme alanı haline gelmiştir. Psikoloji alanında kavram, özellikle yakın ilişkiler olmak üzere kişilerarası ilişkilerde görülen psikolojik manipülasyon biçimlerini tanımlamak amacıyla kullanılmıştır (Dickson ve diğerleri, 2023; Kukreja ve Pandey, 2023; March ve diğerleri, 2023; Tager-Shafir ve diğerleri, 2024). Felsefe alanında gaslighting, özellikle epistemik adaletsizlik açısından (Abramson, 2014; Spear, 2020, 2023; Pohlhaus, 2020) ele alınırken; sosyoloji alanında ise güç dengesizlikleri, ırkçılık, toplumsal eşitsizlik ve feminizm bağlamında incelenmiştir (Berenstain, 2020; Davis ve Ernst, 2019; Moussawi ve Reyes, 2024; Sweet, 2019; Zembylas, 2024). Tıp alanında ise gaslighting, hastanın semptomlarını inkâr ve göz ardı etme, semptomları uygunsuz bir şekilde ruh sağlığıyla ilgili olarak etiketleme (örneğin depresyon, anksiyete), gecikmiş tanı, hastaları iyileşmek için yeterince çaba göstermediklerine yönelik suçlama, gerekli testleri veya ilaçları reddetme, hastanın bakış açısını ve deneyimlerini göz ardı etme açısından ele alınmıştır (Durbhakula ve Fortin, 2023; Shapiro ve Hayburn, 2024).

Diğer yandan, yakın ilişkiler bağlamında ortaya çıkan (Hamilton, 1939) ve literatürde sıklıkla bu çerçevede ele alınan gaslighting kavramının zamanla kapsamı genişlemiş, kişilerarası ilişkilerden tarikatlar gibi kapalı grup dinamiklerine ve kurumsal yapılara kadar uzanan farklı bağlamlarda incelenmiştir (Dorpat, 1996). Bu doğrultuda gaslighting; ebeveyn-çocuk (Sarkis, 2018), psikoterapist-danışan (Dorpat, 1996; Tormoen, 2019), işveren-çalışan (Clark, 2024; Kukreja ve Pandey, 2023) ve doktor-hasta (Durbhakula ve Fortin, 2023; Shapiro ve Hayburn, 2024) ilişkisi gibi birçok farklı kişilerarası bağlamda ele alınmıştır.

Gaslighting olgusuna yönelik ilgi, yalnızca kişilerarası ilişkilerle de sınırlı kalmamış; kavram aynı zamanda siyaset alanında da etkili bir analiz terimi olarak kullanılmaya başlanmıştır (Duca, 2016; Ghitis, 2017; Rietdijk, 2024; Shane ve diğerleri, 2022; Sweet, 2019). Özellikle Donald Trump'ın 2016'daki başkanlık seçim kampanyası ve 2017'deki başkanlık dönemiyle birlikte, gaslighting kavramı siyaset ve medya söylemlerinde belirgin bir biçimde yer edinmiştir (Duca, 2016; Leve, 2017; Shane ve diğerleri, 2022; Stern, 2023). Trump'ın ve yönetiminin seçim kampanyası ve başkanlık dönemindeki gerçeklik algısını çarpıtan, kamuoyunu yanıltmaya yönelik politikaları ve söylemleri, gaslighting'in siyasi analiz terimi olarak kullanılmasına zemin hazırlamıştır (Crockett, 2016; Donzelli, 2023; Duca, 2016; Gibson, 2017; Grimes, 2016; Leve, 2017; Quinn, 2016). Kavramın bu şekilde siyasal bağlamda kullanılması, gaslighting'in yalnızca akademik literatürde değil, medya ve kamusal söylemlerde de görünürlük kazanmasını sağlamıştır (Carpenter, 2018; Fuchsman, 2019; Shane ve diğerleri, 2022; Stern, 2023). Gaslighting olgusu, zamanla televizyon dizileri, sinema filmleri (Haider, 2019), haber medyası (Duca, 2016; Gibson, 2017; Grimes, 2016; Leve, 2017; Quinn, 2016), sosyal medya platformları ve içerikleri gibi popüler kültür ürünlerinde de sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır (Kukreja ve Pandey, 2023; Shane ve diğerleri, 2022). Son olarak, bu yaygınlık sözlüklerde de karşılık bulmuştur. Oxford Dictionaries, 2018'de gaslighting'i yılın moda kelimelerinden biri olarak tanımlarken, Merriam-Webster ise 2022'de aynı kavramı yılın kelimesi ilan etmiştir. Kavramın medya ve siyaset aracılığıyla görünürlük kazanması, günlük dilde kullanımını da önemli ölçüde artırmıştır (Carpenter, 2018). Bu gelişmeler, gaslighting kavramının yalnızca akademik ve klinik bir fenomen olmaktan çıkıp, kültürel ve toplumsal farkındalığın önemli bir parçası haline geldiğini ve popülerliğinin belirgin biçimde arttığını göstermektedir. Ancak gaslighting olgusuna yönelik artan akademik ve toplumsal ilgiye karşın konuya ilişkin ampirik araştırmaların

sayısı hâlâ sınırlıdır. Özellikle gaslighting'in ne olduğuna ve tanımına ilişkin alanyazında hâlâ bir netlik bulunmamaktadır. Bu nedenle, kavramın daha net tanımlanabilmesi ve etkilerinin sistematik biçimde ortaya konulabilmesi için daha fazla nicel çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Gaslighter-Gaslightee İlişkisi ve Gaslighting Türleri

Gaslighting'i uygulayan fail *gaslighter*, gaslighting uygulanan mağdur ise *gaslightee* olarak adlandırılır. Bu iki kişi arasındaki etkileşimden ortaya çıkan gaslighting yalnızca, kendi benlik duygusunu ve dünyada güç sahibi olma duygusunu korumak için haklı olması gereken bir gaslighter ile kendi gerçeklik duygusunu gaslighter'ın tanımlamasına izin veren, gaslighter'ı idealize eden ve umutsuzca onun onayını arayan bir gaslightee olduğunda gerçekleşebilir (Stern, 2007).

Gaslighting için iki kişi gereklidir ancak gaslighting, yalnızca yakın bir ilişkideki partnerlerle sınırlı değildir (Dickson ve diğerleri, 2023; Spear, 2023; Sodoma, 2022, Stern, 2007). Güven veya otorite içeren birçok kişilerarası bağlamda, örneğin çalışan-işveren ilişkileri ve akranlar arasındaki çeşitli türden (arkadaşlar, iş arkadaşları, sınıf arkadaşları, vb.) ilişkilerde de gaslighting görülebilmektedir (Spear, 2023). Diğer yandan gaslighting yalnızca bire bir ilişkilerde görülmemektedir. Gaslighting teknikleri ayrıca iktidardaki kişiler tarafından vatandaşların ve muhalefetin dengesini bozmak, dikkatini dağıtmak, aklını karıştırmak, algılarını bozmak ve böylece onları kontrol edilmesi daha kolay bir hale getirmek için de kullanılmaktadır. Ayrıca aşırı uç grup liderleri ve çoğu tarikat liderleri de gaslighter profiline tam olarak uymaktadır (Dorpat, 1996; Sarkis, 2018). Oldukça etkileyici ve ikna edicidirler, insanları kontrol etmek için aşırı uç davranışlarda bulunurlar; genellikle insanları ailelerinden ayırırlar, mallarını ve eş seçimlerini, işlerini ve gerçeklik duygularını kontrol ederler (Sarkis, 2018). Bu açıdan gaslighting yalnızca bireysel ilişkilerde değil, medya, siyasi liderler, tarikatlar, aşırı uç gruplar, kapalı gruplar ve benzeri yapılar tarafından da insanları kontrol etmek amacıyla kullanılan güçlü bir taktır.

Stern'e (2007) göre, gaslighting göz boyayan, iyi adam ve korkutucu gaslighting olmak üzere üç türden oluşmaktadır. Bu üç türde de gaslighting ilişkisine dahil olan gaslightee (mağdur), gaslighter'ı tamamlayıcı özellikler gösterme eğilimindedir. Diğer bir ifadeyle gaslighting ilişkisi iki kişinin aktif katılımını içermektedir. Örneğin “göz

boyayan” gaslighting yapan bireyler, partnerini özel hissettirir, genellikle tartışma ve anlaşmazlıklardan sonra sevgi bombardımanı, iltifatlar ve yüceltmeler yoluyla kontrol uygular. Mağdur ise bir sorun yaşandığında bu sevgi bombardımanını durumu normalleştirmede bir savunma mekanizması olarak kullanır. Bir şeylerin yanlış olduğunu fark etse de görmezden gelir veya kendisinin yanlış anlamış olabileceğini, hatalı olabileceğini düşünür çünkü gaslighter’ın büyülu etkisine kapılmıştır. Gaslighter’ın onu gerçekten sevdiğini ve her şeyin düzeleceğini düşünür. İlişkinin başlarında bu gaslighting türü daha yoğun olarak görülebilir. İlişki kötüye gittiğinde mağdur bu eski yakınlığı ve sıcaklığı geri kazanmayı çaresizce umarak ilişkiye tutunur. Göz boyayan gaslighting yalnızca romantik ilişkilerde görülmez, arkadaşlık, aile, akrabalık ve iş ilişkisi gibi birçok ilişkide de benzer şekilde uygulanır. Gaslighter önce mağdura özel olduğunu hissettirir, ardından kendi bakış açısını ve görüşlerini mağdurun benimsemesini sağlar. Mağdurun dışarıdan onay alma ihtiyacı da onu gaslighting ilişkisinde tutar. Diğer yandan “*iyi adam*” gaslighting türünde ise gaslighter, kendi narsistik ihtiyaçlarını tatmin etmeyi, ne kadar iyi bir insan olduğunu kanıtlayarak olumlu benlik imajını korumayı ve her zaman haklı çıkmayı amaçlayan davranışlar sergiler. Mağdurun iyiliğiyle ilgileniyor gibi görünür, ancak gerçekte onu desteklemesi ve cesaretlendirmesi, kendini haklı çıkarmak için kontrol uygulamanın incelikli bir yoludur. Mağdur ise bu gaslighting türünde reddedildiğini veya saygısızlığa uğradığını isteklerinin ve endişelerinin gerçekten anlaşılmadığını hissedebilir ancak neyin yanlış olduğunu asla tam olarak anlayamaz. Son olarak, “*korkutucu*” gaslighting yapan bireyler, sert ve sık eleştiri, aşağılama, suçlama, alay etme, küçümseme, onaylamama, ceza verme veya korkutma yoluyla saldırganlıklarını daha doğrudan bir şekilde gösterirler, bu da mağdurda umutsuzluk ve çaresizlik duygularına neden olur. Göz boyayan ve iyi adam gaslighting türleri daha gizli ve dolaylı olarak uygulanırken korkutucu gaslighting türü daha doğrudan uygulanır, açık ve belirgin bir biçimde görülür. Ancak mağdur kendisine bu şekilde davranılmasından hoşlanmasa da gaslighter’ın iyi biri olduğuna ve yaptığı eleştirilerin doğru olduğuna inanmak gibi türlü nedenlerle bu davranışlara katlanır (Stern, 2007).

Tüm gaslighting türlerinde gaslighter’ın gaslighting yapma motivasyonu mağdur üzerinde tam bir kontrol elde etme arzusudur (Klein ve diğerleri, 2023a; Spear, 2023). Bu amaca ulaşmak için kullandığı strateji öncelikle mağdurun gaslighter’ı güvenilir bir akran veya otorite figürü olarak görmesini sağlayarak ona duyduğu güveni artırmaktır. Bunun için de gaslighter; mağdura seçilmiş, dikkatlice oluşturulmuş veya tamamen manipüle

edilmiş bir kanıt seti sunarak tüm veya çoğu bilişsel işlevini tek başına idare edemeyeceğine, her şeyi doğru anlamak için faile güvenmek zorunda olduğuna ikna etmeye çalışır. Bu kanıtlar bazen tamamen uydurma olabilir ancak görünüşte inandırıcıdır (Spear, 2023). Ayrıca bu güven ve kanıtlar üçüncü bir kişi açısından açıkça mantıksız olarak görülebilir ancak gaslighter manipülatiftir ve mağduru ikna eder. Sonuç olarak mağdur, gaslighter'a duyduğu güven ve bağlılık nedeniyle onun sunduğu kanıt ve argümanları kabul eder.

Gaslighter'ın Özellikleri

Gaslighting davranışı, belirli tutum ve eğilimlerle kendini göstermektedir. Bu bağlamda gaslighting yapan bireylerin kişilik özelliklerinin ve davranış örüntülerinin anlaşılması önemli bir gerekliliktir ancak bu özellikleri ele alan çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Bu konuda kapsamlı değerlendirme yapan isimlerden biri, klinik psikiyatrist Stephanie Sarkis'tir. Sarkis (2018), klinik gözlem ve vaka temelli örneklerle kaleme aldığı kitabında gaslighting yapan bireylerin temel özelliklerini sıralamış ve örneklerle açıklamıştır. Bu bölümde bu özelliklerden bazıları literatürle bütünleştirilerek sunulmuştur.

Sarkis'e göre gaslighter'ların en dikkat çekici özelliklerinden biri, koşullu özürleridir. Gaslighter'lar genellikle, yalnızca kendi çıkarlarına hizmet ettiği zaman özür dilerler. Bu özürler çoğunlukla samimiyetten yoksundur ve özürlerinde kendi davranışlarının sorumluluğunu üstlenmezler. Diğer yandan gaslighter'lar empati yaptıkları izlenimini verseler de aslında "bilişsel empati" yaparlar (Sarkis, 2018). Bilişsel empati, duyguyu hissetmeden ve duygusal tepkiler vermeden yalnızca bireyin yaşadığı durumu bilişsel düzeyde anlamaktır (Hogan, 1969; Smith, 2006). Bu yüzden gaslighter'ın empatik tepkileri yapay ve yüzeyseldir.

Gaslighterlar'ın bir diğer özelliği toplumsal kuralları geçersiz saymaları ve özel muamele beklentileridir. Bu kişiler kendisinden daha güçsüz olanlara karşı küçümseyici ve zalim davranışlar sergilerler, özellikle çocuklara, hayvanlara ve hizmet sektöründe çalışan kişilere yönelik tutumları bu eğilimlerini açıkça ortaya koyar. Ayrıca gaslighter'lar yapay bir samimiyetle insanları etkilemeye çalışır, çıkarları için sahte iltifatlara başvururlar. İstedikleri şeyi elde ettiklerinde ise bu ilgi ve iltifatlar yerini hızla küçümseyici davranışlara bırakır (Sarkis, 2018).

Bunun yanı sıra gaslighter'lar, bireyleri çifte açmaz (*double bind*) durumlarına sokarak, hangi kararı alırlarsa alsınlar kaybetmelerine neden olacak ikilemler oluştururlar (Kutcher, 1982; Sarkis, 2018). Çifte açmaz, kişilerarası iletişimde bireyin aynı anda iki ya da daha fazla, birbiriyle çelişen mesaj alması durumudur (Bateson, 1972). Bu çelişkili mesajlar genellikle ses tonu, beden dili, bağlam gibi farklı iletişim kanalları aracılığıyla iletilir (Bateson, Jackson, Haley ve Weakland, 1963). Örneğin, bireyin sözel olarak aldığı mesaj, karşısındaki kişinin beden diliyle ilettiği mesajdan farklı olabilir ya da sözel olarak iletilen ifade çelişkili iki anlam taşıyor olabilir. Bu tür uyumsuzluklar bireyde kafa karışıklığına ve çelişkiye yol açar, birey hangi yanıtı verirse versin yanlış olacakmış gibi hisseder (Bateson, 1972). Çifte açmazlar, hedef kişinin öz güvenini zedelerken gaslighter'ın kontrolünü güçlendirir (Sarkis, 2018).

Gaslighter'ların önemli özelliklerinden bir diğeri, bireylerin paylaştığı özel bilgileri ve zayıf noktalarını sonradan bir silah gibi kullanarak onları duygusal açıdan savunmasız hale getirmeleridir. Bu bağlamda, hedef bireyin geçmiş travmaları, zayıf yönleri veya mahrem bilgileri gaslighter'lar için çatışmalarda koz haline gelir (Sarkis, 2018). Bunun yanı sıra gaslighting yapan bireyler sıkça yansıtma yaparlar, kendi kusurlarını başkalarında varmış gibi gösterirler, problemlerin sorumluluğunu asla kabul etmezler ve başkalarını suçlarlar (Darke ve diğerleri, 2025b; Hailes, 2022), ayrıca alışkanlık halinde yalan söylerler (Darke ve diğerleri, 2025b; Gass ve Nichols, 1988; Hailes, 2022).

Gaslighter'lar karşılaştırmayı, insanlar arasında ayrılık yaratmanın ve böylece kontrolü ele geçirmenin bir yolu olarak kullanırlar. Örneğin gaslighting yapan ebeveynler, çocuklarını sık sık birbirleriyle karşılaştırırlar ve bunu da gerçekçi olmayan yollarla yapar. Gaslighting yapan ebeveynin genellikle bir "altın çocuğu" ve bir "günah keçisi çocuğu" vardır. İlki hiçbir hata yapamazken, ikincisi hiçbir şeyi doğru yapamaz. Bu durum kardeşleri birbirine düşürür ve bu rekabet duyguları genellikle yetişkinliğe kadar uzanır. Hedef birey gaslighting yapanın mantıksız beklentilerini karşılamak için ne kadar uğraşsa da istenilen mükemmelliğe hiçbir zaman ulaşamaz (Sarkis, 2018).

Sarkis'in klinik gözlemlerine dayalı olarak tanımladığı gaslighter özelliklerine ek olarak, bu özellikleri ampirik düzeyde inceleyen bazı çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları gaslighting'de güç odaklı sosyal kimliklerin rolünü incelemiş ve hem çok yüksek hem de çok düşük güç seviyelerine sahip olduğunu bildiren bireylerin

gaslighting davranışlarında bulunma olasılığının daha fazla olabileceğini öne sürmüştür (Graves ve Samp, 2021; Sweet, 2019). Bazı çalışmalar ise gaslighting davranışlarının, disinhibisyon, psikotizm, sadizm ve Makyavelizm gibi kişilik özellikleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (March ve diğerleri, 2023; Miano ve diğerleri, 2021).

Gaslighter'lar tüm bu özellikleriyle sistematik olarak mağduru kontrol altına alma ve benlik duygusunu zayıflatma amacı taşırlar (Darke ve diğerleri, 2025b; Dorpat, 1996; Stern, 2007; Hailes ve Goodman, 2025). Bu manipülasyon sürecinin etkili olabilmesi yalnızca gaslighter'ın özellikleriyle değil, aynı zamanda mağdurun bazı kişilik özellikleriyle de yakından ilişkilidir. Mağdurlar (gaslightee) genellikle sevilme, takdir edilme ve anlaşılma ihtiyacı, onay arayışı, ilişkiyi koruma isteği ve yüksek düzeyde empati gibi özelliklere sahiptirler. Bu özellikler ve duygusal ihtiyaçlar, mağdurun gaslighter'ın bakış açısını benimsemesini kolaylaştırmakta ve mağduru gaslighter'ın davranışlarını haklı çıkarmaya ve kabul etmeye motive etmektedir (Stern, 2007).

Ele alınan tüm bu özelliklerin yanı sıra gaslighter'ların demografik özelliklerine ilişkin olarak da bazı araştırmacıların görüşleri bulunmaktadır. Stern'e (2007) göre her tür ilişkide gaslighting görülebilir ve her cinsiyetten kişi gaslighting'in hedefi veya faili olabilir. Ancak bununla birlikte Stern, erkeklerin daha sık gaslighting faili olduğunu, kadınların ise daha sık gaslighting hedefi olduğunu öne sürmektedir. Stern bu cinsiyet farkını ise feminist bir bakış açısıyla değerlendirerek, kadınların artan toplumsal statüsüne karşı gelişen bir tepkiyle ilişkilendirmektedir. Stern'e göre, kadınların toplumsal rollerindeki değişimle birlikte daha fazla cinsiyet eşitliği elde etmesi, bazı erkeklerde güç kaybı algısına yol açmış ve bu durum, erkeklerin kadınları kontrol altında tutmak amacıyla gaslighting gibi manipülatif stratejilere daha sık başvurmalarına neden olmuştur. Bu düşünceye benzer şekilde, Davis ve Ernst (2019) ile Stark'a (2019) göre gaslighting, uygulayan kişi ile hedef arasında bir güç farkı gerektirir ve bu bağlamda gaslighting, daha fazla güce sahip birey tarafından, daha az güçlü olan kişiye yönelik olarak uygulanır. Bu doğrultuda gaslighting, diğer psikolojik istismar biçimlerinde de görüldüğü üzere, toplumsal cinsiyet temelli güç ilişkileriyle yakından ilişkilidir ve genellikle daha güçlü konumdaki bireyin, daha az güçlü olan kişiyi kontrol etme amacıyla başvurduğu manipülatif bir strateji olarak değerlendirilmektedir.

Gaslighter'in Stratejisi

Genel olarak gaslighting vakalarında gaslighter, mağdurdan iki temel konuda kendi bakış açısını kabul etmesini istemektedir. Bu konulardan ilki ve en önemlisi, mağdurun kendisine olan güvenini sarsmak ve kendi algılarına veya hafızasına güvenmemesi gerektiğine ikna etmeye çalışmaktır. Bu aşamada gaslighter mağdura, onun “deli” veya “aşırı hassas” olduğunu, durumu kavrayışının güvenilir yargılarda bulunamayacak kadar eksik olduğunu veya kendi yargılarına güvenemeyeceğini kabul ettirmeye çalışır. İkinci olarak gaslighter mağdurdan, yaptığı şeyleri daha sonra unutmuş olduğunu kabul etmesini ister. Örneğin Gregory Paula'nın duvardaki tabloyu kendisinin indirip unuttuğunu kabul etmesini istemesi bu aşamayı yansıtır (Spear, 2023).

Dorpat'a (1996) göre de gaslighting'in iki aşamalı bir özelliği vardır. İlk aşama, bireyin kendi bilişsel yeteneklerine olan güvenini bozma veya yok etme girişimidir. Bu ilk amaç başarıldıktan sonra ikinci amaç, mağdurun duyguları, düşünceleri ve davranışları üzerinde kontrol sağlamaktır. Bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için gaslighter korkutma, suçlama veya utandırma yoluyla kendi inançlarını hedefe kabul ettirir ve bireyin, düşünceleri ve davranışları üzerinde kontrol sahibi olma pozisyonuna gelir. Bu, strateji günlük yaşamda her bağlamda, gaslighting'in temel mekanizması olarak işler.

Benzer şekilde Abramson'a (2014) göre, gaslighting esasen manipülasyonu içerir ve bu manipülasyon süreci şu şekilde ilerler (1) Gaslighter, mağdurdan her şeyi kendi istediği şekilde görmesini talep eder. (2) Mağdur, gaslighter'ın örtük veya açık manipülatif tehditleri şeklinde gelen bu talebe rıza göstermek durumunda kalır. Örneğin gaslighter mağdurdan durumu doğru bir şekilde göremediğini, hafızasının zayıf olduğunu, aklının karışık olduğunu, yanlış hatırladığını veya hayal gördüğünü kabul etmesini ister, mağdur da bu isteğe uymak ve kabul etmek durumunda kalır.

Bu nedenle gaslighter'ın, tartışmasız bir şekilde iki yönlü bir yöntemi olduğu söylenebilir. Bir yandan mağduru genel olarak kendi yargılarına güvenemeyeceğine ikna etmek için sürekli bir çaba gösterir. Öte yandan, mağduru bu konuda ikna ettiğinde bu durumun sonuçlarını kendi çıkarları için bir araç olarak kullanır (Spear, 2023). Böylece gaslighter, mağdurun kendi yargılarına olan güvensizliğini koz olarak kullanır, bu sayede mağduru yönlendirir, ona karşı çıkmasını engeller, boyun eğmesini sağlar ve kontrolü ele geçirir.

Gaslighting Aşamaları

Stern'e (2007) göre gaslighting ilişkilerinde, mağdurlar genellikle üç aşamadan geçerler: inanmama, savunma ve depresyon. İlk aşamada, mağdurlar gaslighter'ın söylediklerine veya yaptıklarına inanmazlar, görmezden gelirler, gerçeklik algıları hâlâ korunur ve kendi algılarından hâlâ emindirler. Bu aşamada yine gaslighter'ın onayını almak isterler ancak henüz buna karşı çaresiz hissetmezler. İkinci aşamada, mağdur kendi bakış açısını ve algısını korumak için mücadele eder. Gaslighter'ın haksız olduğunu kanıtlamak için kanıtlar arar ve onunla takıntılı bir şekilde, onayını kazanmak için genellikle zihninde çaresizce tartışır. Bu aşamada mağdur sık sık takıntılı ve çaresiz hisseder. Üçüncü aşama depresif düşüncelerle karakterize edilir ve en zor aşamadır. Bu aşamada mağdur genellikle gaslighter'ın manipülasyonlarına yenik düşmüştür, onun haklı olduğunu kendine kanıtlamaya çalışır ve böylece onun istediğini yaparak onayını kazanabileceğini düşünür. Bu aşama oldukça yorucudur ve mağdur kendini tartışamayacak kadar yorgun hisseder, umutsuz, çaresiz, neşesiz ve yetersiz hale gelir. Özgüvenini, özsaygısını, bakış açısını, cesaretini ve benlik duygusunu kaybeder. Bu üç aşama gaslighting ilişkisi yaşanan her ilişkide deneyimlenebilir. Mağdurlar kendilerini aynı tür tartışmaları tekrar tekrar yaşarken bulurlar ve ilişki çok acı verici hale geldiğinde ilişkiyi bitirebilirler. Ancak ardından bu döngüyü yeniden başlatmak için genellikle başka bir gaslighter bulabilirler.

Gaslighting Davranışları ve Taktikleri

Gaslighting bireyin kendi benlik deneyiminin gerçekliğini ve güvenilirliğini sorgulatan, bireyin kendisinden ve gerçeklik algısından şüphe etmesine neden olan, genellikle belirli davranış kalıpları ve stratejiler aracılığıyla gerçekleştirilen bir manipülasyon sürecidir. Gaslighting uygulayan bireyler, mağdurun düşüncelerini etkilemek, gerçeklik algısını bozmak ve hatta akıl sağlığını sorgulamasına neden olmak amacıyla çeşitli taktikler kullanırlar (Abramson, 2014; Calef ve Weinshel, 1981; Darke ve diğerleri, 2025b; Hailes ve Goodman, 2025). Bu süreç, bireyin algılarına ve düşüncelerine olan güvenini sarsmak amacıyla ısrarcı inkâr, yanlış yönlendirme, çifte açmaz, yalan söyleme, küçümseme, suçlama, izolasyon, sindirme ve zorlayıcı kontrol gibi yöntemleri içerir (Darke ve diğerleri, 2025b; Hailes ve Goodman, 2025; Sarkis, 2018; Sodoma, 2022; Spear, 2020; Sweet, 2019).

Gaslighting, özellikle yakın ilişkilerde belirli bir döngüsel süreç içinde ortaya çıkar (Sarkis, 2018). Bazı araştırmacılara göre yakın ilişkilerde gaslighting ilk olarak sevgi bombardımanı ile (*love bombing*) başlar (Klein ve diğerleri, 2023a; Sarkis, 2018; Stern, 2007). Bu aşamada gaslighter yoğun ilgi, iltifatlar, hediyeler ve romantik jestlerle partnerini yoğun bir sevgi gösterisine maruz bırakır, ona daha önce hiç deneyimlemediği, özel bir ilişki yaşıyormuş hissi verir (Sarkis, 2018). Sarkis'e göre sonraki aşamada gaslighter, yücelttiği partnerini değersizleştirmeye başlar. Artık partneri, onun gözünde hiçbir şeyi doğru yapamayan birine dönüşür. Eleştiri, küçümseme ve aşağılamalarla partnerinin onurunu kırar, özsaygısını ve özgüvenini zedeler. Partneri bu eleştirilere duygusal tepkiler verdiğinde ise gaslighter'ın manipülatif ve aşağılayıcı davranışları daha da şiddetlenir. Bununla birlikte partnerin ailesini ve arkadaşlarını da eleştirir ve küçümser, böylece partneri sosyal çevresinden izole etmeye çalışır. Ayrıca gaslighter, partnerini ilişkiyi bitirmekle tehdit eder, onu deli, paranoyak ya da aşırı hassas olmakla suçlar. Partner tüm bu manipülatif davranışlara daha fazla dayanamayarak ilişkiyi sonlandırmak istediğinde, gaslighter güç ve kontrolü kaybetmemek adına pişmanlık duyuyormuş gibi davranır, özür dileyerek, değişeceğine dair sözler vererek kendini affettirmeye çalışır. Kontrolü yeniden sağladığında ise gaslighting döngüsü yeniden başlar.

Gaslighting davranışları arasında yer alan temel manipülatif taktiklerden bir diğeri hedef bireyin hafızasını ve algılarını sorgulamasına neden olmaktır (Davis ve Ernst, 2019; Hailes ve Goodman, 2025; Kline, 2006; Spear, 2023; Sodoma, 2022; Stern, 2023). Bu kapsamda, mağdurun yapmadığı eylemlerle (örneğin sadakatsizlikle) suçlanması, açıkça tanık olduğu olayların inkâr edilmesi ya da failin daha önce söylediği ifadeleri reddetmesi bu taktiğin yaygın örneklerindendir (Darke ve diğerleri, 2025b; Hailes, 2022; Stern, 2023). Bu tür uygulamalar, mağdurun kendi yaşantılarından ve gerçeklik algısından şüphe duymasına neden olur. Ayrıca, fail mağdurun algılarını sistematik biçimde sarsarak onun hafızasına olan güvenini zedeler (Darke ve diğerleri, 2025b; Hailes ve Goodman, 2025; Spear, 2023). Bu amaçla, kişisel eşyaların saklanması, nesnelerin yerinin değiştirilmesi, kapı kilitlerinin açılması ya da ampullerin sökülmesi gibi fiziksel çevreye yönelik kasıtlı manipölasyonlar gerçekleştirilebilir (Hailes, 2022). Söz konusu davranışlar, mağdurun yaşadıklarını sorgulamasına, algılarının bozulduğunu düşünmesine ve zamanla akıl sağlığından şüphe duymasına neden olur.

Gaslighting süreci, yalnızca mağdurun gerçeklik algısını çarpıtmakla sınırlı kalmaz, aynı zamanda mağdurun kişiliğine, görünümüne, zekâsına, yeteneklerine ve ahlaki değerlerine yönelik sistematik psikolojik saldırıları da içerir. Mağdurlar sıklıkla “aptal”, “tembel”, “şımarık”, “saf”, “ilgi arayan”, “aşırı hassas”, “manipülatif” ya da “deli” gibi ifadelerle etiketlenerek aşağılanır (Abramson, 2014; Hailes, 2022; Klein ve diğerleri, 2023a). Ayrıca “çirkin”, “flörtöz”, “ahlaksız”, “fahişe” gibi ifadelerle mağdurun dış görünüşü aşağılanır ve cinselliği değersizleştirilir (Hailes, 2022; Klein ve diğerleri, 2023a). Bununla birlikte mağdurun yetenekleri küçümsenebilir, başarıları önemsizleştirilebilir ve alaycı lakaplar takılarak değersizleştirilebilir (Hailes, 2022). Bu tür etiketlemeler, aşağılayıcı söylemler ve küçümseyici tutumlar mağdurun benlik algısını zedelemeye ve özsaygısını azaltmaya yönelik kasıtlı taktiklerdir.

Gaslighting uygulayan bireyler, mağdurun kendi algılarına ve düşüncelerine yönelik şüphe duymasını sağlarken, aynı zamanda kendi bakış açılarını ve değerlendirmelerini de mutlak gerçek olarak kabul ettirmeye çalışırlar (Abramson, 2014; Calef ve Weinshel, 1981; Dorpat, 1996; Fuchsman, 2019; Stern, 2007). Mağdurdan, dünyayı kendi gördükleri şekilde algılamasını ve bu yorumu benimsemesini beklerler (Abramson, 2014; Stern, 2007). Örneğin, bir gaslighter, partnerinin başka birine gülümsemesini kibarlık değil, flört olarak yorumlayabilir ve bu görüşü doğru kabul ettirmek için ısrarcı olabilir (Stern, 2007). Mağdur bu bakış açısını kabul etmediğinde, dürüst olmamak, güveni zedelemek veya ilişkide sorun yaratmakla suçlanabilir (Hailes, 2022; Stern, 2007). Bu süreçte bazı gaslighter’lar, kontrolü sağlamak ve itaat oluşturmak amacıyla bağırma, tehdit etme ve hatta fiziksel şiddet gibi doğrudan saldırganlık içeren yöntemlere de başvurabilirler (Hailes, 2022). Bu bağlamda, gaslighter’ın otoritesine karşı çıkmak, mağdur açısından riskli bir eylem haline gelir. Dolayısıyla mağdurlar, bu kişilerle kurdukları ilişkilerde genellikle pasif direnç, kaçınma ve yüzleşmeden kaçınma gibi davranış örüntüleri geliştirirler. Öte yandan, gaslighting uygulayan bireyler, davranışlarının sorgulanmasına veya kendilerine sınır konulmasına tahammül edemediklerinden, bu tür tepkilerle karşılaştıklarında ilişkileri sonlandırma eğiliminde olabilirler (Sarkis, 2018).

Gaslighting uygulamaları mağdurun sosyal çevresine de yayılabilmektedir. Birçok mağdur, gaslighting davranışlarının çocuklarına, arkadaşlarına ve aile üyelerine kadar uzandığını ifade etmektedir (Darke ve diğerleri, 2025b; Hailes ve Goodman, 2025).

Örneğin, mağdurun ebeveynlik yetilerine saldırarak çocuklarına onun kötü bir anne olduğunu söylemek, arkadaşlarının veya ailesinin önünde mağdurun karakterine, yeterliliğine ya da zihinsel sağlığına ilişkin küçük düşürücü yorumlar yapmak (Hailes, 2022), mağduru, yapmadığı davranışlarla suçlamak ya da istismarcı davranışları inkâr ederek onu aşırı tepki veren biri gibi göstermek bu stratejiler arasında yer almaktadır (Darke ve diğerleri, 2025b; Hailes, 2022; Johnson, Nadal, Sissoko ve King, 2021). Mağdurun sosyal çevresine, ruh sağlığının yerinde olmadığı yönünde şüphe tohumları ekerek onu itibarsızlaştırmak da bu taktiklerden biridir (Darke ve diğerleri, 2025b; Hailes, 2022; Sarkis, 2018). Gaslighter, mağdurun yakın çevresine onun psikolojik olarak dengesiz biri olduğunu ifade eden söylemlerde bulunabilir, mağduru sıklıkla “deli”, “aşırı hassas” veya “paranoyak” gibi olumsuz sıfatlarla etiketleyerek bu nitelermeleri mağdurun yakın çevresiyle de paylaşabilir (Abramson, 2014; Calef ve Weinshel, 1981; Darke ve diğerleri, 2025b; Hailes ve Goodman, 2025). Ayrıca gaslighter çoğu zaman tartışmaları veya mağduru bilinçli olarak provoke eder ve ardından mağduru, verdiği duygusal tepkiler nedeniyle “aşırı tepki veren” veya “duygusal olarak dengesiz” biri gibi göstererek güvenilirliğini sarsmaya çalışır. Bu davranış biçimi, mağdurun kendine olan güvenini zayıflatırken sosyal çevresinde de itibarsızlaşmasına yol açabilir (Hailes, 2022; Darke ve diğerleri, 2025b).

Bununla birlikte mağduru sosyal çevresinden izole etmek de önemli gaslighting davranışları arasında yer almaktadır (Darke ve diğerleri, 2025b; Hailes ve Goodman, 2025; Klein ve diğerleri, 2023a; Sarkis, 2018). Gaslighter’lar, mağdurları sosyal çevrelerinden izole ederek onları yalnızlaştırır, dış destek mekanizmalarına erişimlerini kısıtlar ve böylece üzerlerindeki kontrolü artırır (Darke ve diğerleri, 2025b; Sarkis, 2018). Örneğin yapılan nitel araştırmalarda, romantik ilişkilerde gaslighting’e maruz kalan katılımcılar, partnerlerinin tutumları nedeniyle ilişkileri boyunca giderek sosyal olarak izole hale geldiklerini ve sosyal çevreleriyle olan bağlarını kaybettiklerini ifade etmektedir (Darke ve diğerleri, 2025b; Hailes ve Goodman, 2025; Klein ve diğerleri, 2023a). Sosyal izolasyon, mağdurun partneriyle ilgili dışarıdan gelebilecek eleştirel geri bildirimlere erişimini engeller ve bu durum, mağdurun partnerin davranışlarını sorgulamasını daha da zorlaştırır. Bu durum, aynı zamanda mağdurun duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını yalnızca fail aracılığıyla karşılamasına neden olur ve dolayısıyla mağdurun faile daha fazla bağımlı hale gelmesine yol açar (Darke ve diğerleri, 2025b; Hailes ve Goodman, 2025; Klein ve diğerleri, 2023a). Bu bağlamda gaslighter’lar, mağdurların

diğer insanlarla olan ilişkilerini zayıflatmak ve koparmak amacıyla çeşitli stratejiler uygularlar. Örneğin, mağdura kimsenin onu sevmediğini, değer vermediğini veya onunla arkadaş olmak istemediğini söyleyerek özsaygısını zedelemeye çalışırlar. Ayrıca mağdurun arkadaşlarının veya aile üyelerinin onun arkasından konuştuğu, mağdur hakkında olumsuz şeyler söylediği ya da onların güvenilmez olduğu yönünde asılsız iddialarda bulunabilirler (Hailes ve Goodman, 2025). Bu tür yalanlar, mağdurun sosyal ilişkilerine olan güvenini sarsar, onu daha da yalnızlaştırır ve izole eder.

Sonuç olarak gaslighting yalnızca mağdurun gerçeklik algısını çarpıtmakla kalmayıp, aynı zamanda kişilik, görünüm, değerler ve sosyal çevre gibi birçok alanda bireyi etkileyen sistematik bir istismar biçimidir. Gaslighting mağdurların düşünce yapılarını kontrol altına almayı, çevresinden izole etmeyi, gerçeklik algılarını ve akıl sağlıklarını sorgulatmayı, faile bağımlı hale getirmeyi ve itaat etmeye zorlamayı hedefleyen bir dizi manipülatif taktiği içerir. Bu taktiklerin çoğu, mağdurun kendine olan güvenini ve benlik algısını zayıflatır, dış çevre ile bağını kopararak gaslighter'ın denetimini artırır ve psikolojik, sosyal, hatta fiziksel düzeyde ciddi zararlara neden olur.

Gaslighting Deneyimi ve Etkileri

Gaslighting deneyimleri bireylerin psikolojik ve fiziksel sağlıkları üzerinde ciddi olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bu manipülatif sürecin temel etkileri arasında bireyin kendisinden sürekli şüphe duyması, becerilerine ve hafızasına olan güvenini kaybetmesi ve gerçeklik algısının bozulması yer almaktadır (Calef ve Weinshel, 1981; Darke ve diğerleri, 2025b; Dorpat, 1996; Hailes ve Goodman, 2025; Stern, 2007). Gaslighting'e maruz kalan bireyler sıklıkla endişeli, şaşkın, kafası karışık ve hatta "delirmiş" gibi hissetmekte; kendinden, düşüncelerinden ve bildiklerinden emin olamamakta ve zamanla gerçeklik duygularını kaybetme noktasına gelmektedir (Calef ve Weinshel, 1981; Darke ve diğerleri, 2025b; Hailes ve Goodman, 2025; Stern, 2007).

Gaslighting deneyiminin önemli etkilerinden biri öz güvensizlik ve öz şüphedir (Darke ve diğerleri, 2025b; Dorpat, 1996; Stern, 2007; Hailes ve Goodman, 2025). Sürekli olarak istismarcı davranışlara ilişkin kendi yorumlarını, yeteneklerini ve yeterliliklerini sorgulayan mağdurlar, zamanla içselleşmiş bir öz şüphe geliştirmektedir. Öz şüphe, bireyin kendi algılarına, kararlarına, hafızasına ve içsel deneyimlerine güvenini kaybetmesine neden olmaktadır. Ayrıca gaslighting deneyimi, bireyin yalnızca zihinsel

sağlığını değil aynı zamanda benlik algısını da hedef almaktadır. Örneğin mağdurlar, sıklıkla partnerlerinin onları “aptal”, “fahişe”, “manipülatif”, “yalancı”, “şımarık” ya da “ilgi arsız” olduklarına ikna ettiklerini bildirmekte ve bu inançları aşılama da tekrarın rolünü vurgulamaktadır. Bu bağlamda gaslighting taktikleri, bireyin kendisini yetersiz, bozuk, ahlaki olarak kusurlu ya da manipülatif bir kişi olarak algılamasına neden olmaktadır. Bu nitelendirmeler tekrarlandıkça içselleştirilmekte ve bireyin benlik algısında ciddi hasarlara yol açmaktadır (Hailes ve Goodman, 2025; Klein ve diğerleri, 2023a).

Bununla birlikte bu süreç, bireyin öz yeterlik algısını ve özgüvenini zayıflatmakta ve sıklıkla “yeterince iyi” bir eş, sevgili, çalışan ya da arkadaş olmadığını düşünmesine neden olmaktadır (Hailes ve Goodman, 2025; Stern, 2007). Bunlara ek olarak bireyler günlük yaşamda basit kararları almakta zorlanmakta; hiçbir şeyi doğru yapamadıklarını hissetmekte ve önceki benliklerini (örneğin neşeli, kendine güvenen, rahat bir birey olma hâlini) yitirdiklerini fark etmektedirler (Stern, 2007). Ayrıca mağdurlar sıklıkla yaşadıkları olayları anlamlandırmakta güçlük çekmekte, kendi algılarını, hafızalarını, kararlarını ve yeteneklerini sorgulamakta ve çoğu zaman ilişkideki sorunların ya da çatışmaların tek sorumlusunun kendileri olduğunu düşünmektedir. Sürekli tekrar eden suçlamalar ve küçümsemeler sonucunda da “her şey benim hatam” inancı pekişmektedir (Grant, 2021; Hailes, 2022). Böylece gaslighting yalnızca bir manipülasyon biçimi değil, mağdurun zihinsel bütünlüğünü bozan ciddi bir istismar biçimi haline gelmektedir.

Mağdurların öz şüphe deneyimi kişilerarası ilişkilerini de zayıflatmakta ve onları başkalarına daha bağımlı hale getirmektedir. Örneğin Hailes’in (2022) gaslighting mağdurlarıyla gerçekleştirdiği nitel araştırmada, katılımcılar duygusal sıkıntılar, düşük öz saygı, fiziksel ve ruhsal sağlık sorunlarının yanı sıra sosyal ilişkilerinde de olumsuzluklar yaşadıklarını bildirmiştir. Katılımcılar sıklıkla değersizlik ve yetersizlik hissi yaşadıklarını, işlevselliklerini kaybettiklerini ve başkalarına bağımlı hâle geldiklerini belirtmiştir. Ayrıca mağdurlar, partnerlerinin anlatılarıyla kendi anıları örtüşmediğinde “akıl sağlıklarını kaybettiklerini” düşündüklerini ifade etmiştir. Bunlara ek olarak katılımcılar panik atak, kaygı bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğu semptomları gibi psikolojik sağlık sorunlarının yanı sıra iştahsızlık, migren, uyku sorunları gibi bazı fiziksel sağlık sorunları yaşadıklarını da bildirmiştir.

Bununla birlikte gaslighting mağdurların yalnızca içsel dünyasında değil sosyal ilişkilerinde de ciddi sorunlara yol açmaktadır. Aşağılayıcı hakaretler, katı kurallar ve sürekli suçlamalar gibi istismarcı davranışlara maruz kalan mağdurlar, azalmış bir benlik duygusu geliştirdiklerini, inisiyatif kaybı yaşadıklarını, zihinsel sağlıklarını sorgulamaya başladıklarını, sürekli olarak özür diler hale geldiklerini ve sosyal çevrelerine karşı genel bir güvensizlik geliştirdiklerini ifade etmiştir (Hailes ve Goodman, 2025; Klein ve diğerleri, 2023a). Bu durum bireyin sosyal olarak izole hale gelmesine de neden olmaktadır (Darke ve diğerleri, 2025b; Hailes ve Goodman, 2025; Klein ve diğerleri, 2023a). Benlik duygusunda oluşan ciddi hasar, özgüven eksikliği, inisiyatif kaybı, çevreye duyulan güvensizlik ve izolasyon, mağdurun gaslighter'a bağımlılığını artırmakta ve gaslight etkisine daha açık hale getirmekte, böylece istismar döngüsünün sürmesine yol açmaktadır (Klein ve diğerleri, 2023a).

Gaslighting'in etkileri yalnızca ilişkinin sürdüğü döneme özgü olmayıp, ilişki sona erdikten sonra da devam etmektedir. Mağdurlar, yaşadıkları istismarın yaşamlarının birçok alanında kalıcı izler bıraktığını ve sonraki ilişkilerini de etkilediğini belirtmektedir. Hafızalarına güvenmekte zorlandıklarını, geçmiş olayları hatırlamakta güçlük çektiklerini ve zararlı ilişki sonlansa dahi hâlâ kendilerini sorguladıklarını dile getirmektedir. Bununla birlikte, gaslighting deneyimini sonlandırmış bireyler ilişkilerini şekillendirmekte zorlandıklarını, yeni ilişkilerinde daha fazla onay ihtiyacı geliştirdiklerini ve sosyal etkileşimlerde özgüven kaybı yaşadıklarını ifade etmektedir (Hailes ve Goodman, 2025; Klein ve diğerleri, 2023a). Bunlara ek olarak, Klein ve diğerleri (2023a) gaslighting'e maruz kalan bireylerin; benlik algılarında bozulma (örneğin değersizlik, kafa karışıklığı, sevilmemeye), sosyal ilişkilerde temkinlilik (örneğin sosyal etkileşimlerden kaçınmak ve yalnızlık) ve başkalarına karşı güvensizlik gibi olumsuz sonuçlar yaşadıklarını bildirmektedir.

Kısıtlı sayıdaki nicel çalışma da bu nitel bulguları desteklemektedir. Örneğin, Li ve Samp (2023), gaslighting'e maruz kalan bireylerde depresyon ve algılanan stres düzeylerinin yüksek; özsaygı, ilişki doyumu ve fiziksel sağlık düzeylerinin ise düşük olduğunu saptamıştır. Benzer şekilde, Tager-Shafir ve diğerleri (2024) ile Lopes ve Jaspal (2025), gaslighting'e maruz kalma düzeylerinin daha yüksek depresyon düzeyleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, Thulin ve Heinze'nin (2025) ergenlerle yürüttükleri çalışmada, flört ilişkilerinde gaslighting mağduriyetinin daha

yüksek düzeyde bildirilen anksiyete ve depresif semptomlarla anlamlı bir ilişki gösterdiği bulunmuştur. Ciabatti, Nerini ve Matera (2024) tarafından yürütülen çalışmada ise, gaslighting deneyiminin psikolojik sağlık ve ödamonik (anlam odaklı) iyi oluş üzerinde olumsuz bir yordayıcı olduğu; buna karşın, öz şefkatin ve algılanan sosyal desteğin (aileden, arkadaşlardan ve önemli diğerlerinden) ise bu olumsuz etkileri azaltmada koruyucu bir rol oynadığı saptanmıştır. Son olarak Darke, Paterson ve van Golde (2025c), gaslighting davranışları kapsamında partnerlerin hafızaya müdahalesinin bireylerin anılarına, hafızasına olan güvenine, öz saygısına ve duygusal durumuna olan etkilerini incelemiştir. Çalışma, bir partnerin diğer partnerin anılarına yönelik yönlendirici ve sorgulayıcı ifadelerde bulunmasının bireyin anılarına ilişkin hafızasına olan güvenini olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur. Ayrıca, partnerin anılara müdahale eden sorgulayıcı tutumlarının, bireyde bellek çarpıklıklarına yol açabildiği saptanmıştır. Bu bulgular, gaslighting gibi hafıza manipülasyonuna yol açan davranışların, hatırlama ve özgüven üzerinde doğrudan etkileri olduğunu göstermiştir.

Sonuç olarak tüm nicel ve nitel araştırmalardan elde edilen bulgular bir arada değerlendirildiğinde, gaslighting davranışlarının bireyin içsel dünyasından sosyal ilişkilerine kadar birçok alanda derin ve yıkıcı etkiler oluşturduğu açıkça görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, ölçek uyarlama süreci, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırmanın deseni, Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği ile Gaslighting İlişisine Maruz Kalma Envanterini Türkçeye uyarlamak amacıyla nicel araştırma yaklaşımlarından tarama modeline dayanmaktadır. Tarama modeli, evren içinden seçilen bir örneklem üzerinde yapılan çalışmalar ile evrenin tutumlarını, görüşlerini, inançlarını, algılarını, davranışlarını veya özelliklerini betimlemeyi sağlayan araştırma desenidir (Creswell ve Creswell, 2009; Creswell ve Hirose, 2019).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Türkçeye uyarlanan her iki ölçek için farklılık göstermektedir. Çalışma gruplarına ait özellikler aşağıda sunulmuştur.

KİTÖ Çalışma Grubu

KİTÖ ölçeğinin çalışma grubunu, uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılan ve romantik bir ilişkisi (flört, sevgililik, nişanlılık, evlilik vb.) olan ya da geçmişte romantik ilişki deneyimi bulunan, 18 yaş ve üzeri bireyler oluşturmaktadır. Araştırmaya başlangıçta 311 kadın (%58.3) ve 222 erkek (%41.7) olmak üzere toplam 533 katılımcı dahil edilmiştir. Ancak iki dikkat kontrol maddesinden en az birine yanlış yanıt veren ve z puanlarına göre uç değer aralığı dışında kalan katılımcıların verileri analiz dışında bırakılmıştır. Nihai analizler, aynı katılımcı grubundan elde edilen faillik ve mağduriyet verilerinin ayrı ayrı değerlendirilmesiyle yürütülmüştür. Bazı katılımcıların yalnızca bir boyuttaki (faillik veya mağduriyet) verileri uç değer kriterlerini geçemediği için, nihai örneklem sayıları bu iki boyut arasında küçük farklılıklar göstermiştir. Bu doğrultuda, faillik boyutuna 195 erkek (%41.2) ve 278 kadın (%58.8) olmak üzere toplam 473 katılımcının; mağduriyet boyutuna ise 199 erkek (%42.2) ve 273 kadın (%57.8) olmak üzere toplam 472 katılımcının verileri dahil edilmiştir. Çalışma grubunun yaşları 18 ile

52 arasında değişmekte olup, yaş ortalaması yaklaşık 23'dür (Faillik: $\bar{X} = 22.89$, $SS = 4.55$; Mağduriyet: $\bar{X} = 22.88$, $SS = 4.53$).

Ölçeğin formlarına göre kullanılan katılımcı sayıları ise şöyledir:

- KİTÖ Erkek Formu için: 195 Erkek
- KİTÖ Kadın Formu için: 278 Kadın
- KİTÖ Birleştirilmiş Form (Faillik)-Erkek için: 195 Erkek
- KİTÖ Birleştirilmiş Form (Faillik)-Kadın için: 278 Kadın
- KİTÖ Birleştirilmiş Form (Mağduriyet)-Erkek için: 199 Erkek
- KİTÖ Birleştirilmiş Form (Mağduriyet)-Kadın için: 273 Kadın

Çalışma grubunun faillik ve mağduriyet verilerine ilişkin tanımlayıcı istatistik bilgileri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. KİTÖ Çalışma Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişken	Kategori	Faillik n	Faillik %	Mağduriyet n	Mağduriyet %
Cinsiyet	Erkek	195	41.2	199	42.2
	Kadın	278	58.8	273	57.8
Eğitim durumu	Okuryazar	2	0.4	2	0.4
	Ortaokul	1	0.2	1	0.2
	Lise	17	3.6	17	3.6
	Ön lisans	86	18.2	85	18.0
	Lisans	303	64.1	301	63.8
	Yüksek Lisans	40	8.5	41	8.7
	Doktora	24	5.1	25	5.3
Çalışma durumu	Çalışıyor	109	23	109	23.1
	Çalışmıyor	364	77	363	76.9
Gelir durumu	22.104 TL ve altı (Çok düşük)	224	47.4	225	47.7
	22.105 – 45.000 TL arası (Düşük)	117	24.7	116	24.6
	45.001 – 65.000 TL arası (Ortalama)	73	15.4	72	15.3
	65.001 – 85.000 TL arası (Ortalama üstü)	35	7.4	35	7.4
	85.000 TL ve üzeri (Yüksek)	24	5.1	24	5.1
İlişki durumu	Bekar	170	35.9	170	36
	Flört	56	11.8	56	11.9

	Sevgili	207	43.8	205	43.4
	Nişanlı	12	2.5	12	2.5
	Evli	28	5.9	29	6.1
Birliktelik süresi	3 aydan daha kısa	131	27.7	134	28.4
	3 ay – 1 yıl	131	27.7	130	27.5
	1 – 3 yıl	139	29.4	135	28.6
	4 – 7 yıl	48	10.1	48	10.2
	8 – 11 yıl	12	2.5	11	2.3
	12 – 15 yıl	8	1.7	9	1.9
	16 – 19 yıl	1	0.2	1	0.2
	20 yıl ve üzeri	3	0.6	4	0.8
İlişki memnuniyeti	İlişkim yok	170	35.9	170	36.0
	Hiç memnun değilim	15	3.2	15	3.2
	Memnun değilim	15	3.2	18	3.8
	Kararsızım	41	8.7	37	7.8
	Memnunum	85	18.0	85	18.0
	Çok memnunum	147	31.1	147	31.1
İlişkide fiziksel şiddete maruz kalma	Evet	46	9.7	45	9.5
	Hayır	427	90.3	427	90.5
İlişkide fiziksel şiddet uygulama	Evet	36	7.6	37	7.8
	Hayır	437	92.4	435	92.2
Anne-baba arasındaki ilişkide fiziksel şiddet sıklığı	Hiçbir zaman	369	78	370	78.4
	Nadiren	65	13.7	64	13.6
	Ara sıra	24	5.1	25	5.3
	Sık sık	10	2.1	9	1.9
	Her zaman	5	1.1	4	0.8

Not. Faillik ve mağduriyet verileri aynı katılımcı grubundan elde edilmiş olmakla birlikte, her boyut için ayrı ayrı yapılan uç değer temizleme işlemi nedeniyle, katılımcı sayıları ve demografik dağılımlar arasında küçük farklılıklar oluşmuştur.

GİMKE Çalışma Grubu

GİMKE ölçeğinin çalışma grubunu, uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılan, en az üç aydır romantik ilişki içerisinde olan 18 yaş ve üzeri katılımcılar oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu başlangıçta, 440 kadın (%64) ve 247 erkek (%36) olmak üzere toplam 687 katılımcı oluşturmıştır. Ancak, iki dikkat testinden en az birini geçemeyen, mevcut bir ilişkisi olmayan ve ilişki süresi 3 aydan daha kısa olan katılımcıların verileri analiz dışında bırakılmıştır. Sonuç olarak nihai örneklem 223 kadın (%68.8) ve 101 erkek (%31.2) olmak üzere toplamda 324 katılımcıdan oluşmuştur.

Çalışma grubunun yaşları 18 ile 54 arasında değişmekte olup, yaş ortalaması 25.14'dür ($SS = 6.34$). Çalışma grubunun tanımlayıcı istatistik bilgileri Tablo 2'de sunulmuştur

Tablo 2. GİMKE Çalışma Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişken	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kadın	223	68.8
	Erkek	101	31.2
Eğitim durumu	Lise	16	4.9
	Ön lisans	37	11.4
	Lisans	198	61.1
	Yüksek Lisans	46	14.2
	Doktora	27	8.3
Çalışma durumu	Çalışıyor	100	30.9
	Çalışmıyor	224	69.1
Gelir durumu	22.104 TL ve altı (Çok düşük)	133	41.0
	22.105 – 45.000 TL arası (Düşük)	74	22.8
	45.001 – 65.000 TL arası (Ortalama)	60	18.5
	65.001 – 85.000 TL arası (Ortalama üstü)	30	9.3
	85.000 TL ve üzeri (Yüksek)	27	8.3
İlişki durumu	Flört	29	9.0
	Sevgili	217	67.0
	Nişanlı	15	4.6
	Evli	63	19.4
Birliktelik süresi	3 ay – 1 yıl	91	28.1
	1 – 3 yıl	130	40.1
	4 – 7 yıl	57	17.6
	8 – 11 yıl	20	6.2
	12 – 15 yıl	14	4.3
	16 – 19 yıl	6	1.9
	20 yıl ve üzeri	6	1.9
İlişki memnuniyeti	Hiç memnun değilim	11	3.4
	Memnun değilim	16	4.9
	Kararsızım	42	13.0
	Memnunum	116	35.8
	Çok memnunum	139	42.9
İlişkide fiziksel şiddete maruz kalma	Evet	31	9.6
	Hayır	293	90.4
İlişkide fiziksel şiddet uygulama	Evet	23	7.1
	Hayır	301	92.9
Anne-baba arasındaki ilişkide fiziksel şiddet sıklığı	Hiçbir zaman	236	72.8
	Nadiren	49	15.1
	Ara sıra	24	7.4
	Sık sık	11	3.4
	Her zaman	4	1.2

Ölçek Uyarlama Süreci

Bir ölçeğin bir dilden başka bir dile uyarlanması, yalnızca doğrudan çeviri yapılmasından ibaret değildir; bu süreç aynı zamanda kültürel, dilsel ve kavramsal eşdeğerliğin sağlanmasını da gerektirir. Bu nedenle, literatürde geçerli ve güvenilir bir ölçek uyarlaması gerçekleştirebilmek için belirli bir prosedürün izlenmesi önerilmektedir (Beaton, Bombardier, Guillemin ve Ferraz, 2000; Brislin, 1970; Geisinger, 1994; Hambleton, Merenda ve Spielberger, 2005; Hambleton ve Patsula, 1999; International Test Commission, 2017). Bu doğrultuda, ilk olarak ölçeklerin geliştiricilerinden uyarlama izinleri alınarak etik gereklilikler yerine getirilmiştir. Ardından, ölçeklerin dilsel ve kavramsal eşdeğerliğini sağlama aşamasına geçilmiştir.

Bu araştırmada, ölçek uyarlama süreci kapsamında “çeviri - geri çeviri” (*back-translation*) yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem doğrultusunda, ölçeğin kaynak dilden hedef dile çevrilmesi (*forward translation*), en uygun çevirinin belirlenerek ortak bir taslak formun oluşturulması ve bu formun tekrar kaynak dile çevrilmesi (*back-translation*) adımları uygulanmıştır. Ardından, geri çevrilen formun orijinal form ile karşılaştırılması ve gerekli düzenlemelerin yapılması, oluşturulan Türkçe form ile orijinal ölçek formunun uzmanlar tarafından karşılaştırılması, çeviri uygunluğunun puanlanması ve uzman görüşleri doğrultusunda son düzenlemelerin gerçekleştirilmesi aşamaları izlenmiştir. Bu sürecin temel amacı, ölçek maddelerinin anlam bütünlüğünü ve kavramsal eşdeğerliğini sağlamaktır. Çeviri-geri çeviri yöntemi, özellikle kültürlerarası geçerliği sağlamak amacıyla önerilen yaygın bir uygulamadır (Beaton ve diğerleri, 2000; Brislin, 1970; Hambleton ve Kanjee, 1995).

Dilsel eşdeğerlik sürecinin ardından, oluşturulan Türkçe formlar ile maddelerin anlaşılabilirliğini ve pratik kullanıma uygunluğunu test etmek amacıyla 154 katılımcıdan oluşan bir örneklem üzerinde pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama sonuçlarına göre, KİTÖ ölçeğinin beş maddesinde (Birleştirilmiş formda 3., 6., 14., 22. ve 37. maddeler) düzenleme yapılmıştır, GİMKE ölçeğinde ise herhangi bir değişikliğe ihtiyaç duyulmamıştır. Ayrıca pilot uygulamada erkek katılımcı sayısının düşük olduğu belirlenmiş, bu durumun özellikle KİTÖ ölçeğinin erkek formunda sorun yaratabileceği öngörüldüğünden ana uygulamada erkek katılımcı sayısının artırılmasına özen gösterilmiştir. Tüm bu süreçlerin ardından düzenlenen ölçek formlarının son hali esas

alınarak ana uygulama gerçekleştirilmiştir ve ana uygulama verileri üzerinden ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır.

Ölçeklerin uyarlanma sürecinde izlenen prosedür, aşağıda aşamalar halinde özetlenmiştir:

Ölçek Uyarlanma Sürecinin Aşamaları

1. Ölçekleri geliştiren araştırmacılardan, ölçeklerin Türkçeye uyarlanması için gerekli izinlerin alınması.
2. Ölçeklerin İngilizceden Türkçeye, her iki dile de hâkim ve birbirinden bağımsız uzman grubu tarafından çevrilmesi (Forward translation).
3. Araştırmacı ve tez danışmanı tarafından uzman çevirilerinin incelenmesi, her madde için en uygun çevirinin belirlenmesi ve ölçeklerin Türkçe formlarının oluşturulması.
4. Oluşturulan Türkçe ölçek formlarının, farklı bir uzman tarafından İngilizceye geri çevrilmesi (Back-translation).
5. İngilizce geri çeviri ile orijinal İngilizce ölçeklerin karşılaştırılması ve anlam bütünlüğü açısından farklılık bulunmadığının tespit edilmesi.
6. Her iki dile hâkim bağımsız ve önceki uzmanlardan farklı uzmanlar tarafından ölçeğin Türkçe maddelerinin, orijinal İngilizce maddelerle karşılaştırılması, çeviri uygunluğunun değerlendirilmesi ve puanlanması.
7. Uzman değerlendirme puanlarının ve görüşlerinin incelenmesi, öneriler doğrultusunda gerekli düzenlemelerin yapılması ve Türkçe ölçeklere son halinin verilmesi.
8. Oluşturulan son Türkçe formlar kullanılarak maddelerin anlaşılabilirliğini ve kullanılabilirliğini test etmek amacıyla pilot uygulamanın gerçekleştirilmesi.
9. Pilot uygulama sonucunda gerekli görülen maddelerde çeviri revizyonlarının yapılması.
10. Düzenlenen ölçeklerin son hali ile ana uygulamanın gerçekleştirilmesi.
11. Ana uygulamadan elde edilen veriler üzerinden ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizlerinin yapılması ve Türk kültürüne uygunluğunun değerlendirilmesi.

Dilsel Eşdeğerlik Çalışması

Ölçek uyarlama sürecinde dilsel eşdeğerliğin sağlanması, ölçeklerin geçerliği ve güvenilirliği açısından kritik bir aşamadır. Bu doğrultuda ilk olarak, ölçeklerin İngilizce orijinal maddeleri hem kaynak dile hem de hedef dile ileri düzeyde hâkim, birbirinden bağımsız uzmanlar tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Literatürde, ölçek uyarlama sürecinde çevirinin; ilgili dillerin ve kültürel bağlamın özelliklerine hâkim, birbirinden bağımsız birden fazla uzmandan oluşan bir ekip tarafından gerçekleştirilmesi önerilmektedir (Hambleton ve diğerleri, 2005). Bu doğrultuda çeviri sürecinde, ölçeklerin orijinal diline ve hedef dile ana dili düzeyinde hâkim, mümkünse ilgili dilin konuşulduğu ülkede yaşamış ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık veya Psikoloji alanında uzmanlığı bulunan kişilerle çalışılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda belirlenen uzmanlara e-posta yoluyla ulaşılmış, ancak sınırlı sayıda geri dönüş alınabilmektedir. Bu nedenle, İngiliz Dili ve Edebiyatı, İngilizce Mütercim-Tercümanlık ve İngilizce Öğretmenliği gibi alanlarda görev yapan akademisyenlere de başvurulmuştur.

KİTÖ ölçeğinin (Ek 1, 2, 3) çeviri ekibini, Amerika’da bir üniversitenin Psikiyatri bölümünde görev yapan bir profesör ile Türkiye’de İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde görev yapan iki doçent ve bir doktor öğretim üyesinden oluşan toplamda 4 uzman oluşturmuştur. Benzer şekilde, GİMKE ölçeğinin (Ek 4) çeviri ekibini, yüksek lisans ve doktora eğitimini Amerika’da tamamlamış ve Türkiye’de Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde görev yapan bir profesör ile İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde görev yapan iki doçent ve bir doktor öğretim üyesi olmak üzere 4 uzman oluşturmuştur. Uzman çevirilerinde yalnızca dil bilgisel doğruluk değil, aynı zamanda ölçek maddelerinin içerdiği kültürel ve dilsel anlamların doğru aktarılması da gözetilmiştir. Çeviri süreci tamamlandıktan sonra, tüm maddeler araştırmacı ve tez danışmanı tarafından ayrıntılı şekilde değerlendirilmiş, her madde için en uygun Türkçe karşılıklar belirlenerek ölçeklerin son Türkçe formu oluşturulmuştur.

İkinci aşamada, orijinal maddelerle uyumun sağlandığından emin olunması amacıyla oluşturulan Türkçe formlar geri çeviri (Back-translation) aşamasına tabi tutulmuştur. Bu işlem, Amerika’da bir üniversitenin Psikometri bölümünde görev yapan, ilk çeviri ekibinden bağımsız bir uzman tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı ve tez danışmanı tarafından, elde edilen İngilizce geri çeviriler, orijinal İngilizce formlar ile karşılaştırılmış, maddelerin anlam ve içerik bütünlüğü titizlikle kontrol edilmiştir.

Karşılaştırma sonucunda, geri çeviri ile orijinal maddeler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiş, bu durum Türkçe çevirilerin, orijinal ölçeklere sadık kaldığını göstermiştir.

Bu aşamanın ardından dilsel uyumun pekiştirilmesi amacıyla, Türkçe maddeler ve orijinal maddeler çeviri uygunluğu açısından, önceki çeviri grubundan farklı 6 bağımsız uzman tarafından değerlendirilmiştir. Uzmanlar, her maddenin çeviri uygunluğunu 5'li Likert tipi bir ölçek üzerinden (1 = *Hiç uygun değil*; 2 = *Uygun değil, büyük değişiklik gerek*; 3 = *Kısmen uygun, orta düzeyde değişiklik gerek*; 4 = *Genel olarak uygun, küçük değişiklik gerek*; 5 = *Tamamen uygun*) derecelendirmiştir. Uzman değerlendirmelerine göre ölçek maddelerinin çeviri uygunluğu puanları 4 ile 5 arasında değişmekte olup, bu durum çevirinin anlam bütünlüğünü koruduğunu ve genel uygunluk düzeyinin yüksek olduğunu göstermiştir. Derecelendirmelerle birlikte uzmanların geri bildirimleri de titizlikle incelenmiş, gerekli görülen durumlarda öneriler doğrultusunda maddelerde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bu sürecin tamamlanmasının ardından ölçeklerin son Türkçe formları oluşturulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan bilgilendirilmiş onam formu, kişisel bilgi formu ve ölçme araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Bilgilendirilmiş Onam

Kişisel bilgi formu ve ölçme araçlarından oluşan çevrimiçi anket formu uygulanmadan önce; araştırmanın amacı, olası avantaj ve dezavantajları, gizlilik ilkesi, çalışmadan geri çekilme ve araştırmacının iletişim bilgilerini içeren Bilgilendirilmiş Onam Formu (Ek 5) katılımcılara sunulmuştur. Bilgilendirilmiş onam formu ile araştırmanın bilimsel bir çalışma kapsamında yürütüldüğü, elde edilen verilerin yalnızca akademik amaçlarla kullanılacağı ve katılımın tamamen gönüllülük esasına dayandığı açıkça belirtilmiştir. Veri toplama araçları yalnızca bu onamı kabul eden bireylere uygulanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırma kapsamında, katılımcıların demografik özelliklerini ve romantik ilişkilerine dair bilgileri belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından “Kişisel Bilgi Formu” hazırlanmıştır (Ek 6). Bu form aracılığıyla katılımcıların; cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi, çalışma durumu, gelir durumu, ilişki durumu, mevcut ya da en sonki partnerle birliktelik süresi, ilişki memnuniyeti, mevcut ya da en sonki ilişkilerinde fiziksel şiddete maruz kalma ve uygulama durumları ile anne-baba arasındaki ilişkide fiziksel şiddet sıklığına ilişkin bilgiler toplanmıştır.

Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği (KİTÖ)

Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği (KİTÖ), Hamel ve diğerleri (2015) tarafından (Controlling and Abusive Tactics, CAT-2) romantik ilişkilerde psikolojik istismarı faillik ve mağduriyet açısından değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte listelenen davranışlar, varsa mevcut ilişkiye yoksa en sonki ilişkiye göre yanıtlanmaktadır. Ölçeğin yalnızca erkekler için (36 madde), yalnızca kadınlar için (35 madde) ve her iki cinsiyet için aynı anda uygulanabilen (37 madde) birleştirilmiş versiyonu olmak üzere toplam üç formu bulunmaktadır. Erkekler ve kadınlar için ayrı hazırlanmış formlar yalnızca failliği değerlendirirken, birleştirilmiş form hem failliği hem de maruz kalma durumunu değerlendirmektedir. Ölçeğin tüm formlarında aynı maddeler yer almakta, ancak formlara göre bu maddelerin sayısı, sırası ve alt boyutlara dağılımı farklılık göstermektedir.

Ölçeğin tüm formları, 5’li Likert tipi derecelendirme yöntemiyle (0 = *Asla*; 1 = *Nadiren*; 2 = *Bazen*; 3 = *Genellikle*; 4 = *Sık sık*) yanıtlanmaktadır. Ölçeğin erkek, kadın ve birleştirilmiş (faillik sütunu) formlarından elde edilen yüksek puanlar, bireyin romantik ilişkisinde kontrolcü ve istismarcı davranışlara (psikolojik istismara) daha sık başvurduğunu göstermektedir. Birleştirilmiş form - mağduriyet sütunundan elde edilen yüksek puanlar ise bireyin romantik ilişkisinde kontrolcü ve istismarcı davranışlara (psikolojik istismara) daha sık maruz kaldığını göstermektedir. Ölçeğin alt ölçeklerine ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

KİTÖ Erkek Formu

KİTÖ Erkek Formu (Ek 7), romantik ilişkilerde erkeklerin yalnızca kontrolcü ve istismarcı taktikleri (psikolojik istismar) uygulama düzeyini (faillik) değerlendirmektedir. Ölçeğin maddeleri diğer formlarda bulunan maddeler ile aynıdır ancak maddelerin sayısı, sırası ve alt boyutlara dağılımı farklılık göstermektedir. Ölçek dört alt boyuttan oluşmaktadır: *aşağılama ve kontrol* (1–16. maddeler), *kıskançlığa dayalı aşırı denetim* (17–24. maddeler), *tehditler/hareket alanının kısıtlanması* (25–31. maddeler) ve *cinsel aşağılama* (32–36. maddeler). Orijinal ölçekte, her alt boyut için Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayıları sırasıyla: *aşağılama ve kontrol* .83, *kıskançlığa dayalı aşırı denetim* .89, *tehditler ve hareket alanının kısıtlanması* .77 ve *cinsel aşağılama* .77 olarak belirlenmiştir. Orijinal ölçekte, ölçeğin genel iç tutarlılık katsayısı ise .95 olarak belirlenmiştir.

KİTÖ Kadın Formu

KİTÖ Kadın Formu (Ek 8), romantik ilişkilerde kadınların yalnızca kontrolcü ve istismarcı taktikleri (psikolojik istismar) uygulama düzeyini (faillik) değerlendirmektedir. Ölçeğin maddeleri diğer formlarda bulunan maddeler ile aynıdır ancak maddelerin sayısı, sırası ve alt boyutlara dağılımı farklılık göstermektedir. Ölçek başlangıçta 4 alt boyuttan oluşurken son hali 3 alt boyuttan oluşmuştur. Alt boyutlar şöyledir: *aşağılama ve kontrol* (1–25. maddeler), *kıskançlığa dayalı aşırı denetim* (26–31. maddeler) ve *hareket alanının kısıtlanması* (32–35. maddeler). Orijinal ölçekte, her alt boyut için Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayıları sırasıyla: *aşağılama ve kontrol/tehditler* .69, *kıskançlığa dayalı aşırı denetim* .79 ve *hareket alanının kısıtlanması* .53 olarak belirlenmiştir. Orijinal ölçekte, ölçeğin genel iç tutarlılık katsayısı ise .89 olarak belirlenmiştir.

KİTÖ Birleştirilmiş Form

KİTÖ Birleştirilmiş Formu (Ek 9), romantik ilişkilerde psikolojik istismarın hem faillik hem de mağduriyet düzeyini değerlendirmektedir. Formda yer alan tüm maddeler, faillik ve mağduriyet açısından ayrı ayrı yanıtlanmaktadır. Buna göre, maddelerde ifade edilen davranışların uygulanma sıklığı, “Ben” (faillik) sütununa, maruz kalma sıklığı ise

“Partner” (mağduriyet) sütununa ayrı ayrı işaretlenerek belirtilmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan erkek formu için 144, kadın formu için ise 140’tır.

KİTÖ Birleştirilmiş Formda alt boyutlar erkekler için; *aşağılama ve kontrol* (1–21. maddeler), *kıskançlığa dayalı aşırı denetim* (23–29. maddeler), *tehditler/hareket alanının kısıtlanması* (30–37. maddeler) olmak üzere üç alt boyuttan oluşurken; kadınlar için *aşağılama ve kontrol/tehditler* (AK/T yazan tüm maddeler), *kıskançlığa dayalı aşırı denetim* (KDAT yazan tüm maddeler) ve *hareket alanının kısıtlanması* (HAK yazan tüm maddeler) olmak üzere yine üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek toplam 37 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin maddeleri diğer formlarda bulunan maddeler ile aynıdır ancak maddelerin sayısı, sırası ve alt boyutlara dağılımı farklılık göstermektedir. 22. madde erkekler için puanlanmazken, 16. ve 25. maddeler kadınlar için puanlanmamaktadır. Bu doğrultuda kadınlar için toplam madde sayısı 35, erkekler için toplam madde sayısı 36’dır.

Gaslighting İlişisine Maruz Kalma Envanteri (GİMKE)

Gaslighting İlişisine Maruz Kalma Envanteri (Ek 10), Tager-Shafir ve diğerleri (2024) tarafından, romantik ilişkilerde partnerlerin gaslighting’e maruz kalma düzeylerini ölçmek üzere geliştirilmiştir. Ölçek en az 3 aydır süren bir romantik ilişkisi olan kişilere uygulanmaktadır. 11 maddeden oluşan ölçeğin maddeleri, partner davranışlarını veya taktiklerini tanımlayan ifadelerden (örneğin, “*Partnerim söylediklerimden şüphe etmeme neden oluyor.*”) oluşmaktadır. Katılımcılardan, ifadelerin mevcut partnerleriyle olan ilişkileriyle ilgili olarak ne sıklıkla doğru olduğunu 5’li likert tipi (1 = *Hiçbir zaman*, 2 = *Nadiren*, 3 = *Bazen*, 4 = *Sık sık*, 5 = *Her zaman*) bir ölçekte derecelendirmeleri istenmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, bireyin yakın partner ilişkisinde gaslighting manipülasyonuna yüksek düzeyde maruz kaldığını göstermektedir. Ölçek iki farklı kültürde (İsrail ve Amerika) uygulanarak kültüre göre ölçüm değişmezliği sınanmıştır. Ölçeğin Cronbach’s alfa katsayısı İsrail örnekleminde .93, Amerikan örnekleminde ise hem erkekler hem de kadınlar için .96 olarak bulunmuştur. Ölçek her iki kültürde de geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır.

Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği (CTS2)

Straus (1972) tarafından geliştirilen ve Straus ve diğerleri (1996) tarafından revize edilen *The Revised Conflict Tactics Scales (CTS-2)* ölçeği, Aba ve Kulakaç (2016) tarafından “Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği” olarak Türkçeye uyarlanmıştır (Ek 11). Ölçek çiftler arasındaki çatışma durumlarında kullanılan taktikleri ve yakın partner şiddetinin çeşitli boyutlarını değerlendirmektedir. Ölçek yakın partner şiddetini ve uzlaşmayı, mağduriyet ve faillik açısından değerlendiren 78 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerden 39’u şiddete maruz kalma, diğer 39’u ise şiddeti uygulama düzeyine yönelik ifadeleri içermektedir. Ölçek *fiziksel şiddet* (24 madde), *yaralama* (12 madde), *psikolojik şiddet* (16 madde), *cinsel şiddet* (14) ve *uzlaşma* (12 madde) olmak üzere 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek 8’li likert tipi derecelendirmeye sahiptir (0 = “Hiç gerçekleşmedi”, 1 = “Geçtiğimiz yıl içerisinde 1 kez”, 2 = “Geçtiğimiz yıl içerisinde 2 kez”, 3 = “Geçtiğimiz yıl içerisinde 3-5 kez”, 4 = “Geçtiğimiz yıl içerisinde 6-10 kez”, 5 = “Geçtiğimiz yıl içerisinde 11-20 kez”, 6 = “Geçtiğimiz yıl içerisinde 20’den fazla kez”, 7 = “Geçtiğimiz yıl içerisinde değil ama daha önce gerçekleşti”). Ölçekten alınan yüksek puanlar yakın partner şiddetinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu araştırmada eş zamanlı geçerliği ve yakınsak geçerliği sınamak amacıyla ölçeğin sadece psikolojik şiddet alt ölçeği kullanılmıştır. Psikolojik şiddet alt boyutu için Cronbach’s alfa katsayıları ölçeğin orijinal versiyonunda .79, Türkçeye uyarlama çalışmasında .85 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise cronbach’s alfa değeri .87 olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada kullanılan ve Türkçeye uyarlanan ölçme araçları için gerekli izinler ilgili araştırmacılardan alınmıştır (Ek 12). Ölçeklerin orijinal dilden Türkçeye çevrilmesi ve kültürel uyarlamasını sağlamak amacıyla öncelikle dilsel eşdeğerlik çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma sonucunda oluşturulan Türkçe ölçek formları ile pilot uygulama yapılmış ve pilot uygulama sonuçlarına göre maddelerde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Düzenlemelerin tamamlanmasının ardından ana uygulamaya geçilmiştir.

Pilot ve ana uygulamalara ilişkin veriler, veri güvenliği ve kullanım kolaylığı sağlamak amacıyla çevrimiçi anket yöntemiyle toplanmıştır. KİTÖ ölçeklerine ilişkin veriler, her iki cinsiyet grubuna da uygulanabilmesi ve cinsiyet bazlı diğer ölçeklerinin tüm maddelerini içermesi nedeniyle KİTÖ Birleştirilmiş Formu kullanılarak toplanmıştır.

Bilgilendirilmiş Onam Formu, Kişisel Bilgi Formu, KİTÖ Birleştirilmiş Formu, GİMKE ve CTS2 ölçeklerinden oluşan veri toplama formu Google Forms üzerinden katılımcılara sunulmuştur.

Veri toplama sürecinde, çevrimiçi anket formunda öncelikle bilgilendirilmiş onam formu sunulmuş ve katılımcıların onayları alınmıştır. Onamın ardından, her katılımcıdan kendilerine özel bir rumuz (takma ad) belirlemeleri istenmiştir. Bu uygulama, katılımcıların araştırmadan diledikleri anda çekilmeleri durumunda, kendilerine ait verilerin veri setinden kolaylıkla ayıklanmasını sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Onam ve rumuz belirlemenin ardından sırasıyla kişisel bilgi formu ve araştırmanın ölçme araçları uygulanmıştır.

Araştırmanın etik uygunluğu, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'nun 01-52 sayılı kararıyla onaylanmıştır (Ek 13). Araştırma sürecinde etik ilkelere büyük özen gösterilmiş; gönüllülük, gizlilik, bilgilendirilmiş onam ve kişisel veri güvenliği gibi tüm etik prosedürler titizlikle uygulanmıştır. Çalışma, araştırma ve yayın etiğine uygun biçimde yürütülmüştür.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi, GİMKE ve KİTÖ ölçekleri için ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. KİTÖ ölçeği, erkek formu, kadın formu ve birleştirilmiş form olmak üzere üç ayrı formdan oluştuğu için her formun verileri kendi içinde ayrı ayrı analiz edilmiştir. Ayrıca, birleştirilmiş formda yer alan faillik ve mağduriyet verileri de ayrı ayrı analiz edilmiştir.

Veri analizine geçilmeden önce, veri setlerinin kalitesini sağlamak amacıyla çeşitli ön analizler gerçekleştirilmiştir. İlk olarak, her iki ölçekte yer alan ikişer dikkat kontrol maddesinden en az birine yanlış yanıt veren katılımcıların verileri analiz dışı bırakılmıştır (GİMKE için $n = 16$, KİTÖ için erkek $n = 22$; kadın $n = 27$). Bu işlem, katılımcıların soruları dikkatli bir şekilde okuyup yanıtladıklarının güvencesini sağlamak amacıyla yapılmıştır.

İkinci aşamada, veri setlerinde kayıp veri olup olmadığı kontrol edilmiş ve her iki ölçekte de herhangi bir kayıp veriye rastlanmamıştır. Üçüncü aşamada uç değer analizi gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla tüm değişkenlerin puanları standart z puanlarına dönüştürülmüş; z puanı -3 ile $+3$ aralığında olmayan veriler uç değer olarak kabul edilerek

analiz dışı bırakılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2019). KİTÖ ölçeğinin erkek fail grubunda 5 uç değer, kadın fail grubunda 6 uç değer, erkek mağdur grubundan 2 uç değer ve kadın mağdur grubunda 10 uç değer tespit edilmiş ve analiz dışı bırakılmıştır. GİMKE ölçeğinin çalışma grubunda ise uç değer tespit edilmemiştir. Son olarak, normallik varsayımının değerlendirilmesi amacıyla değişkenlerin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelenmiştir. Elde edilen değerlerin -1.5 ile +1.5 aralığında olduğu görülmüştür. Bu durum, dağılımın normalden ciddi ölçüde sapmadığını göstermiş ve normallik varsayımının sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. (Tabachnick ve Fidell, 2019).

Çalışmada ölçeklerin yapı geçerliğini değerlendirmek amacıyla sırasıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. AFA, orijinal ölçeklerde belirlenen faktör yapısının Türkçeye uyarlanan maddeler üzerinde geçerliğini ilk aşamada incelemek amacıyla yürütülmüştür. Bu süreçte orijinal yapı korunarak analiz gerçekleştirilmiş ve maddelerin ilgili faktörlere yüklenme düzeyleri incelenmiştir. DFA ise, elde edilen yapının geçerliğinin doğrulanması amacıyla gerçekleştirilmiştir. DFA, orijinal ölçek yapısına uygun olarak her form için (örneğin Erkek Formu, Kadın Formu, Birleştirilmiş Form-Faillik Erkek Verileri, Birleştirilmiş Form- Mağduriyet Kadın Verileri vb.) ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Yapı geçerliği analizlerinin ardından, KİTÖ ölçekleri için eş zamanlı geçerlik, GİMKE için yakınsak geçerlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Eş zamanlı geçerlik ve yakınsak geçerlik analizleri için Spearman Sıra Farkları korelasyon Katsayısı tekniği kullanılmıştır. Ardından ölçeklerin psikometrik özelliklerinin ve güvenilirliğinin değerlendirilmesi amacıyla madde analizi ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Son olarak psikolojik istismara maruz kalma ile gaslighting'e maruz kalma düzeyleri arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı tekniği kullanılarak incelenmiştir. Ayrıca psikolojik istismar ve gaslighting'e maruz kalma düzeylerinin betimsel değişkenlere göre farklılaşma durumunu incelemek amacıyla t-testi ve tek yönlü ANOVA analizlerinden yararlanılmıştır.

Çalışmada yer alan tüm istatistiksel analizler SPSS 27, R programı lavaan paketi (sürüm 4.5.1) ve AMOS 24 programları kullanılarak gerçekleştirilmiştir. SPSS, betimsel istatistikler ve ön analizlerde, R lavaan ve AMOS ise DFA analizlerinde kullanılmıştır.

KİTÖ Ölçeklerine İlişkin Veri Toplama ve Analiz Süreci

Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği (KİTÖ), romantik ilişkilerde kontrolcü ve istismarcı taktikleri, diğer bir ifadeyle psikolojik istismarı, faillik ve mağduriyet boyutları açısından değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte yer alan davranışlar, mevcut bir ilişki varsa o ilişkiye, yoksa en son yaşanan romantik ilişkiye göre yanıtlanmaktadır. Ölçeğin üç farklı formu bulunmaktadır: yalnızca erkekler için uygulanabilen erkek formu, yalnızca kadınlar için uygulanabilen kadın formu ve her iki cinsiyet için uygulanabilen birleştirilmiş form. Erkek ve kadın formları yalnızca failliği değerlendirirken, birleştirilmiş form hem failliği hem de maruz kalma durumunu değerlendirmektedir. Tüm formlarda aynı maddeler yer almakta, ancak maddelerin sayısı, sıralaması ve alt boyutlara dağılımı form türüne göre farklılık göstermektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, faillik boyutunda bireyin psikolojik istismarı uygulama sıklığını, mağduriyet boyutunda ise psikolojik istismara maruz kalma düzeyini göstermektedir.

Veri toplama sürecinde KİTÖ ölçeklerine ilişkin veriler hem erkek hem kadın katılımcılara aynı anda uygulanabilir olması ve ölçeğin diğer formlarında bulunan tüm maddelerini içermesi nedeniyle Birleştirilmiş Form kullanılarak toplanmıştır. Katılımcılar, maddelerdeki ifadeleri uygulama sıklığını “Ben” (faillik) sütununa; bu davranışlara maruz kalma sıklığını ise “Partner” (mağduriyet) sütununa işaretlemişlerdir. Böylece her katılımcıdan hem faillik hem de mağduriyet verileri elde edilmiştir.

Verilerin analizi, KİTÖ’nün Erkek, Kadın ve Birleştirilmiş formlarına göre ayrı ayrı yürütülmüş, birleştirilmiş formda yer alan faillik ve mağduriyet verileri de ayrı ayrı analiz edilmiştir. KİTÖ Erkek ve Kadın formlarının geçerlik ve güvenirlik analizleri; bu formlar yalnızca failliği değerlendirdiği ve maddeleri birleştirilmiş form ile aynı olduğu için (yalnızca maddelerin sırası ve sayısı farklı), Birleştirilmiş Formun faillik verileri kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Birleştirilmiş form kullanılarak aynı çalışma grubundan ve aynı katılımcılardan elde edilen faillik ve mağduriyet verileri, farklı olguları ölçmeleri nedeniyle iki ayrı gruba ayrılarak ayrı ayrı analiz edilmiştir. Ön analizlerde bu iki örneklem grubu için, dikkat kontrol testini geçemeyen katılımcıları ve uç değerleri veri setinden çıkarma işlemi ayrı ayrı uygulanmıştır. Bu nedenle veriler tek bir çalışma grubunun aynı katılımcılarından elde edilse de boyutlara göre katılımcı sayıları arasında küçük farklılıklar oluşmuş ve

formlara göre kullanılan örneklem sayıları değişiklik göstermiştir. Örneğin bazı katılımcıların yalnızca bir boyuttaki verileri (örn. faillik) uç değer kriterlerini karşılamamış, bu nedenle faillik ve mağduriyet boyutları için katılımcı sayılarında küçük farklılıklar oluşmuştur.

KİTÖ Birleştirilmiş Formu hem erkeklere hem de kadınlara aynı anda uygulanabilmekte ve hem failliği hem de mağduriyeti değerlendirebilmektedir. Bu nedenle geçerlik ve güvenirlik analizleri, hem cinsiyete (kadın/erkek), hem de boyuta (faillik/mağduriyet) göre ayrı ayrı yürütülmüştür. Formda yer alan tüm maddeler, “Ben” (faillik) ve “Partner” (mağduriyet) sütunları aracılığıyla ayrı ayrı yanıtlanmaktadır. Dolayısıyla formun analizlerinde aynı çalışma grubuna göre “Ben” sütunundan elde edilen veriler faillik boyutu için, “Partner” sütunundan elde edilen veriler ise mağduriyet boyutu için analiz edilmiştir. Buna göre formun aynı çalışma grubundan elde edilen verilerin, boyutlara göre analizinde kullanılan katılımcı sayıları; KİTÖ Birleştirilmiş Form (Faillik) – Erkek maddeleri için 195 erkek; KİTÖ Birleştirilmiş Form (Faillik) – Kadın maddeleri için 278 kadın; KİTÖ Birleştirilmiş Form (Mağduriyet) – Erkek maddeleri için 199 erkek; KİTÖ Birleştirilmiş Form (Mağduriyet) – Kadın maddeleri için ise 273 kadın katılımcının verilerinden oluşmuştur.

KİTÖ Erkek Formu erkeklerin, KİTÖ Kadın Formu ise kadınların romantik ilişkilerde psikolojik istismarı uygulama düzeyini (faillik) ölçmektedir. Bu nedenle bu formların analizlerinde tek bir çalışma grubundan birleştirilmiş form kullanılarak elde edilen verilerden, yalnızca faillik verileri analiz edilmiştir. Buna göre ölçeğin analizinde kullanılan katılımcı sayıları; KİTÖ Erkek Formu için 195 Erkek katılımcının, KİTÖ Kadın Formu için ise 278 kadın katılımcının faillik verilerinden oluşmaktadır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, Türkçeye uyarlaması yapılan KİTÖ ve GİMKE ölçeklerinin kapsam geçerliğine, yapı geçerliğini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerine (AFA ve DFA), eş zamanlı geçerlik, yakınsak geçerlik ve güvenirlik analizlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Buna ek olarak psikolojik istismara maruz kalma düzeyleri ile gaslighting’e maruz kalma düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiş ve bu değişkenlerin demografik değişkenler (cinsiyet, ilişki süresi, ilişki memnuniyeti, fiziksel şiddet uygulama ve maruz kalma) açısından farklılaşıp farklılaşmadığı değerlendirilmiş ve elde edilen tüm bulgular bu bölümde sunulmuştur.

Kapsam Geçerliğine İlişkin Ortak Bulgular

KİTÖ ve GİMKE ölçeklerinin kapsam geçerliği, uzmanlardan alınan görüşler doğrultusunda değerlendirilmiştir. Ölçek maddeleri, çeviri uygunluğu, kavramsal bütünlük ve kültürel uyarlanabilirlik açısından 6 bağımsız uzman tarafından 5’li Likert tipi bir derecelendirme ölçeği kullanılarak puanlanmıştır. Uzman puanlamaları ve geribildirimleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmış ve ölçeklerin Türkçe formları son hâlini almıştır. Bu sürece ilişkin ayrıntılı bilgiler “Dilsel Eşdeğerlik Çalışması” bölümünde sunulmuştur (Bkz. s. 60-61).

KİTÖ Ölçeklerinin Geçerlik Bulguları

KİTÖ Ölçeklerinin Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) Bulguları

KİTÖ ölçeklerinin Türk örnekleminde faktör yapısının incelenmesi amacıyla Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulanmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğunu değerlendirmek amacıyla öncelikle Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği testi ve Bartlett Küresellik Testi gerçekleştirilmiştir. Literatürde KMO değerinin .60’ın üzerinde olması ve Bartlett Küresellik Testi’nin istatistiksel olarak anlamlı çıkması faktör analizinin uygulanabilirliğinin göstergesi olarak kabul edilmektedir (Field, 2024; Tabachnick ve Fidell, 2019). Bu ön koşullar sağlandıktan sonra, faktör yapısı incelenmiştir. Her ölçeğin analizinde Principal Axis Factoring (PAF) yöntemi kullanılmış ve faktörler arasında anlamlı korelasyonlar gözlenmesi nedeniyle Oblimin rotasyon yöntemi tercih edilmiştir (Field, 2024; Tabachnick ve Fidell, 2019).

KİTÖ Erkek Formunun AFA Bulguları

KİTÖ Erkek Formu verileri için AFA öncesinde verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO = .803) ve Bartlett Küresellik Testi [$\chi^2(630) = 3215.90, p < .001$] ile değerlendirilmiş, her iki test sonucu da verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermiştir (Field, 2024; Tabachnick ve Fidell, 2019).

Analizler, ölçeğin orijinal erkek formundaki dört faktörlü yapı temel alınarak yürütülmüştür. Açımlayıcı faktör analizine ilişkin faktör yükleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. KİTÖ Erkek Formu Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
1. Çalışmayı veya maddi olarak katkıda bulunmayı reddeder.				
2. Partnerine küçük düşürücü isimler takar (örneğin, aşağılayıcı küfürler, hakaretler kullanır).			-.38	
3. Partnerini küçük düşürmek için alay eder.			-.44	
4. Partnerine aptalmış gibi davranır.			-.78	
5. Partnerine beceriksiz ve aciz biri olduğunu söyler.			-.78	
6. Başkalarına partnerinin akıl sağlığının yerinde olmadığını söyler.			-.55	
7. İlişkideki tüm sorunlar için partnerini suçlar.			-.67	
8. Partnerine emirler yağdırır.		.43	-.44	
9. Partnerinin isteklerini anında yapmasını bekler.		.56	-.32	
10. Sürekli dırdır eder.		.42	-.38	
11. Hayır cevabını kabul etmez.		.33	-.31	
12. Partnerinin her hareketini eleştirir.		.32	-.53	
13. Partnerini bilerek görmezden gelir.			-.57	
14. Sevgiyi esirger veya cinsel yakınlığı reddeder.	.45			
15. Kızdığında partnerini yatak odasından ya da evden çıkarıp kapıyı kilitler.				.46
16. İş birliği yapmayı reddeder.	.56			
17. Partnerinin kiminle vakit geçirdiğini kontrol etmeye çalışır.		.67		
18. Partnerini sadakatsiz olmakla veya başkalarıyla flört etmekle suçlar.	.46			
19. Partnerini gizlice kayda alır.				.52
20. Partnerinin çantasını/cüzdanını/telefon görüşmelerini karıştırır.		.52		
21. Partnerini, nerede olduğu ve kimlerle görüştüğü konusunda sorguya çeker.		.81		
22. Partnerini takip eder.		.47		
23. Sürekli olarak arar, çağrı bırakır ya da mesaj atar.		.50		
24. Partnerinin telefonuna veya bilgisayarına çok sayıda istenmeyen mesaj bırakır.				.48
25. Parayı kontrol eder ve partnerini finansal kararlara dahil etmez.				.35
26. Partnerine fiziksel zarar verme konusunda sözlü olarak tehdit eder.			-.33	.64
27. Jestleriyle (örneğin, dik dik bakarak) tehdit eder.				
28. Partnerinin değer verdiği birine zarar verir veya zarar vermekle tehdit eder.				.59
29. Partnerinin hareketlerini kısıtlamaya çalışır.				.43
30. Partnerinin gitmesini engeller (örneğin, kapının önünde durarak).				
31. Araba anahtarını saklar, aracı kullanılamaz hale getirir.				.57
32. Partnerine çekici olmadığını söyler.	.81			
33. Partnerini kışkırtmak için başkalarıyla flört eder.	.56			
34. Partnerinin cinsel performansıya dalga geçer.	.62			
35. Başkalarının önünde aşağılar.	.64			
36. Partneri hakkında doğru olmayan söylentiler yayar.	.35			.54

Not. Yalnızca .30'un üzerindeki yüklemeler raporlanmıştır. Rotasyon yöntemi: Oblimin.

Rotasyon sonrası analiz sonuçlarına göre, birinci faktör toplam varyansın %23.59'unu, ikinci faktör %9.15'ini, üçüncü faktör %8.14'ünü ve dördüncü faktör ise %5.56'sını açıklayarak dört faktör birlikte toplam varyansın yaklaşık %46.46'sını açıklamıştır. Faktör yüklerinin büyük çoğunluğu .40'ın üzerinde bulunmuş, bu durum maddelerin ilgili faktörlerle iyi düzeyde ve anlamlı şekilde ilişkili olduğunu göstermiştir (Field, 2024; Tabachnick ve Fidell, 2019). Bununla birlikte, bazı maddeler belirlenen eşik değerin altında kalmış ya da birden fazla faktöre düşük düzeyde yüklenme göstermiştir. Özellikle 1., 27. ve 30. maddeler, .30 eşik değerinin altında kaldığı için faktör yapısına anlamlı bir katkı sağlayamamış (Field, 2024) ve bu değerler tabloya dahil edilmemiştir. Ayrıca, faktörler arasında yük farkı .10'dan (Tabachnick ve Fidell, 2019) az olan ve bu nedenle binişik (çapraz) yüklenme olarak değerlendirilen maddeler (8., 10. ve 11. maddeler) tespit edilmiştir.

KİTÖ Kadın Formu'nun AFA Bulguları

KİTÖ Kadın Formu verileri için AFA öncesinde verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO = .828) ve Bartlett Küresellik Testi [$\chi^2(595) = 4102.15, p < .001$] ile değerlendirilmiş, her iki test sonucu da verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermiştir (Field, 2024; Tabachnick ve Fidell, 2019).

Analizler, ölçeğin orijinal kadın formundaki üç faktörlü yapı temel alınarak yürütülmüştür. Açımlayıcı faktör analizine ilişkin faktör yükleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. KİTÖ Kadın Formu Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
1. Partnerine fiziksel zarar verme konusunda sözlü olarak tehdit eder.		.37	
2. Jestleriyle (örneğin, dik dik bakarak) tehdit eder.			
3. Parayı kontrol eder ve partnerini finansal kararlara dahil etmez.			
4. Çalışmayı veya maddi olarak katkıda bulunmayı reddeder.		.34	
5. Partnerine çekici olmadığını söyler.		.87	
6. Partnerini kıskandırmak için başkalarıyla flört eder.		.35	
7. Partnerine küçük düşürücü isimler takar (örneğin, aşağılayıcı küfürler, hakaretler kullanır).		.35	
8. Partnerinin cinsel performansı ile dalga geçer.			
9. Başkalarının önünde aşağılar.		.60	
10. Partnerini küçük düşürmek için alay eder.		.52	
11. Partnerine aptalmış gibi davranır.	.57	.33	
12. Partnerine beceriksiz ve aciz biri olduğunu söyler.	.49	.40	
13. Partnerinin önemseydiği şeylerin önemsiz olduğunu söyler.			
14. Partneri hakkında doğru olmayan söylentiler yayar.		.73	
15. Başkalarına partnerinin akıl sağlığının yerinde olmadığını söyler.		.35	
16. İlişkideki tüm sorunlar için partnerini suçlar.	.30		.49
17. Partnerine emirler yağdırır.	.56		.30
18. Partnerinin isteklerini anında yapmasını bekler.	.34		.52
19. Sürekli dırdır eder.			.46
20. Hayır cevabını kabul etmez.			.59
21. Partnerinin her hareketini eleştirir.	.43		.37
22. Partnerini takip eder.		.32	.47
23. Partnerini bilerek görmezden gelir.		.34	
24. Kızdığı anda partnerini yatak odasından ya da evden çıkarıp kapıyı kilitler.		.48	
25. Sevgiyi esirger veya cinsel yakınlığı reddeder.			
26. Partnerinin değer verdiği birine zarar verir veya zarar vermekle tehdit eder.		.57	
27. Partnerini sadakatsiz olmakla veya başkalarıyla flört etmekle suçlar.			.52
28. Partnerinin çantasını/cüzdanını/telefon görüşmelerini karıştırır.			.62
29. Partnerini, nerede olduğu ve kimlerle görüştüğü konusunda sorguya çeker.			.83
30. Sürekli olarak arar, çağrı bırakır ya da mesaj atar.			.48
31. Partnerinin telefonuna veya bilgisayarına çok sayıda istenmeyen mesaj bırakır.			.34
32. Partnerinin kiminle vakit geçirdiğini kontrol etmeye çalışır.			.81
33. Partnerinin hareketlerini kısıtlamaya çalışır.			.55
34. Partnerinin gitmesini engeller (örneğin, kapının önünde durarak).			.43
35. Araba anahtarını saklar, aracı kullanılamaz hale getirir.		.39	

Not. Yalnızca .30'un üzerindeki yüklemeler raporlanmıştır. Rotasyon yöntemi: Oblimin.

Rotasyon sonrası analiz sonuçlarına göre, birinci faktör toplam varyansın %25.87'sini, ikinci faktör %8.13'ünü ve üçüncü faktör %5.40'ını açıklayarak üç faktör birlikte toplam varyansın yaklaşık %39.41'ini açıklamıştır. Faktör yüklerinin büyük çoğunluğu .40'ın üzerinde bulunmuş, bu durum maddelerin ilgili faktörlerle iyi düzeyde ve anlamlı şekilde ilişkili olduğunu göstermiştir (Field, 2024; Tabachnick ve Fidell, 2019). Bununla birlikte, bazı maddeler belirlenen eşik değerin altında kalmış ya da birden fazla faktöre düşük düzeyde yüklenme göstermiştir. Özellikle 2. 3. 8., 13. ve 25. maddeler, .30 eşik değerinin altında kaldığı için faktör yapısına anlamlı bir katkı sağlayamamış (Field, 2024) ve bu değerler tabloya dahil edilmemiştir. Ayrıca, faktörler arasında yük farkı .10'dan (Tabachnick ve Fidell, 2019) az olan ve bu nedenle binişik (çapraz) yüklenme olarak değerlendirilen maddeler (12. ve 21. maddeler) tespit edilmiştir.

KİTÖ Birleştirilmiş Formu'nun (Faillik ve Mağduriyet) AFA Bulguları

KİTÖ Birleştirilmiş Form (Faillik). KİTÖ Birleştirilmiş Form (Faillik) verilerinin analizinde, kadın ve erkek katılımcılara ait veriler ayrı ayrı değerlendirilerek AFA uygulanmıştır. Analiz öncesinde verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterlilik katsayısı ve Bartlett küresellik testi ile incelenmiştir. Erkek faillik verileri için KMO değeri .803, kadın faillik verileri için ise .828 olarak bulunmuştur. Bartlett testi sonuçları erkek faillik verileri [$\chi^2(630) = 3215.90$, $p < .001$] ve kadın faillik verileri [$\chi^2(595) = 4102.15$, $p < .001$] için istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular her iki cinsiyet grubundaki verilerin de faktör analizi için uygun olduğunu göstermiştir (Field, 2024; Tabachnick ve Fidell, 2019).

Analizler, ölçeğin orijinal birleştirilmiş formundaki üç faktörlü yapı temel alınarak yürütülmüştür. Açımlayıcı faktör analizine ilişkin faktör yükleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. KİTÖ Birleştirilmiş Form (Faillik Verileri) Açımlayıcı Faktör Analizi

Sonuçları

Maddeler	Erkek Faillik			Kadın Faillik		
	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
1. Çalışmayı veya maddi olarak katkıda bulunmayı reddeder.					.34	
2. Partnerine küçük düşürücü isimler takar (örneğin, aşağılayıcı küfürler, hakaretler kullanır).			-.41		.35	
3. Partnerini küçük düşürmek için alay eder.			-.46		.52	
4. Partnerine aptalmış gibi davranır.			-.78	.57	.33	
5. Partnerine beceriksiz ve aciz biri olduğunu söyler.			-.82	.49	.40	
6. Başkalarına partnerinin akıl sağlığının yerinde olmadığını söyler.			-.60		.35	
7. İlişkideki tüm sorunlar için partnerini suçlar.			-.72	.30		.49
8. Partnerine emirler yağdırır.		.43	-.47	.56		.30
9. Partnerinin isteklerini anında yapmasını bekler.		.51	-.35	.34		.52
10. Sürekli dırır eder.		.45	-.39			.46
11. Hayır cevabını kabul etmez.		.30	-.33			.59
12. Partnerinin her hareketini eleştirir.		.32	-.55	.43		.37
13. Partnerini bilerek görmezden gelir.			-.60		.34	
14. Sevgiyi esirger veya cinsel yakınlığı reddeder.	.38					
15. Kızdığında partnerini yatak odasından ya da evden çıkarıp kapıyı kilitler.	.54				.48	
16. İş birliği yapmayı reddeder.	.47					
17. Partnerine çekici olmadığını söyler.	.74				.87	
18. Partnerini kıskandırmak için başkalarıyla flört eder.	.50		-.33		.35	
19. Partnerinin cinsel performansıya dalga geçer.	.61					
20. Başkalarının önünde aşağılar.	.61				.60	
21. Partneri hakkında doğru olmayan söylentiler yayar.	.72				.73	
22. Partnerinin önemseydiği şeylerin önemsiz olduğunu söyler.						
23. Partnerinin kiminle vakit geçirdiğini kontrol etmeye çalışır.		.65				.81
24. Partnerini sadakatsiz olmakla veya başkalarıyla flört etmekle suçlar.	.36					.52
25. Partnerini gizlice kayda alır.	.49					
26. Partnerinin çantasını/cüzdanını/telefon görüşmelerini karıştırır.		.55				.62
27. Partnerini, nerede olduğu ve kimlerle görüştüğü konusunda sorguya çeker.		.79				.83
28. Partnerini takip eder.		.46			.32	.47
29. Sürekli olarak arar, çağrı bırakır ya da mesaj atar.		.55				.48
30. Partnerinin telefonuna veya bilgisayarına çok sayıda istenmeyen mesaj bırakır.						.34
31. Parayı kontrol eder ve partnerini finansal kararlara dahil etmez.						
32. Partnerine fiziksel zarar verme konusunda sözlü olarak tehdit eder.	.37		-.32		.37	
33. Jestleriyle (örneğin, dik dik bakarak) tehdit eder.						
34. Partnerinin değer verdiği birine zarar verir veya zarar vermekle tehdit eder.	.57				.57	
35. Partnerinin hareketlerini kısıtlamaya çalışır.						.55
36. Partnerinin gitmesini engeller (örneğin, kapının önünde durarak).						.43
37. Araba anahtarını saklar, aracı kullanılamaz hale getirir.	.64				.39	

Not. 22. madde erkekler için, 16. ve 25. maddeler ise kadınlar için puanlanmamaktadır. Yalnızca .30'un üzerindeki yüklemeler raporlanmıştır. Rotasyon yöntemi: Oblimin.

KİTÖ Birleştirilmiş Formu'nun erkek faillik verilerine ilişkin analiz sonucunda, birinci faktör toplam varyansın %23.59'unu, ikinci faktör %9.15'ini, üçüncü faktör ise %8.14'ünü açıklayarak üç faktör birlikte toplam varyansın yaklaşık %40.9'unu açıklamıştır. Kadın faillik verilerinde ise birinci faktör %25.87, ikinci faktör %8.13 ve üçüncü faktör %5.40 oranında varyans açıklayarak üç faktör birlikte toplam varyansın yaklaşık %39.41'ini açıklamıştır. Her iki analizde de faktör yüklerinin genellikle .40'ın üzerinde olduğu bulunmuş, bu durum maddelerin ilgili faktörlerle iyi düzeyde ve anlamlı şekilde ilişkili olduğunu göstermiştir (Field, 2024; Tabachnick ve Fidell, 2019). Bununla birlikte, bazı maddeler belirlenen eşik değerin altında kalmış ya da birden fazla faktöre düşük düzeyde yüklenmiştir. Özellikle erkek faillik verilerinde 1., 30., 31., 33., 35. ve 36. maddeler; kadın faillik verilerinde ise 14., 19., 22., 31. ve 33. maddeler, .30 eşik değerinin altında faktör yüküne sahip oldukları için faktör yapısına anlamlı bir katkı sağlayamamış (Field, 2024) ve bu değerlere tabloda yer verilmemiştir. Ayrıca, faktörler arasında yük farkı .10'dan (Tabachnick ve Fidell, 2019) az olan ve bu nedenle binişik (çapraz) yüklenme olarak değerlendirilen maddeler erkek grubunda 8., 10., 11. ve 32. maddeler; kadın grubunda ise 5. ve 12. maddeler olarak belirlenmiştir.

KİTÖ Birleştirilmiş Form (Mağduriyet). KİTÖ Birleştirilmiş Form (Mağduriyet) verilerinin analizinde, kadın ve erkek katılımcılara ait veriler ayrı ayrı değerlendirilerek AFA uygulanmıştır. Analiz öncesinde verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterlilik katsayısı ve Bartlett küresellik testi ile incelenmiştir. Erkek mağduriyet verileri için KMO değeri .834, kadın mağduriyet verileri için ise .887 olarak bulunmuştur. Bartlett testi sonuçları erkek mağduriyet verileri [$\chi^2(630) = 3393.81, p < .001$] ve kadın mağduriyet verileri [$\chi^2(595) = 4883.90, p < .001$] için istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Bu bulgular her iki cinsiyet grubundaki verilerin de faktör analizi için uygun olduğunu göstermiştir (Field, 2024; Tabachnick ve Fidell, 2019).

Analizler, ölçeğin orijinal birleştirilmiş formundaki üç faktörlü yapı temel alınarak yürütülmüştür. Açımlayıcı faktör analizine ilişkin faktör yükleri Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. KİTÖ Birleştirilmiş Form (Mağduriyet Verileri) Açımlayıcı Faktör Analizi

Sonuçları

Maddeler	Erkek Mağduriyet			Kadın Mağduriyet		
	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
1. Çalışmayı veya maddi olarak katkıda bulunmayı reddeder.			-.49			.35
2. Partnerine küçük düşürücü isimler takar (örneğin, aşağılayıcı küfürler, hakaretler kullanır).			-.38	.64		
3. Partnerini küçük düşürmek için alay eder.	.62			.72		
4. Partnerine aptalmış gibi davranır.	.45		-.40	.81		
5. Partnerine beceriksiz ve aciz biri olduğunu söyler.	.65			.81		
6. Başkalarına partnerinin akıl sağlığının yerinde olmadığını söyler.	.31		-.46			
7. İlişkideki tüm sorunlar için partnerini suçlar.			-.70	.56	-.30	
8. Partnerine emirler yağdırır.		.32	-.48	.71		
9. Partnerinin isteklerini anında yapmasını bekler.		.30	-.70	.47	-.42	
10. Sürekli dırdır eder.		.40	-.58	.42	-.43	
11. Hayır cevabını kabul etmez.			-.52	.48	-.44	
12. Partnerinin her hareketini eleştirir.			-.49	.72		
13. Partnerini bilerek görmezden gelir.			-.55	.45		
14. Sevgiyi esirger veya cinsel yakınlığı reddeder.				.41		
15. Kızdığında partnerini yatak odasından ya da evden çıkarıp kapıyı kilitlet.	.38					.35
16. İş birliği yapmayı reddeder.	.30		-.42			
17. Partnerine çekici olmadığını söyler.	.68					.41
18. Partnerini kıskandırmak için başkalarıyla flört eder.	.31		-.45			.53
19. Partnerinin cinsel performansı dalgaya geçer.	.70			.37		
20. Başkalarının önünde aşağılar.	.72			.80		
21. Partneri hakkında doğru olmayan söylentiler yayar.	.60					.77
22. Partnerinin önemseydiği şeylerin önemsiz olduğunu söyler.				.43		
23. Partnerinin kiminle vakit geçirdiğini kontrol etmeye çalışır.		.61	-.33		-.54	
24. Partnerini sadakatsiz olmakla veya başkalarıyla flört etmekle suçlar.	.34		-.37			.35
25. Partnerini gizlice kayda alır.	.64					
26. Partnerinin çantasını/cüzdanını/telefon görüşmelerini karıştırır.		.65				
27. Partnerini, nerede olduğu ve kimlerle görüştüğü konusunda sorguya çeker.		.73			-.65	
28. Partnerini takip eder.		.57			-.35	.56
29. Sürekli olarak arar, çağrı bırakır ya da mesaj atar.		.67			-.46	
30. Partnerinin telefonuna veya bilgisayarına çok sayıda istenmeyen mesaj bırakır.	.40					
31. Parayı kontrol eder ve partnerini finansal kararlara dahil etmez.	.35					
32. Partnerine fiziksel zarar verme konusunda sözlü olarak tehdit eder.	.47			.47		.31
33. Jestleriyle (örneğin, dik dik bakarak) tehdit eder.	.39	.33		.35		
34. Partnerinin değer verdiği birine zarar verir veya zarar vermekle tehdit eder.	.52					.69
35. Partnerinin hareketlerini kısıtlamaya çalışır.		.65		.41		
36. Partnerinin gitmesini engeller (örneğin, kapının önünde durarak).	.33	.30			-.32	
37. Araba anahtarını saklar, aracı kullanılamaz hale getirir.	.67		.31			.44

Not. 22. madde erkekler için, 16. ve 25. maddeler ise kadınlar için puanlanmamaktadır. Yalnızca .30'un üzerindeki yüklemeler raporlanmıştır. Rotasyon yöntemi: Oblimin.

Erkek mağduriyet verilerine ilişkin analiz sonucunda, birinci faktör toplam varyansın %27.84'ünü, ikinci faktör %8.75'ini, üçüncü faktör ise %5.9'unu açıklayarak üç faktör birlikte toplam varyansın yaklaşık %42.5'ini açıklamıştır. Kadın mağduriyet verileri için ise birinci faktör %31.82, ikinci faktör %7.05, üçüncü faktör %6.09 oranında varyans açıklayarak üç faktör birlikte toplam varyansın yaklaşık %44.96'sını açıklamıştır. Her iki analizde de faktör yüklerinin genellikle .40'ın üzerinde olduğu bulunmuş, bu durum maddelerin ilgili faktörlerle iyi düzeyde ve anlamlı şekilde ilişkili olduğunu göstermiştir (Field, 2024; Tabachnick ve Fidell, 2019). Bununla birlikte, bazı maddeler belirlenen eşik değerin altında kalmış ya da birden fazla faktöre düşük düzeyde yüklenmiştir. Özellikle, erkek mağduriyet verilerinde 2., 14., 31., ve 36. maddeler; kadın mağduriyet verilerinde 6., 26., 30. ve 31. maddeler, .30 eşik değerinin altında faktör yükü aldığı için faktör yapısına anlamlı bir katkı sağlayamamış (Field, 2024) ve bu değerlere tabloda yer verilmemiştir. Ayrıca, faktörler arasında yük farkı .10'dan (Tabachnick ve Fidell, 2019) az olan ve bu nedenle binişik (çapraz) yüklenme olarak değerlendirilen maddeler erkek grubunda 4., 16., 18. ve 24. maddeler; kadın grubunda ise 9., 10., 11., 24. ve 33. maddeler olarak belirlenmiştir.

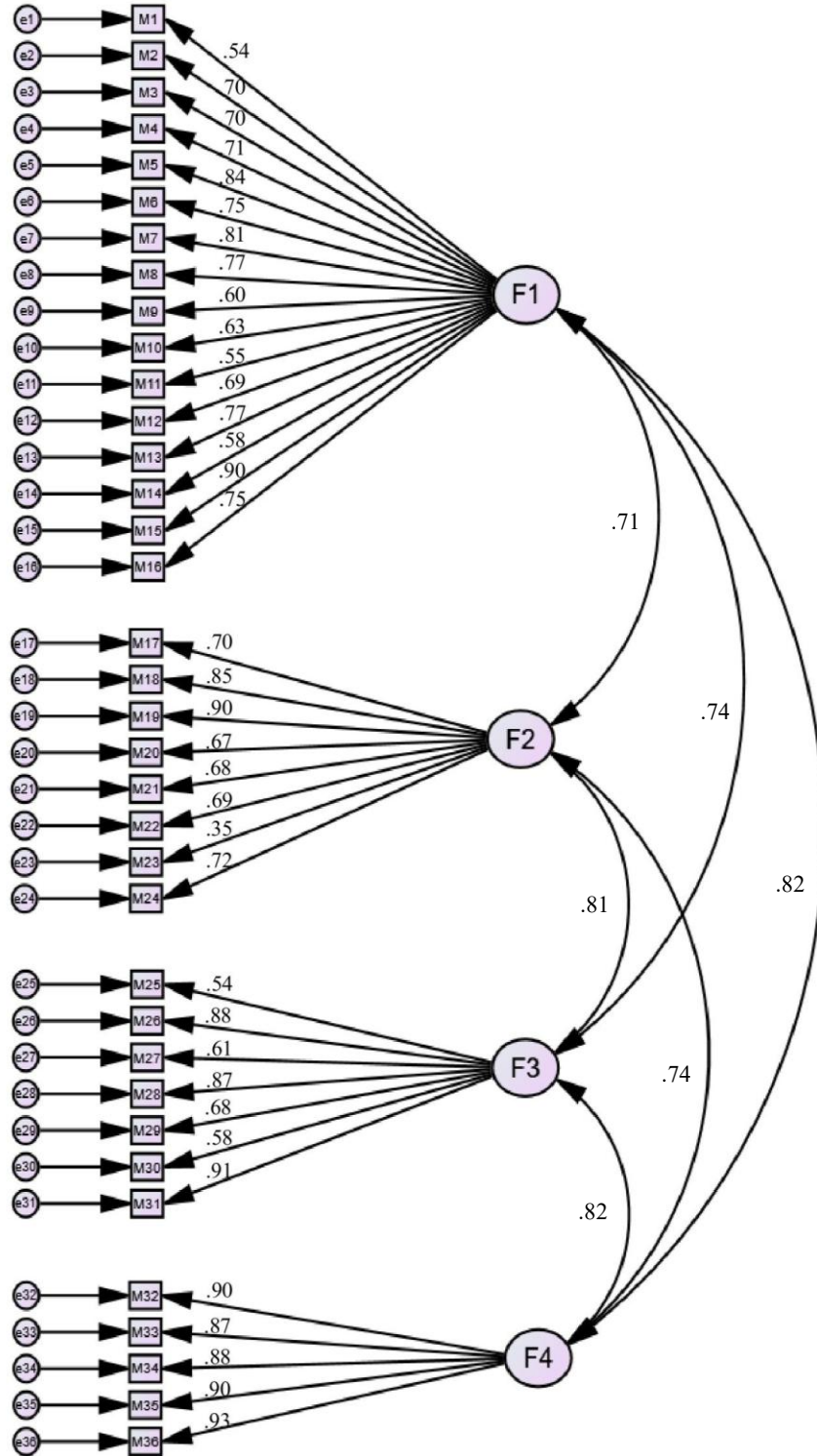
KİTÖ Ölçeklerinin Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) Bulguları

KİTÖ ölçeklerinin yapı geçerliğini incelemek ve faktör yapılarını doğrulamak amacıyla her form için DFA uygulanmıştır. DFA, her form için cinsiyete ve faillik ile mağduriyete göre ayrı ayrı yürütülmüştür. Analizler R programı lavaan paketi kullanılarak, küçük örneklemelerde ve likert tipi ölçeklerde kullanılması önerilen WLSMV (Weighted Least Squares Mean and Variance adjusted) tahmin yöntemiyle gerçekleştirilmiştir (Beauducel ve Herzberg, 2006; Brown, 2015; DiStefano ve Morgan, 2014; Flora ve Curran, 2004). Model diyagramları, R çıktılarından elde edilen veriler kullanılarak, kullanım kolaylığı nedeniyle AMOS programında çizilmiştir.

DFA kapsamında, her alt ölçeğin yapısal modeline ilişkin çeşitli uyum indeksleri değerlendirilmiştir. Modellerin genel uyumunun değerlendirilmesinde, ki-kare/serbestlik derecesi oranı (χ^2/sd), RMSEA (*Root Mean Square Error of Approximation*), CFI (*Comparative Fit Index*), TLI (*Tucker Lewis Index*) ve SRMR (*Standardized Root Mean Square Residual*) uyum indeksleri kullanılmıştır.

KİTÖ Erkek Formu'nun Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

KİTÖ Erkek Formu'nun analizlerinde, orijinal formunda olduğu gibi dört faktörlü yapı test edilmiş ve modelin uyum iyiliği değerlendirilmiştir. KİTÖ Erkek Formu'na ilişkin DFA ölçme modeli diyagramı Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. KİTÖ Erkek Formu'na Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Ölçme Modeli

KİTÖ Erkek Formu'nun DFA sonuçlarına göre modifikasyon indekslerine dayalı olarak önerilen hata kovaryansları, uyum indekslerine anlamlı bir katkı sağlamaması nedeniyle ve modelin kuramsal bütünlüğünü korumak amacıyla eklenmemiştir. Ölçeğe ait DFA sonucu elde edilen model uyum indeksleri Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. KİTÖ Erkek Formu'na İlişkin DFA Uyum İndeksleri

Uyum İndeksi	Değer	Kabul Kriteri*		Yorum
		İyi uyum	Mükemmel uyum	
$\chi^2/sd_{(588)}$	1.83	≤ 5	≤ 3	Mükemmel uyum
RMSEA	.07	$\leq .08$	$\leq .05$	İyi uyum
CFI	.91	$\geq .90$	$\geq .95$	İyi uyum
TLI	.90	$\geq .90$	$\geq .95$	İyi uyum
SRMR	.13	$\leq .08$	$\leq .05$	-

Not. (*) Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2023; Tabachnick ve Fidell, 2019

Analiz sonuçlarına göre modelin ki-kare/serbestlik derecesi oranı ($\chi^2/sd_{(588)} = 1.83$) mükemmel uyum düzeyine işaret etmektedir. RMSEA değeri .07 (90% CI [.06, .07]) olarak bulunmuş ve bu değer iyi uyum kriterini karşılamaktadır. CFI (.91) ve TLI (.90) değerleri de modelin iyi düzeyde uyum gösterdiğini ortaya koymaktadır. SRMR değeri ise (.13) önerilen eşik değer üzerinde bulunmuştur. Tüm bu bulgular doğrultusunda, modelin genel uyumunun kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Modelin genel uyum indekslerinin yeterli bulunmasının ardından KİTÖ Erkek Formu'nun maddelerine ilişkin faktör yükleri, t değerleri, açıklanan varyanslar (R^2) ve hata varyansları hesaplanmış ve elde edilen bulgular Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. KİTÖ Erkek Formu'nun Maddelerine İlişkin Faktör Yükleri, t Değerleri, R^2 Değerleri ve Hata Varyansları

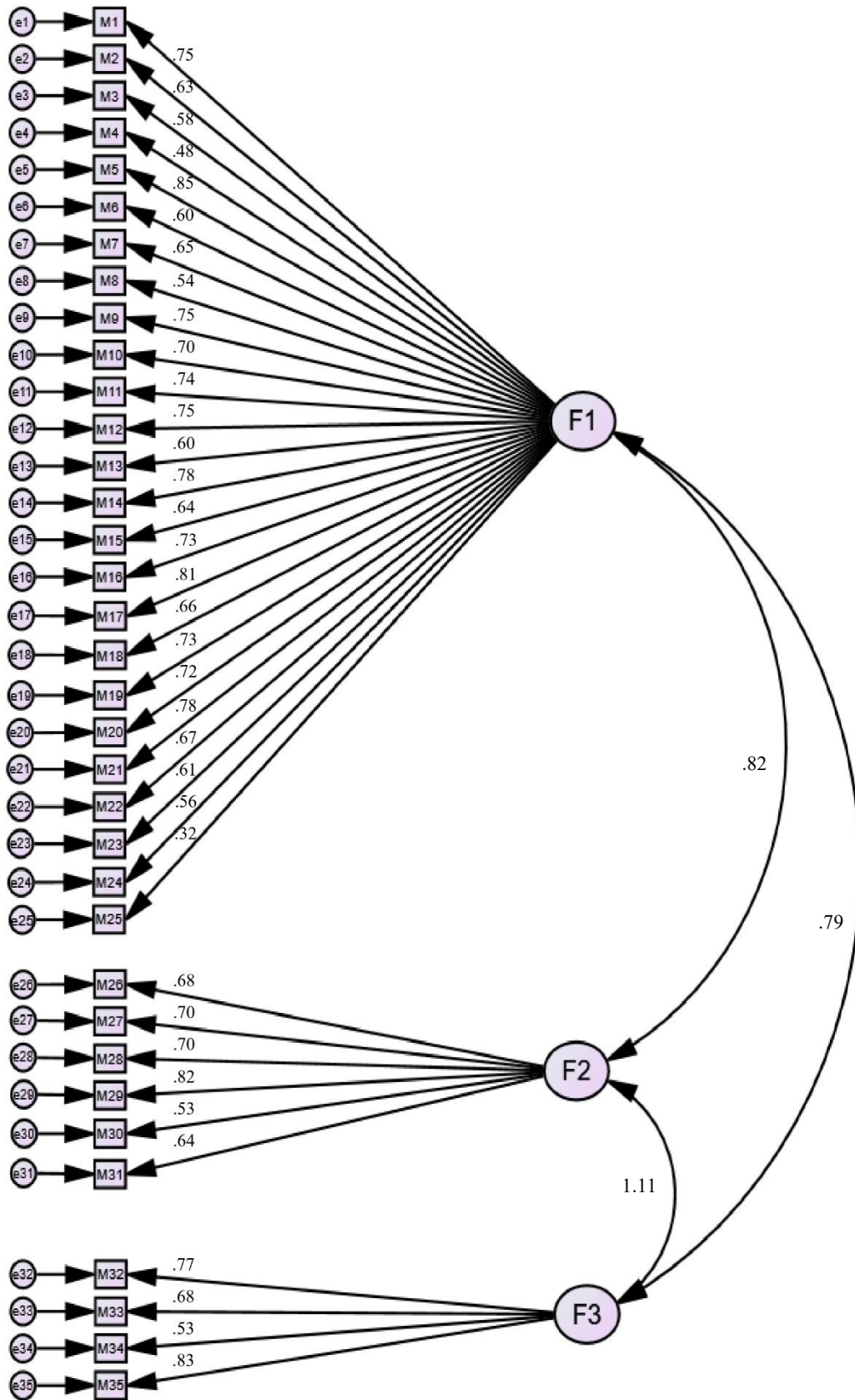
Faktör	Madde	Faktör Yüğü	t değeri	R^2	Hata Varyansı
Faktör 1	M1	.54	Sabit madde	.29	.71
	M2	.70	6.41***	.49	.51
	M3	.70	6.42***	.48	.52
	M4	.71	5.65***	.51	.49
	M5	.84	6.75***	.71	.29
	M6	.75	6.46***	.56	.44
	M7	.81	7.09***	.66	.34
	M8	.77	7.10***	.59	.41
	M9	.60	6.19***	.36	.64
	M10	.63	6.83***	.39	.61
	M11	.55	5.78***	.30	.70
	M12	.69	7.10***	.47	.53
	M13	.77	7.03***	.59	.41
	M14	.58	6.09***	.34	.66
	M15	.90	6.80***	.80	.20
	M16	.75	6.94***	.56	.44
Faktör 2	M17	.70	Sabit madde	.47	.53
	M18	.85	9.52 ***	.72	.28
	M19	.90	9.79***	.81	.19
	M20	.67	9.37***	.45	.55
	M21	.68	10.80***	.47	.53
	M22	.69	9.18***	.47	.53
	M23	.35	5.14***	.12	.88
	M24	.72	9.23***	.51	.49
Faktör 3	M25	.54	Sabit madde	.29	.71
	M26	.88	8.10***	.78	.22
	M27	.61	6.24***	.38	.62
	M28	.87	7.22***	.76	.24
	M29	.68	7.47***	.47	.53
	M30	.58	6.32***	.34	.66
	M31	.91	6.93***	.83	.17
Faktör 4	M32	.90	Sabit madde	.82	.18
	M33	.87	14.49***	.76	.24
	M34	.88	18.10***	.77	.23
	M35	.90	17.41***	.79	.21
	M36	.93	13.95***	.86	.14

Not. *** $p < .001$

Analiz sonuçları incelendiğinde, ölçek maddelerine ait standart faktör yüklerinin .35 ile .93 arasında değiştiği görülmektedir. Tüm maddelerin t değerleri istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < .001$), bu bulgu maddelerin ilgili faktörleri anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir. Maddelerin açıklanan varyans değerleri (R^2) .12 ile .86 arasında değişmektedir. Bazı maddelerde açıklanan varyans görece düşük düzeyde olsa da genel olarak maddelerin faktörler tarafından açıklanma düzeyleri kabul edilebilir düzeydedir. En yüksek açıklanan varyans .87 ile M36 (“*Araba anahtarını saklar, aracı kullanılamaz hale getirir*”) maddesinde, en düşük açıklanan varyans ise .12 ile M23 (“*Sürekli olarak arar, çağrı bırakır ya da mesaj atar*”) maddesinde belirlenmiştir. Faktör yükü 1’e sabitlenen M1, M17, M25 ve M32 maddelerinin ise t değeri hesaplanmamış, ancak R^2 değerleri sırasıyla .29, .47, .29 ve .82 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, ölçeğin genel yapısının faktörlere anlamlı şekilde yüklendiğini ve yapı geçerliğinin desteklendiğini göstermektedir.

KİTÖ Kadın Formu’nun Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

KİTÖ Kadın Formu’nun analizlerinde, orijinal formunda olduğu gibi üç faktörlü yapı test edilmiş ve modelin uyum iyiliği değerlendirilmiştir. KİTÖ Kadın Formu’na ilişkin DFA ölçme modeli diyagramı Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2. KİTÖ Kadın Formu'na Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Ölçme Modeli

KİTÖ Kadın Formu'nun DFA sonuçlarına göre modifikasyon indekslerine dayalı olarak önerilen hata kovaryansları, uyum indekslerine anlamlı bir katkı sağlamaması nedeniyle ve modelin kuramsal bütünlüğünü korumak amacıyla eklenmemiştir. Ölçeğe ait DFA sonucu elde edilen model uyum indeksleri Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. KİTÖ Kadın Formu'na İlişkin DFA Uyum İndeksleri

Uyum İndeksi	Değer	Kabul Kriteri*		Yorum
		İyi uyum	Mükemmel uyum	
$\chi^2/sd_{(557)}$	1.68	≤ 5	≤ 3	Mükemmel uyum
RMSEA	.05	$\leq .08$	$\leq .05$	Mükemmel uyum
CFI	.93	$\geq .90$	$\geq .95$	İyi uyum
TLI	.93	$\geq .90$	$\geq .95$	İyi uyum
SRMR	.11	$\leq .08$	$\leq .05$	-

Not. (*) Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2023; Tabachnick ve Fidell, 2019

Analiz sonuçlarına göre modelin ki-kare/serbestlik derecesi oranı ($\chi^2/sd_{(557)} = 1.67$) mükemmel uyum düzeyine işaret etmektedir. RMSEA değeri .05 (90% CI [.04, .05]) olarak bulunmuş ve bu değer mükemmel uyum kriterini karşılamaktadır. CFI (.93) ve TLI (.93) değerleri de modelin iyi düzeyde uyum gösterdiğini ortaya koymaktadır. SRMR değeri ise (.11) önerilen eşik değer üzerinde bulunmuştur. Tüm bu bulgular doğrultusunda, modelin genel uyumunun kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Modelin genel uyum indekslerinin yeterli bulunmasının ardından KİTÖ Kadın Formu'nun maddelerine ilişkin faktör yükleri, t değerleri, açıklanan varyanslar (R^2) ve hata varyansları hesaplanmış ve elde edilen bulgular Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. KİTÖ Kadın Formu'nun Maddelerine İlişkin Faktör Yükleri, t Değerleri, R^2 Değerleri ve Hata Varyansları

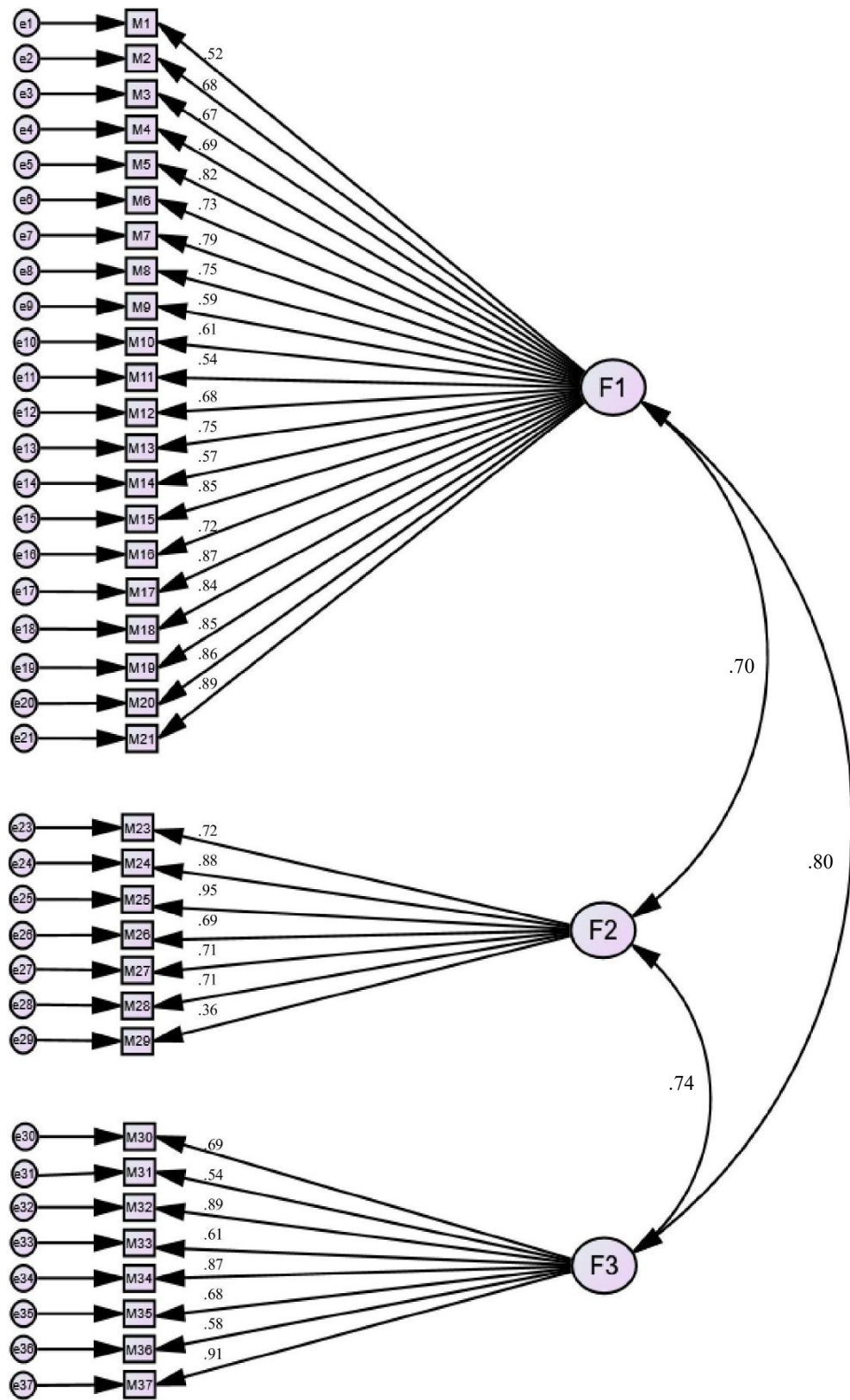
Faktör	Madde	Faktör Yüğü	t değeri	R^2	Hata Varyansı
Faktör 1	M1	.75	Sabit madde	.57	.43
	M2	.63	11.05***	.40	.60
	M3	.58	10.00***	.34	.66
	M4	.48	6.18***	.23	.77
	M5	.85	15.13***	.71	.29
	M6	.60	8.63***	.35	.65
	M7	.65	10.09***	.43	.57
	M8	.54	6.68***	.29	.71
	M9	.75	12.75***	.56	.44
	M10	.70	12.15***	.49	.51
	M11	.74	12.72***	.54	.46
	M12	.75	11.83***	.56	.44
	M13	.60	9.11***	.36	.64
	M14	.78	12.23***	.61	.39
	M15	.64	9.70***	.40	.60
	M16	.73	12.76***	.53	.47
	M17	.81	15.37***	.66	.34
	M18	.66	11.78***	.44	.56
	M19	.73	14.12***	.53	.47
	M20	.72	13.90***	.52	.48
	M21	.78	14.09***	.61	.39
	M22	.67	11.40***	.45	.55
	M23	.61	12.16***	.37	.63
	M24	.56	8.50***	.31	.69
	M25	.32	4.96***	.10	.90
Faktör 2	M26	.68	Sabit madde	.46	.54
	M27	.70	7.72***	.49	.51
	M28	.70	8.44***	.48	.52
	M29	.82	9.20***	.68	.32
	M30	.53	6.89***	.28	.72
	M31	.64	7.08***	.41	.59
Faktör 3	M32	.77	Sabit madde	.59	.41
	M33	.68	13.50***	.47	.53
	M34	.53	8.23***	.28	.72
	M35	.83	10.32***	.69	.31

Not. *** $p < .001$

Analiz sonuçları incelendiğinde, ölçek maddelerine ait standart faktör yüklerinin .32 ile .85 arasında değiştiği görülmektedir. Tüm maddelerin t değerleri istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < .001$), bu bulgu maddelerin ilgili faktörleri anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir. Maddelerin açıklanan varyans değerleri (R^2) .10 ile .69 arasında değişmektedir. Bazı maddelerde açıklanan varyans görece düşük düzeyde olsa da genel olarak maddelerin faktörler tarafından açıklanma düzeyleri kabul edilebilir düzeydedir. En yüksek açıklanan varyans .69 ile M35 (“*Araba anahtarını saklar, aracı kullanılamaz hale getirir*”) maddesinde, en düşük açıklanan varyans ise .10 ile M25 (“*Sevgiyi esirger veya cinsel yakınlığı reddeder*”) maddesinde belirlenmiştir. Faktör yükü 1’e sabitlenen M1, M26 ve M32 maddelerinin ise t değeri hesaplanmamış, ancak R^2 değerleri sırasıyla .57, .46 ve .59 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, ölçeğin genel yapısının faktörlere anlamlı şekilde yüklendiğini ve yapı geçerliğinin desteklendiğini göstermektedir.

KİTÖ Birleştirilmiş (Faillik) Formu’nun Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

KİTÖ Birleştirilmiş (Faillik) Formu, kadın ve erkek katılımcılar için ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Ancak bu form, kadın katılımcılar için KİTÖ Kadın Formu ile aynı faktör yapısına ve geçerlik bulgularına sahip olduğundan (sadece madde sıralaması farklıdır), bu bölümde yalnızca erkek katılımcılardan elde edilen verilere dayalı geçerlik bulgularına yer verilmiştir. KİTÖ Birleştirilmiş (Faillik-Erkek) Formu’nun analizlerinde, orijinal formunda olduğu gibi üç faktörlü yapı test edilmiş ve modelin uyum iyiliği değerlendirilmiştir. Ölçeğin DFA ölçme modeli diyagramı Şekil 3’te sunulmuştur.

Şekil 3. KİTÖ Birleştirilmiş (Faillik – Erkek) Formu’na Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Ölçme Modeli

KİTÖ Birleştirilmiş (Faillik) Formu'nun erkek örnekleme yönelik geçerliğini değerlendirmek amacıyla yapılan DFA sonuçlarına göre modifikasyon indekslerine dayalı olarak önerilen hata kovaryansları, uyum indekslerine anlamlı bir katkı sağlamaması nedeniyle ve modelin kuramsal bütünlüğünü korumak amacıyla eklenmemiştir. Ölçeğe ait DFA sonucu elde edilen model uyum indeksleri Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. KİTÖ Birleştirilmiş (Faillik – Erkek) Formu'na İlişkin DFA Uyum İndeksleri

Uyum İndeksi	Değer	Kabul Kriteri*		Yorum
		İyi uyum	Mükemmel uyum	
$\chi^2/sd_{(591)}$	1.83	≤ 5	≤ 3	Mükemmel uyum
RMSEA	.07	$\leq .08$	$\leq .05$	İyi uyum
CFI	.91	$\geq .90$	$\geq .95$	İyi uyum
TLI	.90	$\geq .90$	$\geq .95$	İyi uyum
SRMR	.14	$\leq .08$	$\leq .05$	-

Not. (*) Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2023; Tabachnick ve Fidell, 2019

Analiz sonuçlarına göre modelin ki-kare/serbestlik derecesi oranı ($\chi^2/sd_{(591)} = 1.83$) mükemmel uyum düzeyine işaret etmektedir. RMSEA değeri .07 (90% CI [.05, .07]) olarak bulunmuş ve bu değer iyi uyum kriterini karşılamaktadır. CFI (.93) ve TLI (.90) değerleri de modelin iyi düzeyde uyum gösterdiğini ortaya koymaktadır. SRMR değeri ise (.14) önerilen eşik değer üzerinde bulunmuştur. Tüm bu bulgular doğrultusunda, modelin genel uyumunun kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Modelin genel uyum indekslerinin yeterli bulunmasının ardından KİTÖ Birleştirilmiş (Faillik) Formu'nun erkek örnekleme yönelik, maddelere ilişkin faktör yükleri, t değerleri, açıklanan varyanslar (R^2) ve hata varyansları hesaplanmış ve elde edilen bulgular Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12. KİTÖ Birleştirilmiş (Faillik – Erkek) Formu’nun Maddelerine İlişkin Faktör Yükleri, t Değerleri, R^2 Değerleri ve Hata Varyansları

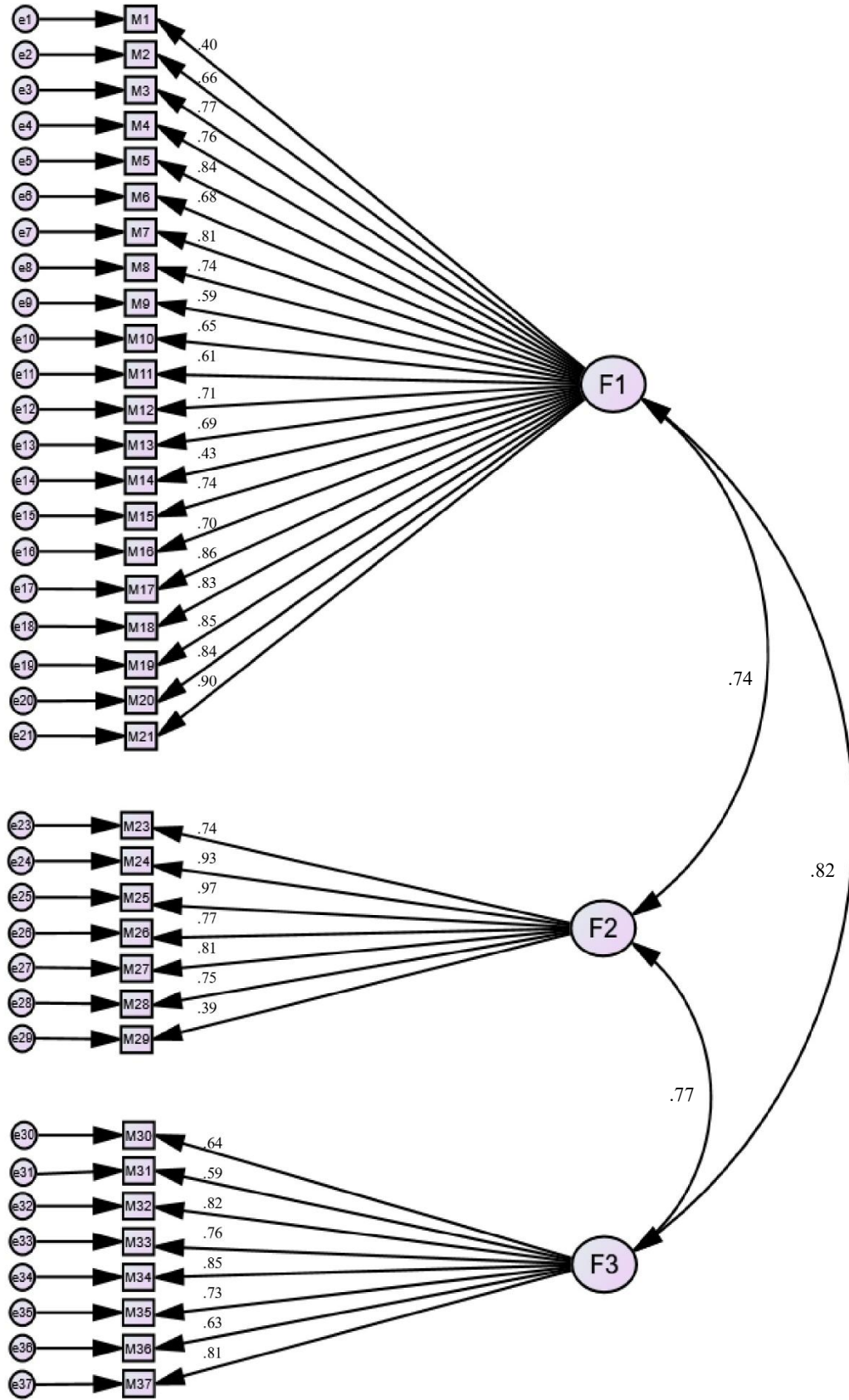
Faktör	Madde	Faktör Yüğü	t değeri	R^2	Hata Varyansı
Faktör 1	M1	.52	Sabit madde	.27	.73
	M2	.68	6.40***	.46	.54
	M3	.67	6.35***	.45	.55
	M4	.69	5.57***	.48	.52
	M5	.82	6.69***	.67	.33
	M6	.73	6.48***	.53	.47
	M7	.79	7.02***	.63	.37
	M8	.75	7.02***	.56	.44
	M9	.59	6.09***	.35	.65
	M10	.61	6.71***	.37	.63
	M11	.54	5.69***	.29	.71
	M12	.68	7.01***	.46	.54
	M13	.75	6.98***	.57	.43
	M14	.57	6.13***	.32	.68
	M15	.85	6.94***	.71	.29
	M16	.72	7.02***	.52	.48
	M17	.87	6.58***	.76	.24
	M18	.84	6.46***	.70	.30
	M19	.85	6.69***	.72	.28
	M20	.86	7.08***	.73	.27
	M21	.89	7.02***	.79	.21
Faktör 2	M23	.72	Sabit madde	.51	.49
	M24	.88	9.56***	.78	.22
	M25	.95	9.76***	.91	.09
	M26	.69	9.59***	.48	.52
	M27	.71	10.97***	.50	.50
	M28	.71	9.32***	.51	.49
	M29	.36	5.25***	.13	.87
Faktör 3	M30	.69	Sabit madde	.48	.52
	M31	.54	7.43***	.29	.71
	M32	.89	13.23***	.78	.22
	M33	.61	9.43***	.37	.63
	M34	.87	10.81***	.75	.25
	M35	.68	11.65***	.46	.54
	M36	.58	8.36***	.34	.66
	M37	.91	10.51***	.83	.17

Not. 22. Madde erkekler için puanlanmamaktadır. *** $p < .001$.

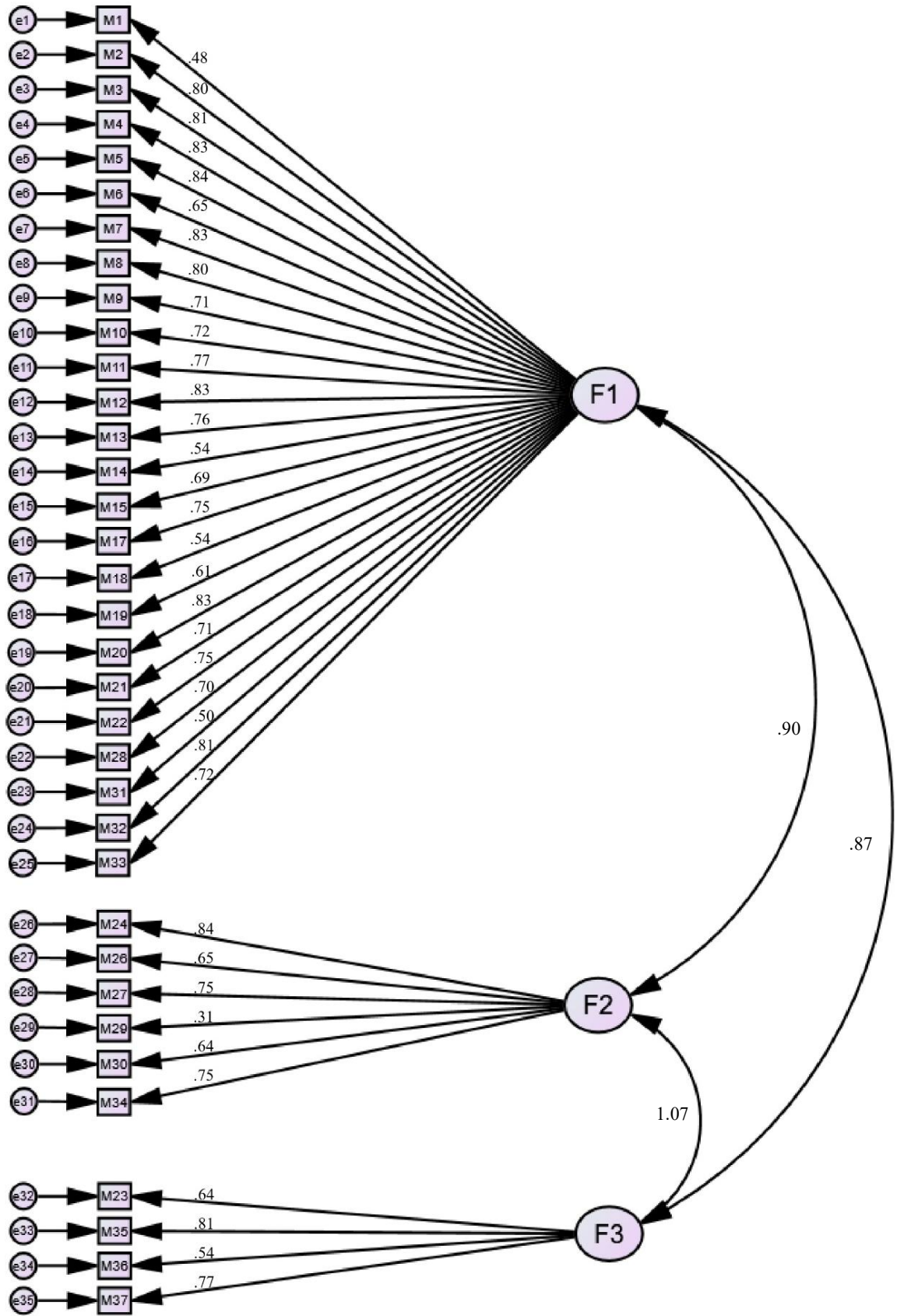
Analiz sonuçları incelendiğinde, ölçek maddelerine ait standart faktör yüklerinin .36 ile .95 arasında değiştiği görülmektedir. Tüm maddelerin t değerleri istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < .001$), bu bulgu maddelerin ilgili faktörleri anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir. Maddelerin açıklanan varyans değerleri (R^2) .13 ile .91 arasında değişmektedir. Bazı maddelerde açıklanan varyans görece düşük düzeyde olsa da genel olarak maddelerin faktörler tarafından açıklanma düzeyleri kabul edilebilir düzeydedir. En yüksek açıklanan varyans .91 ile M25 (“*Partnerini gizlice kayda alır*”) maddesinde, en düşük açıklanan varyans ise .13 ile M29 (“*Sürekli olarak arar, çağrı bırakır ya da mesaj atar*”) maddesinde belirlenmiştir. Faktör yükü 1’e sabitlenen M1, M23 ve M30 maddelerinin ise t değeri hesaplanmamış, ancak R^2 değerleri sırasıyla .27, .51 ve .48 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, ölçeğin genel yapısının faktörlere anlamlı şekilde yüklendiğini ve yapı geçerliğinin desteklendiğini göstermektedir.

KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet) Formu’nun Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet) Formu’nun yapı geçerliği, kadın ve erkek örneklemeleri için ayrı ayrı DFA ile incelenmiştir. Analizlerde, her iki örnekleme de orijinal formda olduğu gibi üç faktörlü yapı test edilmiş ve modelin uyum iyiliği değerlendirilmiştir. KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet) Formu’nun erkek örnekleme ilişkin DFA ölçme modeli diyagramı Şekil 4’te, kadın örnekleme ilişkin DFA ölçme modeli diyagramı ise Şekil 5’te sunulmuştur.

Şekil 4. KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet – Erkek) Formu'na Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Ölçme Modeli

Şekil 5. KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet – Kadın) Formu'na Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Ölçme Modeli

KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet) Formu'nun her iki cinsiyete ait DFA sonuçlarına göre modifikasyon indekslerine dayalı olarak önerilen hata kovaryansları, uyum indekslerine anlamlı bir katkı sağlamaması nedeniyle ve modelin kuramsal bütünlüğünü korumak amacıyla eklenmemiştir. Ölçeğe ait her iki cinsiyet için DFA sonucu elde edilen model uyum indeksleri Tablo 13'de sunulmuştur.

Tablo 13. KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet) Formu'na İlişkin DFA Uyum İndeksleri

Örneklem	Uyum İndeksi	Değer	Kabul Kriteri*		Yorum
			İyi uyum	Mükemmel uyum	
Erkek	$\chi^2/sd_{(591)}$	1.62	≤ 5	≤ 3	Mükemmel uyum
	RMSEA	.06	$\leq .08$	$\leq .05$	İyi uyum
	CFI	.94	$\geq .90$	$\geq .95$	İyi uyum
	TLI	.93	$\geq .90$	$\geq .95$	İyi uyum
	SRMR	.12	$\leq .08$	$\leq .05$	-
Kadın	$\chi^2/sd_{(557)}$	1.80	≤ 5	≤ 3	Mükemmel uyum
	RMSEA	.05	$\leq .08$	$\leq .05$	Mükemmel uyum
	CFI	.95	$\geq .90$	$\geq .95$	Mükemmel uyum
	TLI	.94	$\geq .90$	$\geq .95$	İyi uyum
	SRMR	.11	$\leq .08$	$\leq .05$	-

Not. (*) Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2023; Tabachnick ve Fidell, 2019

KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet) Formu'nun analiz sonuçlarına göre, erkek örnekleme ait modelin ki-kare/serbestlik derecesi oranı ($\chi^2/sd_{(591)}$) ve kadın örnekleme ait modelin ki-kare/serbestlik derecesi oranı ($\chi^2/sd_{(557)}$) mükemmel uyum düzeyine işaret etmektedir. RMSEA değeri erkek yapısı için .06 (90% CI [.05, .06]) bulunmuş ve bu değer iyi uyum kriterini karşılamaktadır. Kadın yapısı için RMSEA değeri ise .05 (90% CI [.05, .06]) olup mükemmel uyum düzeyini göstermektedir. Ayrıca ölçeğin erkek örnekleme ait CFI (.94) ve TLI (.93) değerleri modelin iyi düzeyde uyum sağladığını göstermektedir. Kadın örnekleme için elde edilen CFI (.95) değeri modelin mükemmel düzeyde, TLI (.94) değeri ise iyi düzeyde uyum gösterdiğini ortaya koymaktadır. Her iki cinsiyete ait yapının SRMR değeri ise önerilen eşik değerin üzerinde bulunmuştur. Tüm bu bulgular doğrultusunda, modelin genel uyumunun kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Modelin genel uyum indekslerinin yeterli bulunmasının ardından KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet) Formu'nun erkek örnekleme yönelik maddelere ilişkin faktör yükleri, t değerleri, açıklanan varyanslar (R^2) ve hata varyansları hesaplanmış ve elde edilen bulgular Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14. KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet – Erkek) Formu’nun Maddelerine İlişkin Faktör Yükleri, t Değerleri, R^2 Değerleri ve Hata Varyansları

Faktör	Madde	Faktör Yüğü	t değeri	R^2	Hata Varyansı
Faktör 1	M1	.40	Sabit madde	.16	.84
	M2	.66	5.78***	.44	.56
	M3	.77	5.39***	.58	.42
	M4	.76	5.27***	.58	.42
	M5	.84	5.30***	.71	.29
	M6	.68	5.07***	.47	.53
	M7	.81	5.49***	.65	.35
	M8	.74	5.56***	.55	.45
	M9	.59	6.02***	.35	.65
	M10	.65	6.03***	.42	.58
	M11	.61	5.86***	.37	.63
	M12	.71	5.62***	.50	.50
	M13	.69	5.80***	.48	.52
	M14	.43	4.47***	.18	.82
	M15	.74	5.22***	.55	.45
	M16	.70	5.70***	.49	.51
	M17	.86	5.40***	.74	.26
	M18	.83	6.41***	.69	.31
	M19	.85	5.19***	.72	.28
	M20	.84	5.61***	.71	.29
	M21	.90	5.96***	.82	.18
Faktör 2	M23	.74	Sabit madde	.54	.46
	M24	.93	13.34***	.87	.13
	M25	.97	9.50***	.95	.05
	M26	.77	12.65***	.59	.41
	M27	.81	17.90***	.66	.34
	M28	.75	10.19***	.56	.44
	M29	.39	5.87***	.15	.85
Faktör 3	M30	.64	Sabit madde	.41	.59
	M31	.59	7.57***	.34	.66
	M32	.82	8.91***	.67	.33
	M33	.76	8.49***	.57	.43
	M34	.85	8.60***	.72	.28
	M35	.73	8.10***	.54	.46
	M36	.63	8.14***	.40	.60
	M37	.81	8.16***	.66	.34

Not. 22. Madde erkekler için puanlanmamaktadır. *** $p < .001$.

Analiz sonuçları incelendiğinde, ölçek maddelerine ait standart faktör yüklerinin .40 ile .97 arasında değiştiği görülmektedir. Tüm maddelerin t değerleri istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < .001$), bu bulgu maddelerin ilgili faktörleri anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir. Maddelerin açıklanan varyans değerleri (R^2) .15 ile .95 arasında değişmektedir. Bazı maddelerde açıklanan varyans görece düşük düzeyde olsa da genel olarak maddelerin faktörler tarafından açıklanma düzeyleri kabul edilebilir düzeydedir. En yüksek açıklanan varyans .95 ile M25 (“*Partnerini gizlice kayda alır*”) maddesinde, en düşük açıklanan varyans ise .15 ile M29 (“*Sürekli olarak arar, çağrı bırakır ya da mesaj atar*”) maddesinde belirlenmiştir. Faktör yükü 1’e sabitlenen M1, M23 ve M30 maddelerinin ise t değeri hesaplanmamış, ancak R^2 değerleri sırasıyla .16, .54 ve .41 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, ölçeğin genel yapısının faktörlere anlamlı şekilde yüklendiğini ve yapı geçerliğinin desteklendiğini göstermektedir.

KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet) Formu’nun kadın örneklemine yönelik geçerliğini değerlendirmek amacıyla yapılan DFA sonucunda, ölçeğin maddelerine ilişkin faktör yükleri, t değerleri, açıklanan varyanslar (R^2) ve hata varyansları hesaplanmış ve elde edilen bulgular Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15. KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet – Kadın) Formu’nun Maddelerine İlişkin Faktör Yükleri, t Değerleri, R^2 Değerleri ve Hata Varyansları

Faktör	Madde	Faktör Yüğü	t değeri	R^2	Hata Varyansı
Faktör 1	M1	.48	Sabit madde	.23	.77
	M2	.80	6.86***	.63	.37
	M3	.81	7.21***	.66	.34
	M4	.83	6.64***	.68	.32
	M5	.84	6.85***	.70	.30
	M6	.65	6.44***	.43	.57
	M7	.83	6.92***	.68	.32
	M8	.80	6.97***	.64	.36
	M9	.71	6.74***	.50	.50
	M10	.72	6.80***	.52	.48
	M11	.77	6.73***	.59	.41
	M12	.83	6.89***	.69	.31
	M13	.76	7.05***	.57	.43
	M14	.54	5.80***	.29	.71
	M15	.69	6.04***	.48	.52
	M17	.75	7.10***	.55	.45
	M18	.54	5.82***	.29	.71
	M19	.61	6.41***	.37	.63
	M20	.83	6.85***	.69	.31
	M21	.71	7.23***	.51	.49
	M22	.75	7.22***	.56	.44
	M28	.70	6.73***	.50	.50
	M31	.50	5.61***	.25	.75
	M32	.81	6.74***	.66	.34
	M33	.72	6.79***	.52	.48
Faktör 2	M24	.84	Sabit madde	.70	.30
	M26	.65	11.34***	.42	.58
	M27	.75	17.54***	.55	.45
	M29	.31	4.68***	.10	.90
	M30	.64	9.81***	.41	.59
	M34	.75	11.76***	.56	.44
Faktör 3	M23	.64	Sabit madde	.41	.59
	M35	.81	14.32***	.65	.35
	M36	.54	7.84***	.30	.70
	M37	.77	9.24***	.60	.40

Not. 16. ve 25. Maddeler kadınlar için puanlanmamaktadır. *** $p < .001$

Analiz sonuçları incelendiğinde, ölçek maddelerine ait standart faktör yüklerinin .31 ile .84 arasında değiştiği görülmektedir. Tüm maddelerin t değerleri istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < .001$), bu bulgu maddelerin ilgili faktörleri anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir. Maddelerin açıklanan varyans değerleri (R^2) .10 ile .70 arasında değişmektedir. Bazı maddelerde açıklanan varyans görece düşük düzeyde olsa da genel olarak maddelerin faktörler tarafından açıklanma düzeyleri kabul edilebilir düzeydedir. En yüksek açıklanan varyans .70 ile M5 (“*Partnerine beceriksiz ve aciz biri olduğunu söyler*”) ve M24 (“*Partnerini sadakatsiz olmakla veya başkalarıyla flört etmekle suçlar*”) maddesinde, en düşük açıklanan varyans ise .10 ile M29 (“*Sürekli olarak arar, çağrı bırakır ya da mesaj atar*”) maddesinde belirlenmiştir. Faktör yükü 1’e sabitlenen M1, M24 ve M23 maddelerinin ise t değeri hesaplanmamış, ancak R^2 değerleri sırasıyla .23, .70 ve .41 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, ölçeğin genel yapısının faktörlere anlamlı şekilde yüklendiğini ve yapı geçerliğinin desteklendiğini göstermektedir.

KİTÖ Ölçeklerinin Eş Zamanlı Geçerlik Bulguları

KİTÖ ölçeklerinin eş zamanlı geçerliğini değerlendirmek amacıyla, KİTÖ’nün ölçmeyi hedeflediği kavramlarla içerik açısından örtüşen ve psikolojik istismar davranışlarını ölçen Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği’nin psikolojik şiddet alt ölçeği (CTS2-PŞ) ölçüt ölçek olarak kullanılmıştır. Bu kapsamda, KİTÖ Birleştirilmiş Formu’nun her iki cinsiyete göre faillik ve mağduriyet boyutları ile CTS2-PŞ’nin faillik ve mağduriyet boyutları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. CTS2-PŞ ölçeğine ait verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle, eş zamanlı geçerlik analizlerinde Spearman Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı tekniği kullanılmıştır.

KİTÖ Birleştirilmiş Formu’nun (Faillik) Eş Zamanlı Geçerliği

KİTÖ Birleştirilmiş Formu (Faillik) erkek örneklemini ile CTS2-PŞ arasındaki genel ve alt boyut düzeyindeki korelasyon bulguları Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16. KİTÖ Birleştirilmiş Formu (Faillik – Erkek) ile CTS2-PŞ Arasındaki Korelasyon Katsayıları ($n = 195$)

Değişken	$\bar{X}$	SS	1	2	3	4	5
1. KİTÖ-BFE	14.64	13.55	1				
2. CTS2-PŞ	13.77	25.93	.51**	1			
3. AK	7.25	8.77	.89**	.50**	1		
4. KDAD	4.91	4.63	.78**	.36**	.51**	1	
5. T/HAK	2.48	3.38	.71**	.37**	.50**	.53**	1

Not. ** $p < .01$, Bootstrap örneklem büyüklüğü = 1000, $\bar{X}$ = Ortalama, SS = Standart Sapma. KİTÖ-BFE = KİTÖ Birleştirilmiş Formu (Faillik) Erkek, CTS2-PŞ = Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği-Psikolojik Şiddet alt ölçeği, AK = Aşağılama ve Kontrol, KDAD = Kıskançlığa Dayalı Aşırı Denetim, T/HAK= Tehditler/Hareket Alanının Kısıtlanması

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, KİTÖ-BFE ile CTS2-PŞ arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = .51, p < .01$; %95 CI [.39, .60]). Ayrıca CTS2-PŞ ile KİTÖ-BFE'nin *aşağılama ve kontrol* ($r = .50, p < .01$; %95 CI [.38, .61]), *kıskançlığa dayalı aşırı denetim* ($r = .36, p < .01$; %95 CI [.24, .48]) ve *tehditler/hareket alanının kısıtlanması* ($r = .37, p < .01$; %95 CI [.23, .49]) alt boyutları arasında da pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.

Benzer şekilde KİTÖ Birleştirilmiş Form (Faillik) kadın örneklemini ile CTS2-Psikolojik Şiddet alt ölçeği arasındaki genel ve alt boyut düzeyindeki korelasyon bulguları Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17. KİTÖ Birleştirilmiş Formu (Faillik – Kadın) ile CTS2-PŞ Arasındaki Korelasyon Katsayıları ($n = 278$)

Değişken	$\bar{X}$	SS	1	2	3	4	5
1. KİTÖ-BFK	16.20	15.47	1				
2. CTS2-PŞ	15.28	23.35	.59**	1			
3. AK/T	10.17	10.86	.96**	.60**	1		
4. KDAD	4.07	3.95	.85**	.44**	.68**	1	
5. HAK	1.97	2.43	.75**	.39**	.60**	.73**	1

Not. ** $p < .01$, Bootstrap örneklem büyüklüğü = 1000, KİTÖ-BFK = KİTÖ Birleştirilmiş Formu (Faillik) Kadın, CTS2-PŞ = Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği-Psikolojik Şiddet alt ölçeği, AK/T = Aşağılama ve Kontrol/Tehditler, KDAD = Kıskançlığa Dayalı Aşırı Denetim, HAK= Hareket Alanının Kısıtlanması

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, KİTÖ-BFK ile CTS2-PŞ arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = .59, p < .01$; %95 CI [.50, .67]). Ayrıca CTS2-PŞ ile KİTÖ-BFK'nin *aşağılama ve kontrol/tehditler* ($r = .60, p < .01$; %95 CI [.51, .68]), *kıskançlığa dayalı aşırı denetim* ($r = .44, p < .01$; %95 CI [.33, .53]) ve *hareket alanının kısıtlanması* ($r = .39, p < .01$; %95 CI [.29, .49]) alt boyutları arasında da pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.

KİTÖ Birleştirilmiş Formu'nun (Mağduriyet) Eş Zamanlı Geçerliliği

KİTÖ Birleştirilmiş Form (Mağduriyet) erkek örneklemini ile CTS2-Psikolojik Şiddet alt ölçeği arasındaki genel ve alt boyut düzeyindeki korelasyon bulguları Tablo 18'de sunulmuştur.

Tablo 18. KİTÖ Birleştirilmiş Formu (Mağduriyet – Erkek) ile CTS2-PŞ Arasındaki Korelasyon Katsayıları ($n = 199$)

Değişken	$\bar{X}$	SS	1	2	3	4	5
1. KİTÖ-BME	18.42	16.79	1				
2. CTS2-PŞ	16.02	28.56	.47**	1			
3. AK	9.94	10.37	.91**	.45**	1		
4. KDAD	5.63	5.47	.80**	.34**	.54**	1	
5. T/HAK	2.84	3.90	.73**	.37**	.53**	.58**	1

Not. ** $p < .01$, Bootstrap örneklem büyüklüğü = 1000, KİTÖ-BME = KİTÖ Birleştirilmiş Formu (Mağduriyet) Erkek, CTS2-PŞ = Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği-Psikolojik Şiddet alt ölçeği, AK = Aşağılama ve Kontrol, KDAD = Kıskançlığa Dayalı Aşırı Denetim, T/HAK= Tehditler/Hareket Alanının Kısıtlanması

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, KİTÖ-BME ile CTS2-PŞ arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = .47, p < .01$; %95 CI [.35, .58]). Ayrıca CTS2-PŞ ile KİTÖ-BME'nin *aşağılama ve kontrol* ($r = .45, p < .01$; %95 CI [.33, .57]), *kıskançlığa dayalı aşırı denetim* ($r = .34, p < .01$; %95 CI [.22, .46]) ve *tehditler/hareket alanının kısıtlanması* ($r = .37, p < .01$; %95 CI [.24, .49]) alt boyutları arasında da pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.

Benzer şekilde KİTÖ Birleştirilmiş Form (Mağduriyet) kadın örneklemi ile CTS2-Psikolojik Şiddet alt ölçeği arasındaki genel ve alt boyut düzeyindeki korelasyon bulguları Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19. KİTÖ Birleştirilmiş Formu (Mağduriyet – Kadın) ile CTS2-PŞ Arasındaki Korelasyon Katsayıları ($n = 273$)

Değişken	$\bar{X}$	SS	1	2	3	4	5
1. KİTÖ-BMK	18.34	18.81	1				
2. CTS2-PŞ	14.83	23.42	.59**	1			
3. AK/T	12.00	14.13	.96**	.61**	1		
4. KDAD	3.97	3.89	.79**	.41**	.63**	1	
5. HAK	2.37	2.72	.77**	.39**	.65**	.67**	1

Not. ** $p < .01$, Bootstrap örneklem büyüklüğü = 1000, KİTÖ-BMK = KİTÖ Birleştirilmiş Formu (Mağduriyet) Kadın, CTS2-PŞ = Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği-Psikolojik Şiddet alt ölçeği, AK/T = Aşağılama ve Kontrol/Tehditler, KDAD = Kıskançlığa Dayalı Aşırı Denetim, HAK= Hareket Alanının Kısıtlanması

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, KİTÖ-BMK ile CTS2-PŞ arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = .59, p < .01$; %95 CI [.50, .68]). Ayrıca CTS2-PŞ ile KİTÖ-BMK’nin alt boyutlarından *aşağılama ve kontrol/tehditler* ($r = .61, p < .01$; %95 CI [.53, .69]), *kıskançlığa dayalı aşırı denetim* ($r = .41, p < .01$; %95 CI [.31, .51]) ve *hareket alanının kısıtlanması* ($r = .39, p < .01$; %95 CI [.27, .50]) alt boyutları arasında da pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.

KİTÖ Ölçeklerinin Güvenirlik Bulguları

KİTÖ ölçeklerinin güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla madde analizi ve iç tutarlılık analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, her ölçeğin tamamı ve her bir alt boyutu için Cronbach’s alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış, ayrıca her bir madde için düzeltilmiş madde-toplam puan korelasyonları ve madde çıkarıldığında elde edilen Cronbach’s alfa değerleri incelenmiştir.

KİTÖ Erkek Formu'nun Güvenirlik Bulguları

KİTÖ Erkek Formu'na ilişkin betimsel istatistikler, madde analizi ve iç tutarlılık analizi bulguları Tablo 20'de sunulmuştur.

Tablo 20. KİTÖ Erkek Formu'na Ait Betimsel İstatistikler ve Güvenirlik Bulguları

Faktör	Madde	$\bar{X}$	SS	Madde Silinirse Ortalama	Madde Silinirse Varyans	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Silinirse Cronbach's Alfa
Faktör 1 $\alpha = .848$	M1	.43	1.06	6.06	52.46	.23	.855
	M2	.28	.65	6.22	52.64	.43	.842
	M3	.25	.65	6.25	51.97	.50	.839
	M4	.33	.87	6.16	50.26	.49	.838
	M5	.19	.61	6.30	51.42	.60	.835
	M6	.34	.87	6.15	49.61	.55	.835
	M7	.39	.80	6.10	48.08	.75	.825
	M8	.42	.88	6.07	48.99	.59	.832
	M9	.82	1.12	5.68	47.82	.52	.837
	M10	.51	.95	5.98	49.43	.50	.837
	M11	.76	1.12	5.73	49.12	.43	.843
	M12	.54	.93	5.95	48.48	.60	.832
	M13	.37	.79	6.12	50.04	.58	.834
	M14	.49	.97	6.01	52.41	.27	.851
	M15	.17	.64	6.32	53.69	.31	.846
	M16	.21	.50	6.28	53.93	.39	.844
Faktör 2 $\alpha = .734$	M17	1.08	1.34	4.13	15.99	.54	.681
	M18	.21	.59	5.00	21.64	.29	.730
	M19	.15	.54	5.06	22.01	.26	.734
	M20	.49	.90	4.72	18.61	.54	.687
	M21	.90	1.24	4.31	15.66	.65	.652
	M22	.39	.94	4.82	18.75	.49	.695
	M23	1.68	1.52	3.53	15.99	.44	.719
	M24	.30	.69	4.91	21.47	.26	.733
Faktör 3 $\alpha = .647$	M25	.50	1.03	1.67	6.52	.30	.653
	M26	.16	.51	2.01	7.32	.53	.582
	M27	.39	.75	1.78	6.87	.41	.596
	M28	.20	.65	1.97	7.06	.46	.586
	M29	.42	.84	1.76	6.30	.48	.567
	M30	.39	.90	1.78	7.14	.22	.660
	M31	.11	.45	2.07	8.03	.32	.628
Faktör 4 $\alpha = .810$	M32	.16	.56	.60	2.73	.72	.735
	M33	.21	.71	.55	2.55	.58	.791
	M34	.18	.65	.57	2.55	.68	.750
	M35	.13	.46	.63	3.05	.68	.757
	M36	.08	.30	.68	3.74	.45	.820

Not. Genel Cronbach's alfa = .885

KİTÖ Erkek Formu'nun tamamı için hesaplanan Cronbach's alfa katsayısı .885 olup, bu değer ölçeğin yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir (Nunnally ve Bernstein, 1995; Kline, 2023). Alt boyutlara göre elde edilen Cronbach's alfa katsayıları ise şu şekildedir: faktör 1 (*aşağılama ve kontrol*) $\alpha = .848$, faktör 2 (*kıskançlığa dayalı aşırı denetim*) $\alpha = .734$, faktör 3 (*tehditler/hareket alanının kısıtlanması*) $\alpha = .647$, faktör 4 (*cinsel aşağılama*) $\alpha = .810$. Bu bulgular, her bir alt boyutun genel olarak kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu, ancak üçüncü alt boyutun güvenilirlik düzeyinin diğerlerine kıyasla nispeten daha düşük olduğunu göstermektedir.

Buna ek olarak madde analizi bulgularına göre, düzeltilmiş madde-toplam korelasyon katsayıları birinci faktör için .23 ile .75, ikinci faktör için .26 ile .65, üçüncü faktör için .22 ile .53 ve dördüncü faktör için .45 ile .72 arasında değişmektedir. Bu değerler, çoğu maddenin ilgili alt boyutlarla yeterli düzeyde ilişki kurduğunu göstermektedir (Field, 2024; Tabachnick ve Fidell, 2019). Her bir maddenin ölçekten çıkarılması durumunda hesaplanan Cronbach's alfa katsayıları birinci faktör için .825 ile .855, ikinci faktör için .652 ile .734, üçüncü faktör için .582 ile .660 ve dördüncü faktör için .735 ile .820 arasında değişmekte olup, bu sonuçlar genel olarak içsel tutarlılığın korunduğunu göstermektedir (Field, 2024).

KİTÖ Kadın Formu'nun Güvenirlik Bulguları

KİTÖ Kadın Formu'na ilişkin betimsel istatistikler, madde analizi ve iç tutarlılık analizi bulguları Tablo 21'de sunulmuştur.

Tablo 21. KİTÖ Kadın Formu'na Ait Betimsel İstatistikler ve Güvenirlik Bulguları

Faktör	Madde	$\bar{X}$	SS	Madde Silinirse Ortalama	Madde Silinirse Varyans	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Silinirse Cronbach's Alfa
Faktör 1 $\alpha = .877$	M1	.21	.69	9.96	110.19	.50	.871
	M2	.45	.94	9.72	107.99	.46	.872
	M3	.40	.94	9.76	109.50	.39	.874
	M4	.20	.59	9.96	113.85	.30	.876
	M5	.14	.53	10.03	111.80	.52	.872
	M6	.17	.62	9.99	113.23	.33	.875
	M7	.21	.57	9.96	112.05	.46	.873
	M8	.13	.52	10.04	114.78	.26	.876
	M9	.15	.49	10.01	112.61	.49	.873
	M10	.22	.57	9.95	111.47	.50	.872
	M11	.32	.81	9.85	108.48	.53	.870
	M12	.22	.64	9.95	110.49	.52	.871
	M13	.26	.62	9.90	112.29	.40	.874
	M14	.06	.29	10.10	115.49	.38	.876
	M15	.36	.90	9.81	108.75	.45	.872
	M16	.69	1.11	9.48	104.08	.56	.869
	M17	.61	1.09	9.55	101.84	.68	.864
	M18	1.26	1.45	8.90	101.26	.50	.873
	M19	1.06	1.32	9.10	100.47	.60	.868
	M20	.88	1.21	9.29	103.17	.54	.870
	M21	.56	.93	9.60	104.83	.64	.866
	M22	.44	1.01	9.73	108.46	.41	.874
	M23	.45	.88	9.72	108.61	.46	.872
	M24	.17	.61	10.00	113.61	.31	.876
	M25	.56	1.06	9.60	112.41	.20	.881
Faktör 2 $\alpha = .676$	M26	.09	.43	3.98	14.83	.18	.691
	M27	.46	1.02	3.60	11.80	.39	.639
	M28	.59	1.03	3.48	10.96	.53	.594
	M29	1.05	1.26	3.01	9.34	.61	.550
	M30	1.56	1.51	2.51	9.69	.39	.666
	M31	.32	.81	3.75	12.60	.41	.639
Faktör 3 $\alpha = .576$	M32	1.15	1.38	.82	2.14	.46	.488
	M33	.37	.74	1.60	3.93	.49	.426
	M34	.37	.84	1.60	3.99	.37	.501
	M35	.08	.44	1.90	5.13	.29	.576

Not. Genel Cronbach's alfa = .905

KİTÖ Kadın Formu'nun tamamı için hesaplanan Cronbach's alfa katsayısı .905 olup, bu değer ölçeğin yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir (Nunnally ve Bernstein, 1995; Kline, 2023). Alt boyutlara göre elde edilen Cronbach's alfa katsayıları ise şu şekildedir: faktör 1 (*aşagılama ve kontrol*) $\alpha = .877$, faktör 2 (*kıskançlığa dayalı aşırı denetim*) $\alpha = .676$, faktör 3 (*hareket alanının kısıtlanması*) $\alpha = .576$. Ölçeğin üçüncü alt boyutunda gözlemlenen nispeten düşük Cronbach's alfa

değerinin ardından, iç tutarlılığın daha kapsamlı bir değerlendirmesini yapabilmek amacıyla McDonald's Omega katsayısı hesaplanmış ve $\omega = .631$ olarak bulunmuştur. Alt boyutlara göre elde edilen Cronbach's alfa katsayıları, birinci alt boyutun yüksek, ikinci alt boyutun orta, üçüncü alt boyutun ise nispeten düşük düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Buna ek olarak madde analizi bulgularına göre, düzeltilmiş madde-toplam korelasyon katsayıları birinci faktör için .20 ile .68, ikinci faktör için .18 ile .61 ve üçüncü faktör için .29 ile .49 arasında değişmektedir. Bu değerler, çoğu maddenin ilgili alt boyutla yeterli düzeyde ilişki kurduğunu göstermektedir (Field, 2024; Tabachnick ve Fidell, 2019). Her bir maddenin ölçekten çıkarılması durumunda hesaplanan Cronbach's alfa katsayıları birinci faktör için .864 ile .881, ikinci faktör için .550 ile .691 ve üçüncü faktör için .426 ile .576 arasında değişmekte olup, bu sonuçlar genel olarak içsel tutarlılığın korunduğunu göstermektedir (Field, 2024).

KİTÖ Birleştirilmiş Formu'nun (Faillik) Güvenirlik Bulguları

KİTÖ Birleştirilmiş Formu (Faillik), erkek ve kadınlar için ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Ancak bu formun, kadın katılımcılar açısından KİTÖ Kadın Formu ile aynı faktör yapısına ve bulgulara sahip olması (yalnızca madde sıralaması farklıdır) nedeniyle bu bölümde yalnızca erkek katılımcılardan elde edilen verilere dayalı güvenirlik bulgularına yer verilmiştir.

Ölçeğin güvenirliliğini değerlendirmek amacıyla madde analizi ve iç tutarlılık analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, ölçeğin tamamı ve her bir alt boyutu için Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış, ayrıca her bir madde için düzeltilmiş madde-toplam puan korelasyonları ve madde çıkarıldığında elde edilen Cronbach's alfa değerleri incelenmiştir. Ölçeğe ilişkin betimsel istatistikler, madde analizi ve iç tutarlılık analizi bulguları Tablo 22'de sunulmuştur.

Tablo 22. KİTÖ Birleştirilmiş Formu'na (Faillik – Erkek) Ait Betimsel İstatistikler ve Güvenirlilik Bulguları

Faktör	Madde	$\bar{X}$	SS	Madde Silinirse Ortalama	Madde Silinirse Varyans	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Silinirse Cronbach's Alfa
Faktör 1 $\alpha = .869$	M1	.43	1.06	6.82	71.53	.24	.874
	M2	.28	.65	6.97	71.84	.43	.865
	M3	.25	.65	7.01	71.36	.47	.863
	M4	.33	.87	6.92	69.50	.46	.863
	M5	.19	.61	7.06	70.24	.62	.860
	M6	.34	.87	6.91	67.86	.58	.859
	M7	.39	.80	6.86	66.56	.75	.853
	M8	.42	.88	6.83	68.07	.56	.860
	M9	.82	1.12	6.44	66.88	.48	.864
	M10	.51	.95	6.74	69.02	.45	.864
	M11	.76	1.12	6.49	68.34	.40	.868
	M12	.54	.93	6.71	67.70	.55	.860
	M13	.37	.79	6.88	68.47	.61	.858
	M14	.49	.97	6.76	70.54	.34	.869
	M15	.17	.64	7.08	72.44	.38	.866
	M16	.21	.50	7.04	72.81	.46	.865
	M17	.16	.56	7.09	72.22	.47	.864
	M18	.21	.71	7.04	70.15	.53	.861
	M19	.18	.65	7.07	71.59	.45	.864
	M20	.13	.46	7.12	73.04	.47	.865
	M21	.08	.30	7.17	74.99	.35	.868
Faktör 2 $\alpha = .733$	M23	1.08	1.34	3.83	14.09	.56	.673
	M24	.21	.59	4.70	19.61	.29	.733
	M25	.15	.54	4.75	20.03	.23	.739
	M26	.49	.90	4.42	16.70	.54	.684
	M27	.90	1.24	4.01	13.66	.68	.634
	M28	.39	.94	4.51	16.86	.48	.694
	M29	1.68	1.52	3.23	14.36	.42	.726
Faktör 3 $\alpha = .694$	M30	.30	.69	2.17	9.04	.47	.647
	M31	.50	1.03	1.97	8.41	.33	.689
	M32	.16	.51	2.31	9.43	.56	.642
	M33	.39	.75	2.09	9.07	.40	.661
	M34	.20	.65	2.28	9.20	.47	.649
	M35	.42	.84	2.06	8.25	.51	.631
	M36	.39	.90	2.08	9.49	.21	.714
	M37	.11	.45	2.37	10.29	.34	.679

Not. 22. Madde erkekler için puanlanmamaktadır. Genel Cronbach's alfa = .885

KİTÖ Birleştirilmiş (Faillik) Formu'nun tamamı için hesaplanan Cronbach's alfa katsayısı .885 olup, bu değer ölçeğin yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir (Nunnally ve Bernstein, 1995; Kline, 2023). Alt boyutlara göre elde edilen Cronbach's alfa katsayıları ise şu şekildedir: faktör 1 (*aşağılama ve kontrol*) $\alpha = .869$, faktör 2 (*kıskançlığa dayalı aşırı denetim*) $\alpha = .733$ ve faktör 3 (*tehditler/hareket alanının kısıtlanması*) $\alpha = .694$. Bu bulgular, her bir alt boyutun genel olarak kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Buna ek olarak madde analizi bulgularına göre, düzeltilmiş madde-toplam korelasyon katsayıları birinci faktör için .24 ile .75, ikinci faktör için .23 ile .68 ve üçüncü faktör için .21 ile .56 arasında değişmektedir. Bu değerler, çoğu maddenin ilgili alt boyutlarla yeterli düzeyde ilişki kurduğunu göstermektedir (Field, 2024; Tabachnick ve Fidell, 2019). Her bir maddenin ölçekten çıkarılması durumunda hesaplanan Cronbach's alfa katsayıları birinci faktör için .853 ile .874, ikinci faktör için .634 ile .739 ve üçüncü faktör için .631 ile .714 arasında değişmekte olup, bu sonuçlar genel olarak içsel tutarlılığın korunduğunu göstermektedir (Field, 2024).

KİTÖ Birleştirilmiş Formu'nun (Mağduriyet) Güvenirlik Bulguları

KİTÖ Birleştirilmiş Formu'nun (Mağduriyet), güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla madde analizi ve iç tutarlılık analizleri erkek ve kadınlar için ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

KİTÖ Birleştirilmiş Formu (Mağduriyet–Erkek). Ölçeğin, erkek katılımcıların verilerine ilişkin betimsel istatistik, madde analizi ve iç tutarlılık analizi bulguları Tablo 23'te sunulmuştur.

Tablo 23. KİTÖ Birleştirilmiş Formu'na (Mağduriyet – Erkek) Ait Betimsel İstatistikler ve Güvenirlik Bulguları

Faktör	Madde	$\bar{X}$	SS	Madde Silinirse Ortalama	Madde Silinirse Varyans	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Silinirse Cronbach's Alfa
Faktör 1 $\alpha = .883$	M1	.51	1.03	9.44	99.81	.39	.883
	M2	.33	.67	9.62	101.23	.43	.879
	M3	.26	.59	9.69	101.28	.49	.878
	M4	.38	.87	9.56	96.94	.57	.875
	M5	.23	.62	9.71	99.98	.58	.876
	M6	.43	.92	9.51	96.57	.55	.875
	M7	.67	1.14	9.28	91.45	.68	.870
	M8	.45	.91	9.49	96.77	.55	.875
	M9	1.04	1.23	8.91	93.77	.51	.877
	M10	1.34	1.46	8.61	91.37	.50	.880
	M11	.99	1.24	8.95	93.69	.51	.878
	M12	.73	1.11	9.21	93.63	.59	.874
	M13	.48	.92	9.47	96.73	.55	.875
	M14	.58	1.07	9.36	100.79	.26	.886
	M15	.21	.72	9.73	101.69	.37	.881
	M16	.37	.73	9.58	98.85	.55	.876
	M17	.17	.51	9.78	101.86	.59	.878
	M18	.25	.74	9.70	98.44	.58	.875
	M19	.15	.51	9.79	102.30	.48	.879
	M20	.20	.54	9.74	101.12	.56	.877
	M21	.19	.58	9.76	100.52	.57	.877
Faktör 2 $\alpha = .777$	M23	1.14	1.44	4.50	19.878	.62	.721
	M24	.44	.97	5.19	24.963	.42	.764
	M25	.14	.59	5.49	27.948	.27	.785
	M26	.62	1.00	5.02	22.995	.62	.730
	M27	1.07	1.42	4.56	19.136	.71	.699
	M28	.50	1.07	5.13	23.256	.54	.742
	M29	1.72	1.58	3.91	21.588	.40	.782
Faktör 3 $\alpha = .732$	M30	.36	.82	2.48	11.97	.46	.698
	M31	.49	.94	2.36	11.95	.37	.718
	M32	.29	.80	2.56	11.77	.52	.687
	M33	.56	1.02	2.29	10.80	.51	.688
	M34	.14	.48	2.70	13.28	.49	.706
	M35	.48	.95	2.36	11.32	.47	.696
	M36	.37	.85	2.48	12.67	.31	.729
	M37	.16	.62	2.68	13.18	.38	.715

Not. 22. Madde erkekler için puanlanmamaktadır. Genel Cronbach's alfa = .910

KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet - Erkek) Formu'nun tamamı için hesaplanan Cronbach's alfa katsayısı .910 olup, bu değer ölçeğin yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir (Nunnally ve Bernstein, 1995; Kline, 2023). Alt boyutlara göre elde edilen Cronbach's alfa katsayıları ise şu şekildedir: faktör 1 (*aşağılama ve kontrol*) $\alpha = .883$, faktör 2 (*kıskançlığa dayalı aşırı denetim*) $\alpha = .777$ ve faktör 3 (*tehditler/hareket alanının kısıtlanması*) $\alpha = .732$. Bu bulgular, her bir alt boyutun kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Buna ek olarak madde analizi bulgularına göre, düzeltilmiş madde-toplam korelasyon katsayıları birinci faktör için .26 ile .68, ikinci faktör için .27 ile .71 ve üçüncü faktör için .31 ile .52 arasında değişmektedir. Bu değerler, çoğu maddenin ilgili alt boyutlarla yeterli düzeyde ilişki kurduğunu göstermektedir (Field, 2024; Tabachnick ve Fidell, 2019). Her bir maddenin ölçekten çıkarılması durumunda hesaplanan Cronbach's alfa katsayıları birinci faktör için .874 ile .886, ikinci faktör için .721 ile .785 ve üçüncü faktör için .687 ile .729 arasında değişmekte olup, bu sonuçlar genel olarak içsel tutarlılığın korunduğunu göstermektedir (Field, 2024).

KİTÖ Birleştirilmiş Formu (Mağduriyet–Kadın). Ölçeğin kadın katılımcıların verilerine ilişkin betimsel istatistikler, madde analizi ve iç tutarlılık analizi bulguları Tablo 24'te sunulmuştur.

Tablo 24. KİTÖ Birleştirilmiş Formu'na (Mağduriyet – Kadın) Ait Betimsel İstatistikler ve Güvenirlik Bulguları

Faktör	Madde	$\bar{X}$	SS	Madde Silinirse Ortalama	Madde Silinirse Varyans	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Silinirse Cronbach's Alfa
Faktör 1 $\alpha = .917$	M1	.37	.95	11.63	190.59	.32	.918
	M2	.33	.83	11.67	185.96	.58	.914
	M3	.38	.91	11.63	184.16	.60	.913
	M4	.54	1.09	11.47	178.91	.67	.911
	M5	.32	.79	11.69	184.08	.70	.912
	M6	.36	.92	11.64	187.00	.47	.915
	M7	.88	1.28	11.12	173.83	.72	.910
	M8	.54	1.03	11.47	180.38	.66	.912
	M9	1.12	1.33	10.89	178.06	.56	.914
	M10	.82	1.24	11.19	178.69	.59	.913
	M11	1.07	1.35	10.93	175.93	.62	.913
	M12	.73	1.13	11.27	176.38	.73	.910
	M13	.63	1.13	11.37	179.57	.62	.913
	M14	.52	1.05	11.48	186.48	.42	.916
	M15	.12	.51	11.88	193.74	.41	.917
	M17	.16	.53	11.85	192.84	.45	.916
	M18	.34	.90	11.66	190.57	.34	.917
	M19	.14	.55	11.86	193.92	.36	.917
	M20	.22	.62	11.78	188.35	.64	.914
	M21	.18	.63	11.82	191.40	.45	.916
	M22	.67	1.17	11.33	178.50	.64	.912
Faktör 2 $\alpha = .645$	M24	.42	.93	3.55	11.68	.41	.592
	M26	.53	1.01	3.44	11.13	.45	.578
	M27	1.07	1.31	2.89	9.07	.55	.521
	M29	1.48	1.55	2.49	10.01	.28	.675
	M30	.29	.73	3.68	12.67	.38	.611
	M34	.18	.69	3.79	13.07	.32	.625
Faktör 3 $\alpha = .565$	M23	1.16	1.39	1.21	3.47	.39	.493
	M35	.63	1.10	1.74	4.03	.49	.366
	M36	.45	.95	1.91	4.97	.35	.491
	M37	.12	.47	2.25	6.55	.26	.576

Not. 16. ve 25. maddeler kadınlar için puanlanmamaktadır. Genel Cronbach's alfa = .927.

KİTÖ Birleştirilmiş (Mağduriyet - Kadın) Formu'nun tamamı için hesaplanan Cronbach's alfa katsayısı .927 olup, bu değer ölçeğin yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir (Nunnally ve Bernstein, 1995; Kline, 2023). Alt boyutlara göre elde edilen Cronbach's alfa katsayıları ise şu şekildedir: faktör 1 (*aşağılama ve kontrol/tehditler*) $\alpha = .917$, faktör 2 (*kıskançlığa dayalı aşırı denetim*) $\alpha = .645$ ve faktör 3 (*hareket alanının kısıtlanması*) $\alpha = .565$. Ölçeğin üçüncü alt boyutunda gözlemlenen nispeten düşük Cronbach's alfa değerinin ardından, iç tutarlılığın daha kapsamlı bir değerlendirmesini yapabilmek amacıyla McDonald's Omega katsayısı hesaplanmış ve $\omega = .599$ olarak bulunmuştur. Alt boyutlara göre elde edilen Cronbach's alfa katsayıları, birinci alt boyutun yüksek, ikinci ve üçüncü alt boyutların ise orta düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Buna ek olarak madde analizi bulgularına göre, düzeltilmiş madde-toplam korelasyon katsayıları birinci faktör için .32 ile .73, ikinci faktör için .28 ile .55 ve üçüncü faktör için .26 ile .49 arasında değişmektedir. Bu değerler, çoğu maddenin ilgili alt boyutlarla yeterli düzeyde ilişki kurduğunu göstermektedir (Field, 2024; Tabachnick ve Fidell, 2019). Her bir maddenin ölçekten çıkarılması durumunda hesaplanan Cronbach's alfa katsayıları birinci faktör için .910 ile .918, ikinci faktör için .521 ile .675 ile ve üçüncü faktör için .366 ile .576 arasında değişmekte olup, bu sonuçlar genel olarak içsel tutarlılığın korunduğunu göstermektedir (Field, 2024).

GİMKE Ölçeğinin Geçerlik Bulguları

GİMKE Ölçeğinin Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) Bulguları

GİMKE ölçeğinin Türk örneklemindeki yapı geçerliğini değerlendirmek amacıyla Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulanmıştır. Analiz öncesinde, veri setinin faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO = .95) örneklem yeterlilik testi ve Bartlett küresellik testi [$\chi^2(55) = 2587.86, p < .001$] ile değerlendirilmiştir. Elde edilen KMO değerinin .90'ın üzerinde olması ve Bartlett testinin anlamlılığı veri setinin faktör analizi için mükemmel düzeyde uygun olduğunu göstermiştir (Field, 2024). Açımlayıcı faktör analizine ilişkin faktör yükleri Tablo 25'te sunulmuştur.

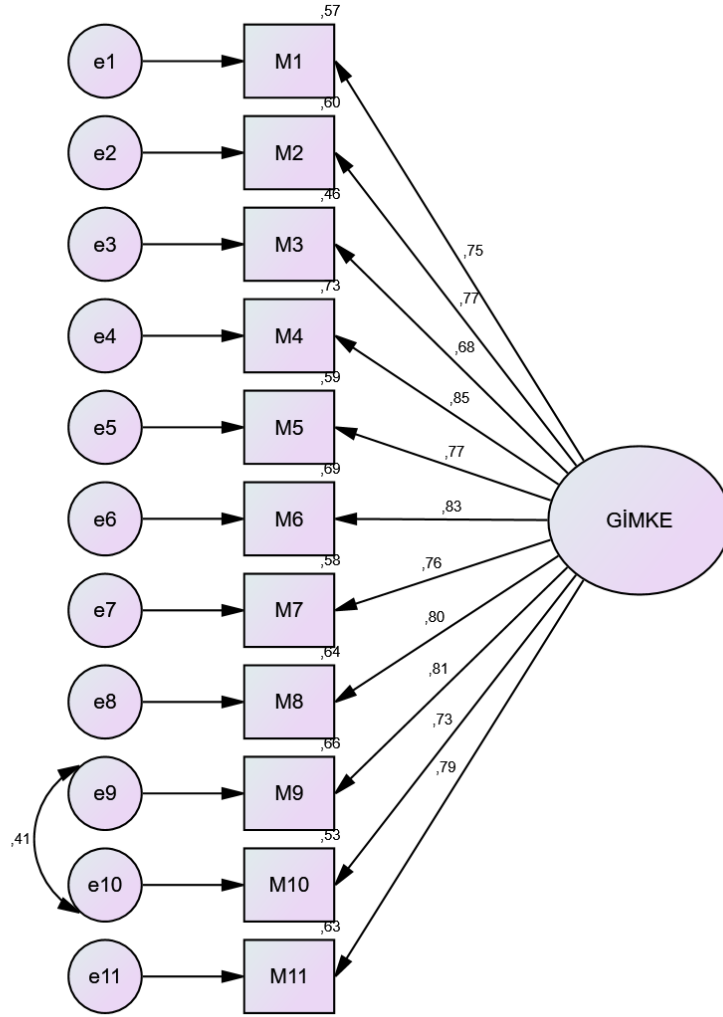
Tablo 25. GİMKE Açımlayıcı Faktör Analizine Ait Faktör Yükleri

Madde	Faktör Yüğü
1. Partnerim söylediklerimden şüphe etmeme neden oluyor.	.78
2. Partnerim yaptığım her şeyin yanlış olduğunu düşünmeme neden oluyor.	.79
3. Partnerim, söylediğini hatırladığım şeyleri sıklıkla inkâr ediyor.	.72
4. Partnerim, ilişkimizde olup bitenleri anlamadığımı düşünmeme neden oluyor.	.86
5. Partnerim aramızda olan şeyler hakkında hafızamı sorgulamama neden oluyor.	.79
6. Partnerim bana hatalı olduğumu hissettiriyor.	.84
7. Partnerim bana geçinilmesi imkânsız biriymişim gibi hissettiriyor.	.79
8. Partnerim bana onu anlamadığımı düşündürüyor.	.82
9. Partnerim olayları çarpıttığımı düşünmeme neden oluyor.	.85
10. Partnerim bana olayları abarttığımı düşündürüyor.	.78
11. Partnerim beni her konuda sıklıkla suçluyor.	.81

Yapılan faktör analizi sonucunda, ölçeğin orijinal formuyla tutarlı biçimde tek faktörlü bir yapı sergilediğı belirlenmiştir. Bu tek faktör, toplam varyansın %64.48'ini açıklamaktadır, bu oran yapı geçerliğı açısından oldukça yüksektir. Tüm maddelerin faktör yükleri .71 ile .86 arasında değişmekte olup, bu durum ölçeğin ölçtüğü yapıyı güçlü ve tutarlı biçimde temsil ettiğini göstermektedir (Field, 2024).

GİMKE Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) Bulguları

GİMKE ölçeğinin yapı geçerliğini incelemek ve faktör yapısını doğrulamak amacıyla DFA uygulanmıştır. Analizler, AMOS 22 yazılımı kullanılarak *Maximum Likelihood* tahmin yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin orijinal formunda olduğu gibi Türkçe formda da tek faktörlü yapı test edilmiş ve modelin genel uyum iyiliğı değerlendirilmiştir. Modelin uyumunu değerlendirmek için ki-kare/serbestlik derecesi oranı (χ^2/sd), RMSEA (*Root Mean Square Error of Approximation*), CFI (*Comparative Fit Index*), TLI (*Tucker Lewis Index*), GFI (*Goodness of Fit Index*) ve SRMR (*Standardized Root Mean Square Residual*) uyum indeksleri kullanılmıştır. GİMKE ölçeğine ilişkin DFA ölçme modeli diyagramı Şekil 6'da sunulmuştur.

Şekil 6. GİMKE Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Ölçme Modeli

Başlangıçta, modelin RMSEA değeri .09 olarak hesaplanmış, ancak diğer tüm uyum indekslerinin iyi ve mükemmel düzeyde olduğu görülmüştür ($\chi^2/sd(43) = 1.92$; CFI = .95; TLI = .94; SRMR = .03). Ölçüm modelinin daha da iyileştirilmesi amacıyla, madde 9 (“*Partnerim olayları çarpıttığımı düşünmeme neden oluyor*”) ve madde 10 (“*Partnerim bana olayları abarttığımı düşündürüyor*”) arasında yüksek modifikasyon indeksi (MI = 41) tespit edilmiş ve ifadelerin benzerliği gerekçesiyle bu iki madde arasında hata kovaryansı tanımlanmıştır. Revizyon sonrası RMSEA değeri .07’ye düşerek iyi uyum düzeyine ulaşmıştır. Analiz sonucu elde edilen model uyum indeksleri Tablo 26’da sunulmuştur.

Tablo 26. GİMKE Ölçeğine İlişkin DFA Uyum İndeksleri

Uyum İndeksi	Değer	Kabul Kriteri*		Yorum
		İyi uyum	Mükemmel uyum	
$\chi^2/sd(43)$	2.91	≤ 5	≤ 3	Mükemmel uyum
RMSEA	.07	$\leq .08$	$\leq .05$	İyi uyum
SRMR	.03	$\leq .08$	$\leq .05$	Mükemmel uyum
CFI	.96	$\geq .90$	$\geq .95$	Mükemmel uyum
TLI	.96	$\geq .90$	$\geq .95$	Mükemmel uyum
GFI	.93	$\geq .90$	$\geq .95$	İyi uyum

Not. (*) Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2023; Tabachnick ve Fidell, 2019

Analiz sonuçlarına göre modelin ki-kare/serbestlik derecesi oranı ($\chi^2/sd(43) = 2.91$) mükemmel bir uyum düzeyine işaret etmektedir. RMSEA değeri .07 (90% CI [.03, .06]) olarak bulunmuş ve bu değer iyi uyum kriterini karşılamaktadır. SRMR değerinin .03 düzeyinde olması, modelin mükemmel uyum gösterdiğini desteklemektedir. CFI (.96) ve TLI (.96) değerleri mükemmel uyumu yansıtırken, GFI (.93) değeri iyi düzeyde uyuma işaret etmektedir.

Modelin genel uyum indekslerinin yeterli bulunmasının ardından ölçeğin maddelerine ilişkin faktör yükleri, t değerleri, açıklanan varyanslar (R^2) ve hata varyansları hesaplanmış ve elde edilen bulgular Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 27. GİMKE Ölçeği Maddelerine İlişkin Faktör Yükleri, t Değerleri, R^2 Değerleri ve Hata Varyansları

Madde	Faktör Yüğü	t değeri	R^2	Hata Varyansı
M1	.75	14.92***	.57	.53
M2	.77	15.47***	.60	.49
M3	.68	13.09***	.46	.80
M4	.85	17.60***	.73	.42
M5	.77	15.35***	.59	.62
M6	.83	16.93***	.69	.47
M7	.77	15.22***	.59	.62
M8	.80	16.12***	.64	.59
M9	.81	16.49***	.66	.47
M10	.73	14.34***	.53	.80
M11	.79	Sabit madde	.63	.55

Not. *** $p < .001$

Analiz sonuçları incelendiğinde, ölçek maddelerine ait standart faktör yüklerinin .68 ile .85 arasında değiştiği görülmektedir. Tüm maddelerin t değerleri istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < .001$), bu bulgu maddelerin ilgili faktörleri anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir. Maddelerin açıklanan varyans değerleri (R^2) .46 ile .73 arasında değişmekte olup, bu durum her bir maddenin faktörü tarafından yeterli düzeyde açıklandığını göstermektedir. En yüksek açıklanan varyans .73 ile M4 maddesinde, en düşük açıklanan varyans ise .46 ile M3 maddesinde belirlenmiştir. M11 maddesi ise faktör yükü 1'e sabitlendiği için t değeri hesaplanmamış, ancak R^2 değeri .63 olarak elde edilmiştir. Bu sonuçlar, ölçeğin genel yapısının faktöre anlamlı şekilde yüklendiğini ve yapı geçerliğinin desteklendiğini göstermektedir.

GİMKE Ölçeğinin Yakınsak Geçerlik Bulguları

GİMKE Ölçeği'nin yakınsak geçerliğini değerlendirmek amacıyla, ölçeğin ölçmeyi hedeflediği gaslighting maruziyeti ile kuramsal olarak ilişkili olan psikolojik istismarı ölçen Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği'nin Psikolojik Şiddet alt ölçeği (CTS2-PŞ) kullanılmıştır. Bu kapsamda, GİMKE ile CTS2-PŞ'nin mağduriyet boyutu arasındaki ilişki incelenmiştir. CTS2-PŞ verilerinin normal dağılım göstermemesi nedeniyle, analizlerde Spearman Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı tekniği kullanılmıştır. İki ölçek arasındaki korelasyon bulguları Tablo 28'de sunulmuştur.

Tablo 28. GİMKE ile CTS2-PŞ Arasındaki Korelasyon Katsayıları ($n = 324$)

Değişken	$\bar{X}$	SS	1	2
1. GİMKE	23.00	10.70	1	
2. CTS2-PŞ	16.05	25.57	.62**	1

Not. ** $p < .01$, Bootstrap örneklem büyüklüğü = 1000, GİMKE = Gaslighting İlişisine Maruz Kalma Envanteri, CTS2-PŞ = Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği-Psikolojik Şiddet alt ölçeği

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, GİMKE ile CTS2-PŞ arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .62$, $p < .01$; %95 CI [.54, .68]). Bu bulgu, GİMKE ölçeğinin uyarlanan kültürde yakınsak geçerliğinin sağlandığını ve benzer yapıdaki ölçme araçlarıyla tutarlı sonuçlar verdiğini göstermektedir.

GİMKE Ölçeğinin Güvenirlik Bulguları

GİMKE ölçeğinin güvenirliğini değerlendirmek amacıyla madde analizi ve iç tutarlılık analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, Cronbach's alfa katsayısı hesaplanmış, ayrıca her bir madde için düzeltilmiş madde-toplam puan korelasyonları ve madde çıkarıldığında elde edilen alfa değerleri incelenmiştir. Ölçeğe ilişkin betimsel istatistikler, madde analizi ve iç tutarlılık analizine dair bulgular Tablo 29'da sunulmuştur.

Tablo 29. GİMKE Ölçeğine Ait Betimsel İstatistikler ve Güvenirlik Bulguları

Madde	$\bar{X}$	SS	Madde Silinirse Ortalama	Madde Silinirse Varyans	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Silinirse Cronbach's Alfa
M1	2.0	1.1	21.01	97.13	.73	.940
M2	1.9	1.1	21.07	97.00	.74	.940
M3	2.1	1.2	20.95	97.00	.66	.943
M4	2.0	1.2	20.99	93.20	.83	.936
M5	2.1	1.2	20.89	95.05	.74	.940
M6	2.2	1.2	20.77	93.97	.80	.937
M7	2.0	1.2	21.10	95.09	.75	.939
M8	2.3	1.3	20.72	93.61	.77	.938
M9	2.1	1.2	20.94	94.48	.81	.937
M10	2.4	1.3	20.58	94.08	.73	.940
M11	2.0	1.2	21.01	94.86	.76	.939

Not. Genel Cronbach's alfa = .944

Ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayısı .944 olup, bu değer ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir (Nunnally ve Bernstein, 1995; Kline, 2023). Buna ek olarak madde analizi bulgularına göre, tüm maddelerin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları .66 ile .83 arasında değişmektedir. Bu değerler, genel kabul gören .40 eşik düzeyinin oldukça üzerinde olup, tüm maddelerin ölçülen yapıyla yüksek tutarlılık gösterdiğini ortaya koymaktadır (Field, 2024). Her bir maddenin ölçekten çıkarılması durumunda hesaplanan Cronbach's alfa katsayıları .936 ile .943 arasında değişmektedir. Bu bulgu ölçeğin içsel tutarlılığının korunduğunu, tüm maddelerin ölçeğe anlamlı katkı sağladığını göstermektedir (Nunnally ve Bernstein, 1995; Kline, 2023). Betimsel istatistikler incelendiğinde, maddelerin ortalamalarının 1.9 ile 2.4; standart sapmalarının ise 1.1 ile 1.3 arasında değiştiği görülmektedir. Bu durum,

maddelerin yeterli düzeyde varyansa sahip olduğunu ve yanıtların ölçek genelinde dengeli şekilde dağıldığını göstermektedir.

Psikolojik İstismara Maruz Kalma ile Gaslighting'e Maruz Kalma Düzeyleri Arasındaki İlişki

Psikolojik istismara maruz kalma ile gaslighting'e maruz kalma düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı analizi uygulanmıştır. Analizler, erkek ve kadın örneklemeleri için ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir.

Erkeklerin psikolojik istismara maruz kalma düzeyleri ile gaslighting'e maruz kalma düzeyleri arasındaki genel ilişki düzeyi ile alt boyutlara ilişkin korelasyon bulguları Tablo 30'da sunulmuştur.

Tablo 30. Erkeklerin Psikolojik İstismara Maruz Kalma ile Gaslighting'e Maruz Kalma Düzeyleri Arasındaki İlişkiler ($n = 199$)

Değişken	$\bar{X}$	SS	1	2	3	4	5
1. PİMK	18.42	16.79	1				
2. GMK	23.03	10.39	.57**	1			
3. AK	9.94	10.37	.92**	.57**	1		
4. KDAD	5.63	5.47	.77**	.41**	.50**	1	
5. T/HAK	2.84	3.90	.79**	.37**	.60**	.57**	1

Not. ** $p < .01$, Bootstrap örneklem büyüklüğü = 1000, PİMK = Psikolojik İstismara Maruz Kalma, GMK = Gaslighting'e Maruz Kalma, AK = Aşağılama ve Kontrol, KDAD = Kıskançlığa Dayalı Aşırı Denetim, T/HAK= Tehditler/Hareket Alanının Kısıtlanması.

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, erkeklerin psikolojik istismara maruz kalma düzeyleri ile gaslighting'e maruz kalma düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = .57, p < .01$; %95 CI [.43, .68]). Ayrıca gaslighting'e maruz kalma ile psikolojik istismarın; *aşağılama ve kontrol* ($r = .57, p < .01$; %95 CI [.44, .68]), *kıskançlığa dayalı aşırı denetim* ($r = .41, p < .01$; %95 CI [.28, .53]) ve *tehditler/hareket alanının kısıtlanması* ($r = .37, p < .01$; %95 CI [.21, .51]) alt boyutları arasında da pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.

Kadın katılımcıların psikolojik istismara maruz kalma düzeyleri ile gaslighting'e maruz kalma düzeyleri arasındaki genel ilişki düzeyi ile alt boyutlara ilişkin korelasyon bulguları ise Tablo 31'de sunulmuştur.

Tablo 31. Kadınların Psikolojik İstismara Maruz Kalma ile Gaslighting'e Maruz Kalma Düzeyleri Arasındaki İlişkiler ($n = 273$)

Değişken	$\bar{X}$	SS	1	2	3	4	5
1. PİMK	18.34	18.81	1				
2. GMK	25.30	12.56	.65**	1			
3. AK/T	12.00	14.13	.97**	.67**	1		
4. KDAD	3.97	3.89	.79**	.41**	.64**	1	
5. HAK	2.37	2.72	.74**	.45**	.60**	.68**	1

Not. ** $p < .01$, Bootstrap örneklem büyüklüğü = 1000, PİMK = Psikolojik İstismara Maruz Kalma, GİMK = Gaslighting'e Maruz Kalma, AK/T = Aşağılama ve Kontrol/Tehditler, KDAD = Kıskançlığa Dayalı Aşırı Denetim, HAK= Hareket Alanının Kısıtlanması

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, kadınların psikolojik istismara maruz kalma düzeyleri ile gaslighting'e maruz kalma düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = .65, p < .01$; %95 CI [.56, .73]). Ayrıca gaslighting'e maruz kalma ile psikolojik istismarın; *aşağılama ve kontrol/tehditler* ($r = .67, p < .01$; %95 CI [.58, .74]), *kıskançlığa dayalı aşırı denetim* ($r = .41, p < .01$; %95 CI [.29, .51]) ve *hareket alanının kısıtlanması* ($r = .45, p < .01$; %95 CI [.34, .55]) alt boyutları arasında da pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.

Demografik Değişkenlere Göre Psikolojik İstismar ve Gaslighting Düzeylerine İlişkin Bulgular

Psikolojik istismar uygulama ve maruz kalma düzeyleri ile gaslighting'e maruz kalma düzeylerinin; cinsiyet, ilişki süresi, ilişki memnuniyeti, fiziksel şiddet deneyimi (uygulama ve maruz kalma) değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi ve tek yönlü ANOVA analizleri uygulanmıştır. Bu kapsamda elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Cinsiyet

Psikolojik istismar uygulama ve maruz kalma puan ortalamalarının cinsiyete dayalı farklılaşma durumunu incelemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, kadın ($\bar{X} = 16.21$, $SS = 15.47$) ve erkeklerin ($\bar{X} = 14.64$, $SS = 13.55$) psikolojik istismar uygulama puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($t_{(471)} = 1.15$, $p > .05$; %95 CI [-1.13, 4.27]). Aynı şekilde, kadın ($\bar{X} = 18.34$, $SS = 18.81$) ve erkeklerin ($\bar{X} = 18.42$, $SS = 16.79$) psikolojik istismara maruz kalma puan ortalamaları arasında da istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($t_{(470)} = -.05$, $p > .05$; %95 CI [-3.38, 3.21]).

Benzer şekilde gaslighting'e maruz kalma puan ortalamalarının cinsiyete dayalı farklılaşma durumunu incelemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, kadın ($\bar{X} = 23.37$, $SS = 11.09$) ve erkeklerin ($\bar{X} = 22.17$, $SS = 9.75$) gaslighting'e maruz kalma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($t_{(322)} = .93$, $p > .05$; %95 CI [-1.32, 3.72]).

İlişki Süresi

Psikolojik istismar uygulama ve maruz kalma puan ortalamalarının, romantik ilişkinin süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, psikolojik istismar uygulama puan ortalamaları, ilişkinin süresine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F_{(7, 465)} = .78$, $p > .05$; $\eta^2 = .01$). Ayrıca psikolojik istismara maruz kalma puan ortalamaları da ilişkinin süresine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($F_{(7, 464)} = .74$, $p > .05$; $\eta^2 = .01$).

Benzer şekilde gaslighting'e maruz kalma puan ortalamalarının, romantik ilişkinin süresine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını ortaya koymuştur ($F_{(6, 317)} = 1.36$, $p > .05$; $\eta^2 = .03$).

İlişki Memnuniyeti

Psikolojik istismar uygulama, psikolojik istismara maruz kalma ve gaslighting'e maruz kalma puan ortalamalarının, ilişki memnuniyetine göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla ANOVA analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 32'de sunulmuştur.

Tablo 32. Psikolojik İstismar (Uygulama ve Maruz Kalma) ve Gaslighting'e Maruz Kalma Puanlarının İlişki Memnuniyetine Göre İncelenmesi

Değişken	sd (Gruplar arası)	sd (Gruplar içi)	Welch F	p	η^2
Psikolojik istismar uygulama	4	48.34	5.38	< .001	.12
Psikolojik istismara maruz kalma	4	51.45	7.93	< .001	.17
Gaslighting'e maruz kalma	4	43.30	24.25	< .001	.30

Analiz sonuçlarına göre psikolojik istismar uygulama puan ortalamaları ilişki memnuniyeti düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($F_{(4, 48.34)} = 5.78, p < .001; \eta^2 = .12$). Cohen (1988) tarafından belirlenen ölçütler göz önüne alındığında etki büyüklüğünün orta ile büyük arasında bir etki düzeyine işaret ettiği söylenebilir. Anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla post hoc analizi yapılmıştır. Öncelikle varyansların homojenliği test edilerek varyansların eşit dağılmadığı belirlenmiş ($F_{(4, 298)} = 10.38, p < .001$) ve gruplar arası örneklem büyüklüklerinin de eşit olmaması nedeniyle Games-Howell post hoc testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, ilişki memnuniyeti düşük olanların psikolojik istismar uygulama puan ortalamalarının, ilişki memnuniyet düzeyi yüksek olanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, ilişkisinden memnun olmayan katılımcıların ($\bar{X} = 30.20, SS = 21.56$) ve ilişki memnuniyeti konusunda kararsız olan katılımcıların ($\bar{X} = 19.44, SS = 16.24$) psikolojik istismar uygulama puan ortalamalarının, çok memnun olan katılımcıların ($\bar{X} = 11.33, SS = 11.97$) puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Benzer şekilde psikolojik istismara maruz kalma puan ortalamaları, ilişki memnuniyeti düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($F_{(4, 51.45)} = 7.93, p < .001; \eta^2 = .17$) ve etki büyüklüğü büyük düzeydedir. Anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla post hoc analizi yapılmıştır. Öncelikle varyansların homojenliği test edilerek varyansların eşit dağılmadığı belirlenmiş ($F_{(4, 297)} = 14.92, p < .001$) ve gruplar arası örneklem büyüklüklerinin de eşit olmaması nedeniyle Games-Howell post hoc testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, ilişki memnuniyeti düşük olan katılımcıların psikolojik istismara maruz kalma puan ortalamalarının, memnuniyet düzeyi yüksek olanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, ilişkisinden memnun olmayan ($\bar{X} = 34.33, SS = 24.13$) ve kararsız olan katılımcıların ($\bar{X} = 24.11, SS = 18.18$) psikolojik istismara maruz kalma puan ortalamalarının, memnun ($\bar{X} = 13.91, SS = 10.87$) ve çok memnun ($\bar{X} = 12.25, SS = 14.03$) olan katılımcıların puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Benzer şekilde gaslighting'e maruz kalma puan ortalamaları ilişki memnuniyeti düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($F_{(4, 43.30)} = 24.25, p < .001; \eta^2 = .30$) ve etki büyüklüğü büyük düzeydedir. Anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla post hoc analizi yapılmıştır. Öncelikle varyansların homojenliği test edilerek varyansların eşit dağılmadığı belirlenmiş ($F_{(4, 319)} = 33.42, p < .05$) ve gruplar arası örneklem büyüklüklerinin de eşit olmaması nedeniyle Games-Howell post hoc testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, ilişki memnuniyeti düşük olan katılımcıların gaslighting'e maruz kalma puan ortalamalarının, memnuniyet düzeyi yüksek olanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, ilişkisinde hiç memnun olmayan ($\bar{X} = 38.55, SS = 11.14$), memnun olmayan ($\bar{X} = 32.56, SS = 13.05$) ve kararsız olan katılımcıların ($\bar{X} = 32.69, SS = 10.31$) gaslighting'e maruz kalma puan ortalamalarının, memnun olan ($\bar{X} = 22.02, SS = 8.04$) ve çok memnun olan katılımcıların ($\bar{X} = 18.57, SS = 8.70$) puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Fiziksel Şiddet Deneyimi (Uygulama ve Maruz Kalma)

Psikolojik istismar uygulama ve maruz kalma puan ortalamalarının, romantik ilişkide fiziksel şiddet uygulama ve maruz kalma durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır.

Psikolojik istismar (uygulama ve maruz kalma) puan ortalamalarının romantik ilişkide fiziksel şiddet uygulama durumuna göre incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 33'te sunulmuştur.

Tablo 33. Psikolojik İstismar (Uygulama ve Maruz Kalma) Puanlarının Fiziksel Şiddet Uygulama Durumuna Göre İncelenmesi

Değişken	Faktör	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
PİU	FŞU	36	27.89	15.54	471	5.38	< .001
	FŞUY	437	14.54	14.19			
PİMK	FŞU	37	27.95	20.87	40.42	2.94	.005
	FŞUY	435	17.56	17.49			

Not. PİU = Psikolojik İstismar Uygulama, PİMK = Psikolojik İstismara Maruz Kalma, FŞU = Fiziksel Şiddet Uygulama, FŞUY = Fiziksel Şiddet Uygulama Yok

Analiz sonuçlarına göre, psikolojik istismar uygulama puan ortalamaları, romantik ilişkide fiziksel şiddet uygulama durumuna dayalı olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($t_{(471)} = 5.38, p < .001$; %95 CI [8.47, 18.22]; Cohen's $d = .90$). Cohen'in (1988) ölçütlerine göre etki büyüklüğü büyük düzeydedir. Belirlenen bu farklılık, fiziksel şiddet uygulayan katılımcıların ($\bar{X} = 27.89, SS = 15.54$) psikolojik istismar uygulama puan ortalamalarının, fiziksel şiddet uygulamayan katılımcıların ($\bar{X} = 14.54, SS = 14.19$) puan ortalamalarından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Benzer şekilde psikolojik istismara maruz kalma puan ortalamaları da fiziksel şiddet uygulama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ve bu etki büyüklüğü orta düzeydedir ($t_{(40.42)} = 2.94, p < .01$; %95 CI [3.25, 17.52]; Cohen's $d = .54$). Bu farklılık, fiziksel şiddet uygulayan katılımcıların ($\bar{X} = 27.95, SS = 20.87$) psikolojik istismara maruz kalma puan ortalamalarının, fiziksel şiddet uygulamayan katılımcıların ($\bar{X} = 17.56, SS = 17.49$) puan ortalamalarından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Psikolojik istismar uygulama ve maruz kalma puan ortalamalarının romantik ilişkide fiziksel şiddete maruz kalma durumuna göre incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 34'te sunulmuştur.

Tablo 34. Psikolojik İstismar (Uygulama ve Maruz Kalma) Puanlarının Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre İncelenmesi

Değişken	Faktör	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
PİU	FŞM	46	26.02	16.04	471	5.21	< .001
	FŞMY	427	14.43	14.13			
PİMK	FŞM	45	31.53	22.46	49.37	4.22	< .001
	FŞMY	427	16.99	16.87			

Not. PİU = Psikolojik İstismar Uygulama, PİMK = Psikolojik İstismara Maruz Kalma, FŞM = Fiziksel Şiddete Maruz Kalma, FŞMY = Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Yok

Analiz sonuçlarına göre psikolojik istismar uygulama puan ortalamaları, romantik ilişkide fiziksel şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ve bu etki büyüklüğü orta düzeydedir ($t_{(471)} = 5.21, p < .001$; %95 CI [7.22, 15.96]; Cohen's $d = .77$). Belirlenen bu farklılık, fiziksel şiddete maruz kalan katılımcıların ($\bar{X} = 26.02, SS = 16.04$) psikolojik istismar uygulama puan ortalamalarının, fiziksel şiddete maruz kalmayan katılımcıların ($\bar{X} = 14.43, SS = 14.13$) puan ortalamalarından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Son olarak psikolojik istismara maruz kalma puan ortalamaları, romantik ilişkide fiziksel şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ve etki büyüklüğü orta düzeydedir ($t_{(49.37)} = 4.22, p < .001$; %95 CI [7.62, 21.47]; Cohen's $d = .73$). Belirlenen bu farklılığın kaynağı olarak, romantik ilişkide fiziksel şiddete maruz kalan katılımcıların ($\bar{X} = 31.53, SS = 22.46$) psikolojik istismara maruz kalma puan ortalamalarının, fiziksel şiddete maruz kalmayan katılımcıların ($\bar{X} = 16.99, SS = 16.87$) puan ortalamalarından daha yüksek olması gösterilebilir.

Benzer şekilde gaslighting'e maruz kalma puan ortalamalarının romantik ilişkide fiziksel şiddet deneyimine (maruz kalma ve uygulama) dayalı farklılaşma durumunu incelemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır ve elde edilen bulgular Tablo 35'te sunulmuştur.

Tablo 35. Gaslighting İlişkinine Maruz Kalma Puanlarının Fiziksel Şiddet Deneyimine (Maruz Kalma ve Uygulama) Göre İncelenmesi

Değişken	Faktör	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
GMK	FŞM	31	33.26	13.08	322	4.68	< .001
	FŞMY	293	21.92	9.83			
	FŞU	23	28.70	12.48	322	2.67	.008
	FŞUY	301	22.57	10.44			

Not. GMK = Gaslighting'e Maruz Kalma, FŞM = Fiziksel Şiddete Maruz Kalma, FŞMY = Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Yok, FŞU = Fiziksel Şiddet Uygulama, FŞUY = Fiziksel Şiddet Uygulama Yok

Analiz sonuçlarına göre, gaslighting'e maruz kalma puan ortalamaları, fiziksel şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ve etki büyüklüğü büyük düzeydedir ($t_{(322)} = 5.90, p < .001$; %95 CI [7.56, 16.25]; Cohen's $d = .98$). Belirlenen bu farklılık, fiziksel şiddete maruz kalan katılımcıların ($\bar{X} = 33.26, SS = 13.08$) gaslighting'e maruz kalma puan ortalamalarının, fiziksel şiddete maruz kalmayan katılımcıların ($\bar{X} = 21.92, SS = 9.83$) puan ortalamalarından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Benzer şekilde gaslighting'e maruz kalma puan ortalamaları da fiziksel şiddet uygulama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ve etki büyüklüğü orta düzeydedir ($t_{(322)} = 2.56, p < .01$; %95 CI [1.62, 10.64]; Cohen's $d = .53$). Belirlenen farklılığın kaynağı olarak romantik ilişkide fiziksel şiddet uygulayan katılımcıların ($\bar{X} = 28.70, SS = 12.48$) gaslighting'e maruz kalma puan ortalamalarının, fiziksel şiddet uygulamayan katılımcıların ($\bar{X} = 22.57, SS = 10.44$) puan ortalamalarından daha yüksek olması gösterilebilir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği'nin (KİTÖ) Türkçeye Uyarlanmasına İlişkin Tartışma

Bu çalışmanın temel amaçlarından biri, yakın ilişkilerde psikolojik istismarı değerlendirmek amacıyla geliştirilen Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği'ni (KİTÖ; Hamel ve diğerleri, 2015) Türk kültürüne uyarlamak ve psikometrik özelliklerini incelemektir. Bu doğrultuda elde edilen bulgular, KİTÖ'nün Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

Bir ölçme aracının farklı bir kültüre uyarlanmasında izlenen ilk temel adım, ölçeğin dilsel, kültürel ve kavramsal eşdeğerliğinin sağlanmasıdır. Bu doğrultuda, dilsel eşdeğerlik süreci yürütülmüş ve “çeviri-geri çeviri” (back-translation) yöntemi kullanılmıştır. Bu aşamada elde edilen bulgular, ölçeklerin kaynak (İngilizce) ve hedef (Türkçe) dilleri arasında anlam bütünlüğünün korunduğunu ve bu bağlamda kapsam geçerliğinin sağlandığını göstermiştir.

İkinci aşamada, ölçeğin Türk örnekleminde yapı geçerliğini değerlendirmek amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) gerçekleştirilmiştir. AFA sonuçları, ölçeğin özgün faktör yapısıyla genel anlamda örtüşmekle birlikte, bazı maddelerde düşük faktör yükleri, faktöre yüklenmeme ve çapraz yüklenmeler gözlenmiştir. Ancak ölçeğin orijinal yapısını korumak amacıyla bu maddeler ölçekten çıkarılmamıştır. AFA, farklı kültürlerde aynı yapının ölçülüp ölçülmediğini anlamaya yönelik ön bir analiz olarak önerilmekte, bu nedenle uyarlama çalışmalarında genellikle Doğrulamalı Faktör Analizi'nden (DFA) önce uygulanmaktadır (Hambleton ve diğerleri, 2005). Ancak AFA, yapının geçerliliğini değerlendirme sürecinde yalnızca ön bilgi sunmakta, DFA ise bu konuda daha güçlü ve sağlam kanıtlar sağlamaktadır (Brown, 2015; Hambleton ve diğerleri, 2005; Kline, 2023). Bu nedenle, AFA bulgularındaki sınırlılıklar, nihai değerlendirmede belirleyici olarak ele alınmamış, ölçeğin faktör yapısına ilişkin esas karar, DFA bulguları doğrultusunda verilmiştir.

Bu doğrultuda, AFA'nın ardından her bir ölçek formuna yönelik DFA gerçekleştirilmiş ve model uyum indeksleri genel olarak iyi düzeyde bulunmuştur. Ki-kare/serbestlik derecesi (χ^2/sd), RMSEA, CFI ve TLI değerleri önerilen eşik düzeylerini karşılamış veya aşmıştır. Ancak, SRMR değerleri önerilen eşik değerin üzerinde bulunmuştur. Literatüre göre, SRMR değeri küçük örneklem büyüklüğü, model karmaşıklığı (Brown, 2015; Hu ve Bentler, 1999) ve kullanılan tahmin yöntemlerinden (örneğin WLSMV) etkilenebilmektedir (Yu, 2002). SRMR özellikle büyük örneklemelerde daha doğru uyum sonuçları göstermektedir (Kline, 2023). Bu bağlamda, çalışmanın görece küçük örneklemeleri, model karmaşıklığı ve kullanılan tahmin yöntemi dikkate alındığında, SRMR değeri tek başına belirleyici bir uyum ölçütü olarak değerlendirilmemiştir. Diğer uyum indekslerinden elde edilen sonuçlara bakıldığında, modellerin genel uyumunun kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Model uyum indekslerinin yeterli bulunmasının ardından, madde düzeyinde faktör yükleri, t değerleri, açıklanan varyanslar ve hata varyansları incelenmiştir. Tüm maddelerin t değerleri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş, faktör yüklerinin ise .32 ile .95 arasında değiştiği ve bu değerlerin önerilen sınırlar içinde olduğu belirlenmiştir (Nunnally ve Bernstein, 1995; Tabachnick ve Fidell, 2019). KİTÖ'nün üç formunda maddelerin açıklanan varyans (R^2) değerleri genel olarak .10 ile .95 arasında değişmekte olup, çoğunlukla kabul edilebilir düzeydedir. Bu durum, ölçek maddelerinin ilgili faktörleri anlamlı şekilde yansıttığını ve yapı geçerliğini desteklediğini göstermektedir. Bazı maddelerde açıklanan varyansın ise görece düşük olması, bu davranışların örnekleme daha az çeşitlilik göstermesinden ya da maddelerin davranışı ölçme gücünün sınırlı olmasından kaynaklanabilir. Örneğin, “*Sürekli olarak arar, çağrı bırakır ya da mesaj atar*” maddesi birçok formda en düşük varyansı göstermiştir. Bu durum, söz konusu davranışın örnekleme daha homojen ya da nadir olduğunu düşündürmektedir. Öte yandan, “*Araba anahtarını saklar, aracı kullanılamaz hale getirir*” ve “*Partnerini gizlice kayda alır*” gibi maddeler ise yüksek varyans açıklamaları ile faktörleri en iyi temsil eden maddelerdir. Genel olarak maddelerin çoğunluğunun yeterli düzeyde varyans açıklaması, ölçeğin öngörülen faktör yapısının doğrulandığını ve yapı geçerliğinin sağlandığını göstermiştir. Gelecek çalışmalarda, düşük varyans gösteren maddelerin içeriği ve ifadesi gözden geçirilerek ölçeğin ölçüm hassasiyeti artırılabilir.

Yapı geçerliğinin ardından, eş zamanlı geçerlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, KİTÖ ölçekleri ile psikolojik istismarı değerlendiren benzer bir ölçme aracı olan Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği-Psikolojik Şiddet (CTS2-PŞ) alt ölçeği arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bulgular, KİTÖ'nün tüm formlarının CTS2-PŞ ile anlamlı ve pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuş, böylece eş zamanlı geçerliğin sağlandığı görülmüştür.

Bu işlemlerin ardından ölçeklerin güvenirliği Cronbach's alfa katsayıları aracılığıyla değerlendirilmiştir. Ölçeğin tüm formları için hesaplanan alfa katsayıları .885 ile .927 arasında değişmekte olup, bu değerler orijinal çalışmadaki güvenirlik katsayılarıyla benzer ya da daha yüksek bulunmuştur (Hamel ve diğerleri, 2015). Bu durum, ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermiştir. Ancak bazı alt boyutlarda (örneğin, Kadın Formu'nun üçüncü alt boyutunda) alfa katsayısı nispeten düşük bulunmuştur. Bu durumun, ilgili alt boyutların az sayıda madde (örneğin *hareket alanının kısıtlanması* alt boyutu = 4 madde) içermesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim literatüre göre, madde sayısının az olduğu durumlarda güvenirlik katsayılarının düşük çıkması, istatistiksel olarak beklenen bir sonuç olarak değerlendirilmektedir (Cortina, 1993; Field, 2024; Nunnally ve Bernstein, 1995; Tabachnick ve Fidell, 2019). Ayrıca aynı alt boyutların orijinal çalışmada da (Hamel ve diğerleri, 2015) düşük güvenirlik katsayısına sahip olduğu dikkate alındığında, bulgunun bu çalışmaya özgü değil yapıya ilişkin bir durum olduğu düşünülmektedir.

Ölçeğin tüm formları genel olarak değerlendirildiğinde maddelerin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları .18 ile .75 arasında değiştiği görülmüştür. Örneğin, kadın formunda “*Partnerinin değer verdiği birine zarar verir veya zarar vermekle tehdit eder*” maddesi .18'lik bir madde-toplam korelasyonuna sahiptir. Bu gibi bazı maddelerde gözlenen .30'un altındaki düşük korelasyon değerleri bu maddelerin alt ölçekle olan ilişkilerinin ve ölçeğin bütününe katkısının zayıf olabileceğini göstermektedir (Field, 2024; Tabachnick ve Fidell, 2019). Bu maddelerin çıkarılması durumunda Cronbach's alfa katsayılarında gözlemlenen küçük düzeyde artış, söz konusu maddelerin ölçeğin içsel tutarlılığını olumsuz etkileyebileceğini düşündürmektedir. Bununla birlikte, ölçeğin orijinal yapısını korumak amacıyla bu maddeler çalışma kapsamından çıkarılmamıştır. Ancak, ölçeğin genel güvenirliği yüksek olsa da ölçme aracının psikometrik özelliklerini

daha da güçlendirmek için bu maddeler gelecekte yapılacak çalışmalarda içeriksel olarak yeniden gözden geçirilebilir.

Elde edilen tüm bulgular bir arada değerlendirildiğinde, KİTÖ'nün Türkçe formunun hem faillik hem de mağduriyet boyutlarında psikolojik istismarın çok boyutlu yapısını geçerli ve güvenilir biçimde değerlendirebilen bir ölçme aracı olduğu görülmektedir. Ölçeğin, kadın ve erkek katılımcılara yönelik ayrı formlar sunması ve psikolojik istismarı hem failliği hem de mağduriyeti kapsayacak şekilde ölçekbilme kapasitesi, onu bu alanda öne çıkan özgün ve işlevsel bir araç haline getirmektedir. Geçerlik ve güvenilirlik analizleriyle desteklenen psikometrik bulgular, KİTÖ'nün romantik ilişkilerde psikolojik istismarı değerlendirmede araştırmacı ve uygulayıcıların güvenle başvurabilecekleri nitelikli bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

Gaslighting İlişisine Maruz Kalma Envanteri'nin (GİMKE) Türkçeye Uyarlanmasına İlişkin Tartışma

Gaslighting kavramı romantik ilişkilerde önemli bir psikolojik istismar biçimi olmasına rağmen, Türk kültüründe bu olguyu her iki cinsiyet için de değerlendiren geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı bulunmamaktadır. Bu bağlamda, kapsamlı ve tüm cinsiyetlere uygulanabilir bir aracın eksikliği alandaki önemli bir boşluğa işaret etmektedir. Bu nedenle çalışmanın temel amaçlarından biri, Tager-Shafir ve diğerleri (2024) tarafından geliştirilen Gaslighting İlişisine Maruz Kalma Envanteri'nin (GİMKE) Türk kültürüne uyarlanması ve geçerlik ile güvenilirlik özelliklerinin incelenmesidir. Bu amaçla gerçekleştirilen çalışmanın bulguları, GİMKE'nin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir psikolojik ölçme aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

GİMKE'nin Türk kültürüne uyarlanması ve psikometrik bulgularının belirlenebilmesi amacıyla bir dizi aşama izlenmiştir. İlk olarak ölçeklerin kültürel, dilsel ve kavramsal eşdeğerliği sağlanmak amacıyla çeviri - geri çeviri yöntemi kullanılmış ve ölçeklerin kaynak (İngilizce) ve hedef (Türkçe) dil versiyonlarının uyumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu aşamanın ardından, ölçeğin faktör yapısını incelemek üzere Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, GİMKE'nin Türkçe formu, orijinal formdaki tek faktörlü yapıyı doğrulamış ve maddelerin faktör yüklerinin .71 ile .86 arasında değiştiği belirlenmiştir. Bu durum, maddelerin ölçtüğü yapıyı anlamlı ve tutarlı şekilde temsil ettiğini göstermiştir.

AFA ile elde edilen yapı, DFA ile test edilmiş ve modelin uyum indekslerinin (χ^2/sd , CFI, TLI, GFI, SRMR) iyi düzeyde olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, RMSEA değerinin daha kabul edilebilir bir düzeye getirilmesi ve modelin genel uyumunun artırılması amacıyla, içerik bakımından yüksek benzerlik taşıyan madde 9 (“*Partnerim olayları çarpıttığımı düşünmeme neden oluyor*”) ve madde 10’un (“*Partnerim bana olayları abarttığımı düşündürüyor*”) hata terimleri arasında kovaryans tanımlanmıştır. Yapılan bu model düzeltmesi, ölçüm modelinin yapısal bütünlüğünü korurken, modelin genel uyumunu anlamlı şekilde artırmıştır. Benzer bir uygulamanın, ölçeğin orijinal geliştirme çalışmasında da yer aldığı görülmektedir. Tager-Shafir ve diğerleri (2024), İsrail örnekleminde de söz konusu iki maddenin hata terimleri arasında kovaryans tanımlamış ve bu durum maddelerin içeriksel benzerliği ile açıklanmıştır. Ayrıca, Amerikan örnekleminde de RMSEA değerinin görece yüksek olduğu bildirilmiştir. Hem Türk örnekleminde hem de orijinal çalışmanın İsrail ve Amerikan örneklemlerinde benzer model düzenlemelerinin yapılması ve benzer uyum sorunlarının raporlanması, Türkçeye uyarlanan formun yapı geçerliğine ilişkin bulguların orijinal ölçekteki bulgularla tutarlı olduğunu ve modelin kültürler arası bağlamda benzer şekilde işlediğini göstermektedir. Bununla birlikte DFA sonucunda elde edilen faktör yüklerinin .68 ile .85 arasında değiştiği görülmüştür. Tüm maddelerin .60’ın üzerinde faktör yüküne sahip olması, maddelerin doğrulanan faktör yapısını güçlü biçimde temsil ettiğini göstermektedir (Hair, Black, Babin ve Anderson, 2018; Field, 2024). Elde edilen tüm bulgular, GİMKE’nin Türk kültürüne uyarlanmış formunun tek boyutlu yapısını koruduğunu ve güçlü yapı geçerliğine sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Literatürde gaslighting ile psikolojik istismar arasında kuramsal bir ilişki olduğu belirtilmektedir (Darke ve diğerleri, 2025b; Miano ve diğerleri, 2021; Sweet, 2019; Tager-Shafir ve diğerleri, 2024). Bu nedenle ölçeğin yakınsak geçerliğini değerlendirmek amacıyla, psikolojik istismarı ölçen bir araçla ilişkisi değerlendirilmiştir. Bu kapsamda GİMKE ile Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği’nin Psikolojik Şiddet alt ölçeği (CTS2-PŞ) arasındaki ilişkiler incelenmiştir. İki ölçek arasında pozitif yönlü ve güçlü düzeyde anlamlı bir ilişki ($r = .62$) saptanmıştır. Bu bulgu, GİMKE’nin benzer kavramsal yapılarla ilişkili olduğunu ve Türk örnekleminde yakınsak geçerliğinin sağlandığını göstermektedir. Bununla birlikte orijinal çalışmada da aynı ölçek yakınsak geçerliği değerlendirmek amacıyla kullanılmış ve benzer korelasyon değerleri bildirilmiştir (İsrail örnekleminde $r = .60$; Amerikan örnekleminde $r = .72$). Bu durum,

GİMKE'nin yalnızca orijinal kültürde değil, Türk kültüründe de psikolojik istismar ile yakından ilişkili bir yapıyı ölçtüğünü ve ölçeğin kavramsal geçerliliğinin kültürler arası bağlamda da korunduğunu göstermektedir.

Ölçeğin güvenirlik düzeyi, Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayısı ile değerlendirilmiş ve değerin .94 olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte orijinal çalışmada da benzer alfa değerleri rapor edilmiştir (İsrail örnekleminde .93; Amerikan örnekleminde .96). Bu değerler, ölçeğin Türkçe formunun yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir (Nunnally ve Bernstein, 1995; Kline, 2023). Ayrıca, tüm maddelerin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının .66 ile .83 arasında değiştiği görülmüştür. Bu bulgu, her bir maddenin ölçeğin toplam puanıyla yüksek oranda ilişkili olduğunu ve ölçeğin iç tutarlılığının oldukça güçlü olduğunu göstermektedir (Field, 2024; Tabachnick ve Fidell, 2019).

Sonuç olarak, GİMKE hem teorik temelleri hem de psikometrik bulguları açısından değerlendirildiğinde, yakın ilişkilerde gaslighting maruziyetini ölçmeye yönelik öncü bir araç olarak öne çıkmaktadır. Ölçek, her iki cinsiyet üzerinde test edilmiş, yapı geçerliği ve güvenirliği güçlü bulgularla desteklenmiş ve Türk kültürüne başarıyla uyarlanmıştır. GİMKE, romantik ilişkilerde gaslighting'i değerlendiren Türkçeye uyarlanmış ilk gaslighting ölçeği olma özelliğiyle alan yazına önemli bir katkı sunmaktadır. Bu özellikleriyle GİMKE, yalnızca akademik araştırmalarda değil, aynı zamanda klinik değerlendirme ve önleyici müdahalelerde kullanılabilecek önemli bir araçtır. Bu bağlamda, geçerli ve güvenilir bir araç olarak GİMKE'nin, gelecekte yapılacak çalışmalarda yakın ilişkilerdeki gaslighting maruziyetini daha ayrıntılı ve derinlemesine incelemek amacıyla kullanılması önerilmektedir. Ayrıca ölçeğin klinik uygulamalarda, önleyici müdahalelerde ve yakın partner şiddetine odaklanan araştırmalarda önemli bir değerlendirme aracı olarak işlev görebileceği düşünülmektedir.

Psikolojik İstismar ile Gaslighting İlişkisinin Tartışılması

Bu araştırmada, psikolojik istismara maruz kalma ile gaslighting'e maruz kalma düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiş ve bu iki değişken arasında pozitif yönlü, yüksek düzeyde ve anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. Literatürde gaslighting ile ilgili nicel çalışmalar sınırlı olmakla birlikte bu çalışmanın bulguları, mevcut araştırmalar ve literatürde öne sürülen görüşlerle uyum göstermektedir (Darke ve diğerleri, 2025b; Miano

ve diğerleri, 2021; Tager-Shafir ve diğerleri, 2024). Bu anlamlı ilişki, gaslighting'in yapısal özelliklerini ve psikolojik istismarla olan kavramsal bağını daha ayrıntılı olarak ele almayı gerektirmektedir.

Gaslighting, mağdurun gerçeklik algısını sistematik olarak bozarak zihinsel ve duygusal açıdan istikrarsız hale getirmeyi amaçlayan bir manipülasyon biçimidir. Bu nedenle bazı araştırmacılar tarafından kendine özgü ve benzersiz bir istismar türü olarak değerlendirilmektedir (Darke ve diğerleri, 2025b; Klein ve diğerleri, 2023a). Bununla birlikte, inkâr, suçlama, izolasyon, kafa karışıklığı yaratma ve manipülasyon gibi psikolojik istismar davranışlarını içermesi nedeniyle, çoğu araştırmacı tarafından psikolojik istismarın bir alt biçimi olarak ele alınmaktadır (Darke ve diğerleri, 2025b; Dickson ve diğerleri, 2023; Miano ve diğerleri, 2021; Sweet, 2019; Tager-Shafir ve diğerleri, 2024).

Gaslighting kavramı akademik literatürde yaygın biçimde kullanılmaya başlamadan önce de benzer davranış örüntüleri farklı kavramlar aracılığıyla psikolojik istismar literatüründe yer bulmuştur. Gerçeklik algısının istikrarsızlaştırılması (Follingstad ve DeHart, 2000), kafa karışıklığı yaratma (Lammers ve diğerleri, 2005; Loring, 1994) ve psikolojik istikrarsızlık (Tolman, 1992) gibi terimler ve davranışlar, mağdurun duygularına, düşüncelerine ve algılarına yönelik sistematik inkâr, çarpıtma ve suçlamaları tanımlamak amacıyla kullanılmıştır. Dolayısıyla gaslighting'e özgü davranış biçimlerinin, kavram henüz adlandırılmamışken dahi psikolojik istismar literatüründe dolaylı biçimlerde yer aldığı söylenebilir.

Benzer şekilde, bazı psikolojik istismar ölçeklerinde doğrudan “gaslighting” ifadesi yer almasa da bu davranış örüntüsünü yansıtan maddelere rastlanmaktadır. Örneğin Kadınlara Yönelik Psikolojik Kötü Muamele Envanteri'nde (Tolman, 1989) yer alan, “Eşim/erkek arkadaşım kendimi deliymişim gibi hissettirmeye çalışmıştır” ve “Eşim/erkek arkadaşım arkadaşlarımı, ailemi ya da çocuklarımı benim deli olduğuma inandırmaya çalışmıştır” gibi mağdurun gerçeklik algısına ve ruh sağlığına yönelik ifadeler gaslighting davranışlarıyla örtüşmektedir. Duygusal İstismar Anketi'nde (Jacobson ve Gottman, 1998) yer alan “Başkalarını deli olduğuma ikna etmeye çalışır” ve “Akıl sağlığımı sorgular” gibi maddeler de bu örüntüyü yansıtmaktadır. Bu bulgular, gaslighting davranışlarının psikolojik istismar ölçeklerinin içeriğinde örtük biçimde yer aldığını göstermektedir.

Bununla birlikte gaslighting, dışarıdan gözlemlenmesi güç, mağdur tarafından tanımlanması zor, mağdurun öz saygısını zedeleyen ve kendi yargılarını sorgulamasına yol açan davranışlar bütünü olarak “gizli psikolojik istismar” kavramına (Marshall, 1999) da oldukça yakın bir yapı sergilemektedir. Stern (2007), gaslighting’in özellikle ilişkinin erken evrelerinde sinsi bir biçimde gelişebileceğini, bu aşamada psikolojik istismarda sık karşılaşılan hakaret, aşağılama ve tehdit gibi açık davranışlara genellikle yer verilmediğini belirtmektedir. Bu bağlamda kavramsal örtüşmeler, davranışsal benzerlikler ve ölçme araçlarındaki içerik açısından paralellikler dikkate alındığında, gaslighting’in psikolojik istismarın bir alt boyutu olduğu ve gizli psikolojik istismar kapsamında değerlendirilebileceği söylenebilir.

Öte yandan, gaslighting’in psikolojik istismar biçimi olarak yalnızca kuramsal düzeyde değil, kurumsal düzeyde de kabul görmeye başladığı görülmektedir. Örneğin, Amerika Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezleri (CDC), psikolojik istismar davranışları arasında gaslighting’i açık biçimde tanımlamaktadır (Breiding, Basile, Smith, Black ve Mahendra, 2015). Bu durum, kavramın yalnızca teorik ya da nitel gözlemler çerçevesinde değil, aynı zamanda halk sağlığı perspektifiyle de psikolojik istismarın bir biçimi olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Bu kabul, gaslighting’in sistematik biçimde psikolojik istismar başlığı altında ele alınması gerektiğine işaret etmektedir.

Tüm bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, gaslighting’in psikolojik istismarın gizli ve yıkıcı bir formu olarak ele alınmasının uygun olduğu söylenebilir. Özellikle yakın partner ilişkilerinde çalışan ruh sağlığı uzmanlarının, danışanlarının yaşantılarını değerlendirirken gaslighting davranışlarını açık biçimde tanıması büyük önem taşımaktadır. Bu davranışların istismar bağlamında değerlendirilmesi, istismarı belirleme süreçlerini daha isabetli kılabilceği gibi, müdahale planlamasında da daha bütüncül yaklaşımlar geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Demografik Değişkenlere Göre Psikolojik İstismar ve Gaslighting Düzeylerinin Tartışılması

Araştırmada psikolojik istismar (uygulama ve maruz kalma) ile gaslighting’e maruz kalma düzeylerinin; cinsiyet, romantik ilişkinin süresi, ilişki memnuniyeti ve fiziksel şiddet değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı

incelenmiştir. Elde edilen bulgular büyük ölçüde mevcut literatürle örtüşmekle birlikte bazı yönlerden farklılık göstermektedir.

Araştırma bulgularına göre, psikolojik istismar (uygulama ve maruz kalma) ile gaslighting'e maruz kalma düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ancak literatürde bu değişkenlerin cinsiyete göre farklılaştığını ortaya koyan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar kadınların daha fazla psikolojik istismara maruz kaldığı, erkeklerin ise daha çok fail konumunda yer aldığı yönünde güçlü bulgular ortaya koymaktadır (Güvenç ve diğerleri, 2014; O'Leary, 1999; WHO, 2013, 2022). Dolayısıyla literatürdeki bulguların aksine bu çalışmada elde edilen bulgunun, örneklemin demografik özelliklerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Benzer şekilde, gaslighting davranışlarının çoğunlukla erkekler tarafından uygulandığı ve kadınların bu davranışlara daha sık maruz kaldığı görüşü literatürde sıkça dile getirilmektedir (Abramson, 2014; Bhatti ve diğerleri, 2023; Stern, 2007; Sweet, 2019; Johnson ve diğerleri, 2021). Ancak bu araştırmada, gaslighting maruziyetinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmış ve bu bulgu, Miano ve diğerlerinin (2021) sonuçlarıyla tutarlılık göstermiştir. Li ve Samp (2023) tarafından yürütülen nicel bir çalışmada ise, gaslighting uygulayıcılarının büyük çoğunluğunun erkeklerden oluştuğu belirlenmiştir. Öte yandan Stern (2007), her yaştan ve her cinsiyetten bireyin gaslighting'in hem faili hem de mağduru olabileceğini öne sürmektedir. Nitekim bazı sınırlı sayıdaki çalışmada, erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla gaslighting deneyimi yaşadığı rapor edilmiştir (Bates, 2020; Tager-Shafir ve diğerleri, 2024). Bu çelişkili sonuçlar, gaslighting ile cinsiyet arasındaki ilişkinin henüz netleşmediğini göstermektedir. Bu bağlamda konunun çok boyutlu yapısını anlayabilmek ve net sonuçlar ortaya koyabilmek için daha fazla sayıda, kültürlerarası ve cinsiyete duyarlı araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Elde edilen bir diğer bulguya göre, psikolojik istismar (uygulama ve maruz kalma) ile gaslighting'e maruz kalma düzeylerinin romantik ilişki süresine göre farklılık göstermediği görülmüştür. Ancak literatürde bu bulguyu desteklemeyen çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Özellikle ilişkinin süresi uzadıkça, kronik hale gelen ilişkilerde psikolojik istismarın da artabileceği vurgulanmaktadır (Blazquez-Alonso, Moreno-Manso ve Garcia-Baamonde, 2012; Rickert, Wiemann, Harrykissoon, Berenson ve Kolb, 2002). Örneğin Blazquez-Alonso ve diğerleri (2012) romantik ilişkinin süresi

uzadıkça, önemsizleştirme, azarlama, kayıtsızlık, sindirme, yargılama, eleştirme, yıkıcı davranış, istismarcı ısrar ve suçlamalar gibi davranışlar aracılığıyla psikolojik istismarın görülme olasılığının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Tager-Shafir ve diğerleri (2024) de daha uzun süre ilişki yaşayan bireylerin gaslighting'e maruz kalma olasılıklarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu tür ilişkilerde, yakın partner şiddetinin ve kontrolcü davranışların daha sistematik hale gelebileceği ve bireylerin bu davranışlara karşı duyarsızlaşarak kabul etme eğiliminde olabileceği öne sürülmektedir (Stark, 2007; Walker, 1979). Bu bağlamda, mevcut araştırmada anlamlı bir farklılık saptanmamış olmasının, örneklemdeki bireylerin ilişki deneyimlerinin heterojenliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bununla birlikte araştırmada elde edilen en güçlü bulgulardan biri, psikolojik istismar (uygulama ve maruz kalma) ile gaslighting'e maruz kalma düzeylerinin ilişki memnuniyeti düzeyine göre anlamlı farklılık göstermesidir. Bu doğrultuda, ilişki memnuniyeti düşük olan bireylerin bu davranışlara ilişkin puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu, istismara dayalı ilişki dinamiklerinin ilişki doyumuyla doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Nitekim birçok çalışma, psikolojik istismar ile ilişki memnuniyeti arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Curtis, Epstein ve Wheeler, 2015; Gewirtz-Meydan ve Finzi-Dottan, 2021; Grana, Cuenca ve Redondo, 2017; Weston, 2008). Benzer şekilde, gaslighting'e maruz kalan bireylerin karar alma becerilerinin, özsaygılarının ve gerçeklik algılarının zedelendiği, bu durumun ilişki memnuniyetini olumsuz etkilediği ifade edilmektedir (Hailes, 2022; Stern, 2007). Bu konuda çalışmalar sınırlı olmakla birlikte, Tager-Shafir ve diğerleri (2024) ile Li ve Samp (2023), gaslighting'e maruz kalma düzeylerinin daha düşük ilişki kalitesiyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla bu çalışmada elde edilen bulgular, literatürdeki verilerle örtüşmekte ve psikolojik istismar ile gaslighting'in ilişki kalitesi üzerinde ciddi bir tehdit oluşturabileceğini göstermektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu, psikolojik istismar ve gaslighting düzeylerinin fiziksel şiddet durumuna göre anlamlı şekilde farklılık göstermesidir. Bu bulguya göre, fiziksel şiddete maruz kalan bireylerin psikolojik istismara ve gaslighting'e maruz kalma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca, fiziksel şiddet uygulayan bireylerin psikolojik istismar uygulama düzeylerinin de anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Literatüre göre fiziksel şiddet ve psikolojik istismar genellikle birlikte

görülmekte (Carney ve Barner, 2012; Follingstad ve diğerleri, 1990; Henning ve Klesges, 2003; Loring, 1994) ve dahası psikolojik istismarın çoğu zaman fiziksel şiddetten önce ortaya çıktığı ve fiziksel şiddeti öngördüğü bilinmektedir (Follingstad ve diğerleri, 1990; Henning ve Klesges, 2003; O'Leary ve diğerleri, 1994; O'Leary ve Slep, 2003). Bu doğrultuda çalışmada elde edilen bu bulgu, psikolojik ve fiziksel şiddetin sıklıkla bir arada görüldüğünü ortaya koyan çalışmaları desteklemektedir. Diğer yandan her ne kadar gaslighting ile fiziksel şiddet arasındaki ilişkiye dair doğrudan bir çalışma bulunmasa da araştırmacıların bu konudaki görüşleri (Sarkis, 2018; Stern, 2007) ve gaslighting'in psikolojik istismarın bir türü olduğu göz önüne alındığında bu bulgunun literatürle dolaylı olarak uyumlu olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte, araştırmada dikkat çeken bir bulgu, fiziksel şiddet uygulayan bireylerin de gaslighting'e ve psikolojik istismara maruz kalma düzeylerinin yüksek olmasıdır. Bu durum, şiddetin karşılıklı ve döngüsel bir yapıda olduğunu göstermektedir. Nitekim bu durumu Johnson (2006), "karşılıklı şiddetli kontrol" olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşıma göre, şiddetin görüldüğü ilişkilerde bireyler hem fail hem de mağdur konumlarında bulunabilir. Özellikle karşılıklı çatışma içeren romantik ilişkilerde şiddet yalnızca tek taraflı olmayabilir; taraflar hem mağdur hem de fail konumunda bulunabilirler. Bu nedenle psikolojik istismara maruz kalan bireylerin aynı zamanda fiziksel şiddet uygulaması, ilişkinin yapısal dinamikleri içinde bir karşılık verme veya kontrolü geri kazanma stratejisi olarak da değerlendirilebilir. Dolayısıyla bu bulgu, romantik ilişkilerde şiddetin yalnızca fail-mağdur ikiliğiyle açıklanamayacağını ve çok boyutlu olarak ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, araştırma bulguları psikolojik istismar ve gaslighting'in, romantik ilişkilerde birden çok faktörle etkileşim içinde olduğunu ve bu davranışların oldukça karmaşık bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, yakın partner şiddetinin sadece bir davranış biçimi değil, aynı zamanda çok yönlü bir süreç olduğunu göstermektedir. Gelecekte yapılacak çalışmalarda bu karmaşıklığın göz önünde bulundurulması gerektiğini göstermektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği'nin (KİTÖ) tüm formları ve Gaslighting İlişkisine Maruz Kalma Envanteri (GİMKE), Türk örnekleminde geçerli ve güvenilir ölçme araçlarıdır.
2. Psikolojik istismara maruz kalma ile gaslighting'e maruz kalma düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
3. Psikolojik istismar (uygulama ve maruz kalma) düzeyleri, cinsiyete ve romantik ilişkinin süresine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.
4. Gaslighting'e maruz kalma düzeyleri, cinsiyete ve romantik ilişkinin süresine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.
5. Psikolojik istismar (uygulama ve maruz kalma) düzeyleri, ilişki memnuniyetine göre anlamlı farklılık göstermektedir. İlişki memnuniyeti düşük bireylerin psikolojik istismar uygulama ve maruz kalma puanları daha yüksektir.
6. Gaslighting'e maruz kalma düzeyleri de ilişki memnuniyetine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. İlişki memnuniyeti düşük bireylerin gaslighting'e maruz kalma puanları daha yüksektir.
7. Psikolojik istismar (uygulama ve maruz kalma) düzeyleri, fiziksel şiddete maruz kalma ve fiziksel şiddet uygulama değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Fiziksel şiddete maruz kalan ve fiziksel şiddet uygulayan bireylerin psikolojik istismar düzeyleri daha yüksektir.
8. Gaslighting'e maruz kalma düzeyleri fiziksel şiddete maruz kalma ve fiziksel şiddet uygulama durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Bu bireylerin gaslighting'e maruz kalma puanları daha yüksektir.

Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda hem araştırmacılara hem uygulayıcılara yönelik bazı öneriler aşağıda sunulmuştur.

1. Araştırmada KİTÖ ölçeklerinin çalışma örneklemini 18 yaş ve üzeri, romantik ilişkisi olan veya daha önce romantik ilişki yaşamış bireyler oluşturmaktadır. Ancak örneklemin görece küçük ve verilerin büyük ölçüde üniversite çağındaki katılımcılardan elde edilmiş olması, bulguların farklı yaş gruplarına ve sosyo-demografik özelliklere genellenmesini sınırlayabilir. Bununla birlikte, mevcut örneklem büyüklüğü analizler için yeterli olmuş ve ölçeğin geçerli ve güvenilir bir şekilde kullanılabileceği görülmüştür. Gelecek araştırmalarda, ölçeğin farklı yaş gruplarında, eğitim düzeylerinde ve çeşitli sosyo-kültürel bağlamlarda genellenebilirliğinin artırılması için farklı ve daha geniş örneklerle çalışmalar yapılması önerilmektedir.
2. KİTÖ ölçeklerinin madde düzeyindeki analizleri incelendiğinde bazı maddelerin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının .30'un altında olduğu ve bu maddelerin çıkarılması durumunda Cronbach's alfa katsayısında küçük artışlar olduğu görülmüştür. Bu durum, ilgili maddelerin iç tutarlılığa katkısının sınırlı olduğunu düşündürmektedir. Ancak bu maddeler, içeriksel olarak anlamlı bulunmaları ve orijinal ölçekte yer almaları nedeniyle ölçekten çıkarılmamıştır. Analiz sonucu elde edilen bulgular ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermekle birlikte, gelecek çalışmalarda bu maddelerin alternatif ifadelerle yeniden düzenlenerek test edilmesi önerilebilir.
3. KİTÖ'nün hem faillik hem mağduriyet boyutlarını içermesi, bireylerin zaman içerisindeki psikolojik şiddet rollerinin (örneğin failden mağdura ya da tersi) değişimini izlemeye olanak tanıyabilir. Bu bağlamda, ölçeğin uzunlamasına çalışmalarla kullanılması, psikolojik istismarın sürekliliği, tekrarlanma olasılığı ve dinamik doğası hakkında daha derinlemesine bilgi sunabilir.
4. KİTÖ, bireylerin romantik ilişkilerde maruz kaldığı ya da uyguladığı psikolojik istismar davranışlarını değerlendirmede güvenilir bir ölçme aracıdır. Ancak bu ölçeklerin yalnızca tarama veya ön değerlendirme amacıyla kullanılması, elde edilen sonuçların bireyin ilişki öyküsü, sosyo-demografik özellikleri ve yanıtlama motivasyonu dikkate alınarak yorumlanması önemlidir. Uygulayıcıların, gerektiğinde sonuçları nitel görüşmeler veya ek psikolojik ölçümlerle desteklemesi önerilmektedir.

5. KİTÖ ölçeği, hem araştırmalarda hem de ruh sağlığı alanındaki profesyonel uygulamalarda etkili bir değerlendirme aracı olarak kullanılabilir. Özellikle çift terapisi, bireysel danışmanlık, yakın partner şiddeti ve aile içi şiddet gibi alanlarda çalışan uzmanlar için, istismarı hem faillik hem de mağduriyet yönünden ayrı ayrı değerlendirme imkânı sunması, müdahale süreçlerinin daha hedefe yönelik ve bütüncül planlanmasına katkı sağlayabilir.
6. GİMKE ölçeğinin verileri, ağırlıklı olarak üniversite öğrencilerinden oluşan; 18 yaş üstü, heteroseksüel ve romantik ilişkide bulunan bireylerden oluşan bir örneklem üzerinden toplanmıştır. Bu durum, elde edilen bulguların farklı yaş gruplarına, cinsel yönelimlere veya sosyo-kültürel özelliklere doğrudan genellenebilirliğini sınırlamaktadır. Gelecek araştırmalarda, daha çeşitli demografik özelliklere sahip katılımcı gruplarıyla çalışılması, ölçeğin kültürel geçerlik ve yapısal sağlık açısından gücünü artıracaktır.
7. Gaslighting ile ilgili psikolojik araştırmalar oldukça sınırlı sayıdadır. Ayrıca gaslighting maruziyetini ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir araçların azlığı, alandaki nicel çalışmaların sayısını kısıtlamaktadır. Bu bağlamda, romantik ilişkiler bağlamında Türkçeye uyarlanmış ilk gaslighting ölçeği olma niteliği taşıyan GİMKE'nin kullanımıyla alana katkı sunacak yeni çalışmalar yürütülebilir. Özellikle gaslighting'in bireyler üzerindeki etkileri konusunda daha fazla araştırma yapılması önerilmektedir.
8. GİMKE ölçeği, bireylerin gaslighting davranışlarına maruz kalma düzeylerini belirlemede işlevsel bir tarama aracı olarak kullanılabilir. Bu bağlamda, elde edilen veriler doğrultusunda bireylere yönelik psikoeğitim programları geliştirilmesi ve uygulanması mümkündür. Özellikle gaslighting'in fark edilmesi güç yapısı göz önünde bulundurulduğunda, maruz kalan bireylerin bu manipülatif ilişki dinamiklerini tanımaları ve baş etme becerilerini geliştirmeleri açısından psikoeğitim çalışmaları önemli bir müdahale aracı olabilir. Gelecek çalışmalarda, GİMKE ile belirlenen gaslighting düzeylerine göre yapılandırılmış psikoeğitim programlarının etkisinin incelenmesi önerilmektedir.
9. Bu çalışmada KİTÖ ve GİMKE ölçeklerinin psikometrik özellikleri Klasik Test Kuramı çerçevesinde incelenmiş, geçerlik ve güvenirlik bulguları yeterli düzeyde bulunmuştur. Bununla birlikte, gelecekte yapılacak araştırmalarda ölçeğin Madde-Tepki Kuramı (MTK) temelli analizlerle de değerlendirilmesi önerilmektedir. MTK analizleri, ölçeğin maddelerinin ayırt edicilik ve kültürlere göre madde farklılıklarını

daha ayrıntılı biçimde inceleme imkânı sağlayarak, ölçeğin ölçme gücüne ilişkin ek kanıtlar sunabilir. Bu kapsamda, yeterli örneklem büyüklüğü sağlanarak yapılacak MTK uygulamaları, ölçeğin psikometrik özelliklerinin daha derinlemesine test edilmesine katkıda bulunabilir.

10. KİTÖ ve GİMKE ölçeklerinin zaman içindeki kararlılığının belirlenebilmesi için uzunlamasına çalışmalarla test-tekrar test güvenirliğinin incelenmesi önerilmektedir. Bu sayede, ölçeğin farklı zaman dilimlerinde tutarlı sonuçlar verip vermediği değerlendirilebilir ve psikometrik sağlamlığına ilişkin ek kanıt sağlanabilir.
11. KİTÖ ve GİMKE ölçekleri, özellikle klinik örneklerde (örneğin çift terapisi süreçlerinde, yakın partner şiddeti mağdurlarıyla ya da failleriyle yürütülen uygulamalarda) daha fazla test edilmelidir. Bu bağlamda, ölçeklerin klinik geçerliği ve işlevselliğinin değerlendirilebilmesi için ruh sağlığı profesyonelleri tarafından farklı bağlamlarda kullanılması önerilmektedir.
12. Psikolojik danışmanlar, klinik psikologlar, aile terapistleri ve sosyal hizmet uzmanları için KİTÖ ve GİMKE ölçekleri, psikolojik istismar ve gaslighting'in görünmez ve karmaşık doğasını sistematik biçimde değerlendirme açısından yararlı araçlar sunmaktadır. Bu nedenle ilgili alanlardaki uzmanlar tarafından kullanılması, ilişkisel şiddet öyküsünün daha sağlıklı analiz edilmesi açısından önerilmektedir.
13. Gelecek çalışmalarda, psikolojik istismar ve gaslighting gibi ilişkisel dinamiklerin daha derinlemesine anlaşılabilmesi için boylamsal ve deneysel araştırma desenlerinin kullanılması önerilmektedir. Bu tür tasarımlar, değişkenler arası nedensel ilişkilerin daha açık biçimde ortaya konmasına olanak sağlayacaktır.
14. Bu çalışmada ölçeklerin dilsel eşdeğerliğini sağlamak amacıyla uzman görüşleri alınarak madde çevirileri değerlendirilmiştir. Ancak maddelerin Türk kültüründe nasıl algılandığını belirlemeye yönelik bilişsel görüşme ya da odak grup temelli nitel analizlere yer verilmemiştir. Bu nedenle, kültürel bağlamda anlam geçerliğinin daha derinlemesine değerlendirilebilmesi için gelecekteki çalışmalarda bu tür yöntemlerin kullanılması önerilmektedir.
15. Bu çalışmada veriler, her iki aşamada da yalnızca öz bildirim ölçekleriyle toplanmıştır. Öz bildirim temelli ölçümler, sosyal istenirlik etkisi nedeniyle katılımcıların bazı bilgileri çarpıtma ya da eksik bildirme eğilimi göstermelerine neden olabilir. Gelecek çalışmalarda çok yöntemli veri toplama stratejileri kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- Aba, Y. A. ve Kulakaç, Ö. (2016). Çatışmaların çözümüne yaklaşım ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Medical Journal of Bakirkoy*, 12(1), 33–43. DOI: 10.5350/BTDMJB201612106
- Abramson, K. (2014). Turning up the lights on gaslighting. *Philosophical Perspectives*, 28, 1–30. DOI: 10.1111/phpe.12046
- Aguilar, R. J. and Nightingale, N. N. (1994). The impact of specific battering experiences on the self-esteem of abused women. *Journal of Family Violence*, 9(1), 35–45. DOI: 10.1007/BF01531967
- Ali, A., Oatley, K. and Toner, B. B. (1999). Emotional abuse as a precipitating factor for depression in women. *Journal of Emotional Abuse*, 1(4), 1–13.
- Ali, A., Toner, B. B., Stuckless, N., Gallop, R., Diamant, N. E., Gould, M. I. and Vidins, E. I. (2000). Emotional abuse, self-blame, and self-silencing in women with irritable bowel syndrome. *Psychosomatic Medicine*, 62(1), 76–82. DOI: 10.1097/00006842-200001000-00011
- Allen, C. M. and Straus, M. A. (1980). Resources, power, and husband-wife violence. The social causes of husband-wife violence. M. A. Straus and G. T. Hotaling (Eds.), *The social causes of husband-wife violence* içinde (s. 188–208). Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Arias, I. and Pape, K. T. (1999). Psychological abuse: Implications for adjustment and commitment to leave violent partners. *Violence and Victims*, 14(1), 55–67. DOI: 10.1891/0886-6708.14.1.55
- Barnett, O. W., Miller-Perrin, C. L. and Perrin, R. D. (1999). *Family violence across the lifespan: An introduction* (3rd Edition). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Barton, R. and Whitehead, J. A. (1969). The gas-light phenomenon. *The Lancet*, 293(7608), 1258–1260. DOI: 10.1016/S0140-6736(69)92133-3
- Bates, E. A. (2020). “Walking on egg shells”: A qualitative examination of men’s experiences of intimate partner violence. *Psychology of Men & Masculinities*, 21(1), 13–24. DOI: 10.1037/men0000203

- Bateson, G., Jackson, D. D., Haley, J. and Weakland, J. H. (1963). A note on the double bind: 1962. *Family Process*, 2(1), 154–161. DOI: 10.1111/j.1545-5300.1963.00154.x
- Bateson, G. (1972). *Steps to an ecology of mind: a revolutionary approach to man's understanding of himself*. New York: Ballantine Books.
- Beaton, D. E., Bombardier, C., Guillemin, F. and Ferraz, M. B. (2000). Guidelines for the process of cross-cultural adaptation of self-report measures. *Spine*, 25(24), 3186–3191. DOI: 10.1097/00007632-200012150-00014
- Beauducel, A. and Herzberg, P. Y. (2006). On the performance of maximum likelihood versus means and variance adjusted weighted least squares estimation in CFA. *Structural Equation Modeling*, 13(2), 186–203. DOI: 10.1207/s15328007sem1302_2
- Berenstain, N. (2020). White feminist gaslighting. *Hypatia*, 35(4), 733–758. DOI:10.1017/hyp.2020.31
- Bhatti, M.M., Shuja, K.H., Aqeel, M., Bokhari, Z., Gulzar, S.N., Fatima, T. and Sama, M. (2023), “Psychometric development and validation of victim gaslighting questionnaire (VGQ): Across female sample from Pakistan”, *International Journal of Human Rights in Healthcare*, 16(1), 4–18. DOI: 10.1108/IJHRH-12-2020-0119
- Black, M.C., Basile, K.C., Breiding, M.J., Smith, S.G., Walters, M.L., Merrick, M.T., ... and Stevens, M.R. (2011). *The national intimate partner and sexual violence survey (NISVS): 2010 summary report*. Atlanta: National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention
- Blazquez-Alonso, M., Moreno-Manso, J. M. and Garcia-Baamonde, M. E. (2012). Indicators of psychological abuse associated with the length of relationships between couples. *Annals of Psychology*, 28(3), 772–779. DOI: 10.6018/analesps.28.3.123261
- Boyacıoğlu, İ., Uysal, M. S. ve Erdugan, C. (2020). Psikolojik şiddetin ölçümü: Psikolojik istismar profilinin ve kadına kötü muamele envanterinin Türkçeye uyarlanması. *Psikoloji Çalışmaları*, 40(1), 19–55. DOI: 10.26650/SP2019-0027

- Breiding, M. J., Basile, K. C., Smith, S. G., Black, M. C. and Mahendra, R. R. (2015). Intimate partner violence surveillance: Uniform definitions and recommended data elements. Version 2.0. <https://stacks.cdc.gov/view/cdc/31292> adresinden alınmıştır.
- Brislin, R. W. (1970). Back-translation for cross-cultural research. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 1(3), 185–216. DOI: 10.1177/135910457000100301
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Cambridge: Harvard University Press.
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research* (2nd Edition). New York: Guilford Press.
- Brush, L. (1990). Violent acts and injurious outcomes in married couples: Methodological issues in the National Survey of Families and Households. *Gender and Society*, 4(1), 56–67. DOI:10.1177/089124390004001005
- Calef, V. and Weinshel, E. M. (1981). Some clinical consequences of introjection: Gaslighting. *The Psychoanalytic Quarterly*, 50(1), 44–66. DOI: 10.1080/21674086.1981.11926942
- Carney, M. M. and Barner, J. R. (2012). Prevalence of partner abuse: Rates of emotional abuse and control. *Partner Abuse*, 3(3), 286–335. DOI: 10.1891/1946-6560.3.3.286
- Carpenter A. (2018). *Gaslighting America: Why we love it when Trump lies to us*. New York: HarperCollins.
- Ciabatti, M., Nerini, A. and Matera, C. (2024). Gaslighting experience, psychological health, and well-being: The role of self-compassion and social support. *Journal of Interpersonal Violence*. Advance online publication. DOI: 10.1177/08862605241307232
- Clark, C. M. (2024). Navigating the challenging complexities of gaslighting in nursing academe. *Teaching and Learning in Nursing*, 19(2), 113–118. DOI: 10.1016/j.teln.2023.11.003
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd Edition). Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.

- Coker, A. L., Davis, K. E., Arias, I., Desai, S., Sanderson, M., Brandt, H. M. and Smith, P. H. (2002). Physical and mental health effects of intimate partner violence for men and women. *American Journal of Preventive Medicine*, 23(4), 260–268. DOI: 10.1016/S0749-3797(02)00514-7
- Coker, A. L., Smith, P. H., Bethea, L., King, M. J. and McKeown, R. E. (2000). Physical health consequences of physical and psychological intimate partner violence. *Archives of Family Medicine*, 9(5), 451–457. DOI: 10.1001/archfami.9.5.451
- Cook, S. L. and Goodman, L. A. (2006). Beyond frequency and severity: development and validation of the brief coercion and conflict scales. *Violence Against Women*, 12(11), 1050–1072. DOI:10.1177/1077801206293333
- Cortina, J. M. (1993). What is coefficient alpha? An examination of theory and applications. *Journal of Applied Psychology*, 78(1), 98–104. DOI: 10.1037/0021-9010.78.1.98
- Creswell, J. W. and Creswell, J. D. (2009). *Research design qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3rd Edition). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Creswell, J. and Hirose, M. (2019). Mixed methods and survey research in family medicine and community health. *Family Medicine and Community Health*, 7(2). DOI: 10.1136/fmch-2018-000086.
- Crockett, E. (2016). For survivors of abuse like me, Donald Trump’s interview with Megyn Kelly was excruciating. <https://www.vox.com/2016/5/19/11712768/donald-trump-megyn-kelly> adresinden alınmıştır.
- Cukor, G. (Yönetmen). (1944). *Gaslight* [Film]. Metro-Goldwyn-Mayer.
- Curtis, D. S., Epstein, N. B. and Wheeler, B. (2015). Relationship satisfaction mediates the link between partner aggression and relationship dissolution: The importance of considering severity. *Journal of Interpersonal Violence*, 32(8), 1187–1208. DOI: 10.1177/0886260515588524
- Darke, L., Paterson, H. and van Golde, C. (2025a). Illuminating gaslighting: A comprehensive interdisciplinary review of gaslighting literature. *Journal of Family Violence*. Advance online publication. DOI:10.1007/s10896-025-00805-4
- Darke, L., Paterson, H., Dhillon, H. and van Golde, C. (2025b). Defining gaslighting in intimate partner violence: Insights from victim survivors and support service

- providers. *Psychology, Public Policy, and Law*. Advance online publication. DOI:10.1037/law0000461
- Darke, L., Paterson, H. and van Golde, C. (2025c). Gaslighting and memory: the effects of partner-led challenges on recall and self-perception. *Memory*. Advance online publication. DOI: 10.1080/09658211.2025.2533253
- Davis, A. M. and Ernst, R. (2019). Racial gaslighting. *Politics, Groups, and Identities*, 7(4), 761–774. DOI: 10.1080/21565503.2017.1403934
- DeVellis, R. F. and Thorpe C. T. (2022). *Scale development: Theory and applications* (5th Edition). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Dickinson, T. (Yönetmen). (1940). *Gaslight* [Film]. British National Films.
- Dickson, P., Ireland, J. L. and Birch, P. (2023). Gaslighting and its application to interpersonal violence. *Journal of Criminological Research, Policy and Practice*, 9(1), 31–46. DOI: 10.1108/JCRPP-07-2022-0029
- DiStefano, C. and Morgan, G. B. (2014). A Comparison of diagonal weighted least squares robust estimation techniques for ordinal data. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 21(3), 425–438. DOI: 10.1080/10705511.2014.915373
- Dobash, R. P. and Dobash, R. E. (1979). *Violence against wives: A case against the patriarchy*. New York: Free Press.
- Dobash, R. P. and Dobash, R. E. (2004). Women's violence to men in intimate relationships. *British Journal of Criminology*, 44(3), 324–349. DOI: 10.1093/bjc/azh026
- Donzelli A. (2023). On metapragmatic gaslighting: Truth and Trump's epistemic tactics in a plague year. *Signs and Society*, 11(2), 173–200. DOI:10.1086/724084
- Dorpat, T. L. (1996). *Gaslighting, the double whammy, interrogation, and other methods of covert control in psychotherapy and analysis*. Northvale: Jason Aronson.
- Duca, L. (2016). Donald trump is gaslighting America. <https://www.teenvogue.com/story/donald-trump-is-gaslighting-america> adresinden alınmıştır.

- Durbhakula, S. and Fortin, A. H. (2023). Turning down the flame on medical gaslighting. *Journal of General Internal Medicine*, 38(15), 3426–3427. DOI: 10.1007/s11606-023-08302-4
- Dutton, D. G. (1995a). *The domestic assault of women: Psychological and criminal justice perspectives* (Revised and Expanded Edition). Vancouver: University of British Columbia Press.
- Dutton, D. G. (1995b). Male abusiveness in intimate relationships. *Clinical Psychology Review*, 15(6), 567–581. DOI: 10.1016/0272-7358(95)00028-N
- Dutton, D. G. (2006). *Rethinking domestic violence*. Vancouver: University of British Columbia Press.
- Dutton, D. G. (2007). *The abusive personality: Violence and control in intimate relationships* (2nd Edition). New York: Guilford Press.
- Dutton, M. A., Goodman, L. A. and Bennett, L. (1999). Court involved battered women's responses to violence: The role of psychological, physical, and sexual abuse. *Violence and Victims*, 14(1), 89–105. DOI: 10.1891/0886-6708.14.1.89
- Dutton, M. A. and Goodman, L. A. (2005). Coercion in intimate partner violence: Toward a new conceptualization. *Sex Roles*, 52(11), 743–756. DOI: 10.1007/s11199-005-4196-6
- Ehrensaft, M. K., Cohen, P. and Johnson, J. G. (2006). Development of personality disorder symptoms and the risk for partner violence. *Journal of Abnormal Psychology*, 115(3), 474–483. DOI: 10.1037/0021-843X.115.3.474
- Field, A. (2024). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (6th Edition). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Flora, D. B. and Curran, P. J. (2004). An empirical evaluation of alternative methods of estimation for confirmatory factor analysis with ordinal data. *Psychological Methods*, 9(4), 466–491. DOI: 10.1037/1082-989X.9.4.466
- Follingstad, D. R., Coyne, S. and Gambone, L. (2005). A representative measure of psychological aggression and its severity. *Violence & Victims*, 20(1), 25–38. DOI: 10.1891/vivi.2005.20.1.25

- Follingstad, D. R. (2007). Rethinking current approaches to psychological abuse: Conceptual and methodological issues. *Aggression and Violent Behavior, 12*(4), 439–458. DOI: 10.1016/j.avb.2006.07.004
- Follingstad, D. R. and DeHart, D. D. (2000). Defining psychological abuse of husbands toward wives. *Journal of Interpersonal Violence, 15*(9), 891–920. DOI: 10.1177/088626000015009001
- Follingstad, D. R. (2011). A measure of severe psychological abuse normed on a nationally representative sample of adults. *Journal of Interpersonal Violence, 26*(6), 1194–1214. DOI:10.1177/0886260510368157
- Follingstad, D. R., Rutledge, L. L., Berg, B. J., Hause, E. S. and Polek, D. S. (1990). The role of emotional abuse in physically abusive relationships. *Journal of Family Violence, 5*(2), 107–120. DOI: 10.1007/BF00978514
- Foran, H. M. and O'Leary, K. D. (2008). Alcohol and intimate partner violence: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review, 28*(7), 1222–1234. DOI: 10.1016/j.cpr.2008.05.001
- Fuchsman, K. (2019). Gaslighting. *The Journal of Psychohistory, 47*(1), 74–78.
- Gass, G. Z. and Nichols, W. C. (1988). Gaslighting: A marital syndrome. *Contemporary Family Therapy, 10*(1), 3–16. DOI: 10.1007/BF00922429
- Geisinger, K. F. (1994). Cross-cultural normative assessment: Translation and adaptation issues influencing the normative interpretation of assessment instruments. *Psychological Assessment, 6*(4), 304–312. DOI:10.1037/1040-3590.6.4.304
- Gelles, R. J. (1983). An exchange/social control theory. D. Finkelhor, R. J. Gelles, G. T. Hotaling and M. A. Straus (Eds.). *The dark side of families: Current family violence research* içinde (s. 151 – 165). Beverly Hills: SAGE Publications.
- Gelles, R. J. and Straus, M. A. (1988). *Intimate violence: The causes and consequences of abuse in the American family*. New York: Simon & Schuster.
- Gewirtz-Meydan, A. and Finzi-Dottan, R. (2021). Psychological abuse as a mediator between insecure attachment orientations and relationship satisfaction. *Family Relations, 70*(2), 498–513. DOI: 10.1111/fare.12490

- Ghitis, F. (2017). Donald Trump is 'gaslighting' all of us. <https://edition.cnn.com/2017/01/10/opinions/donald-trump-is-gaslighting-america-ghitis> adresinden alınmıştır.
- Gibson, C. (2017). What we talk about when we talk about Donald Trump and 'gaslighting'. https://www.washingtonpost.com/lifestyle/style/what-we-talk-about-when-we-talk-about-donald-trump-and-gaslighting/2017/01/27/b02e6de4-e330-11e6-ba11-63c4b4fb5a63_story.html adresinden alınmıştır.
- Giles-Sims, J. (1983). *Wife battering: A systems theory approach*. New York: Guilford Press.
- Grana, J. L., Cuenca, M. L. and Redondo, N. (2017). Relationship satisfaction and interpartner agreement about acts of physical and psychological aggression: A multilevel analysis. *BMC Psychiatry*, 17(1), Article e295. DOI: 10.1186/s12888-017-1452-6
- Grant, J. (2021). No, I'm not crazy: A black feminist perspective of gaslighting within doctoral socialization. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 34(10), 939–947. DOI: 10.1080/09518398.2021.1930258
- Greene, A. F., Coles, C. J. and Johnson, E. H. (1994). Psychopathology and anger in interpersonal violence offenders. *Journal of Clinical Psychology*, 50(6), 906–912.
- Grimes, A. (2016). The GOP is gaslighting America - on national television. <https://www.texasobserver.org/how-the-gop-is-gaslighting-america/> adresinden alınmıştır.
- Golding, J. M. (1999). Intimate partner violence as a risk factor for mental disorders: A meta-analysis. *Journal of Family Violence*, 14(2), 99–132. DOI: 10.1023/A:1022079418229
- Gören, N. (2024). *Gaslightinge maruz kalma ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Kadınlarda geçerlik ve güvenirlik çalışması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Graves, C. G. and Samp, J. A. (2021). The power to gaslight. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(11), 3378–3386. DOI: 10.1177/02654075211026975

- Güleç, S. and Özbay, A. (2024). Psychological resilience, gaslighting and life satisfaction in a sample of Turkish women. *Women's Studies International Forum*, 105, Article e102945. DOI: 10.1016/j.wsif.2024.102945
- Güleç-Öyekçin, D., Yetim, D. ve Şahin, E. M. (2012). Kadına yönelik farklı eş şiddeti tiplerini etkileyen psikososyal faktörler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(2), 75–81. DOI: 10.5080/u6639
- Güvenç, G., Akyüz, A. and Cesario, S.K. (2014). Intimate partner violence against women in Turkey: A synthesis of the literature. *Journal of Family Violence*, 29(3), 333–341. DOI: 10.1007/s10896-014-9579-4
- Haider, A (2019). A cultural history of gaslighting. <https://www.bbc.com/culture/article/20191122-cultural-history-of-gaslighting-in-film> adresinden alınmıştır.
- Hailes, H. P. (2022). “They’re out to take away your sanity”: *An ecological investigation of gaslighting in intimate partner violence*. Yayınlanmamış doktora tezi. Boston College Lynch School of Education and Human Development, Boston, Massachusetts, ABD.
- Hailes, H. P. and Goodman, L. A. (2025). “They’re out to take away your sanity”: A qualitative investigation of gaslighting in intimate partner violence. *Journal of Family Violence*, 40(2), 269–282. DOI: 10.1007/s10896-023-00652-1
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. and Anderson, R. E. (2018). *Multivariate data analysis* (8th Edition). New York: Pearson.
- Hamberger, L. K. and Hastings, J. E. (1991). Personality correlates of men who batter and nonviolent men: Some continuities and discontinuities. *Journal of Family Violence*, 6(2), 131–147. DOI: 10.1007/BF00978715
- Hamberger, L. K., Larsen, S. E. and Lehrner, A. (2017). Coercive control in intimate partner violence. *Aggression and Violent Behavior*, 37, 1–11. DOI: 10.1016/j.avb.2017.08.003
- Hambleton, R. K. and Kanjee, A. (1995). Increasing the validity of cross-cultural assessments: Use of improved methods for test adaptations. *European Journal of Psychological Assessment*, 11(3), 147–157. DOI: 10.1027/1015-5759.11.3.147

- Hambleton, R. K., Merenda, P. F. and Spielberger, C. D. (Eds.). (2005). *Adapting educational and psychological tests for cross-cultural assessment*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hambleton, R. K. and Patsula, L. (1999). Adapting tests for use in multiple languages and cultures. *Social Indicators Research*, 45, 153–171. DOI: 10.1023/A:1006941729637
- Hamby, S. L. (1996). The dominance scale: Preliminary psychometric properties. *Violence and Victims*, 11(3), 199–212. DOI: 10.1891/0886-6708.11.3.199
- Hamby, S. L. and Sugarman, D. B. (1999). Acts of psychological aggression against a partner and their relation to physical assault and gender. *Journal of Marriage and the Family*, 61(4), 959–970. DOI:10.2307/354016
- Hamel, J., Jones, D. N., Dutton, D. G. and Graham-Kevan, N. (2015). The CAT: A gender-inclusive measure of controlling and abusive tactics. *Violence and Victims*, 30(4), 547–580. DOI: 10.1891/0886-6708.VV-D-13-00027
- Hamilton, P. (1939). *Gas light: A victorian thriller in three acts*, London: Constable and Company.
- Harned, M. S. (2001). Abused women or abused men? An examination of the context and outcomes of dating violence. *Violence and Victims*, 16(3), 269–285. DOI: 10.1891/0886-6708.16.3.269
- Hastings, J. E. and Hamberger, L. K. (1988). Personality characteristics of spouse abusers: A controlled comparison. *Violence and Victims*, 3(1), 31–48. DOI:10.1891/0886-6708.3.1.31
- Heise, L. L. (1998). Violence against women: An integrated, ecological framework. *Violence Against Women*, 4(3), 262–290. DOI: 10.1177/1077801298004003002
- Heise, L. and Garcia-Moreno, C. (2002). Violence by intimate partners. E. G. Krug, L. L. Dahlberg, J. A. Mercy, A. B. Zwi and R. Lozano (Eds.). *World report on violence and health* içinde (s. 87–113). Geneva: World Health Organization (WHO Press).
- Henderson, A. J. Z., Bartholomew, K. and Dutton, D. G. (1997). He loves me; he loves me not: Attachment and separation resolution of abused women. *Journal of Family Violence*, 12(2), 169–191. DOI: 10.1023/A:1022836711637

- Henderson, A. J., Bartholomew, K., Trinke, S. J. and Kwong, M. J. (2005). When loving means hurting: An exploration of attachment and intimate abuse in a community sample. *Journal of Family Violence*, 20(4), 219–230. DOI: 10.1007/s10896-005-5985-y
- Henning, K. and Klesges, L. M. (2003). Prevalence and characteristics of psychological abuse reported by court-involved battered women. *Journal of Interpersonal Violence*, 18(8), 857–871. DOI:10.1177/0886260503253878
- Hoffman, P. (1984). Psychological abuse of women by spouses and live-in lovers. *Women and Therapy*, 3(1), 37–47. DOI: 10.1300/J015V03N01_05
- Hogan, R. (1969). Development of an empathy scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 33(3), 307–316. DOI: 10.1037/h0027580
- Hu, L. T. and Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1–55. DOI: 10.1080/10705519909540118
- Hudson, W. W. and McIntosh, S. R. (1981). The assessment of spouse abuse: Two quantifiable dimensions. *Journal of Marriage and the Family*, 43(4), 873–885. DOI:10.2307/351344
- International Test Commission. (2017). *The ITC guidelines for translating and adapting tests* (2nd Edition). <https://www.intestcom.org/page/14> adresinden alınmıştır.
- Johnson, M. P. (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, 57(2), 283–294. DOI: 10.2307/353683
- Johnson, M. P. (2006). Conflict and control: Gender symmetry and asymmetry in domestic violence. *Violence Against Women*, 12(11), 1003–1018. DOI: 10.1177/1077801206293328
- Johnson, M. P. (2008). *A typology of domestic violence: intimate terrorism, violent resistance, and situational couple violence*. Boston: Northeastern University Press.
- Johnson, V. E., Nadal, K. L., Sissoko, D. G. and King, R. (2021). “It’s not in your head”: Gaslighting, ‘splaining, victim blaming, and other harmful reactions to

- microaggressions. *Perspectives on Psychological Science*, 16(5), 1024–1036. DOI: 10.1177/17456916211011963
- Jones, S.M., Davidson, W.S., Bogat, G.A., Levendosky, A.A. and von Eye, A. (2005). Validation of the subtle and overt psychological abuse scale: an examination of construct validity. *Violence and Victims*, 20(4), 407–416. DOI:10.1891/088667005780927575
- Kasian, M. and Painter, S. L. (1992). Frequency and severity of psychological abuse in a dating population. *Journal of Interpersonal Violence*, 7(3), 350–364. DOI: 10.1177/088626092007003005
- Katz, J. and Arias, I. (1999). Psychological abuse and depressive symptoms in dating women: Do different types of abuse have differential effects? *Journal of Family Violence*, 14(3), 281–295. DOI: 10.1023/A:1022866400736
- King, B. (2012). Psychological theories of violence. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 22(5), 553–571. DOI: 10.1080/10911359.2011.598742
- Kirk-Giannini, C. D. (2023). Dilemmatic gaslighting. *Philosophical Studies*, 180(3), 745–772. DOI: 10.1007/s11098-022-01872-9
- Klein, W., Li, S. and Wood, S. (2023a). A qualitative analysis of gaslighting in romantic relationships. *Personal Relationships*, 30(4), 1316–1340. DOI: 10.1111/per.12510
- Klein, W., Wood, S. and Bartz, J. A. (2023b). *A historical review of gaslighting: Tracing changing conceptualizations within psychiatry and psychology*. PsyArXiv. DOI: 10.31234/osf.io/g5mp
- Klein, W., Wood, S. and Bartz, J. A. (2025). A theoretical framework for studying the phenomenon of gaslighting. *Personality and Social Psychology Review*. Advance online publication. DOI: 10.1177/10888683251342291
- Kline, N. A. (2006). Revisiting once upon a time. *American Journal of Psychiatry*, 163(7), 1147–1148. DOI: 10.1176/ajp.2006.163.7.1147
- Kline, R. B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling* (5th Edition). New York: Guilford Press.

- Kocacik, F. and Dogan, O. (2006). Domestic violence against women in Sivas, Turkey: Survey study. *Croatian Medical Journal*, 47(5), 742–749.
- Kramer, A., Lorenzon, D. and Mueller, G. (2004). Prevalence of intimate partner violence and health implications for women using emergency departments and primary care clinics. *Women's Health Issues*, 14(1), 19–29. DOI: 10.1016/j.whi.2003.12.002
- Kukreja, P. and Pandey, J. (2023). Workplace gaslighting: Conceptualization, development, and validation of a scale. *Frontiers in Psychology*, 14. DOI: 10.3389/fpsyg.2023.1099485
- Kutcher, S. P. (1982). The gaslight syndrome. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 27(3), 224–227. DOI:10.1177/07067437820270031
- Lammers, M., Ritchie, J. and Robertson, N. (2005). Women's experience of emotional abuse in intimate relationships: A qualitative study. *Journal of Emotional Abuse*, 5(1), 29–64. DOI: 10.1300/J135v05n01_02
- Lanza ML, Zeiss RA and Rierdan J. (2006). Non-physical violence: A risk factor for physical violence in health care settings. *AAOHN Journal*, 54(9), 397–402. DOI:10.1177/216507990605400903
- Lehmann, P., Simmons, C. A. and Pillai, V. K. (2012). The validation of the checklist of controlling behaviors (CCB) assessing coercive control in abusive relationships. *Violence Against Women*, 18(8), 913–933. DOI: 10.1177/1077801212456522
- Leve A. (2017). Trump is gaslighting America – Here's how to survive. <https://www.businessinsider.com/trump-is-gaslighting-america-heres-how-to-survive-2017-3> adresinden alınmıştır.
- Li, Y. and Samp, J. A. (2023). Gaslighting LGBTQ+ individuals: correlates of gaslighting experiences, gaslighters' characteristics, and gaslighting techniques. *Communication Studies*, 74(4), 356–376. DOI: 10.1080/10510974.2023.2209605
- Lohman, B. J., Neppl, T. K., Senia, J. M. and Schofield, T. J. (2013). Understanding adolescent and family influences on intimate partner psychological violence

- during emerging adulthood and adulthood. *Journal of Youth And Adolescence*, 42, 500–517. DOI: 10.1007/s10964-013-9923-7
- Lopes, B. and Jaspal, R. (2025). Exposure to ghosting, gaslighting and coercion and mental health outcomes. *Partner Abuse*. Advance online publication. DOI: 10.1891/PA-2024-0031
- Loring, M. T. (1994). *Emotional abuse*. New York: Lexington Books.
- Lund C. A. and Gardiner A.Q. (1977). The gaslight phenomenon – An institutional variant. *British Journal of Psychiatry*, 131(5), 533–534. DOI: 10.1192/bjp.131.5.533
- March, E., Kay, C. S., Dinić, B. M., Wagstaff, D., Grabovac, B. and Jonason, P. K. (2025). “It’s all in your head”: Personality traits and gaslighting tactics in intimate relationships. *Journal of Family Violence*, 40(2), 259–268. DOI: 10.1007/s10896-023-00582-y
- Marshall, L. L. (1994). Physical and psychological abuse. W. R. Cupach and B. H. Spitzberg (Eds.), *The dark side of interpersonal communication* (1st Edition) içinde (s. 281–311). Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Marshall, L.L. (1996). Psychological abuse of women: Six distinct clusters. *Journal of Family Violence*, 11(4), 379–409. DOI:10.1007/BF02333424
- Marshall, L. L. (1999). Effects of men's subtle and overt psychological abuse on low-income women. *Violence and Victims*, 14(1), 69–88. DOI: 10.1891/0886-6708.14.1.69
- Marshall, A. D., Panuzio, J. and Taft, C. T. (2005). Intimate partner violence among military veterans and active duty servicemen. *Clinical Psychology Review*, 25(7), 862–876. DOI: 10.1016/j.cpr.2005.05.009
- Mazza, D., Dennerstein, L. and Ryan, V. (1996). Physical, sexual and emotional violence against women: a general practice-based prevalence study. *Medical Journal of Australia*, 164, 14–17. DOI: 10.5694/j.1326-5377.1996.tb94101.x
- McDonald, L. (2024). Communicative gaslighting. *Australasian Journal of Philosophy*, 1–17. DOI:10.1080/00048402.2024.2379264

- Merriam-Webster. (2022). Word of the year 2022. <https://www.merriam-webster.com/wordplay/word-of-the-year-2022> adresinden alınmıştır.
- Miano, P., Bellomare, M. and Genova, V. G. (2021). Personality correlates of gaslighting behaviours in young adults. *Journal of Sexual Aggression*, 27(3), 285–298. DOI:10.1080/13552600.2020.1850893
- Moussawi, G. and Reyes, V. (2024). Crisis feminisms: How convenient forgetting, feminist ambivalence, and racial gaslighting maintain the status quo. *Critical Sociology*. Advance online publication. DOI: 10.1177/08969205241292752
- Murphy, C. M. and Cascardi, M. (1993). Psychological aggression and abuse in marriage. R. L. Hampton, T. P. Gullotta, G. R. Adams, E. H. Potter and R. P. Weissberg (Eds.), *Family violence: Prevention and treatment* (1st Edition) içinde (s. 86–112). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Murphy, C. M. and Hoover, S. A. (1999). Measuring emotional abuse in dating relationships as a multifactorial construct. *Violence and Victims*, 14(1), 39–53. DOI: 10.1891/0886-6708.14.1.39
- Murphy, C. M., Meyer, S. L. and O'Leary, K. D. (1993). Family of origin violence and MCMI-II psychopathology among partner assaultive men. *Violence and Victims*, 8(2), 165–176. DOI: 10.1891/0886-6708.8.2.165
- Murphy, C. M. and O'Leary, K. D. (1989). Psychological aggression predicts physical aggression in early marriage. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57(5), 579–582. DOI: 10.1037/0022-006X.57.5.579
- Nunnally, J. C. and Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd Edition). New York: McGraw-Hill.
- O'Leary, K. D. (1999). Psychological Abuse: A variable deserving critical attention in domestic violence. *Violence and Victims*, 14(1), 3–23. DOI: 10.1891/0886-6708.14.1.3
- O'Leary, K. D. and Jouriles, E. N. (1994). Psychological abuse between adult partners: Prevalence and impact on partners and children. L. L'Abate (Ed.), *Handbook of developmental family psychology and psychopathology* (s. 330–349). New York: Wiley.

- O'Leary, K. D. and Maiuro, R. D. (Eds.). (2001). *Psychological abuse in violent domestic relations*. New York: Springer Publishing Company.
- O'Leary, K. D., Malone, J. and Tyree, A. (1994). Physical aggression in early marriage: Prerelationship and relationship effects. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 62(3), 594–602. DOI: 10.1037/0022-006X.62.3.594
- O'Leary, K.D. and Slep, A. M. (2003). A dyadic longitudinal model of adolescent dating aggression. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 32(3), 314–327. DOI:10.1207/S15374424JCC3203_01
- Outlaw, M. (2009). No one type of intimate partner abuse: Exploring physical and non-physical abuse among intimate partners. *Journal of Family Violence*, 24(4), 263–272. DOI: 10.1007/s10896-009-9228-5
- Oxford Dictionaries. (2018). Word of the year 2018: Shortlist. <https://languages.oup.com/word-of-the-year/2018-shortlist/adresinden-alinmistir>.
- Pence, E. and Paymar, M. (1993). Education groups for men who batter: The Duluth model. Springer Publishing Company.
- Podosky, P. M. C. (2021). Gaslighting, first-and second-order. *Hypatia*, 36(1), 207–227. DOI: 10.1017/hyp.2020.54
- Pohlhaus, G. (2020). Gaslighting and echoing, or why collective epistemic resistance is not a “Witch Hunt.” *Hypatia*, 35(4), 674–686. DOI:10.1017/hyp.2020.29
- Rickert, V. I., Wiemann, C. M., Harrykisson, S. D., Berenson, A. B. and Kolb, E. (2002). The relationship among demographics, reproductive characteristics, and intimate partner violence. *American Journal of Obstetrics and Gynecology*, 187(4), 1002–1007. DOI: 10.1067/mob.2002.126649
- Rietdijk, N. (2024). Post-truth politics and collective gaslighting. *Episteme*, 21(1), 229–245. DOI: 10.1017/epi.2021.24
- Rodriguez-Menes, J. and Safranoff, A. (2012). Violence against women in intimate relations: A contrast of five theories. *European Journal of Criminology*, 9(6), 584–602. DOI:10.1177/1477370812453410

- Rogers, M. J. and Follingstad, D. R. (2014). Women's exposure to psychological abuse: Does that experience predict mental health outcomes? *Journal of Family Violence*, 29(6), 595–611. DOI: 10.1007/s10896-014-9621-6
- Sackett, L. A. and Saunders, D. G. (1999). The impact of different forms of psychological abuse on battered women. *Violence and Victims*, 14(1), 105–117. DOI:10.1891/0886-6708.14.1.105
- Salari, S. M. and Baldwin, B. M. (2002). Verbal, physical, and injurious aggression among intimate couples over time. *Journal of Family Issues*, 23(4), 523–550. DOI: 10.1177/0192513X02023004004
- Salis, K. L., Salwen, J. and O'Leary, K. D. (2014). The predictive utility of psychological aggression for intimate partner violence. *Partner Abuse*, 5(1), 83–97. DOI: 10.1891/1946-6560.5.1.83
- Sarkis, S. (2018). *Gaslighting: How to recognise manipulative and emotionally abusive people-and break free*. New York: Hachette Book Group
- Scafidi, E. C. (2006). *Understanding partner psychological abuse and depressive symptoms: A new measure and a new theoretical model*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Rutgers, The State University of New Jersey The School of Graduate Studies, New Brunswick, New Jersey, ABD.
- Schumacher, J. A., Slep, A. M. S. and Heyman, R. E. (2001). Risk factors for male-to-female partner psychological abuse. *Aggression and Violent Behavior*, 6(2-3), 255–268. DOI:10.1016/s1359-1789(00)00025-2
- Shane, T., Willaert, T. and Tuters, M. (2022). The rise of “gaslighting”: debates about disinformation on Twitter and 4chan, and the possibility of a “good echo chamber.” *Popular Communication*, 20(3), 178–192. DOI: 10.1080/15405702.2022.2044042
- Shapiro, D. and Hayburn, A. (2024). Medical gaslighting as a mechanism for medical trauma: Case studies and analysis. *Current Psychology*, Advance online publication. DOI: 10.1007/s12144-024-06935-0
- Sheikh, I. H. (1979). The Misuse of Psychiatry: the “Gas Light” Phenomenon. *International Journal of Social Psychiatry*, 25(2), 131–132. DOI:10.1177/002076407902500209

- Shepard, M. F. and Campbell, J. A. (1992). The Abusive Behavior Inventory: A measure of psychological and physical abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 7(3), 291–305. DOI: 10.1177/088626092007003001
- Shook, N. J., Gerrity, D. A., Jurich, J. and Segrist, A. E. (2000). Courtship violence among college students: A comparison of verbally and physically abusive couples. *Journal of Family Violence*, 15, 1–22. DOI:10.1023/A:1007532718917
- Smith, A. (2006). Cognitive empathy and emotional empathy in human behavior and evolution. *The Psychological Record*, 56(1), 3–21. DOI: 10.1007/BF03395534
- Smith, C. G. and Sinanan, K. (1972). The ‘gaslight phenomenon’ reappears: A modification of the gasner syndrome. *The British Journal of Psychiatry*, 120(559), 685–686. DOI:10.1192/bjp.120.559.685
- Sodoma, K. A. (2022). Emotional gaslighting and affective empathy. *International Journal of Philosophical Studies*, 30(3), 320–338. DOI: 10.1080/09672559.2022.2121894
- Sonkin, D.J., Martin, D. and Walker, L. E. (1985). *The male batterer: A treatment approach*. New York: Springer.
- Spear, A. D. (2020). Gaslighting, confabulation, and epistemic innocence. *Topoi*, 39, 229–241. DOI: 10.1007/s11245-018-9611-z
- Spear, A. D. (2023). Epistemic dimensions of gaslighting: peer-disagreement, self-trust, and epistemic injustice. *Inquiry*, 66(1), 68–91. DOI: 10.1080/0020174X.2019.1610051
- Stark, E. (2007). *Coercive control: The entrapment of women in personal life*. New York: Oxford University.
- Stark, C. A. (2019). Gaslighting, misogyny, and psychological oppression. *The Monist*, 102(2), 221–235. DOI: 10.1093/monist/onz007
- Stark, E. and Hester, M. (2019). Coercive control: Update and review. *Violence Against Women*, 25(1), 81–104. DOI: 10.1177/1077801218816191
- Stern, R., (2007). *The gaslight effect: How to spot and survive the hidden manipulations others people use to control your life*. New York: Morgan Road Books.

- Stern, R. (2019). I've counseled hundreds of victims of gaslighting. Here's how to spot if you're being gaslightee. <https://www.vox.com/first-person/2018/12/19/18140830/gaslighting-relationships-politics-explained> adresinden alınmıştır.
- Stern, R. (2023). *The gaslight effect recovery guide*. New York: Rodale Books.
- Straus, M. A. (1973). A general systems theory approach to a theory of violence between family members. *Social Science Information*, 12(3), 105–125. DOI:10.1177/053901847301200306
- Straus, M. A. (1974). Leveling, civility and violence in the family. *Journal of Marriage and Family*, 36(1), 13–29. DOI: 10.2307/350990
- Straus, M. A. (1979). Measuring intrafamily conflict and violence: The conflict tactics (CT) Scales. *Journal of Marriage and the Family*, 41(1), 75–88. DOI: 10.2307/351733
- Straus, M. A., Hamby, S. L., Boney-McCoy, S. U. E. and Sugarman, D. B. (1996). The revised conflict tactics scales (CTS2) development and preliminary psychometric data. *Journal of Family Issues*, 17(3), 283–316. DOI: 10.1177/019251396017003001
- Street, A. E. and Arias, I. (2001). Psychological abuse and PTSD in battered women: Examining the roles of shame and guilt. *Violence and Victims*, 16(1), 65–78. DOI:10.1891/0886-6708.16.1.65
- Sweet, P. L. (2019). The sociology of gaslighting. *American Sociological Review*, 84(5), 851–875. DOI: 10.1177/0003122419874843
- Tabachnick, B. G. and Fidell, L. S. (2019). *Using multivariate statistics* (7th Edition). Boston: Pearson.
- Tager-Shafir, T., Szepsenwol, O., Dvir, M. and Zamir, O. (2024). The gaslighting relationship exposure inventory: Reliability and validity in two cultures. *Journal of Social and Personal Relationships*, 41(10), 3123–3146. DOI: 10.1177/02654075241266942
- Thulin, E. J. and Heinze, J. E. (2025). Gaslighting in teen dating violence: Links to anxiety and depression. *Journal of Interpersonal Violence*. Advance online publication. DOI: 10.1177/08862605251331523

- Tolman, R. M. (1989). The development of a measure of psychological maltreatment of women by their male partners. *Violence and Victims*, 4(3), 159–177. DOI:10.1891/0886-6708.4.3.159
- Tolman, R. M. (1999). The validation of the psychological maltreatment of women inventory. *Violence and Victims*, 14(1), 25–37. DOI:10.1891/0886-6708.14.1.25
- Tolman, R. M., Rosen, D. and Wood G. C. (1999). Psychological maltreatment of women. R. T. Ammerman and M. Hersen (Eds.), *Assessment of family violence: A clinical and legal sourcebook* (2nd Edition) içinde (s. 322–340). New York: John Wiley & Sons.
- Toplu-Demirtaş, E., Hatipoğlu-Sümer, Z. and Murphy, C. M. (2018). Turkish version of the Multidimensional Measure of Emotional Abuse (MMEA-TR): Preliminary psychometrics in college students. *Violence and Victims*, 33(2), 275–295. DOI: 10.1891/0886-6708.VV-D-16-00087
- Tormoen, M. (2019). Gaslighting: How pathological labels can harm psychotherapy clients. *Journal of Humanistic Psychology*, Article e002216781986425. DOI:10.1177/0022167819864258
- Yllö, K. and Bograd, M. (Eds.). (1988). *Feminist perspectives on wife abuse*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Yllö, K. A. and Straus, M. A. (1990). Patriarchy and violence against wives: The impact of structural and normative factors. *Physical violence in American families* içinde (s. 383–400). New York: Routledge.
- Yu, C. Y. (2002). Evaluating cutoff criteria of model fit indices for latent variable models with binary and continuous outcomes. Yayınlanmamış doktora tezi. University of California, Los Angeles.
- Yüksel-Kaptanoğlu, İ. ve Çavlin, A. (2015). Kadına yönelik şiddet yaygınlığı. *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması* içinde (s. 81–122). Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık.
- Zembylas, M. (2024). Racial gaslighting as affective injustice: a conceptual framework for education. *Race Ethnicity and Education*, 27(4), 417–431. DOI:10.1080/13613324.2024.2306680
- Walker, L. E. (1979). *The battered woman*. New York: Harper and Row.

- Walker, L. A. (1984). Battered women, psychology, and public policy. *American Psychologist*, 39(10), 1178–1182. DOI: 10.1037/0003-066X.39.10.1178
- Weston, R. (2008). Insecure attachment mediates effects of partners' emotional abuse and violence on women's relationship quality. *Journal of Family Violence*, 23(6), 483–493. DOI: 10.1007/s10896-008-9176-5
- Wijma, B., Schei, B., Swahnberg, K., Hilden, M., Offerdal, K., Pikarinen, U., ... and Halmesmäki, E. (2003). Emotional, physical, and sexual abuse in patients visiting gynaecology clinics: a Nordic cross-sectional study. *The Lancet*, 361(9375), 2107–2113. DOI: 10.1016/S0140-6736(03)13719-1
- Winstok, Z. and Sowan-Basheer, W. (2015). Does psychological violence contribute to partner violence research? A historical, conceptual and critical review. *Aggression and Violent Behavior*, 21, 5–16. DOI: 10.1016/j.avb.2015.01.003
- Wolfgang, M. and Ferracuti, F. (1967). *The subculture of violence: Towards an integrated theory in criminology*. London: Tavistock Publications.
- World Health Organization. (2022). Intimate partner violence. <https://apps.who.int/violence-info/intimate-partner-violence/> adresinden alınmıştır.
- World Health Organization. (2013). *Responding to intimate partner violence and sexual violence against women: WHO clinical and policy guidelines*. Geneva: World Health Organization (WHO Press)
- Quinn, A. (2016). Is Donald Trump gaslighting America? <https://www.birmingham.ac.uk/news-archive/2016/is-donald-trump-gaslighting-america> adresinden alınmıştır.

EKLER**Ek 1. KİTÖ Erkek Formu (CAT-2 Male) Orijinal Maddeleri****CAT-2 (M)**

Indicate how often you engage or have engaged in the behaviors listed below toward your current or most recent ex-partner, using the following scale.

0 = Never; 1 = Rare; 2 = Occasional; 3 = Common; 4 = Frequent

Derogation and Control					
1. Refuses to work or contribute financially	0	1	2	3	4
2. Calls partner names (e.g., Bitch, Loser)	0	1	2	3	4
3. Ridicules partner	0	1	2	3	4
4. Treats partner like he/she is stupid	0	1	2	3	4
5. Tells partner he/she is incompetent and helpless	0	1	2	3	4
6. Tells others partner is crazy	0	1	2	3	4
7. Blames partner for all the problems in the relationships	0	1	2	3	4
8. Orders partner around	0	1	2	3	4
9. Expects partner to “hop to it”	0	1	2	3	4
10. Nags	0	1	2	3	4
11. Refuses to accept “No” for an answer	0	1	2	3	4
12. Criticizes partner’s every move	0	1	2	3	4
13. Deliberately ignores partner	0	1	2	3	4
14. Withholds affection or sex	0	1	2	3	4
15. Locks partner out of bedroom or residence when angry	0	1	2	3	4
16. Refuses to cooperate	0	1	2	3	4
Jealous Hypervigilance					
17. Attempts to control who partner spends time with	0	1	2	3	4
18. Accuses partner of being unfaithful or flirting with others	0	1	2	3	4
19. Secretly records partner	0	1	2	3	4
20. Searches partner’s purse/wallet/cell phone calls	0	1	2	3	4
21. Interrogates partner as to where he/she has been, who he/she has seen	0	1	2	3	4
22. Follows partner around	0	1	2	3	4
23. Calls, pages, or text messages constantly	0	1	2	3	4
24. Leaves numerous unwanted messages on partner’s voice mail/computer	0	1	2	3	4
Threats/Control of Space					
25. Controls the money and excludes partner from financial decisions	0	1	2	3	4
26. Verbally threatens to hurt partner	0	1	2	3	4

27. Threatens with gestures (e.g., staring)	0	1	2	3	4
28. Harms or threatens to harm someone partner cares about	0	1	2	3	4
29. Tries to restrict partner's movements	0	1	2	3	4
30. Keeps partner from leaving (e.g., stand in front of doorway)	0	1	2	3	4
31. Withholds car keys, disables vehicle	0	1	2	3	4

Sexual Derogation

32. Tells partner he/she is unattractive	0	1	2	3	4
33. Flirts with others to make partner jealous	0	1	2	3	4
34. Makes fun of partner's sexual performance	0	1	2	3	4
35. Humiliates in front of others	0	1	2	3	4
36. Spreads false rumors about partner	0	1	2	3	4

Ek 2. KİTÖ Kadın Formu (CAT-2 Female) Orijinal Maddeleri

CAT-2 (F)

Indicate how often you engage or have engaged in the behaviors listed below toward your current or most recent ex-partner, using the following scale.

0 = Never; 1 = Rare; 2 = Occasional; 3 = Common; 4 = Frequent

Derogation and Control					
1. Verbally threatens to hurt partner	0	1	2	3	4
2. Threatens with gestures (e.g., staring)	0	1	2	3	4
3. Controls the money and excludes partner from financial decisions	0	1	2	3	4
4. Refuses to work or contribute financially	0	1	2	3	4
5. Tells partner he/she is unattractive	0	1	2	3	4
6. Flirts with others to make partner jealous	0	1	2	3	4
7. Calls partner names (e.g., Bitch, Loser)	0	1	2	3	4
8. Makes fun of partner's sexual performance	0	1	2	3	4
9. Humiliates in front of others	0	1	2	3	4
10. Ridicules partner	0	1	2	3	4
11. Treats partner like he/she is stupid	0	1	2	3	4
12. Tells partner he/she is incompetent and helpless	0	1	2	3	4
13. Tells partner what he/she cares about is unimportant	0	1	2	3	4
14. Spreads false rumors about partner	0	1	2	3	4
15. Tells others partner is crazy	0	1	2	3	4
16. Blames partner for all the problems in the relationship	0	1	2	3	4
17. Orders partner around	0	1	2	3	4
18. Expects partner to "hop to it"	0	1	2	3	4
19. Nags	0	1	2	3	4
20. Refuses to accept "No" for an answer	0	1	2	3	4
21. Criticizes partner's every move	0	1	2	3	4
22. Follows partner around	0	1	2	3	4
23. Deliberately ignores partner	0	1	2	3	4
24. Locks partner out of bedroom or residence when angry	0	1	2	3	4
25. Withholds affection or sex	0	1	2	3	4
Jealous Hypervigilance					
26. Harms or threatens to harm someone partner cares about	0	1	2	3	4
27. Accuses partner of being unfaithful or flirting with others	0	1	2	3	4
28. Searches partner's purse/wallet/cell phone calls	0	1	2	3	4
29. Interrogates partners as to where he/she has been, who he/she has seen	0	1	2	3	4

30. Calls, pages, or text messages constantly	0	1	2	3	4
31. Leaves numerous unwanted messages on partner's voice mail or computer	0	1	2	3	4
Control of Space					
32. Attempts to control who partner spends time with	0	1	2	3	4
33. Tries to restrict partner's movements	0	1	2	3	4
34. Keeps partner from leaving (e.g., stand in front of doorway)	0	1	2	3	4
35. Withholds car keys, disables vehicle	0	1	2	3	4

Ek 3. KİTÖ Birleştirilmiş Form (CAT-2 Combined Version) Orijinal Maddeleri

CAT 2 - C Name _____ Date _____

Circle how often you and your partner, or most recent ex-partner, engage or have engaged in the behaviors listed below, using the following scale. The column “Me” is for YOUR behaviors against your partner/ex-partner; the column “Partner” is for THEIR behaviors against you.

0 = Never; 1 = Rare; 2 = Occasional; 3 = Common; 4 = Frequent

	Me					Partner					
1 Calls partner names (e.g., Bitch, Loser)	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
2 Ridicules partner	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
3 Treats partner like he/she is stupid	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
4 Tells partner he/she is incompetent and helpless	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
5 Tells others partner is crazy	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
6 Blames partner for all the problems in relationship	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
7 Orders partner around	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
8 Expects partner to “hop to it”	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
9 Nags	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
10 Refuses to accept “No” for an answer	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
11 Criticizes partner’s every move	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
12 Refuses to work or contribute financially	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
13 Deliberately ignores partner	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
14 Withholds affection or sex	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
15 Locks partner out of bedroom or residence when angry	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
16 Refuses to cooperate	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
17 Tells partner he/she is unattractive	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
18 Flirts with others to make partner jealous	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
19 Makes fun of partner’s sexual performance	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
20 Humiliates in front of others	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
21 Spreads false rumors about partner	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
22 Tells partner what he/she cares about is unimportant	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
23 Attempts to control who partner spends time with	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	CS
24 Accuses partner of being unfaithful or flirting with others	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	JH
25 Secretly records partner	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
26 Searches partner’s purse/wallet/cell phone calls	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	JH
27 Interrogates partner as to where he/she has been, who he/she has seen	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	JH
28 Follows partner around	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
29 Calls, pages or text messages constantly	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	JH
30 Leaves numerous unwanted messages on partner’s voicemail/computer	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	JH
31 Controls money/excludes partner from financial decisions	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
32 Verbally threatens to hurt partner	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
33 Threatens with gestures (e.g., staring)	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	DC/T
34 Harms, or threatens to harm someone partner cares about	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	JH
35 Tries to restrict partner’s movements	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	CS
36 Keeps partner from leaving (e.g., stand in doorway)	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	CS
37 Withholds car keys, disables vehicle	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	CS

Ek 4. GİMKE (GREI) Orijinal Maddeleri**Gaslighting Relationship Exposure Inventory (GREI)**

Please rate how often the following statements are true regarding your relationship with your partner:

(Scale: 1 = *never*, 2 = *rarely*, 3 = *sometimes*, 4 = *often*, 5 = *always*).

1. My partner makes me doubt things I said.
2. My partner makes me think that everything I do is wrong.
3. My partner often denies saying things that I remember him saying.
4. My partner makes me think that I don't understand situations in our relationship.
5. My partner makes me question my memory about things that happened between us.
6. My partner makes me feel like I'm in the wrong.
7. My partner makes me feel like I'm impossible to get along with.
8. My partner makes me think that I don't understand him.
9. My partner makes me think that I'm distorting things.
10. My partner makes me think that I'm blowing things out of proportion.
11. My partner often accuses me of all kinds of things.

Ek 5. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bilgi ve Onay

Sayın Katılımcı,

"Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler (Psikolojik İstismar) Ölçeği ve Gaslighting İlişkisine Maruz Kalma Envanterinin Türkçeye Uyarlanması" amacıyla yapılan bu çalışmaya katılmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz.

Süreç: Şu anda "Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler (Psikolojik İstismar) Ölçeği ve Gaslighting İlişkisine Maruz Kalma Envanterinin Türkçeye Uyarlanması" üzerine bir çalışma yürütüyoruz. Katılımınız yapılan bilimsel çalışmaya değerli bir katkı olacaktır.

Lütfen her sayfanın en üstündeki talimatları dikkatle okuyunuz ve aşağıdaki sorulara içtenlikle cevap veriniz. Bu çalışmaya katılımınız yaklaşık 6 dakika sürecektir. Ancak, ihtiyacınız olan zamanı ayırınız. Katılımınızdaki en önemli unsur, tüm sorulara cevap vererek anketin sonuna ulaşmanızdır.

Gizlilik ve Geri Çekilme: Bu araştırma kapsamında toplanan tüm veriler gizli tutulacak ve yalnızca bilimsel amaçlarla, anonim olarak analiz edilecektir. Verileriniz hiçbir şekilde kimliğinizi ortaya çıkaracak biçimde kullanılmayacaktır.

Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Dilediğiniz takdirde, herhangi bir gerekçe belirtmeksizin, anketin ya da çalışmanın herhangi bir aşamasında katılımınızı sonlandırabilirsiniz. İlerleyen zamanlarda verilerinizin çalışmadan çıkarılmasını talep etmeniz durumunda kullanabilmek için sizden 6–10 harf ve/veya sayıdan oluşan kişisel bir tanımlayıcı oluşturmanız istenecektir.

Avantaj ve Dezavantajları: Bu araştırmaya katılarak "Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler (Psikolojik İstismar) Ölçeği ve Gaslighting İlişkisine Maruz Kalma Envanterinin" Türkçeye uyarlanmasına ve böylece psikolojik ölçüm araçlarının gelişimine katkıda bulunacaksınız. Bu çalışmaya katılım için herhangi bir tazminat bulunmamaktadır ve sizin için dezavantajı yoktur.

İletişim ve Daha Fazla Bilgi: Araştırma üyelerinin her birinin adı ve e-posta adresi aşağıda sunulmuştur.

Psk. Dan. Feyza YILDIZHAN

Doç. Dr. Ahmet ERDEM

- 18 yaş ve üzeri olduğumu ve yukarıdaki tüm bilgileri okuyup anladığımı beyan ederim. Bu araştırmaya gönüllü olarak katılıyorum:
 - Evet
- 6 -10 harf ve/veya sayıdan oluşan bir Rumuz (Takma ad) belirleyiniz:
.....
- Daha önce veya şu anda hiç romantik ilişkiniz (Flört, sevgili, evlilik vb.) oldu mu? (Eğer hiç romantik ilişkiniz olmadıysa lütfen testi sonlandırınız)
 - Evet

Ek 6. Kişisel Bilgi Formu**1. Cinsiyetiniz**

- ☐ Kadın
- ☐ Erkek
- ☐ Diğer/ Belirtmek istemiyorum

2. Yaşınız (Sayıyla yazınız, örn: 24)

.....

3. Eğitim durumunuz

- ☐ Okuryazar
- ☐ İlkokul
- ☐ Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Ön lisans
- ☐ Lisans
- ☐ Yüksek Lisans
- ☐ Doktora

4. Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

5. Gelir durumunuz (Çalışmıyorsanız ailenizi veya eşinizi baz alınız)

- ☐ 22.104 TL ve altı
- ☐ 22.105 - 45.000 TL arası
- ☐ 45.001 - 65.000 TL arası
- ☐ 65.001 - 85.000 TL arası
- ☐ 85.000 TL ve üzeri

6. Şu anki ilişki durumunuz

- ☐ Bekar
- ☐ Flört
- ☐ Sevgili
- ☐ Nişanlı
- ☐ Evli

7. Partnerinizle kaç yıldır birliktesiniz (Eğer şu an bir ilişkiniz yoksa en sonki ilişkinizin kaç yıl sürdüğünü işaretleyiniz)

- ☐ 3 aydan daha kısa
- ☐ 3 ay - 1 yıl
- ☐ 1-3 yıl
- ☐ 4-7 yıl
- ☐ 8-11 yıl
- ☐ 12-15 yıl
- ☐ 16-19 yıl
- ☐ 20 yıl ve üzeri

8. Genel olarak ilişkinizden ne kadar memnunsunuz?

- ☐ İlişkim yok
- ☐ Hiç memnun değilim
- ☐ Memnun değilim
- ☐ Kararsızım
- ☐ Memnunum
- ☐ Çok memnunum

9. Şu anki ilişkinizde (bir ilişkiniz yoksa en sonki ilişkinizde) partneriniz tarafından herhangi bir fiziksel şiddete maruz kaldınız mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

10. Şu anki ilişkinizde (bir ilişkiniz yoksa en sonki ilişkinizde) hiç fiziksel şiddete başvurduunuz mu?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

11. Anne ve babanız arasındaki ilişkide fiziksel şiddet yaşanır mı?

- ☐ Hiçbir zaman
- ☐ Nadiren
- ☐ Ara sıra
- ☐ Sık sık
- ☐ Her zaman

Ek 7. KİTÖ Erkek Formu

Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği-Erkek Formu

KİTÖ (Erkek)

Aşağıdaki ölçeği kullanarak, mevcut veya en sonki partnerinize karşı aşağıda listelenen davranışlarda bulunma sıklığınızı belirtin.

0 = Asla; 1 = Nadiren; 2 = Bazen; 3=Genellikle; 4 = Sık sık

KİTÖ-2 (ERKEK) MADDELERİ	0 = Asla	1 = Nadiren	2 = Bazen	3 = Genellikle	4 = Sık sık
Aşağılama ve Kontrol					
1. Çalışmayı veya maddi olarak katkıda bulunmayı reddeder.	0	1	2	3	4
2. Partnerine küçük düşürücü isimler takar (örneğin, aşağılayıcı küfürler, hakaretler kullanır).	0	1	2	3	4
3. Partnerini küçük düşürmek için alay eder.	0	1	2	3	4
4. Partnerine aptalmış gibi davranır.	0	1	2	3	4
5. Partnerine beceriksiz ve aciz biri olduğunu söyler.	0	1	2	3	4
6. Başkalarına partnerinin akıl sağlığının yerinde olmadığını söyler.	0	1	2	3	4
7. İlişkideki tüm sorunlar için partnerini suçlar.	0	1	2	3	4
8. Partnerine emirler yağdırır.	0	1	2	3	4
9. Partnerinin isteklerini anında yapmasını bekler.	0	1	2	3	4
10. Sürekli dırdır eder.	0	1	2	3	4
11. Hayır cevabını kabul etmez.	0	1	2	3	4
12. Partnerinin her hareketini eleştirir.	0	1	2	3	4
13. Partnerini bilerek görmezden gelir.	0	1	2	3	4
14. Sevgiyi esirger veya cinsel yakınlığı reddeder.	0	1	2	3	4
15. Kızdığında partnerini yatak odasından ya da evden çıkarıp kapıyı kilitler.	0	1	2	3	4
16. İş birliği yapmayı reddeder.	0	1	2	3	4
Kıskançlığa Dayalı Aşırı Denetim					
17. Partnerinin kiminle vakit geçirdiğini kontrol etmeye çalışır.	0	1	2	3	4
18. Partnerini sadakatsiz olmakla veya başkalarıyla flört etmekle suçlar.	0	1	2	3	4
19. Partnerini gizlice kayda alır.	0	1	2	3	4
20. Partnerinin çantasını/cüzdanını/telefon görüşmelerini karıştırır.	0	1	2	3	4

21. Partnerini, nerede olduğu ve kimlerle görüştüğü konusunda sorguya çeker.	0	1	2	3	4
22. Partnerini takip eder.	0	1	2	3	4
23. Sürekli olarak arar, çağrı bırakır ya da mesaj atar.	0	1	2	3	4
24. Partnerinin telefonuna veya bilgisayarına çok sayıda istenmeyen mesaj bırakır.	0	1	2	3	4
Tehditler/Hareket Alanının Kısıtlanması					
25. Parayı kontrol eder ve partnerini finansal kararlara dahil etmez.	0	1	2	3	4
26. Partnerine fiziksel zarar verme konusunda sözlü olarak tehdit eder.	0	1	2	3	4
27. Jestleriyle (örneğin, dik dik bakarak) tehdit eder.	0	1	2	3	4
28. Partnerinin değer verdiği birine zarar verir veya zarar vermekle tehdit eder.	0	1	2	3	4
29. Partnerinin hareketlerini kısıtlamaya çalışır.	0	1	2	3	4
30. Partnerinin gitmesini engeller (örneğin, kapının önünde durarak).	0	1	2	3	4
31. Araba anahtarını saklar, aracı kullanılamaz hale getirir.	0	1	2	3	4
Cinsel Aşışılama					
32. Partnerine çekici olmadığını söyler.	0	1	2	3	4
33. Partnerini kışkandırmak için başkalarıyla flört eder.	0	1	2	3	4
34. Partnerinin cinsel performansıylal dalgal geçer.	0	1	2	3	4
35. Başkalarının önünde aşışılalr.	0	1	2	3	4
36. Partneri hakkında doğru olmayan sölentiler yayar.	0	1	2	3	4

Not: KİTÖ Erkek Formu, romantik ilişkilerde erkeklerin yalnızca kontrolcü ve istismarcı taktikleri (psikolojik istismar) uygulama düzeyini (faillik) değerlendirmektedir.

Ek 8. KİTÖ Kadın Formu

Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği-Kadın Formu

KİTÖ-2 (Kadın)

Aşağıdaki ölçeği kullanarak, mevcut veya en sonki partnerinize karşı aşağıda listelenen davranışlarda bulunma sıklığınızı belirtin.

0 = Asla; 1 = Nadiren; 2 = Bazen; 3 = Genellikle; 4 = Sık sık

KİTÖ-2 (KADIN) MADDELERİ	0 = Asla	1 = Nadiren	2 = Bazen	3 = Genellikle	4 = Sık sık
Aşağılama ve Kontrol					
1. Partnerine fiziksel zarar verme konusunda sözlü olarak tehdit eder.	0	1	2	3	4
2. Jestleriyle (örneğin, dik dik bakarak) tehdit eder.	0	1	2	3	4
3. Parayı kontrol eder ve partnerini finansal kararlara dahil etmez.	0	1	2	3	4
4. Çalışmayı veya maddi olarak katkıda bulunmayı reddeder.	0	1	2	3	4
5. Partnerine çekici olmadığını söyler.	0	1	2	3	4
6. Partnerini kıskandırmak için başkalarıyla flört eder.	0	1	2	3	4
7. Partnerine küçük düşürücü isimler takar (örneğin, aşağılayıcı küfürler, hakaretler kullanır).	0	1	2	3	4
8. Partnerinin cinsel performansı ile dalga geçer.	0	1	2	3	4
9. Başkalarının önünde aşağılar.	0	1	2	3	4
10. Partnerini küçük düşürmek için alay eder.	0	1	2	3	4
11. Partnerine aptalmış gibi davranır.	0	1	2	3	4
12. Partnerine beceriksiz ve aciz biri olduğunu söyler.	0	1	2	3	4
13. Partnerinin önemseydiği şeylerin önemsiz olduğunu söyler.	0	1	2	3	4
14. Partneri hakkında doğru olmayan söylentiler yayar.	0	1	2	3	4
15. Başkalarına partnerinin akıl sağlığının yerinde olmadığını söyler.	0	1	2	3	4
16. İlişkideki tüm sorunlar için partnerini suçlar.	0	1	2	3	4
17. Partnerine emirler yağdırır.	0	1	2	3	4
18. Partnerinin isteklerini anında yapmasını bekler.	0	1	2	3	4
19. Sürekli dırır eder.	0	1	2	3	4
20. Hayır cevabını kabul etmez.	0	1	2	3	4

21. Partnerinin her hareketini eleştirir.	0	1	2	3	4
22. Partnerini takip eder.	0	1	2	3	4
23. Partnerini bilerek görmezden gelir.	0	1	2	3	4
24. Kızdığında partnerini yatak odasından ya da evden çıkarıp kapıyı kilitler.	0	1	2	3	4
25. Sevgiyi esirger veya cinsel yakınlığı reddeder.	0	1	2	3	4
Kıskançlığa Dayalı Aşırı Denetim					
26. Partnerinin değer verdiği birine zarar verir veya zarar vermekle tehdit eder.	0	1	2	3	4
27. Partnerini sadakatsiz olmakla veya başkalarıyla flört etmekle suçlar.	0	1	2	3	4
28. Partnerinin çantasını/cüzdanını/telefon görüşmelerini karıştırır.	0	1	2	3	4
29. Partnerini, nerede olduğu ve kimlerle görüştüğü konusunda sorguya çeker.	0	1	2	3	4
30. Sürekli olarak arar, çağrı bırakır ya da mesaj atar.	0	1	2	3	4
31. Partnerinin telefonuna veya bilgisayarına çok sayıda istenmeyen mesaj bırakır.	0	1	2	3	4
Hareket Alanının Kısıtlanması					
32. Partnerinin kiminle vakit geçirdiğini kontrol etmeye çalışır.	0	1	2	3	4
33. Partnerinin hareketlerini kısıtlamaya çalışır.	0	1	2	3	4
34. Partnerinin gitmesini engeller (örneğin, kapının önünde durarak).	0	1	2	3	4
35. Araba anahtarını saklar, aracı kullanılamaz hale getirir.	0	1	2	3	4

Not: KİTÖ Kadın Formu, romantik ilişkilerde kadınların yalnızca kontrolcü ve istismarcı taktikleri (psikolojik istismar) uygulama düzeyini (faillik) değerlendirmektedir.

Ek 9. KİTÖ Bileştirilmiş Form

Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler Ölçeği-Birleştirilmiş Form

Aşağıdaki ölçeği kullanarak, sizin ve partnerinizin veya en sonki eski partnerinizin aşağıda listelenen davranışlarda bulunma sıklığını daire içine alın “Ben” sütunu, partnerinize/eski partnerinize karşı **SİZİN** davranışlarınız içindir; “Partner” sütunu, size karşı **ONLARIN** davranışları içindir.

0 = Asla; 1 = Nadiren; 2 = Bazen; 3 = Genellikle; 4 = Sık sık

	BEN					PARTNER					
1. Çalışmayı veya maddi olarak katkıda bulunmayı reddeder.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
2. Partnerine küçük düşürücü isimler takar (örneğin, aşağılayıcı küfürler, hakaretler kullanır).	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
3. Partnerini küçük düşürmek için alay eder.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
4. Partnerine aptalmış gibi davranır.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
5. Partnerine beceriksiz ve aciz biri olduğunu söyler.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
6. Başkalarına partnerinin akıl sağlığının yerinde olmadığını söyler.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
7. İlişkideki tüm sorunlar için partnerini suçlar.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
8. Partnerine emirler yağdırır.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
9. Partnerinin isteklerini anında yapmasını bekler.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
10. Sürekli dırır eder.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
11. Hayır cevabını kabul etmez.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
12. Partnerinin her hareketini eleştirir.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
13. Partnerini bilerek görmezden gelir.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
14. Sevgiyi esirger veya cinsel yakınlığı reddeder.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
15. Kızdığında partnerini yatak odasından ya da evden çıkarıp kapıyı kilitler.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
16. İş birliği yapmayı reddeder.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
17. Partnerine çekici olmadığını söyler.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
18. Partnerini kışkırtmak için başkalarıyla flört eder.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
19. Partnerinin cinsel performansıya dalga geçer.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
20. Başkalarının önünde aşağılar.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
21. Partneri hakkında doğru olmayan söylentiler yayar.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
22. Partnerinin önemseydiği şeylerin önemsiz olduğunu söyler.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
23. Partnerinin kiminle vakit geçirdiğini kontrol etmeye çalışır.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	HAK
24. Partnerini sadakatsiz olmakla veya başkalarıyla flört etmekle suçlar.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	KDAD
25. Partnerini gizlice kayda alır.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	

26. Partnerinin çantasını/cüzdanını/telefon görüşmelerini karıştırır.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	KDAD
27. Partnerini, nerede olduğu ve kimlerle görüştüğü konusunda sorguya çeker.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	KDAD
28. Partnerini takip eder.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
29. Sürekli olarak arar, çağrı bırakır ya da mesaj atar.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	KDAD
30. Partnerinin telefonuna veya bilgisayarına çok sayıda istenmeyen mesaj bırakır.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	KDAD
31. Parayı kontrol eder ve partnerini finansal kararlara dahil etmez.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
32. Partnerine fiziksel zarar verme konusunda sözlü olarak tehdit eder.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
33. Jestleriyle (örneğin, dik dik bakarak) tehdit eder.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	AK/T
34. Partnerinin değer verdiği birine zarar verir veya zarar vermekle tehdit eder.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	KDAD
35. Partnerinin hareketlerini kısıtlamaya çalışır.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	HAK
36. Partnerinin gitmesini engeller (örneğin, kapının önünde durarak).	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	HAK
37. Araba anahtarını saklar, aracı kullanılamaz hale getirir.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	HAK

Not: Birleştirilmiş form, hem kadınlara hem de erkeklere uygulanabilen bir ölçektir. Ölçek hem failliği hem de mağduriyeti değerlendirmektedir. Formdaki “Ben” sütunu, romantik ilişkilerde kontrolcü ve istismarcı taktikleri (psikolojik istismar) uygulama düzeyini ölçerken; “Partner” sütunu, yakın partner tarafından sergilenen kontrolcü ve istismarcı taktiklere (psikolojik istismar) maruz kalma düzeyini ölçmektedir. Maddelerde ifade edilen davranışların uygulanma ve maruz kalma sıklığı, “Ben” (faillik) ve “Partner” (mağduriyet) sütunlarında ayrı ayrı işaretlenerek belirtilmektedir. Ölçeğin alt boyutları, kadın ve erkekler için farklılık göstermektedir:

ERKEK

- **Aşışılama ve Kontrol:** 1–21. Maddeler
- **Kıskançlığa Dayalı Aşırı Denetim:** 23–29. Maddeler
- **Tehditler/Hareket Alanının Kısıtlanması:** 30–37. Maddeler

Not: 22. madde erkekler için puanlanmamaktadır.

KADIN

- **Aşışılama ve Kontrol/Tehditler:** AK/T yazan tüm maddeler (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 28, 31, 32, 33)
- **Kıskançlığa Dayalı Aşırı Denetim:** KDAD yazan tüm maddeler (24, 26, 27, 29, 30, 34)
- **Hareket Alanının Kısıtlanması:** HAK yazan tüm maddeler (23, 35, 36, 37)

Not: 16. ve 25. maddeler kadınlar için puanlanmamaktadır.

Ek 10. Gaslighting İlişisine Maruz Kalma Envanteri (GİMKE)

Lütfen aşağıdaki ifadelerin partnerinizle ilişkiniz açısından ne sıklıkla doğru olduğunu değerlendiriniz.

1 = Hiçbir zaman, 2 = Nadiren, 3 = Bazen, 4 = Sık sık, 5 = Her zaman

	1 = Hiçbir zaman	2 = Nadiren	3 = Bazen	4 = Sık sık	5 = Her zaman
1. Partnerim söylediklerimden şüphe etmeme neden oluyor.	1	2	3	4	5
2. Partnerim yaptığım her şeyin yanlış olduğunu düşünmeme neden oluyor.	1	2	3	4	5
3. Partnerim, söylediğini hatırladığım şeyleri sıklıkla inkâr ediyor.	1	2	3	4	5
4. Partnerim, ilişkimizde olup bitenleri anlamadığımı düşünmeme neden oluyor.	1	2	3	4	5
5. Partnerim aramızda olan şeyler hakkında hafızamı sorgulamama neden oluyor.	1	2	3	4	5
6. Partnerim bana hatalı olduğumu hissettiriyor.	1	2	3	4	5
7. Partnerim bana geçinilmesi imkânsız biriymişim gibi hissettiriyor.	1	2	3	4	5
8. Partnerim bana onu anlamadığımı düşündürüyor.	1	2	3	4	5
9. Partnerim olayları çarpıttığımı düşünmeme neden oluyor.	1	2	3	4	5
10. Partnerim bana olayları abarttığımı düşündürüyor.	1	2	3	4	5
11. Partnerim beni her konuda sıklıkla suçluyor.	1	2	3	4	5

Ek 11. Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği - Psikolojik Şiddet Alt Ölçeği

Lütfen, geçtiğimiz yıl içerisinde sizin ve kız/erkek arkadaşınızın listedekileri ne kadar yaptığını işaretleyiniz. Eğer bunlardan birini geçtiğimiz yıl içinde yaşamadınız ama önceki yıllarda yaşadysanız “son 1 yıldan daha önce”yi işaretleyiniz (Şu anda bir ilişkiniz yoksa bir önceki ilişkinizi düşünebilirsiniz)

	1 Kez	2 Kez	3-5 Kez	6-10 Kez	11-20 Kez	20' den Fazla	Son 1 yıldan daha önce	Hiç
1. Erkek/Kız arkadaşına hakaret ya da küfür ettim.								
2. Erkek/Kız arkadaşım bana hakaret ya da küfür etti								
3. Erkek/kız arkadaşımı şişko ya da çirkin diye çağırdım.								
4. Erkek/Kız arkadaşım beni şişko ya da çirkin diye çağırdı.								
5. Erkek/kız arkadaşına ait herhangi bir eşyaya zarar verdim.								
6. Erkek/kız arkadaşım bana ait herhangi bir eşyaya zarar verdi								
7. Erkek/kız arkadaşına karşı sesimi yükselttim/bağırdım.								
8. Erkek/kız arkadaşım bana karşı sesini yükseltti/bağırdı.								
9. Tartışma sırasında odayı, evi ya da bulunduğumuz mekanı terk ettim.								
10. Tartışma sırasında odayı, evi ya da bulunduğumuz mekanı terk etti.								
11. Erkek/kız arkadaşımı kötü bir sevgili olmakla suçladım.								
12. Erkek/kız arkadaşımı beni kötü bir sevgili olmakla suçladı.								
13. Erkek/kız arkadaşımı üzmemek için bir şey yaptım.								
14. Erkek/kız arkadaşım beni üzmemek için bir şey yaptı.								
15. Erkek/kız arkadaşımı dövmek ya da ona bir eşya fırlatmakla tehdit ettim.								

Ek 12. Ölçek Uyarlama ve Kullanım İzinleri

Controlling and Abusive Tactics Scale

FEYZA YILDIZHAN
Dear Dr. John Hamel,

8 Şub 2024 Per 02:39

John Hamel
Alici: ben

8 Şub 2024 Per 03:27

Feyza:

Hello there! Yes, you can use it. It is attached. Note that the scoring system is different for males and females. For the females, you need to place each item in the categories in the right column. For the males, you only need to add up the scores for each of the three categories, as indicated. But please let me know if you have questions.

Gaslighting Scale

FEYZA YILDIZHAN
Dear Dr. Tair Tager-Shafir,

14 Eyl 2024 Cmt 12:40

Tair Tager-Shafir
Alici: ben

17 Eyl 2024 Sal 07:59

Dear Feyza Yıldızhan,

Thank you for your interest in adapting the Gaslighting Scale into Turkish. I am pleased to grant you permission to use and adapt the scale for your research.

All the necessary instructions, including the scale itself, are detailed in the original article. The scale can be found in the appendices at the end of the paper. Please pay close attention to the guidelines and limitations outlined in the article.

Best wishes for your research,

Dr. Tair Tager-Shafir

ÇATIŞMALARIN ÇÖZÜMÜNE YAKLAŞIM ÖLÇEĞİ KULLANIM İZNİ

FEYZA YILDIZHAN
Sayın Doç. Dr. Yilda Arzu ABA,

YILDA ARZU ABA
Alici: ben

Sayın Yıldızhan,

Geçerlik ve güvenirlik analizlerini yapmış olduğumuz *Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği*'ni (CTS 2) çalışmanızda referans göstererek kullanabilirsiniz. Ölçek ile ilgili olarak ekte yer alan formlar araştırmanızda katkı sağlayacaktır.

Ek 13. Etik Kurul Onayı

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU KARARLARI

KARAR TARİHİ	OTURUM NO	KARAR SAYISI
26.11.2024	19	01-52

Üniversitemiz Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanı Prof. Dr. Nail YILDIRIM Başkanlığında toplandı.

KARAR 19.35- Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün 15.11.2024 tarih ve 498333 sayılı yazısı görüşüldü.

Aşağıda bilgileri yer alan araştırmacıların yapmak istediği uygulamaların ve kullanacağı veri toplama araçlarının etik açıdan uygunluğuna oy birliği ile karar verildi.

ÇALIŞMANIN TÜRÜ	Yüksek Lisans Tezi
BAŞLIK	Kontrolcü ve İstismarcı Taktikler (Psikolojik İstismar) Ölçeğinin ve Gaslighting İlişkisine Maruz Kalma Envanterinin Türkçeye Uyarlanması
TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ/ ÇALIŞMANIN YAZARI	Doç. Dr. Ahmet ERDEM Sündüz Feyza YILDIZHAN (Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı)
RAPORTÖR GÖRÜŞÜ	OLUMLU

Ek 14.
ÖZGEÇMİŞ

